

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

ОКСІНЬ ВІТАЛІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 342.9: 352 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
(081 – Право)

**Подається на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
(доктора наук)**

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

В.Ю. Оксінь
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий консультант –
Дрозд Олексій Юрійович,
доктор юридичних наук, професор

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Оксін В. Ю. Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ України, Дніпро, 2021.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове розв’язання наукової проблеми філософсько-методологічних, теоретико-правових і практико-реалізаційних основ, особливостей і проблем реалізації належного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» розкрито як ідеєвмісний процес перетворення кількісних та якісних змін, ініційований людиною (колективами) для певного покращення перебігу закономірних явищ соціальної синергетики. З розумінням вказаного, місцевий розвиток визначено як комплексну систему впровадження змін, концепційна сутність яких об’єднує спільні скоординовані дії зацікавлених суб’єктів правовідносин, спрямованих на інноваційне перетворення економічних, соціальних, культурних та екологічних станів, орієнтованих на утвердження базових цінностей демократичного суспільства на певній місцевості.

Оскільки найчастіше за все місцевістю вважається окремий регіон або ж порівняно невелика площа певної території, яка має певні культурні, історичні, виробничі чи специфічні соціально-економічні особливості й наявність суспільного осередку (представленого громадою, що має здатність до самоорганізації), у вигляді авторської таблиці наведено власне бачення головних базових розмежувальних характеристик перетікання регіонального та місцевого розвитку територій (якщо розглядати регіон як сукупність декількох територій, об’єднаних характерними рисами певної місцевості (її

природноресурсним потенціалом, ендогенними факторами тощо)). Сформовано висновок, що якщо розглядати регіон у вказаному інтерпретуванні, його розвиток є більш звуженою мережею суспільного осередку, позитивні зміни якої передбачають підтримання та збереження унікальних властивостей такої території. Водночас місцевий розвиток орієнтований на оптимізацію всього комплексу локальних благ і ресурсів.

Виявлено, що в умовах сучасності протікає восьмий період становлення парадигмальних знань про публічне адміністрування, який представлений концепцією нового публічного врядування (мовою оригіналу – New Public Governance). Сутність цієї концепції розкриває розвиток публічного адміністрування як наукової течії та практико-реалізаційної діяльності у вигляді найголовнішого елемента сфер взаємодії різних за юридичною природою суб'єктів правовідносин у процесі створення результативних механізмів забезпечення збалансованості світу, де місцевому розвитку присвячується окреме й ключове значення. Головне питання ставиться таке: як необхідно здійснювати комунікацію публічної влади та громадян щодо питань місцевого розвитку в умовах глобалізації, адже співвідношення переваг і недоліків при перетинанні цього процесу з місцевим розвитком є відкритим та дискусійним питанням, оскільки, з одного боку, глобальна економіка розвиває території, а з іншого – певна місцевість стає свого роду «перемінним елементом» у механізмі інноваційного зростання. Проте сама необхідність сталого місцевого розвитку світовою спільнотою сприймається як аксіома й здебільшого як концепційна модель забезпечення збалансованості світової економіки та отримання інших соціальних вигод.

Доведено, що в умовах непередбачуваних внутрішньо- та зовнішньодержавних, криз публічне адміністрування має слугувати тим механізмом, що забезпечить стабільність усіх систем життєдіяльності держави, безперервний процес оновлення суспільних станів у руслі позитивної динаміки розвитку без суттєвих затрат державних ресурсів, адже

на такі випадки вже передбачено адміністративні процедури діяльності всіх уповноважених суб'єктів.

Визначено, що методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розглядати як сукупну мисленнєво-пізнавальну діяльність, спрямовану на пошук відповідей на запитання: навіщо потрібно досліджувати цю проблематику, яким чином реалізувати дослідницьку діяльність та який результат є бажаним після такого наукового пошуку. Як результат – виведена система дослідницьких орієнтирів, сформованих в єдину концепцію правильної організації/функціонування/реалізації об'єкта дослідження.

Уточнено, що при розгляді місцевого розвитку безпосередньо об'єктом публічного адміністрування, необхідно враховувати кілька факторів: по-перше, його вітчизняне логіко-змістове наповнення дещо відрізняється від світового; по-друге, Україна сьогодні є прикладом країни, що має намір вийти з довготривалої кризи соціально-економічного розвитку, віднайти такий шлях забезпечення збалансованості всіх суспільних і державотворчих процесів, який би мав відповідний відгук у широких громадських масах – підтриманий та найближчим часом реалізований згрупованими силами. Тобто конкретної моделі місцевого розвитку в Україні доки ще не сформовано; наразі вона представлена як форма регіонального розвитку.

Доведено, що розмежування питань місцевого й загальнодержавного значення іноді є проблематичним. Найчастіше питаннями місцевого значення визначаються адміністративні послуги, суб'єктами надання яких є органи місцевого самоврядування. Обґрунтовується позиція, що при розв'язанні питань місцевого значення уповноважені суб'єкти повинні мати право формувати власні рамки владно-управлінських повноважень, основою для прийняття яких має слугувати розвинена система демократії на місцевому рівні, де забезпечена можливість кожного брати участь у розв'язанні організаційних основ функціонування його регіону (або його частини).

Сформовано поняття, мету, цілі, завдання та функції публічного

адміністрування місцевого розвитку в Україні. Змістом механізму його реалізації визначено сукупність елементів, які формують цей процес як фактор втілення в дійсність завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Визначено, що система законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має подвійну спрямованість: забезпечення можливості громадян України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці й розв'язувати питання своєї організації та функціональності з одного боку; з іншого – регулювання безпосередньої адміністративної діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. З'ясовано, що в сучасних умовах вона представлена наступними класифікаційними чинниками: а) норми міжнародного законодавства (Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р.; Всесвітня декларація місцевого самоврядування 1993 р.; Європейська хартія міст 1992 р. та 2008 р.; Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті» від 06.12.2001 р. тощо); б) норми національного законодавства, система яких складається з восьми груп: 1) закони України (кодифіковані; які встановлюють загальні засади діяльності публічної адміністрації та розвитку держави як демократичної, соціальної, збалансованої та економічно незалежної; які встановлюють основи діяльності публічних адміністрацій місцевого рівня; які встановлюють окремі засади місцевого й регіонального розвитку України); 2) акти Президента України щодо розвитку громад і територій; 3) акти Кабінету Міністрів України (а) постанови: щодо питань планування, організації та реалізації належного регіонального й місцевого розвитку; щодо окремих питань організації публічного адміністрування місцевого розвитку; б) розпорядження: щодо схвалення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави; щодо оптимізації місцевого самоврядування; щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; індивідуальні акти щодо питань місцевого значення; щодо затвердження планів заходів задля

сприяння місцевому розвитку; щодо фінансових питань; щодо кадрових питань; щодо стратегічного планування розвитку окремих сфер місцевого розвитку; 3) накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; 4) акти інших органів виконавчої влади щодо уточнень окремих аспектів організації та реалізації діяльності місцевих публічних адміністрацій – Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Національного агентства України з питань державної служби, Державної казначейської служби України й інших; 5) судові роз'яснення щодо окремих аспектів діяльності місцевих публічних адміністрацій; 6) рішення місцевих публічних адміністрацій; 7) угоди про співпрацю (а) з іноземними суб'єктами; б) між національними суб'єктами; 8) акти спеціалізованих асоціацій.

Виявлено, що станом на сьогодні є необхідність розроблення та введення в дію Кодексу місцевого врядування України, адже реформа децентралізації суттєво розширює повноваження та інституційні можливості публічних адміністрацій на місцевому рівні, покладає на них більше зобов'язань перед громадою.

До суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, які забезпечують спроможність територіальних громад, віднесено: 1) Кабінет Міністрів України (формує державну політику місцевого розвитку, централізовано контролює діяльність центральних органів виконавчої влади, організовує фінансування міських територій, забезпечує умови й засади взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування); 2) Міністерство розвитку громад і територій України (здійснює підзаконно-правотворчу, системно-правозастосовну й організаційно-захисну діяльність, пов'язану з реалізацією збалансованого, сталого та оптимально-прогресивного місцевого розвитку з метою утвердження базових цінностей демократичного суспільства); 3) інші центральні органи виконавчої влади (прямо або опосередковано здійснюють публічне адміністрування місцевого розвитку через формування та реалізацію державних політик, які

безпосередньо чи в окремих складових впливають на суспільні відносини з місцевого розвитку); 4) місцеві державні адміністрації (здійснюють місцеве управління як специфічні самостійні місцеві органи виконавчої влади та як владно уповноважені посередники між органами виконавчої влади й місцевого самоврядування); 5) органи місцевого самоврядування (як безпосередні реалізатори публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні); 6) інші суб'єкти публічного адміністрування місцевого розвитку.

Органи місцевого самоврядування розкрито як владно уповноважені суб'єкти, що локально розв'язують питання місцевого значення та, залежно від виду, мають різні повноваження, однак сукупно функціонують з метою вираження та гарантування інтересів окремої громади, забезпечення публічних інтересів на місцевому рівні, здійснення якісного, сталого, оптимально збалансованого та прогресивного місцевого розвитку окремої адміністративно-територіальної одиниці.

До категорії інших суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні віднесено: 1) суб'єктів громадянського суспільства – а) громадські об'єднання, окремих юридичних і фізичних осіб тощо, які можуть виступати самостійними суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку як управлінці місцевими справами, що через інструменти участі в публічному адмініструванні стають учасниками адміністративно-правових відносин у сфері місцевого розвитку з метою поступової демократизації суспільства на місцевому рівні; б) агенції місцевого розвитку, бізнес-об'єднання, кластери, інвестиційні фонди, суб'єкти партнерських проєктів тощо, що за своїм правовим становищем є суб'єктами громадянського суспільства, які створені для впровадження прогресивних практик місцевого розвитку, залучення інвестицій у місцеві території, впровадження інновацій у сфері розв'язання місцевих питань, стратегічного планування місцевого розвитку; 2) міжнародні організації, до основних повноважень яких належать правотворча діяльність щодо формування міжнародних стандартів місцевого самоврядування, діяльність щодо надання

фінансової, організаційної та інформаційно-аналітичної підтримки органами місцевого самоврядування та діяльність, пов'язана з соціологічно-статистичним висвітленням стану місцевого розвитку окремих країн.

Сформовано логіко-змістову структуру й описано сутність загальних і спеціальних принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Основними принципами публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні названо такі: принцип належного врядування; ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам; субсидіарності; транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку; партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку; високої якості й доступності надання публічних послуг; посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні; інституційної спроможності територіальних громад; стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку; соціальної стабільності територіальних громад; сталого місцевого розвитку; інклюзивного місцевого розвитку; зміщення акцентів з економічних аспектів на соціальний добробут населення; принцип пропорційного співвідношення між кількісно-якісними показниками ефективності місцевого розвитку; самостійності органів місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення; гарантування органам місцевої влади власних самоврядних повноважень; фінансової самостійності місцевої влади; партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку; інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку; охорони територіальних кордонів.

Визначено, що адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку представлений класичними формами адміністративної діяльності та специфічними методами їх реалізації. Окремо визначено, що діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку слід поділити за видом «вживання» публічних фінансів на чотири умовні сектори:

1) акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку – це законодавчо побудований системний, безперервний процес планування, збирання та накопичення матеріальних ресурсів (фінансів) спеціально уповноваженими владними й невладними суб'єктами. Відповідно, до акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку належить не лише збирання коштів (фактично, фінансове забезпечення місцевого розвитку), а й стратегічне планування державно-фінансової політики місцевого розвитку, адже для «нагромадження» фінансів необхідно попередньо визначити потреби місцевих територій та можливості фінансової системи;

2) розподіл публічних фінансів на місцевий розвиток, який здебільшого здійснюється органами місцевого самоврядування, адже саме органи місцевого самоврядування зобов'язані попередньо оцінити стан місцевого розвитку окремих територій, врахувавши чинники дестабілізації фінансування місцевого розвитку й індикатори впливу на фінансове забезпечення, та на цій основі визначити фінансові потреби окремої території;

3) використання публічних фінансів на місцевий розвиток, в якому беруть участь місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування – як розпорядники (суб'єкти виконання) публічних фінансів місцевого розвитку й територіальні громади – як суб'єкти громадянського суспільства, що є споживачами фінансових ресурсів;

4) контроль за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку передбачає різноманітну діяльність, пов'язану з державним, спеціальним місцевим та громадським контролем за надходженням місцевих коштів і за цільовим використанням коштів місцевого розвитку.

Виявлено, що більшість адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення в Україні реалізуються саме органами місцевого самоврядування, меншість – суб'єктами громадянського суспільства, а органи виконавчої влади безпосередньо через центральні органи виконавчої влади й місцеві державні адміністрації здійснюють адміністративні

процедури розв'язання питань місцевого значення через фінансування місцевих територій, контроль і забезпечення надання адміністративних послуг на місцевому рівні, реалізацію різних державних політик на місцевому рівні загалом. Проаналізовано окремі адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні.

Визначено, що формування моделі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії є загальнодержавним процесом, що полягає у розробленні, прийнятті та впровадженні засад (в загальному розумінні) публічного адміністрування у процес здійснення місцевої демократії з урахуванням фундаментальних і прогресивних приписів міжнародних актів у сфері місцевого самоврядування. Виявлено, що на першому плані впровадження міжнародних стандартів у модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є приписи Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р., що ратифікована Україною, однак досі існує низка невідповідностей національного законодавства України її положенням. Доведено, що з метою формування засад місцевої демократії, які будуть повністю відповідати вимогам сучасної правової держави та громадянського суспільства в Україні, необхідно насамперед комплексно викоринити юридично-управлінські конфлікти між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, унормувати правове регулювання місцевої демократії, реально уніфікувати засади здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні сучасним міжнародним принципам, у першу чергу – засадам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Проведено компаративістичне дослідження реалізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Литовській Республіці, Федеративній Республіці Німеччина, Болгарії, Польщі, Грузії, Ірландській Республіці. За результатами аналізу сформовано висновок, що в більшості європейських країн моделі публічного адміністрування місцевого розвитку активно

реформуються, що обумовлено загальним розвитком суспільних відносин, видозмін потреб громадськості, активізації діяльності органів місцевої влади (Польща, Болгарія, Литва), а у більш економічно розвинених і стабільних країнах (Ірландія, Німеччина) моделі місцевого самоуправління ефективно функціонують і зосереджують свою увагу на більш спеціалізовані питання місцевого розвитку, впроваджуючи секторне публічне адміністрування місцевої влади.

Визначено, що основне сьогочасне завдання України полягає у забезпеченні умов для виникнення локального підприємницького сектору з подальшим його виходом на вищі рівні, аж до міжнародного, з максимальним раціональним поєднанням ресурсних можливостей регіону; акумулювання фінансових ресурсів на благо й потреби громади; досягнення максимальної прозорості й відкритості прийняття управлінських рішень (з ефективною участю громади в зазначених процесах) місцевого значення. Задля реалізації вказаного, місцеве самоврядування повинне мати можливість самостійного розв'язання усіх питань, що стосуються місцевого розвитку, незалежно від того, чи прописана така проблема в законодавчому акті як така, що входить до сфери їхнього впливу. Розмежування повноважень місцевих і виконавчих органів влади має бути суто договірним, коли в кожному регіоні існують функціональні, ієрархічні та партнерські стосунки між уповноваженими інституціями. Також місцеве самоврядування повинно бути: а) достатньо фінансово забезпеченим, що передбачає пропорційне співвідношення його бюджетної автономії з видатками на нього з державного бюджету; б) правозахищеним, тобто мати законодавчі підстави для можливості бути позивачем у суді під час порушення його автономії (посягання на неї) з боку інших суб'єктів влади чи окремими громадянами (групами); в) децентралізованим, тобто зосереджувати у своїх межах максимально широке коло сфери відання задля максимального спрощення громадянам доступу до його діяльності.

Доведено, що в основу практико-реалізаційного аспекту публічного

адміністрування місцевого розвитку в Україні має бути покладено чітко сформовану модель налагодженого діалогу між усіма зацікавленими суб'єктами задля формування ідентичності певної місцевості. Потужним інструментом досягнення зазначеного визначено місцевий брендинг, розвиток якого має бути пріоритетним завданням органів місцевого самоврядування кожної адміністративно-територіальної одиниці в Україні.

На підставі законів України «Про державно-приватне партнерство», «Про місцеве самоврядування в Україні» та Стратегії розвитку туризму на території Яремчанської міської ради до 2027 року у вигляді авторської таблиці визначено основних суб'єктів та цілі розвитку місцевого брендингу.

Запропоновано розширити систему принципів місцевого самоврядування. Звернено увагу на фінансове забезпечення територіальних громад, що є основою їх фінансової самостійності та спроможності, з цією метою запропоновано збільшити державне фінансування територіальних громад і створити програми національного, міжнародного та транскордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку.

З'ясовано, що одним із напрямків вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості є прийняття законодавства про публічні консультації, що є невіддільним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та дозволяє налагодити комунікацію між місцевою владою та громадянами, залучивши останніх до процесу розв'язання питань місцевого значення.

З метою визначення правового статусу територіальних громад в Україні визначено необхідність прийняття спеціалізованого закону України «Про територіальні громади в Україні». До нього слід включити деякі положення законів України «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні».

Визначено, що електронне врядування на місцевому рівні є важливим інструментом розбудови інформаційного суспільства й технологічного

розвитку територій, тому для активного впровадження Е-врядування на місцевому рівні необхідно зобов'язати органи місцевого самоврядування приймати програми інформатизації місцевості, в яких вказувати інструменти, плани та строки реалізації інформатизації місцевого врядування. З цією метою запропоновано доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваженнями органів місцевого самоврядування у сфері інформатизації й електронного врядування.

Ключові слова: децентралізація, місцеве значення, місцевий розвиток, об'єднані територіальні громади, органи місцевого самоврядування, публічне адміністрування, регіональна політика, сталий розвиток населених пунктів.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

Монографії:

1. Оксін В. Ю. Місцевий розвиток в Україні: теорія та практика публічного адміністрування. Київ: ФОП Чалчинська Н. В., 2020. 428 с.

Розділ у колективній монографії:

2. V. Oksin, M. Sokiran. Information Policy and Public Administration in the Local Communities in the Context of Counteraction to COVID-19. COVID-19 Pandemic. Through the Lens of Modern Humanities and Law; Edited by Denys Svyrydenko. Kyiv: Publishing House “Ludmyla”, 2020. P. 74–80.

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

3. Оксін В. Ю. Принципи адміністративного права: сучасний погляд. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 190–193.

4. Оксінь В. Ю. Поняття та зміст фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1 (59). С. 193–196.
5. Оксінь В. Ю. Загальна характеристика секторів діяльності суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 3 (32). Том 1. С. 176–180.
6. Оксінь В. Ю. Розмежувальні характеристики перетікання регіонального та місцевого розвитку територій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/54.pdf.
7. Оксінь В. Ю. Сучасна парадигма публічного адміністрування: логіко-змістове розуміння. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 244–248.
8. Оксінь В. Ю. До питання про визначення поняття публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). Т. 2. С. 101–104.
9. Оксінь В. Ю. Особливості публічного адміністрування розвитку туристичного потенціалу регіонів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2 (27). Т. 2. С. 57–60.
10. Оксінь В. Ю. Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» у контексті концепту «місцевий розвиток в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 301–303. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/76.pdf.
11. Оксінь В. Ю. Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 6. Т. 2. С. 24–27 (Спецвипуск).
12. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правові засади розвитку туристичної привабливості регіонів (аналіз політики ЄС). *Правові новели*. 2019. № 7. Том 3. С. 65–69.

13. Оксінь В. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 7. С. 190–195 (Спецвипуск).

14. Оксінь В. Ю. Сутність адміністративних процедур вирішення питань місцевого значення в Україні. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. №3–4. С. 26–34.

15. Оксінь В. Ю. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України. *Правові новели*. 2020. № 11. Т. 2. С. 72–76.

16. Оксінь В. Ю. Засади модернізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2020. № 48. С. 45–48.

17. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 279–281. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/74.pdf

18. Оксінь В. Ю. Мета та цілі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2020. №9. С. 102–105.

Статті в закордонних періодичних наукових виданнях:

19. Оксінь В. Ю. Ключові аспекти сучасної парадигми публічного адміністрування на місцевому рівні. *Colloquium-journal*. 2020. №21 (73). Ч. 2. С. 55–57 (Республіка Польща).

20. Оксінь В. Ю. Формування моделі публічного адміністрування питань місцевого значення в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії. *Sciences of Europe*. 2020. № 53. Т. 5. С. 31–34

(Чеська Республіка).

21. Оксін В. Ю. Деякі зарубіжні моделі публічного адміністрування місцевого розвитку. *Colloquium-journal*. 2020. №22 (74). Ч. 2. С. 62–64. (Республіка Польща).

22. Оксін В. Ю. Концептуальні особливості місцевого розвитку в Україні. *Sciences of Europe*. 2020. № 54. Т. 3. С. 41–44 (Чеська Республіка).

23. Оксін В. Ю. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Modern Scientific Researches*. 2020. № 13. Ч. 4. С. 76–79 (Республіка Білорусь). URL: <https://www.modscires.pro/index.php/msr/issue/view/msr13-04/msr13-04>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

24. Оксін В. Ю. Мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9–10 березня 2018 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 56–59.

25. Оксін В. Ю. Система завдань публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.). Київ : ГО «Центр правових наукових досліджень», 2018. С. 69–70.

26. Оксін В. Ю. Ефективна кадрова політика як основний фактор результативності публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17–18 січня 2019 р.). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2019. С. 60–61.

27. Оксін В. Ю. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток». *Становлення громадянського суспільства в*

Україні: нормативно-правове підґрунтя: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 3–4 травня 2019 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 96–97.

28. Оксін В. Ю. Система цілепокладання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Адміністративне право України. Сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали результатів засідання круглого столу* (м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 48–50.

29. Оксін В. Ю. Роль Європейської Хартії місцевого самоврядування в розбудові моделі публічного адміністрування з питань місцевого значення в Україні. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали конференції* (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 17–18.

30. Оксін В. Ю. Поняття концепту «адміністративна процедура вирішення питань місцевого значення в Україні». *Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій: матеріали III конференції молодих науковців* (м. Київ, 29 травня 2020 р.). Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму 2020. С. 38–40.

31. Оксін В. Ю. «Ідеальна» модель стратегічного планування місцевого розвитку. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті: матеріали конференції*. (м. Рівне, 16–17 жовтня 2020 р.). Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука, 2020. С. 59–60.

32. Оксін В. Ю. Публічна адміністрація місцевого розвитку в Україні. *Актуальні проблеми національного законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.). Ч. 1. Кропивницький, 2020. С. 93–95.

33. Оксін В. Ю. Партнерська взаємодія як провідна ознака публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і краці*

практики 21 століття: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мелітополь, 17 листопада 2020 р.). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. С. 74–76.

***Праці, які додатково демонструють наукові результати
дисертації:***

34. V. Halunko, **V. Oksin**, K. Kurkova. Methods of assessing the efficiency of internet marketing communications. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4 No. 4. Riga: Publishing House «Baltija Publishing». 2018: 33–41.

35. V. Drozd, V. Bondar, **V. Oksin**, V. Stepanenko, O. Hrynkiv. Approximation of legislation of the European Union and Ukraine in the field of labor protection: the risks and advantages. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020, (1):106–110.

36. A. Prykhodko, **V. Oksin**. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 2020, (5): 71–82.

SUMMARY

Oksin V. Yu. Public Administration of Local Development in Ukraine.

On the rights of the manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of Doctor of Law, specialty 12.00.07 – Administrative law and process; Financial law; Information law. – Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs of Ukraine, Dnipro, 2021.

The thesis provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem of philosophical and methodological, theoretical and legal, practical implementation basis, peculiarities and issues of realization of the public administration of local development in Ukraine.

The study reveals a modern philosophical and legal understanding of the category ‘development’ an idea-encompassing process of transforming quantitative and qualitative changes initiated by the person (collectives) for certain improvement of the flow of normal phenomena of social synergy. From this perspective, local development is defined as a complex system for introducing changes, the conceptual essence of which implies joint coordinated actions of the participants of legal relations aimed at innovative transforming economic, social, cultural and environmental conditions intended to establish the basic values of a democratic society in a given locality.

Frequently, the locality is considered as a separate region or a relatively small area of a given territory with certain cultural, historical, productive or specific socio-economic characteristics and a social centre (represented by the community, capable of self-organization), the author’s table illustrates an original perspective on the main basic classifying characteristics of the flow of regional and local development (if the region is considered as a collection of several territories united by the characteristics of a given area (its natural resource potential, endogenous factors, etc.)). It is concluded that, from this perspective on the region, its development is a narrower network of the public centre, the positive changes thereof involve the maintenance and preservation of the unique properties of the

territory. Moreover, local development is focused on optimizing the whole range of local goods and resources.

The study reveals that the eighth period of the paradigmatic knowledge about public administration, represented by the concept of “New Public Governance”, passes through in the conditions of modern times. The essence of this concept reveals the development of public administration, as a scientific current and a practical implementation activity as a main element of the interaction of legal entities of different nature in creating efficient mechanisms for ensuring a balance of the world, where local development is of a specific, key importance. The main issue is how to communicate with public authorities and citizens about local development in the context of globalization, as the balance of advantages and disadvantages in the interface with local development is open and debated, because on the one hand, the global economy develops territories, and on the other, a certain locality becomes a “variable element” in the mechanism of innovative growth. However, the need for sustainable local development is perceived by the world community as an axiom and, in most cases, as a conceptual model for balancing the world economy and other social benefits.

It is proved that, in the face of unpredictable internal and external crises, public administration should be the mechanism that will ensure the stability of all systems of State activities, a continuous process of updating social conditions in line with positive development dynamics, without significant expenditure of State resources, since administrative procedures for the activities of all authorized subjects are envisaged for such cases.

The study determines that the methodology of analysis of public administration of local development in Ukraine should be considered as a combined cognitive activity aimed at finding answers to the question: why it is necessary to consider this problem, how to carry out research activities and what result is desirable to achieve in the end of such research. As a result, a certain system of research orientations, formed into a single concept of an appropriate organization/functioning/realization of the research object is derived.

It is clarified that when considering local development directly as a subject of public administration, several factors should be taken into account: first, its domestic logic content differs somewhat from that of the global one; secondly, today Ukraine is an example of a country that intends to emerge from a long-term crisis of social and economic development and to find such a way of balancing all social and State processes, which would have an appropriate response in the general public - supported and soon implemented by grouped forces. That is, a specific model of local development has not yet been developed in Ukraine; it is now presented as a form of regional development.

It is proved that the differentiation of local and national issues is sometimes problematic. Most frequently, local issues determine the administrative services to be provided by local governments. It is argued that, in addressing issues of local importance, authorised performers should have the right to establish their own framework of power and governance, based on a well-developed system of democracy at the local level, where everyone is able to participate in the decision on the organizational framework for the functioning of his or her region (or part of it).

The concept, aim, objectives, missions and functions of public administration of local development in Ukraine are developed. The content of the mechanism for its implementation defines a set of elements that form this process as a factor for the realisation of the tasks and functions of public administration of local development in Ukraine.

The study determines that the system of the legal and regulatory framework for public administration of local development in Ukraine has a dual orientation: on the one hand, ensuring the possibility for Ukrainian citizens to organize themselves in territorial units of authority and to resolve questions of their organization and functionality; on the other hand, regulating the direct administrative activities of representative bodies of local self-government. It is established that under current circumstances, it is represented by the following classification factors: a) provisions of international law (the 1985 European

Charter of Local Self-government; the 1993 World-wide Declaration of Local Self-government; the European Urban Charter of 1992 and 2008; Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe “On the participation of citizens in local public life” of 06 December 2001, etc.); b) provisions of national legislation consisting of eight groups, namely: 1) Laws of Ukraine (codified; establishing the general framework for public administration and development of the State as democratic, social, balanced and economically independent; establishing the foundations of public administrations of the local level; establishing certain principles of local and regional development of Ukraine); 2) Regulations of the President of Ukraine on the development of communities and territories; 3) Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine (a) resolutions: on the issues of planning, organization and implementation of regional and local development; on some issues of organization of public administration of local development; b) regulatory orders: on approval of priorities for the social and economic development of the State; on optimization of local self-government; socio-economic development of individual territories; individual regulations on issues of local importance; on approval of action plans for local development; on finance; on personnel; on strategic development plans for selected local development areas; 3) Orders of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing of Ukraine; 4) regulations of other executive bodies on the clarification of certain aspects of the organization and conduct of the activities of local public administrations, such as the Ministry of Finance and the Ministry of Justice of Ukraine; the National Agency of Ukraine for the Civil Service, the State Treasury Service of Ukraine and others; 5) judicial advices on certain aspects of local public administrations; 6) decisions of local public administrations; 7) cooperation agreements (a) with foreign entities; b) between national entities; 8) acts of specialized associations.

The study reveals that currently the Code of Local Government of Ukraine requires to be developed and implemented, since the reform on decentralization significantly expands the powers and institutional capacities of public

administrations at the local level, makes them more accountable to society.

The public administrators of local development in Ukraine, which ensure the capacity of territorial communities, are: 1) the Cabinet of Ministers of Ukraine (forms the public policy of local development, centrally controls the activities of central executive bodies, organizes financing of urban areas, provides conditions and principles of cooperation between executive authorities and local self-government); 2) the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine (makes by-laws, conducts system-law enforcement, organizational and protective activities related to the implementation of balanced, sustainable and optimally progressive local development in order to establish the basic values of a democratic society); 3) other central executive authorities (directly or indirectly, administer the public administration of local development through the formation and implementation of public policies that directly or in individual elements affect social relations with local development); 4) local public administrations (implement local governance as specific autonomous local executive bodies and as authorized mediators between executive and local self-government bodies); 5) local self-government bodies (as direct implementers of public administration of local development in Ukraine); 6) other subjects of public administration of local development.

Local self-government authorities are considered as empowered subjects that narrowly resolve local issues and, depending on the type of authority, have different powers, but together they function to express and safeguard the interests of the individual community, to ensure public interest at the local level, to carry out the qualitative, sustainable, optimal-balanced and progressive local development of a separate administrative and territorial unit.

Other subjects of public administration of local development in Ukraine are: 1) civil society entities, such as a) voluntary associations, individual legal and natural persons, etc., who can act as autonomous agents of public administration of local development as managers of local affairs, that through the instruments of participation in public administration become participants in the administrative and

legal relations in the field of local development with a view to gradually democratizing society at the local level; b) local development agencies, business associations, clusters, investment funds, subjects of partnership projects, etc., that by their legal status are civil society entities created to introduce progressive practices of local development, attracting investment in local territories, initiating innovation in local issues, strategic planning of local development; 2) international organizations empowered to perform law-making with regard to the formation of international standards of local self-government, to provide financial, organizational and informational and analytical support by local governments, and to perform sociological and statistical coverage of the local development of individual countries.

A logical and substantive structure is formed and the essence of the general and special principles of public administration of local development in Ukraine is described. The basic principles of public administration of local development in Ukraine are: good governance; hierarchical accountability of public authorities to territorial communities; subsidiarity; transparency of public administration of local development; partnerships among public local development administrators; high quality and accessibility of public service delivery; strengthening of democracy and public trust at the local level; institutional capacity of territorial communities; strategic planning of local development priorities; social stability of territorial communities; sustainable local development; inclusive local development; shifting emphasis from economic aspects to social well-being of the population; proportional ratio-qualitative indicators of local development effectiveness; the autonomy of local self-government bodies in resolving local issues; ensuring local authorities' own self-governing powers; financial autonomy of local government; involved participation of civil society actors in public administration of local development; innovative public administration of local development; protection of territorial boundaries.

It is determined that the administrative instruments of public administration in the field of local development are classic forms of administrative activity and

specific methods of their realization. Moreover, the study identifies that the activity of the financial managers of public finances of local development should be divided according to the type of public finance ‘commissioning’ into four conditional sectors:

1) The accumulation of public finance for local development is a legally structured, systematic and continuous process of planning, collecting and accumulating material resources (finance) by specially authorized powerful and non-powerful subjects. Accordingly, the accumulation of public finances of local development includes not only fund-raising (in fact, financial support for local development), but also includes strategic planning of public-financial policy of local development, because fund-raising requires the local territories’ needs and the financial system capacities to be determined beforehand.

2) The allocation of public finances to local development is more the responsibility of local self-government bodies, since it is the local self-government bodies that are obliged to make a preliminary assessment of the state of affairs in local development of the territories, taking into account the factors destabilizing the financing of local development and the indicators of the impact on financial security, and on this basis to determine the financial needs of the individual territory.

3) The use of public finance for local development involves local public administrations and local self-government bodies as managers (subjects of execution) of public finance of local development, and territorial communities, as civil society subjects who are consumers of financial resources;

4) Supervision of the financial support for local development involves a variety of activities related to State, local and social control over the flow of local funds and the targeting of local development funds.

The study reveals that most of the administrative procedures for resolving local issues in Ukraine are carried out by local self-government bodies and a minority are carried out by civil society subjects, and the executive authorities directly through the central executive authorities and local State administrations

carry out administrative procedures for resolving local issues by financing local territories, supervision and provision of administrative services at the local level, implementation of various public policies at the local level in general. Special administrative procedures for resolving local issues in Ukraine are analysed.

It is determined that the establishment of a public administration model of local development in Ukraine on the basis of conformity with international standards of local democracy is a State-wide process, involving the elaboration, adoption and implementation of the framework (in a general sense) for public administration in the exercise of local democracy, taking into account the fundamental and progressive prescriptions of international acts of local in the field of local self-government. The study reveals that the primary plan of introducing international standards into the public administration model of local development in Ukraine is regulations of the 1985 European Charter of Local Self-government, ratified by Ukraine, however, there are still a number of inconsistencies in Ukraine's national legislation with its provisions. It is proved that, in order to lay the foundations of local democracy, which will fully meet the requirements of a modern State governed by the rule of law and civil society in Ukraine, it is required, first of all, to comprehensively eliminate legal and administrative conflicts between public and local self-government authorities, to standardise the legal regulation of local democracy, to truly unify the framework for public administration of local development in Ukraine with modern international principles, first and foremost the principles of the European Charter of Local Self-government.

Comparative studies are conducted on the implementation of public administration of local development in the Republic of Lithuania, the Federal Republic of Germany, the Republic of Bulgaria, the Republic of Poland, Georgia and the Republic of Ireland. The results of the analysis lead to the conclusion that in most European countries the public administration models of local development are being actively reformed due to the general development of social relations and changes in the needs of the public, strengthening local authorities (Poland,

Bulgaria, Lithuania), and in more economically developed and stable countries (Ireland, Germany), local self-government models function effectively and focus on more specialized local development issues, introducing sectoral public administration of local government.

The study determines that the key current task of Ukraine is to provide conditions for the local business sector with its subsequent entry to the highest level, up to the international with the maximum rational combination of resource opportunities in the region; to accumulate financial resources for the benefit and needs of society; to achieve maximum transparency and openness in the decision-making of management decisions (with 'effective' public participation in specified processes) of local importance. In order to achieve this, local self-government should be able to deal independently with all matters relating to local development, regardless of whether such a problem is defined in legislation as falling within their competence. The delimitation of powers between local and executive authorities should be purely contractual, with functional, hierarchical and partnership relationships between these institutions in each region. Moreover, local self-government shall be: a) sufficiently funded, with its budgetary autonomy proportional to its expenditure from the State budget; b) legally protected, that is, have legal grounds for being a plaintiff in a court for violation of its autonomy (infringement thereof) by other authorities or by individual citizens (their groups); c) decentralized, that is, to concentrate as a wide range of competencies as possible in order to make it as easy as possible for citizens to access its activities.

It is proved that the practical implementing aspect of public administration of local development in Ukraine should be based on a well-established model of the dialogue among all subjects concerned in order to develop the identity of a given locality. The powerful instrument to achieve this is considered local branding, the development of which should be a priority task of local self-government bodies of each administrative-territorial unit in Ukraine.

On the basis of the Laws of Ukraine 'On public and private partnership,' 'On local self-government in Ukraine' and the Strategy for the development of

tourism in the territory of Yaremcha City Council until 2027, the main subjects and goals of local branding development are defined in the form of the author's table.

It is proposed to extend the system of local self-government principles. The focus is on the financial security of territorial communities as the basis for their financial autonomy and capability, and to this end it is proposed to increase public funding for territorial communities and to establish programmes of national international and cross-border investment in local development.

The study identifies the adoption of legislation on public advice as one of the ways to improve cooperation between local authorities and the public, which is an indispensable tool for public administration of local development in Ukraine and enables communication between local authorities and citizens, involving the latter in solving local issues.

The study determines that the legal status of territorial communities in Ukraine requires the adoption of a specialized law of Ukraine 'On territorial communities in Ukraine' incorporating the provisions of the laws of Ukraine 'On cooperation of territorial communities,' 'On voluntary association of territorial communities,' 'On local self-government in Ukraine.'

E-government at the local level is identified as an important instrument for the development of the information society and the technological development of the territories, therefore the effective implementation of e-government at the local level requires local self-governing bodies to be obligated to adopt local informatization programs that specify the instruments, plans and terms for implementing informatization of local government. To this end it is proposed to supplement the Law of Ukraine 'On local self-government in Ukraine' with the local self-government bodies' powers in the field of informatization, e-government, processing and use of programs and projects of informatization of local self-government bodies, the development of the information society.

Keywords: *decentralization, local importance, local development, amalgamated territorial communities, local self-government, public administration, regional policy, sustainable development of localities.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

Монографії:

1. Оксін В. Ю. Місцевий розвиток в Україні: теорія та практика публічного адміністрування. Київ: ФОП Чалчинська Н. В., 2020. 428 с.

Розділ у колективній монографії:

2. V. Oksin, M. Sokiran. Information Policy and Public Administration in the Local Communities in the Context of Counteraction to COVID-19. COVID-19 Pandemic. Through the Lens of Modern Humanities and Law; Edited by Denys Svyrydenko. Kyiv: Publishing House “Ludmyla”, 2020. P. 74–80.

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

3. Оксін В. Ю. Принципи адміністративного права: сучасний погляд. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 190–193.

4. Оксін В. Ю. Поняття та зміст фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1 (59). С. 193–196.

5. Оксін В. Ю. Загальна характеристика секторів діяльності суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 3 (32). Том 1. С. 176–180.

6. Оксін В. Ю. Розмежувальні характеристики перетікання регіонального та місцевого розвитку територій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/54.pdf.

7. Оксінь В. Ю. Сучасна парадигма публічного адміністрування: логіко-змістове розуміння. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 244–248.
8. Оксінь В. Ю. До питання про визначення поняття публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). Т. 2. С.101–104.
9. Оксінь В. Ю. Особливості публічного адміністрування розвитку туристичного потенціалу регіонів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2 (27). Т. 2. С. 57–60.
10. Оксінь В. Ю. Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» у контексті концепту «місцевий розвиток в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 301–303. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/76.pdf.
11. Оксінь В. Ю. Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 6. Т. 2. С. 24–27 (Спецвипуск).
12. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правові засади розвитку туристичної привабливості регіонів (аналіз політики ЄС). *Правові новели*. 2019. № 7. Том 3. С. 65–69.
13. Оксінь В. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 7. С. 190–195 (Спецвипуск).
14. Оксінь В. Ю. Сутність адміністративних процедур вирішення питань місцевого значення в Україні. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. №3–4. С. 26–34.

15. Оксінь В. Ю. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України. *Правові новели*. 2020. № 11. Т. 2. С. 72–76.

16. Оксінь В. Ю. Засади модернізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2020. № 48. С. 45–48.

17. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 279–281. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/74.pdf

18. Оксінь В. Ю. Мета та цілі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Право»*. 2020. №9. С. 102–105.

Статті в закордонних періодичних наукових виданнях:

19. Оксінь В. Ю. Ключові аспекти сучасної парадигми публічного адміністрування на місцевому рівні. *Colloquium-journal*. 2020. №21 (73). Ч. 2. С. 55–57 (*Республіка Польща*).

20. Оксінь В. Ю. Формування моделі публічного адміністрування питань місцевого значення в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії. *Sciences of Europe*. 2020. № 53. Т. 5. С. 31–34 (*Чеська Республіка*).

21. Оксінь В. Ю. Деякі зарубіжні моделі публічного адміністрування місцевого розвитку. *Colloquium-journal*. 2020. №22 (74). Ч. 2. С. 62–64. (*Республіка Польща*).

22. Оксінь В. Ю. Концептуальні особливості місцевого розвитку в Україні. *Sciences of Europe*. 2020. № 54. Т. 3. С. 41–44 (*Чеська Республіка*).

23. Оксінь В. Ю. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Modern Scientific Researches*. 2020. № 13. Ч. 4.

С. 76–79 (Республіка Білорусь). URL: <https://www.modscires.pro/index.php/msr/issue/view/msr13-04/msr13-04>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

24. Оксін В. Ю. Мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9–10 березня 2018 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 56–59.

25. Оксін В. Ю. Система завдань публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.). Київ : ГО «Центр правових наукових досліджень», 2018. С. 69–70.

26. Оксін В. Ю. Ефективна кадрова політика як основний фактор результативності публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17–18 січня 2019 р.). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2019. С. 60–61.

27. Оксін В. Ю. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток». *Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 3–4 травня 2019 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 96–97.

28. Оксін В. Ю. Система цілепокладання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Адміністративне право України. Сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали результатів засідання круглого столу (м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 48–50.

29. Оксін В. Ю. Роль Європейської Хартії місцевого самоврядування в розбудові моделі публічного адміністрування з питань місцевого значення в Україні. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали конференції (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 17–18.

30. Оксін В. Ю. Поняття концепту «адміністративна процедура вирішення питань місцевого значення в Україні». *Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій*: матеріали III конференції молодих науковців (м. Київ, 29 травня 2020 р.). Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму 2020. С. 38–40.

31. Оксін В. Ю. «Ідеальна» модель стратегічного планування місцевого розвитку. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті*: матеріали конференції. (м. Рівне, 16–17 жовтня 2020 р.). Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука, 2020. С. 59–60.

32. Оксін В. Ю. Публічна адміністрація місцевого розвитку в Україні. *Актуальні проблеми національного законодавства*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.). Ч. 1. Кропивницький, 2020. С. 93–95.

33. Оксін В. Ю. Партнерська взаємодія як провідна ознака публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мелітополь, 17 листопада 2020 р.). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. С. 74–76.

***Праці, які додатково демонструють наукові результати
дисертації:***

34. V. Halunko, V. Oksin, K. Kurkova. Methods of assessing the efficiency of internet marketing communications. *Baltic Journal of Economic*

Studies. Vol. 4 No. 4. Riga: Publishing House «Baltija Publishing». 2018: 33–41.

35. V. Drozd, V. Bondar, **V. Oksin**, V. Stepanenko, O. Hryniv. Approximation of legislation of the European Union and Ukraine in the field of labor protection: the risks and advantages. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020, (1):106–110.

36. A. Prykhodko, **V. Oksin**. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 2020, (5): 71–82.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	37
РОЗДІЛ 1 ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	53
1.1. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток».....	53
1.2. Сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку	68
1.3. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	86
Висновки до Розділу 1	104
РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	113
2.1. Категорійно-поняттєва сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	113
2.2. Мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	130
2.3. Зміст і сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	145
Висновки до Розділу 2	165
РОЗДІЛ 3 ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	177
3.1. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку	177
3.2. Принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні	203
3.3. Адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні	234
3.4. Діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку.....	268
3.5. Адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні	283
РОЗДІЛ 4 МІЖНАРОДНІ ТА ЗАКОРДОННІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ.....	321
4.1. Імплементация міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні	321

4.2. Закордонний досвід публічного адміністрування місцевого розвитку	337
Висновки до Розділу 4	359
РОЗДІЛ 5 НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	365
5.1. Новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні	365
5.2. Удосконалення практико-реалізаційного аспекту публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	384
5.3. Удосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.....	403
Висновки до Розділу 5	422
ВИСНОВКИ.....	430
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	437
ДОДАТКИ.....	489

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Україна, виявивши намір бути повноцінним членом ЄС, взяла на себе низку зобов'язань, реалізація яких передбачає здійснення комплексного адміністративного реформування інституційних аспектів публічного адміністрування у країні на якісно нових засадах, основною спрямованістю яких є орієнтування на потреби громади. Беззаперечним буде твердження, що врядування на основі потреб громади, яка самостійно визначає слабкі та сильні сторони своєї місцевості й концентрується на розвитку своїх можливостей задля повноцінного співжиття, – це фундамент покращення життя населення, а тим паче – громади міської та сільської місцевості, адже проблеми їхнього місцевого розвитку можуть бути як унікальними (такими, що не виникають в інших адміністративно-територіальних одиницях), так і уніфікованими (спільними для всіх або окремих регіонів, наприклад, недостатнє фінансове забезпечення або нераціональне використання фінансових ресурсів, що спричиняє відсутність інфраструктурних поліпшень і низький рівень соціального захисту громадян; занепад сільськогосподарських угідь як наслідок масового виїзду сільського населення в пошуках кращих умов проживання та надання в оренду своїх земель орендарю, який не ставить за мету опікуватися питаннями захисту ґрунту від негативного впливу своєї діяльності; низький рівень освітньої, медичної, культурно-просвітницької забезпеченості населення тощо).

Наявність зазначених проблем репрезентує стан довготривалої кризи соціально-економічного розвитку регіонів України (їх тотального занепаду), вихід з якої був основним завданням держави ще з 1999 року (з моменту прийняття Постанови Верховної Ради України № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів»). Хоч Уряд за підтримки й залучення міжнародних експертів і партнерів вже розпочав активну реформаторську діяльність зі зміцнення потенціалу окремих регіонів, де сталий розвиток –

основна його концепційна сутність, сьогодні все ще унеможливлене належне забезпечення дотримання збалансованості виробництва та споживання і врахування специфічних особливостей протікання об'єктивно наявних процесів на місцевому рівні.

Окрім того, результати власного соціологічного опитування громадян (щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні) репрезентують, що громадськість не довіряє владі (про це заявили 72% респондентів), активно висловлює своє невдоволення прийнятим загальнодержавним рішенням (про це зазначили 64% респондентів), однак не бажає бути залученим до процесу поступального чи радикального реформування основних інститутів держави (про це зазначили 83% респондентів), у тому числі задля посилення потенціалу правоможливостей місцевих органів влади (про це зазначив 61% респондентів).

Невтішним є і той факт, що інститут публічного адміністрування (який відповідає за комунікативну співпрацю між державою та суспільством) сьогодні не має законодавчих основ для існування. Це негативно впливає на процес прийняття рішень місцевого значення, адже, по-перше, місцева влада репрезентує потреби громади й безпосередньо забезпечує їх; по-друге, представляє такі інтереси на рівні держави; по-третє, потребує від держави підтримки у процесі їх забезпечення.

Зрозуміло, що питання місцевого розвитку не є новою тематикою науково-дослідних пошуків. Зазначена проблематика здебільшого вивчається в рамках економічного аспекту й аналізується через призму ефективності реалізації проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (наприклад, Ю. Ткаченко досліджує методологію вказаного проекту як передумову сталого розвитку територіальних громад (2017); П. Куліш – його роль у реформуванні державно-управлінських відносин (2017), а Ю. Петрушенко – вплив на соціально-економічні показники життєдіяльності сільських громад Сумської області (2012)).

Однак є й комплексні праці вітчизняних вчених, що присвячені більш

спеціалізованим аспектам досліджуваної проблематики, наприклад, О. Чернеженко здійснює порівняльно-правове дослідження конституційного регулювання й організаційних моделей місцевого самоврядування в Україні та державах-учасницях ЄС (2018); Н. Бодак характеризує сучасний стан і перспективи розвитку адміністративно-правових засад організації місцевої влади (2017); І. Гордійчук вивчає особливості регулювання партнерських відносин держави й бізнесу в Україні (2016); О. Анпілогов досліджує адміністративно-правовий аспект структурного реформування територіального й галузевого управління регіональним комплексом (2016); А. Булина розкриває теорію, методологію і практику адміністративно-правового забезпечення формування та діяльності місцевої публічної влади в Україні (2015); Н. Белікова аналізує теоретико-методичні аспекти наукового забезпечення економічних реформ (2014); М. Лахижа виокремлює позитивний досвід Республіки Польща та Республіки Болгарія як способи модернізації публічної адміністрації (2012); П. Трачук описує адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні (2011); М. Авксентьев вивчає особливості державно-приватного партнерства крізь призму визнання його сучасним механізмом залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України (2010); В. Малиновський аналізує концептуальні засади трансформації територіальної організації влади України (2010).

Водночас розвиток регіонального самоврядування, вплив децентралізації на розвиток держави й територіальних громад, вдосконалення організаційно-методологічних засад управління місцевим і регіональним розвитком та деякі суміжні питання публічного адміністрування досліджуваної сфери були предметом наукового вивчення таких вчених як: В. Авер'янов, М. Ажажа, О. Алтуніна, А. Артеменко, О. Батанов, І. Безена, Ю. Битяк, Т. Білозерська, К. Бліщук, О. Бобровська, І. Бовсунівська, Г. Васильченко, В. Величко, Н. Верхоглядова, Ю. Воробйов, П. Ворона, В. Воронкова, Н. Гавкалова, В. Галунько, Ю. Гридасов, М. Грузд,

Ю. Гусєв, М. Дрогомирецька, О. Дрозд, О. Євсюкова, Н. Єременко, Я. Жовнірчик, О. Загороднюк, О. Замрій, О. Звіздай, А. Зеніна-Біліченко, П. Клименко, М. Коваленко, М. Ковалів, А. Кожина, К. Колесникова, Н. Колісніченко, В. Колпаков, Н. Комар, І. Костенок, В. Костицький, В. Круглов, В. Курило, В. Лексин, К. Лопатюк, М. Лошицький, С. Майстро, М. Максименюк, Я. Малик, Л. Малюга, А. Манжула, В. Мельник, О. Митяй, Т. Мінка, Ю. Напалкіна, Д. Нехайчук, О. Нижник, О. Никифорок, А. Новак, І. Олініченко, Ю. Оніщик, І. Парасюк, О. Петришин, І. Попова, Т. Пушкар, О. Ременяк, В. Рильська, С. Рудейчук, Л. Самелюк, О. Світовий, І. Семигуліна, С. Серьогін, М. Сидор, А. Собакар, В. Соколов, Л. Сорока, В. Стадник, Є. Таран, В. Удовиченко, В. Федоренко, Р. Фесенко, Л. Чмирьова, І. Шаповалова, А. Швецов, Ю. Юнін, Н. Якимчук, І. Ярошенко та інші.

Попри значний доктринальний доробок, вищезазначені вчені публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні безпосередньо не вивчали, а акцентували лише на окремих його аспектах, без комплексного розкриття цієї проблематики в межах вітчизняної адміністративно-правової науки.

Отже, відсутність чіткого розуміння місцевого, регіонального й загальнодержавного рівнів забезпечення сталого розвитку територій України, надмірний об'єм законодавчо-нормативної бази в досліджуваній сфері, її недосконалість і наявність значних колізій та неузгодженості норм між собою, брак спеціалізованого стратегічно-планового акту саме місцевого розвитку територій, а також недостатня науково-доктринальна вивченість питань діяльності публічної адміністрації, що, власне, має забезпечувати місцевий розвиток в Україні, обґрунтовують актуальність розгляду піднятих у межах цього дослідження питань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії

сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810, Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленої Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, Концепції сталого розвитку населених пунктів, схваленої Постановою Верховної Ради України 24 грудня 1999 р. № р.1359-XIV, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України 5 серпня 2020 р. № 695, Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р, Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р, Стратегії розвитку малого й середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р, Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України 16 березня 2017 р. № 168-р, Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України 1 лютого 2016 р. № 119-р, Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р, Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України 15 травня 2013 р. № 386-р. Дисертація виконана в Науково-дослідному інституті публічного права в межах науково-дослідної теми «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в комплексному розкритті філософсько-методологічних, теоретико-правових і практико-реалізаційних основ, особливостей та проблем належного

публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні задля формування новітньої концепції його логіко-змістової структури й інструментальної складової результативного та ефективного втілення в дійсність.

Відповідно до поставленої мети, в роботі потрібно розв'язати такі завдання:

– розкрити місцевий розвиток з позиції філософсько-правової інтерпретації;

– схарактеризувати сучасну парадигму публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку;

– сформувати методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– розкрити категорійно-поняттєву сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– проаналізувати мету, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– сформувати поняття й сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– розкрити адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні;

– визначити принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– означити адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні;

– схарактеризувати діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку;

– визначити адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні;

– описати сутність імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні;

– здійснити компаративістичну характеристику моделей публічного адміністрування місцевого розвитку;

– сформувати новітню концепцію публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– удосконалити практико-реалізаційний аспект публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

– сформувати напрямки удосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Предмет дослідження – публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Методи дослідження. Процес одержання вірогідних результатів наукового дослідження супроводжувався системою методів наукового пізнання. Філософсько-світоглядні методи (*діалектичний та ідеалістичний*) дозволили сформувати філософсько-правові підходи до місцевого розвитку й закономірності сучасної парадигми публічного адміністрування (розділ 1, підрозділи 2.1, 5.1). Загальнонаукові методи стали основою дослідження, серед яких *функціональний* – дозволив визначити зміст публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та схарактеризувати інструменти діяльності публічної адміністрації в аналізованій сфері (розділ 2, підрозділи 3.1, 3.3, 3.4). *Структурний* метод застосовувався при пізнанні внутрішньої побудови публічного адміністрування місцевого розвитку (підрозділи 2.2, 2.3, розділ 3). Методи *аналізу й синтезу* дозволили розподілити публічне адміністрування місцевого розвитку на частини, синтезуючи їх в єдину сукупність (розділи 2, 3). Метод *класифікації* дозволив здійснити класифікаційний поділ основних категорій в аналізованій сфері (підрозділи 2.3, 3.2, 3.3, 3.5). Спеціально-юридичний метод *тлумачення юридичних норм* і *формально-догматичний* метод стали у пригоді при аналізі чинних національних, міжнародних і закордонних норм публічного

адміністрування місцевого розвитку (підрозділ 2.3, розділи 3, 4, 5). Метод *порівняльного законодавства* використовувався при аналізі імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні та щодо проведення компаративістичної характеристики моделей публічного адміністрування місцевого розвитку (розділ 4). Метод *правового прогнозування* та *правотворчості* дозволив сформулювати напрямки оптимізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні (розділ 5). Завдяки соціологічному методу було здійснене авторське соціологічне опитування щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні.

Нормативна база дослідження ґрунтується на Конституції України, законах України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про засади державної регіональної політики», інших законодавчих і підзаконних актах, що пов'язані з діяльністю органів публічної влади у сфері місцевого розвитку.

Емпіричну базу дослідження становить узагальнена практика діяльності об'єднаних територіальних громад, органів місцевого самоврядування, офіційні та публічні матеріали з урядових вебсайтів Міністерства розвитку громад і територій України, місцевих державних адміністрацій, інших суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, яке спрямоване на розв'язання раніше не висвітленого наукового завдання – публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні крізь призму філософсько-методологічних, теоретико-правових і практико-реалізаційних основ його внутрішньої будови з використанням системного підходу до формування конкретних пропозицій оптимізації його реалізаційної складової. У результаті дослідження сформульовано наукові положення та висновки,

основними з яких є такі:

уперше:

– сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку схарактеризована як правонаступник управлінської, подальший розвиток якої прямо залежний від змін базових цінностей і переконань нинішнього покоління, репрезентуючи логіко-змістовним наповненням необхідність вибору оптимальних інструментальних наборів для розроблення ефективних механізмів сталого місцевого розвитку – такого розвитку, який є довготривалим і динамічним, за якого дотримується збалансованість виробництва і споживання й враховуються специфічні особливості протікання об’єктивно наявних процесів на місцевому рівні;

– методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні схарактеризована через триблокову структуру праксеологічних характеристик її юридичної природи, у практико-реалізаційному дискурсі, яка репрезентована двома вимірами: як аналіз здійснення адміністративної діяльності різних за юридичною природою суб’єктів забезпечення збалансованості світової економіки, сприятливого середовища для життя людини й отримання інших соціальних вигод, а також як схема, процедура, в якій така діяльність має реалізовуватися у випадку відсутності стратегій і планів територіального розвитку;

– крізь призму логіко-змістового наповнення сучасного вітчизняного трактування категорії публічного адміністрування (у розумінні правової та наукової доктрини України), а також терміну «місцевий розвиток» (згідно з національним законодавством) і меж обсягу питань місцевого значення сформовано визначення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні у вигляді двосторонньої характеристики, де, з одного боку, це забезпечення можливості кожного громадянина України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці через гарантовані державою виборні механізми задля розбудови такого громадянського

суспільства, яке самостійно розв'язує питання своєї організації та функціональності, а від держави потребує підтримки та визнання повноважними їхніх рішень щодо ресурсо розпорядчих, дозвільних, регуляційних, охоронних і захисних правоможливостей, спрямованих на реалізацію інтересів конкретної об'єднаної територіальної громади; з іншого – безпосередня адміністративна діяльність представницьких органів місцевого самоврядування конкретної об'єднаної територіальної громади, що спрямована на забезпечення, реалізацію, охорону й захист гарантованих Конституцією України та встановлених іншими актами законодавства прав, свобод та інтересів мешканців такого об'єднання задля створення повноцінних умов для соціально-економічного, культурного, духовного й екологізбалансованого розвитку регіонів України;

– сформовано новітню концепцію публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, нормативна та практико-реалізаційна складові якої передбачають розроблення та введення в дію Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року (як першого кроку до виведення місцевого розвитку з «тіні» регіонального) й локальних дорожніх карт сталого місцевого розвитку, які мають базуватися на таких напрямках стратегічного планування місцевого розвитку як: знання та інновації, творчість, різноманітність і самобутність, енергоефективність і ресурсоощадження, екологічність, доступність і мобільність, освіта та кваліфікація;

– запропоновано розробити та ввести в дію планово-стратегічний документ з територіального брендингу, що передбачатиме термінологічний апарат, мету, завдання, принципи, рівні брендингу (країна, регіон, місто, село тощо), права та обов'язки зацікавлених сторін і стратегічні напрямки його розвитку;

удосконалено:

– етимологічну сутність концепту «місцевий розвиток» (розкриття якої здійснено крізь призму його філософсько-правового переосмислення) як концепційної моделі забезпечення збалансованості економіки й отримання

інших соціальних вигод, що характеризується як ідеєвмісний процес перетворення кількісних та якісних змін суспільних станів на місцевому рівні, орієнтований на оптимізацію всього комплексу локальних благ і ресурсів певної мережі суспільного осередку;

– наукове розуміння правового становища суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні, яке визначено у двох поляризованих вимірах: з одного боку – становище всіх суб'єктів публічної адміністрації, діяльність яких направлена на функціональність публічного адміністрування, з іншого – спеціальне становище органів місцевого самоврядування, діяльність яких направлена на локальне розв'язання питань місцевого розвитку;

– класифікаційні чинники розподілу системи національних нормативно-правових актів у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні на вісім самостійних груп, кожна з яких є репрезентацією, по-перше, суб'єкта-видавника таких актів; по-друге, конкретних основ для діяльності публічної адміністрації та їхнім основним суб'єктним складником; по-третє, пріоритетних напрямів розвитку територіальних громад і територій;

– епістемічні складові категорійно-поняттєвого та сутнісно-змістового розуміння адміністративної процедури розв'язання питань місцевого значення, в основу якої покладено процесуальний порядок розгляду звернень громадян (заяв) в разі виникнення адміністративних справ (у вузькому розумінні), та загалом порядок діяльності органів влади (в широкому розумінні), стадії реалізації якої є як обов'язковими для кожної адміністративної процедури розв'язання питань місцевого значення (наприклад, ініціювання, розгляду, прийняття рішення та його виконання), так і факультативними, що за своєю природою є необов'язковими й мають додатковий характер, об'єктивуючись у разі виникнення специфічних юридичних фактів;

дістали подальшого розвитку:

– наукові положення, що у глобальному сенсі мета публічного

адміністрування місцевого розвитку в Україні є узагальненою репрезентацією того, які цілі потрібно переслідувати, а завдання та функції – виконувати керівництву держави й публічній адміністрації під час створення належних умов для організації територіальних громад задля їхньої самостійності у прийнятті рішень місцевого значення;

– наукові обґрунтування, що ідейним принципом формування ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку є посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні, що має філософську природу, корелюючись з правовими інструментами функціональності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку щодо демократизації суспільства при розв'язанні питань місцевого значення;

– наукові роздуми, що основним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є адміністративно-правова норма, а точніше – їхня сукупність у певному акті, представлена законодавчо-нормативною базою, яка логічно об'єднує всі принципи, правила та процедури, дотримання яких є необхідною умовою ефективності й результативності конкретної адміністративної дії публічної адміністрації в досліджуваній сфері;

– елементи фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні, якими є: 1) об'єкт (спеціальні публічні фінанси – кошти на місцевий розвиток); 2) суб'єкти (широка система органів державної влади, місцевого самоврядування, недержавних суб'єктів); 3) зміст (юридична й організаційна сутність фінансово-управлінської діяльності щодо місцевого розвитку);

– способи імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні, що реалізується через дотримання міжнародних нормативних приписів (стандартів) місцевого самоврядування, місцевої демократії та розвитку територій, міжнародна співпраця, фінансово-інвестиційне донорство та впровадження спільної європейської політики загальнорегіонального розвитку, що за своєю суттю є трансформаційним системним процесом

місцевого розвитку, орієнтованого на міжнародний досвід зі збереженням національних інтересів;

– компаративістичні положення щодо моделей публічного адміністрування місцевого розвитку як конкретні способи удосконалення вітчизняного законодавства та практико-реалізаційної діяльності публічної адміністрації, наприклад, щодо деталізації порядку надання адміністративних послуг на місцевому рівні, як у Литовській Республіці, кодифікації законодавства у сфері місцевого самоврядування, як у Грузії, активізації процесу просування інтересів громади в суспільство органами місцевої влади, як в Ірландській Республіці;

– напрямки удосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні щодо розв'язання загальносекторних проблем місцевої влади (шляхом законодавчого розширення системи принципів органів місцевого самоврядування, збільшення фінансування територіальних громад і законодавчого визначення їх правового статусу, покращення взаємодії місцевої влади з громадськістю) та проблем стратегічного планування місцевого розвитку (шляхом прийняття стратегічно-методологічного перспективного плану сталого місцевого розвитку в Україні та розширення правоможливостей органів місцевого самоврядування у сфері інформатизації та електронного урядування).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження здійснене автором самостійно, всі положення наукової новизни та висновки сформовано особисто. В колективній монографії «COVID-19 Pandemic. Through the Lens of Modern Humanities and Law» за редакцією Д. Свириденко опубліковано у співавторстві з М. Сокирянном розділ «Information Policy and Public Administration in the Local Communities in the Context of Counteraction to COVID-19», де автором розкрито особливості публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, окремі проблеми його реалізації в умовах пандемії COVID-19, а також частину загальних висновків. В міжнародному науковому журналі *Baltic Journal of Economic Studies* у співавторстві з В.

Галуцько та К. Курковою опубліковано працю під назвою «Methods of assessing the efficiency of internet marketing communications», де автором розроблена загальна концепція статті, сформовано більш адаптивну систему оцінки ефективності маркетингових комунікацій та частина загальних висновків. У вітчизняному науковому журналі *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, включеному до категорії А «Списку наукових фахових видань України» з геологічних та економічних наук, опубліковано спільну наукову працю з В. Дрозд, В. Бондар, В. Степаненко та О. Гриньків під назвою «Approximation of legislation of the European Union and Ukraine in the field of labor protection: the risks and advantages», в якій автором проаналізовано ризики й переваги зближення законодавства Європейського Союзу та України на прикладі досліджуваної сфери, а також сформовано частину загальних висновків. У співавторстві з А. Приходько опубліковано в академічному журналі *Advanced Space Law* статтю під назвою «Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry», де автором проаналізовано окремі аспекти публічного адміністрування космічної галузі в Україні, а також сформовано частину загальних висновків. Зазначені праці додатково демонструють наукові результати дисертації, інші публікації написано та видано автором самостійно. Повторно на захист не виносяться положення, ідеї та висновки дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основа для подальшого вивчення проблем публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права від 19 листопада 2020 р.);

– законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства щодо запровадження планово-стратегічного підходу до забезпечення сталого місцевого розвитку в Україні;

– навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження у навчальний процес Науково-дослідного інституту публічного права від 19 листопада 2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти й висновки були оприлюднені дисертантом на десяти міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема таких: «Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин» (м. Одеса, 9–10 березня 2018 р.), «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.), «Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин» (м. Харків, 17–18 січня 2019 р.), «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (м. Дніпро, 3–4 травня 2019 р.), «Адміністративне право України. Сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 30 травня 2019 р.), «Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.), «Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій» (м. Київ, 29 травня 2020 р.), «Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті» (м. Рівне, 16-17 жовтня 2020 р.), «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.), «Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття» (Мелітополь, 17 листопада 2020 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації зображені в одноосібній монографії, розділі в одній колективній монографії, двадцять одній науковій статті (з них п'ять – в іноземних виданнях), десяти тезах доповідей на науково-практичних конференціях і трьох публікаціях, що додатково демонструють результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, п'яти розділів, що містять шістнадцять підрозділів, висновків),

списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 498 сторінок, з яких 401 сторінка основного змісту. Список використаних джерел налічує 530 найменувань і займає 52 сторінки, додатки викладено на 10 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

1.1. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток»

Рух, динаміка та статика, ріст, оптимізація, модернізація, розвиток – що це за правові феномени? Чи може не правові, а дуалістичні? Яка глибина їхньої сутності? Чим є вихідний пункт їхнього категорійно-поняттєвого розуміння як складових певного концепту? А, власне, що таке «концепт»?

Всі ці питання є «вічними» з позиції предмету вивчення філософії права, особливої теоретичної дисципліни, що вивчає особливості філософського підходу до права, обґрунтовує базові положення окремих наук, підводячи їх під свої «граничні підстави», виявляючи їхній зміст [93, с. 12].

Слід розуміти, що юриспруденція, вивчаючи закономірності функціонування чинного права, описує право таким, яким воно є, а філософія права – таким, яким воно повинно бути. На основі цієї ідеальної правової норми філософія права оцінює дійсну правову реальність. Важливо підкреслити, що філософія права прагне не просто пояснити правову реальність, яка протистоїть людині, а зрозуміти цю реальність [93, с. 13].

Здебільшого цей етап нашого дослідження присвячений саме пізнанню етимологічної складової концепту «місцевий розвиток», у реалізації чого слугуватиме підхід філософської рефлексії як «специфічний тип конструювання, відображення мисленнєвої реальності» [450, с. 171] задля пошуку ідеалу його сутнісного розуміння.

До речі, слово «ідеал» у повсякденному вживанні асоціюється з чимось досконалим і бездоганим. При цьому мало хто здатний назвати точні

характеристики ідеалу й визначити його. Узагальнено можна сказати, що крізь призму діяльнісного підходу ідеал можна визначити як активну (діяльну) форму суспільної свідомості, яка організує безліч індивідуальних свідомостей навколо розв'язання однієї нагальної проблеми (виклику часу, порядку денного тощо) [405].

Відповідно, ідеал сутнісного розуміння концепту «місцевий розвиток» – максимально прийнятний категорійно-поняттєвий його зміст, підтриманий більшістю науковців світу як перевірене знання про це правове явище.

Етимологічну структуру цього концепту слід розпочати саме з правильності сприйняття самої категорії «концепт».

Як стверджує Л. Сорока [388], термінопоняття «концепт» ще не надто поширене у правовій науці. Воно вживається здебільшого у філософії, лінгвістиці (тут найбільше) та культурології [437, с. 70] і будь-яка спроба осягнути його сутність призводить до усвідомлення факту існування цілої низки суміжних понять і їхніх позначень. Відомо, що такі наукові феномени як «концепт», «поняття» і «значення» в реальному текстовому вживанні часто функціонують як синоніми, замінюючи одне одного для уникнення монотонного повтору [74, с. 14; 371, с. 156]. Зважаючи на наявність різноманітних варіацій його розуміння та не вдаючись до наукової полеміки й дискутування з приводу ймовірності його використання в юридичній науці, вчена зазначає, що найбільш прийнятним є лінгвістичний підхід, прихильниками якого, як приклад, є С. Аскольдов, Д. Лихачов, В. Колесов, В. Телія. В їхньому розумінні концепт існує для кожного словникового значення, а розглядати його слід як алгебраїчний вираз значення. Загалом прихильники цього напряму розуміють концепт як увесь потенціал значення слова разом з його конотативним елементом [208, с. 48; 316].

Ми підтримуємо думку зазначеної вченої, що під концептом (як категорії адміністративно-правової науки) слід розуміти низку самостійних категорій, які мають власні характерні риси, однак сукупно формують якісно нову юридичну конструкцію. Концепт формують елементи, що породжують

якісно нове смислове навантаження окремої конструкції, пояснюючи сутність самотійних одиниць її будови, й в абстрактній формі надають уявлення про неї, описуючи не тільки суттєві ознаки й усі можливі фактори, що впливають на її зміст без безпосередньої зміни форми (тобто назви феномену) [388]. У нашому розумінні – якісно новий, синергетично поєднаний змістовий аспект категорій «розвиток» і «місцевість».

Уточнимо, що термін «розвиток», хоч і регулярно вживається у правовій та науковій доктрині, не має чіткого та одностайного трактування.

Тут доречно також уточнити, що нами слова «категорія», «термін» і «поняття» вживаються як синоніми. Це зумовлено тим, що вищезазначені конструкції у своєму сутнісному та змістовому вимірі є єдино злагодженими [388], взаємозамінними. Мається на увазі, що ними позначаються явища, процеси чи дії одного смислового виміру, сутність яких ґрунтується на одній сталій характеристиці, що формує ядро його розуміння [388].

Повертаючись до нашої теми, немає єдності наукової думки щодо категорії «розвиток» зокрема через те, що багато вчених мають різні уявлення про те, чим розвиток є насправді. У минулому це слово значною мірою асоціювалося з економічним зростанням і процесом просування вперед. Так вважали Світовий банк та МВФ [500], які заохочували економічні реформи, що повинні були призвести до розвитку в країнах, які знаходяться на перехідному етапі становлення.

Вчений Р. Чемберс також пов'язував розвиток із просуванням уперед, але його визначення було настільки розмитим, що за його баченням розвиток можна було описати як «добрі зміни» [485]. Однак це спонукає виникнення ще більш значних суперечливих запитань, зокрема: а що таке хороші зміни? І навіть, що таке добрі?

Насправді, дійсно, більшість людей розглядають розвиток як позитивне слово з добрими намірами. Це пов'язано з виходом людей з бідності й покращенням якості життя. Однак є і протилежні думки. Так, наприклад, поняття «зростання» дуже негативно описує розвиток як «загальну

трансформацію та руйнування природного середовища й соціальних відносин з метою збільшення виробництва товарів, пристосованих за допомогою ринкового обміну до платоспроможного попиту» [514, с. 448]. Тут акцентовано на згубних наслідках розвитку, які часто залишаються поза увагою людини.

Є також автори, які розглядають розвиток через свободу. Наприклад, А. Сен припускає, що політична свобода, свобода можливостей та свобода доступу – це лише декілька свобод, які можуть призвести до розвитку [519]. Це цікавий погляд, оскільки він зосереджений не лише на економічному зростанні.

Для ґрунтовнішого розуміння всього зазначеного уточнимо, що ідея розвитку знаходить своє відображення у принципах історизму та є однією з провідних у всій історії філософії, природознавства та суспільствознавства [167, с. 454]. Аналіз наукової літератури свідчить, що категорія «розвиток» була й залишається предметом вивчення представниками багатьох наукових шкіл і напрямів: меркантилістами, фізіократами, засновниками класичної політекономії, економістами неокласичного напрямку, представниками інституціоналізму, неокейнсіанства, посткейнсіанства й науковцями сучасних напрямів теорії економічного [380, с. 111] та правового розвитку.

За загальним правилом «розвиток» як поняття тлумачиться як зміни. Звичайно, зміни можуть бути позитивні, очікувані, а можуть бути, як ми вже виявили, негативними, неочікуваними [415, с. 6]. З точки зору філософського осмислення розвитку, важливим є відтворення загальних характеристик усього різноманіття зв'язків і процесів реальності і як наслідок – виникнення нового якісного стану об'єкта [143, с. 58]. У філософському словнику поняття «розвиток» подано як закономірні якісні зміни матеріальних та ідеальних об'єктів, що характеризуються як незворотні та спрямовані [434, с. 492]. Лише одночасна наявність усіх властивостей відрізняє процес розвитку від інших змін: оборотність змін характеризує процеси функціонування (циклічне відтворення постійної системи функцій); відсутність

закономірності характерна для випадкових процесів катастрофічного типу; за відсутності спрямованості зміни не можуть накопичуватися й тому процес втрачає характерну для розвитку єдину та внутрішньо взаємозалежну лінію [143, с. 58; 138].

Ми долучаємося до визначення «розвитку» як здійснення змін на краще, зазвичай у сенсі підвищення економічного, соціального, екологічного добробуту та якості життя громадян [415, с. 6]. Однак перш ніж стати невіддільною частиною культури, науки й економіки, ця категорія пройшла через століття та епохи [374, с. 15] задля того, щоб сьогодні процеси розвитку характеризувалися нелінійністю, багатоваріантністю (альтернативність), стохастичністю, непередбачуваністю, конструктивною роллю хаосу (безладдя), випадковістю у виникненні нового [78; 454; 292].

Доцільно підтримати думку С. Сегеди щодо того, що визначати розвиток лише як матеріальну складову – неправильно. Так, розвиток природи й усіх процесів і явищ, що в ній відбуваються, ґрунтується на матеріальних чинниках. Тобто такий розвиток базується на постійній взаємодії та перетворенні кількісного та якісного. Проте розвиток людини, суспільства, економіки, мистецтва, науки, культури, медицини, техніки й інших галузей неможливі без ідей. А ідея – це результат розумової діяльності людини, її мислення. І саме ідея завдяки інтелектуальним здібностям людини (розуму) перетворюється на матеріальний об'єкт. Доказом цього є існування та розвиток людської цивілізації, науки й техніки, медицини, освіти, культури, мистецтва та інших сфер. Звідси виходить, що ідеалістична й матеріалістична площини розвитку є невіддільними та взаємообумовлюючими. Логічно, що домінування матеріалістичних компонентів життя людини (матеріальні потреби) відбувається за низького розвитку суспільства і навпаки. В суспільстві, де первинні потреби людини задоволені, матеріальна й духовна (ідеальна) сторони розвитку є рівнозначними та рівноправними [374, с. 16].

Отже, розвиток – це суперечливе поняття, яке ніколи не матиме

єдиного визначення, адже завжди будуть різні погляди на те, що таке розвиток і в якому напрямі та яким чином необхідно його здійснювати. Однак це не означає, що ми, в результаті проведеного аналізу, не можемо сформулювати власну думку щодо його сутнісного розуміння.

Відтак ми прибічники думки, що сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» можна викласти так: ідеєвмісний процес перетворення кількісних та якісних змін, ініційований людиною (колективами) для певного покращення перебігу закономірних явищ соціальної синергетики.

Як вказує О. Гордєєв [76], вперше у Декларації про право на розвиток, ухваленій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН ще у 1986 р., було зазначено, що право на розвиток є невіднятним правом людини, а рівність можливостей для розвитку є прерогативою як держав, так і людей, що складають державу [490].

«Місцевий розвиток» в енциклопедії організаційних знань (адміністрування та технології) за авторством Мехді Хосров-Поур Д.Б.А [509] визначається як:

– процес розвитку території акторами, які належать до неї, чи їхня діяльність на неї впливає шляхом формулювання стратегій, прийняття рішень і реалізації конкретних дій, що передбачають активну громадську участь;

– процес спільної діяльності влади та громадськості для розгляду й розв'язання різноманітних соціально-економічних, культурних та екологічних проблем з метою забезпечення сталого розвитку та поліпшення якості життя населення;

– особлива форма регіонального розвитку, за якої ресурси й ендегенні фактори території є ключовими для її соціально-економічного розвитку [509].

Попри те, що місцевий розвиток досить часто трактується у широкому розумінні (а саме в контексті регіональної політики), сама концепція залишається розпливчатою. Основи підходу до розвитку на місцевому рівні

лежать в його взаємодоповнюваності з трьома традиційними стовпами регіональної теорії та політики: політикою в галузі капіталу та інфраструктури; міграції як механізму адаптації; і стратегії центрів зростання. Вивчаючи потенційну корисність місцевого розвитку як ефективного елемента політики регіонального розвитку, Вільям Дж. Коффі і Маріо відзначали появу місцевого підприємництва і роль держави у стимулюванні місцевих ініціатив. Політику місцевого розвитку вони узагальнювали з точки зору трьох варіантів, які містять фінансову допомогу, доступ до інформації та соціальну складову [528].

Вітчизняний вчений О. Гордєєв [76] відзначає, що під місцевим розвитком, зазвичай, розуміється усвідомлена, планомірна діяльність органів влади, спрямована на розвиток територіальної громади з метою стабільного покращення умов і рівня життя мешканців [229]. Такий розвиток охоплює стратегії та програми, здійснення яких дозволяє громаді пристосовуватися до економічних змін задля поліпшення свого конкурентного положення з огляду на вирішальні фактори: людські ресурси; інформацію та технології; капітал та інфраструктуру [76].

Водночас у розумінні європейської спільноти «місцевим розвитком» є продукт унікального поєднання людських і матеріальних ресурсів, які перетинаються в певному місці. Це динамічний процес, характеристики категорійно-поняттєвої сутності якого зводяться до трьох основних напрямків: вхідні й вихідні дані, а також його результати [488, с. 10]:

- вхідні дані – наприклад, громада, партнерство, ендогенний потенціал;
- вихідні дані – наприклад, місцеві бенефіціари, самопомога, доступ до послуг;

- результати – наприклад, колективні та спільні блага, розвиток, стратегічне планування, регенерація, ефективність, соціальні інновації, розширення можливостей, законність, добробут, зручності й колективний інтелект [488, с. 10].

Тобто саме місцевий розвиток є комплексною системою впровадження

змін, концепційна сутність яких об'єднує спільні скоординовані дії зацікавлених суб'єктів правовідносин, спрямованих на інноваційне перетворення економічних, соціальних, культурних та екологічних станів, орієнтованих на утвердження базових цінностей демократичного суспільства на певній місцевості.

Водночас найчастіше за все, «місцевістю» вважається окремий регіон або ж порівняно невелика площа певної території, яка має певні культурні, історичні, виробничі чи специфічні соціально-економічні особливості та наявність суспільного осередку, представленого громадою, що має здатність до самоорганізації.

У цьому контексті слід чітко розмежовувати, чим є місцевий розвиток, а чим регіональний.

Задля цього уточнимо, що регіональний розвиток означає зміни на регіональному рівні, які можна виміряти низкою показників: валовим регіональним продуктом на душу населення, рівнем доходів громадян, рівнем зайнятості, освіти, тривалістю життя людини тощо; інтегральним показником тут може бути індекс людського розвитку. Регіональний розвиток за своєю суттю є категорією радше економічною чи навіть соціально-економічною, а не політичною чи адміністративною [415, с. 6], адже регіоналізація (регіональне будівництво) є сукупністю процесів і динамічних факторів розвитку, які позитивно впливають на консолідацію регіону [529; 459].

Вчений В. Шарий [459] влучно зауважує, що слід звернути увагу також на те, що існують різні підходи до розуміння того, чим є регіон. Теоретики неорегіоналізму (О. Уевер та інші) виділяють чотири таких підходи: регіони визначаються наявністю спільних особливостей топографічного чи культурного характеру, тобто внутрішньою схожістю, що відрізняє певний регіон від інших територій; як фактор, що сприяє утворенню регіону, розглядається суперництво великих держав. Регіон виступає продуктом взаємодії великих держав і місцевої реакції на неї; регіони утворюються в

результаті революційних технологічних змін, особливо у сфері транспорту та комунікацій, які призводять до створення нових економічних структур; регіони є продуктом політичного проектування. В рамках цього підходу логіка трьох попередніх часто поєднується з політичною міфотворчістю, тобто основний акцент тут робиться не стільки на реальні факти, скільки на їх правильний відбір і презентацію для політичної перебудови географічного простору [525, с. 18]. Цей підхід різною мірою лежить в основі багатьох інтеграційних утворень, його також можливо залучити до розроблення стратегії транскордонної співпраці як практичного втілення концепції регіонального будівництва [459].

Цілком слушною є позиція В. Лексіна й О. Швецова щодо співвіднесеності визначень «території» та «регіональної системи». В аналізі дихотомії «територія – регіональна система» вони зосереджують увагу на стратегічних ресурсах держави, що мають певну просторову орієнтацію. «Територією ми називаємо відповідну частину соціального (насамперед населення), природного (зокрема природноресурсного й екологічного), економічного, інфраструктурного, культурно-історичного та, зрештою, просторового потенціалу держави, що перебуває в юрисдикції субфедеральних і місцевих (муніципальних) органів влади» [205; 55, с. 114; 373].

Західний учений О. Уевер виділяє наступні види регіонів: мікрорегіони – в межах держави; регіони, які виникли внаслідок співпраці держав; транскордонні регіони, які складаються як з урядових, так і з неурядових суб'єктів, включно з мікрорегіонами, а тому їхні кордони не збігаються з державними кордонами [525, с. 23-24]. Транскордонні регіони є результатом успішного функціонування транскордонної співпраці. Що ж до аспектів участі в інтеграційній співпраці, то національні держави традиційно розглядаються російськими й західними дослідниками як ініціатори та основні учасники інтеграційних процесів. Водночас активна інтеграційна діяльність відбувається не лише на макрорегіональному (в нашому випадку

загальноєвропейському) рівні, а й на більш локалізованих просторах, наприклад між державами Північної Європи. Тобто процеси, які спостерігаються в Європі ще з середини ХХ ст., створюють передумови для інтеграційних процесів, результатом яких є утворення специфічних регіональних спільнот. Інтеграція на європейському регіональному рівні набуває форми транскордонної співпраці як результату транскордонної регіональної інтеграції. Адже європейські держави, які були централізованими, саме під впливом глобальних викликів провели регіоналізацію та децентралізацію своїх державних структур. Держави, які були раніше соціалістичними (в сучасному контексті наукових досліджень – посткомуністичними), шукають нову організацію політико-владного механізму, орієнтовану на принцип субсидіарності. Відповідно до нього, на регіональний і місцевий рівень мають бути передані важливі питання політичного й державного управління. Управління державою вимагає регіоналізації та децентралізації управління. Ефективне публічне управління має залишати більше простору політичній динаміці на місцях і в регіонах. Цим пояснюється важлива мета реформи організації держави: спочатку слід утворити політично дієздатні, забезпечені владними повноваженнями й демократично легітимовані регіональні, а також комунальні рівні [459].

Відповідно, доцільно вважати, що «регіон» – це відособлена частина території, що володіє цілісністю та єдністю земель, які до неї входять, своєрідним економіко-географічним положенням, особливістю природно-кліматичних ресурсів, самобутністю національно-культурної спадщини, що виникла під впливом певних історичних процесів; характеризується наявністю самостійного у своєму розвитку виробничого й науково-технічного потенціалу, сформованої адміністративно-політичної системи управління, з властивою тільки цій території соціальною інфраструктурою, яка сприяє підвищенню добробуту населення; а також сприяє виконанню спільних завдань в галузі економічного розвитку країни [55, с. 116-117].

З наданих визначень місцевого та регіонального рівня самоорганізації

населення можемо констатувати: 1) у поняттєвому розумінні майже неможливо розмежувати їхні спільні й відмінні риси; 2) порівнювати місцевий розвиток необхідно з конкретним різновидом регіонального рівня розвитку територій; 3) це процеси, що можуть протікати ізольовано, однак у більшості випадків є взаємозалежними та взаємодоповнюючими.

У вигляді таблиці наведемо власне бачення головних базових розмежувальних характеристик протікання регіонального та місцевого розвитку територій, якщо розглядати регіон як сукупність кількох територій, об'єднаних характерними рисами певної місцевості (її природоресурсним потенціалом, ендегенними факторами тощо):

№	Критерій	Регіональний розвиток	Місцевий Розвиток
1	За масштабом охоплення територій	Не обмежений економіко-географічним положенням території	Охоплює конкретну адміністративно-територіальну одиницю
2	За складом території	Складається з сукупності адміністративно-територіальних одиниць	Складається з однієї адміністративно-територіальної одиниці країни
3	За суб'єктним колом учасників	Спільні скоординовані дії влади (здебільшого органів виконавчої влади), громадянського суспільства (в окремих випадках міжнародних і закордонних інституцій)	Спільні скоординовані дії влади (здебільшого органів місцевого самоврядування), громадянського суспільства (в окремих випадках міжнародних і закордонних інституцій)

4	За правосуб'єктністю виконавців плану реалізації заходів розвитку	Суб'єкти-виконавці наділені спеціальною правосуб'єктністю, обов'язком бути відповідальним за вчинення конкретної дії	У кожного суб'єкта-виконавця є комплекс скоординованих спільних дій, реалізація яких відбувається в межах повноважень, визначених законом
5	За обсягом поставлених до реалізації заходів розвитку	Чітке визначення напрямку реалізації прогнозованих заходів і бажаних до досягнення результатів	Комплекс взаємопов'язаних дій позитивних перетворень усіх станів без конкретизації головного напрямку
6	За характером поставлених до реалізації заходів розвитку	Розвиток унікальних територій, соціоекономічних, природоресурсних, транскордонних показників	Розвиток потужностей адміністративно-територіальної одиниці (соціальних, економічних, екологічних, культурних, духовних та інших цінностей у сукупності)
7	За часом дії плану реалізації заходів	Чітко визначені часові рамки реалізації	Постійний (безперервний) процес
8	За обсягом фінансування	Із загального обсягу	Із залучення донорів
9	За використанням коштів	Цільове використання	Самовизначення розподілення коштів

10	За способом ініціації розвитку	Від держави та професійних спеціалізованих організацій	Від громади конкретної адміністративно-територіальної одиниці
----	--------------------------------	--	---

Таблиця 1.

*Головні базові розмежувальні характеристики протікання
регіонального та місцевого розвитку територій*

Відповідно, якщо розглядати регіон у тому контексті, що представлений нами, то його розвиток, на наш погляд, є більш звуженою мережею суспільного осередку, позитивні зміни якої передбачають підтримання та збереження унікальних властивостей такої території. Водночас місцевий розвиток орієнтований на оптимізацію всього комплексу локальних благ і ресурсів.

Однак ані регіональний, ані місцевий розвиток не може бути успішним, якщо в процес не буде залучено максимальну кількість ресурсів, науковців, підприємців, громадських активістів, органів місцевого самоврядування. Забезпечення умов для розвитку має стати пріоритетом усіх, лише тоді будуть помітні результати й люди відчують поліпшення якості життя [415, с. 5].

Слід чітко розуміти, що метою місцевого розвитку є створення потенціалу певної місцевості для поліпшення його економічного майбутнього та якості життя мешканців. Місцевий розвиток робить важливий внесок у національні економічні показники, він став важливішим через посилення глобальної конкуренції, мобільність населення, технологічний прогрес і відмінності та дисбаланс, що впливають з цього. Ефективний місцевий розвиток може зменшити нерівність між бідними й багатими, збільшити кількість створюваних на місцевому рівні робочих місць і форм підприємницької діяльності, збільшити інвестиції до приватного сектора, поліпшити інформаційні потоки з інвесторами й девелоперами [521].

Сьогодні основі характерні риси цього процесу можна описати наступними ознаками: це процес, діяльність, а не стан; це спільна діяльність громади; партнерство влади громади й бізнесу; суб'єктом діяльності місцевого розвитку є місцева громада – населення території або декілька місцевих громад, об'єднаних єдиними цілями; рушійною силою розвитку є фактори місцевих конкурентних переваг; двигуном розвитку територіальної громади є економіка; критерієм розвитку є задоволення потреб членів громади, підвищення життєвого рівня населення, зростання стандартів життя [51, с. 12].

Тож що повинна робити влада та громадськість певної місцевості задля того, щоб розвивати потенціал територій і забезпечувати потреби населення? Ми спробуємо з'ясувати це в межах наступних етапів нашого наукового дослідження.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо опису філософсько-правових підходів до визначення концепту «місцевий розвиток», можемо сформулювати наступні висновки:

1) пізнання етимологічної складової концепту «місцевий розвиток» необхідно здійснювати шляхом застосування підходу філософської рефлексії задля пошуку ідеалу його сутнісного розуміння;

2) під ідеалом сутнісного розуміння концепту «місцевий розвиток» необхідно розуміти максимально прийнятний категорійно-поняттєвий його зміст, підтриманий більшістю науковців світу як перевірене знання про це правове явище;

3) термін «розвиток» регулярно вживається у правовій та науковій доктрині, однак досі не має чіткого й одностайного трактування, що пов'язано з багатьма факторами, основним з яких є його філософська природа та досить значна суперечливість епістемологічної будови. І розвиток – це суперечливе поняття, яке ніколи не матиме єдиного визначення, адже завжди будуть різні погляди на те, що таке розвиток і в якому напрямі та яким чином необхідно його здійснювати. Науковці не обмежені в можливості

формулювати власну думку щодо його сутнісного розуміння;

4) сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» можна викласти так: «ідеєвмісний процес перетворення кількісних та якісних змін, ініційований людиною (колективами) для певного покращення перебігу закономірних явищ соціальної синергетики». З розумінням вказаного, місцевий розвиток слід визначати як комплексну систему впровадження змін, концепційна сутність яких об'єднує спільні скоординовані дії зацікавлених суб'єктів правовідносин, спрямованих на інноваційне перетворення економічних, соціальних, культурних та екологічних станів, орієнтованих на утвердження базових цінностей демократичного суспільства на певній місцевості;

5) оскільки найчастіше за все «місцевістю» вважається окремий регіон або ж порівняно невелика площа певної території, яка має певні культурні, історичні, виробничі чи специфічні соціально-економічні особливості та наявність суспільного осередку, представленого громадою, що має здатність до самоорганізації, досліджено співвідношення між категоріями «місцевий розвиток» і «регіональний розвиток», де виявлено наступне: а) у поняттєвому розумінні майже неможливо розмежувати їхні спільні й відмінні риси; б) порівнювати місцевий розвиток необхідно з конкретним різновидом регіонального рівня розвитку територій; в) це процеси, що можуть протікати ізольовано, однак здебільшого є взаємозалежними та взаємодоповнюючими;

б) у вигляді авторської таблиці наведено власне бачення головних базових розмежувальних характеристик протікання регіонального та місцевого розвитку територій (якщо розглядати регіон як сукупність декількох територій, об'єднаних характерними рисами певної місцевості (її природоресурсним потенціалом, ендегенними факторами тощо)) за такими критеріями: масштаб охоплення територій; склад території, суб'єктне коло учасників; правосуб'єктність виконавців плану реалізації заходів розвитку; обсяг поставлених до реалізації заходів розвитку; характер поставлених до реалізації заходів розвитку; час дії плану реалізації заходів; обсяг

фінансування; використання коштів; спосіб ініціації розвитку. За результатами розгляду піднятого питання, логічним вбачається висновок, якщо розглядати регіон у вказаному інтерпретуванні, його розвиток є більш звуженою мережею суспільного осередку, позитивні зміни якої передбачають підтримання та збереження унікальних властивостей такої території. Водночас місцевий розвиток орієнтований на оптимізацію всього комплексу локальних благ і ресурсів.

Отже, з позиції філософсько-правової інтерпретації місцевий розвиток є головною матрицею різнобічних перетворень, що супроводжується оновленням суспільних станів на локальному рівні в руслі утвердження базових цінностей демократичного суспільства, що здійснюється зацікавленими особами (наднаціональними структурами, національними органами влади, громадянським суспільством і транскордонними організаціями) під ідеєю збалансованості світової економіки та в контексті підняття спроможності місцевих громад самостійно забезпечувати свої потреби, зберігати публічні блага й охороняти наявні ресурси задля досягнення структурних позитивних змін як економічного, так і соціального, культурного, природоохоронного й іншого характеру (в межах виробничої, техніко-технологічної, інноваційної та соціально-політичної сфер).

1.2. Сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку

Парадигма належить до тих спеціальних термінів, без яких сьогодні важко уявити будь-яку наукову публікацію. Сучасна наукова література рясніє різними формами цього терміна (парадигма, парадигматика, парадигмація, парадигматичний, парадигмоцентричний, парадигмальний тощо), які часто вживаються в різних смислах навіть у межах однієї наукової праці [12, с. 254]. Нами прийнято рішення проаналізувати сучасну парадигму

публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку з кількох причин. Насамперед це надасть логічності всьому перебігу наукових пошуків, забезпечить його цілісність, а також розкриє ґрунтовніше розуміння «вихідних даних» окремих явищ і процесів, що існують у межах предмету дослідження. По-друге, світовий перебіг розвитку теорії управлінських процесів свідчить про постійну її оптимізацію, без врахування змін якої неможливо буде надалі виокремити модель ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Розпочнемо з того, що «парадигма» як термін, за твердженнями П. Петровського [303], в теорії природничих наук набув вельми широкого використання завдяки акцентуванню на таких важливих аспектах методології, як підтвердження досвідом, концептуальна визначеність, логічна послідовність і визнання більшістю учасників певного процесу [193]. Таке розуміння дозволило поширити парадигму на соціальну й гуманітарну сфери пізнання. Для прикладу, поняття «парадигма» набуло сталого використання у філософії [188], політології [209; 73] та психології [383]. Воно застосовується для аналізу змін соціальних установок у маркетингу й менеджменті [216, с. 90] та окремо – у правових науках.

Уточнюючи питання логіко-змістового наповнення цього терміну, доречним буде зазначити, що в перекладі з давньогрецької слово «парадигма» означає «зразок». Відомо, що термін «парадигма» в методології науки вперше запропонував Г. Бергман, розуміючи під цим якісь загальні принципи та стандарти методологічного дослідження. Проте пріоритет у вживанні й поширенні цього терміна належить Т. Куну, північноамериканському науковцю (1922–1996) [181, с. 272; 193], який визначив його як одне або кілька минулих наукових досягнень, які протягом певного часу визнавалися науковою спільнотою як основа для розвитку її подальшої практичної діяльності [193, с. 27; 387, с. 41-42]. Методологічний аналіз вищенаведеного визначення парадигми, поданого Т. Куном, надав підстави вітчизняному вченому А. Фурману сформулювати більш

узагальнене розуміння предмета нашого теоретизування: парадигма – це панівна система ідей і теорій, норм, методів і критеріїв дослідницької діяльності, котра дозволяє вченим, а з їхньою допомогою та через інститути науки й культури – всьому суспільству, отримати певне бачення світу та місця в ньому людини, уможливорює відносно успішне розв’язання світоглядних і повсякденних суспільних завдань і проблем, слугує еталоном наукового мислення й пошукової діяльності [435, с. 73].

Прикметним є те, що досі ідеї Т. Куна сприймають як вихідний пункт розуміння та основу для розширення логіко-змістового наповнення аналізованого терміну.

Як приклад, за твердженнями Н. Андрейчук [12], ідеї Т. Куна сьогодні все ще поширені, адже дають вказівки на те, що слід вивчати, які питання розглядати стосовно об’єкта вивчення, як ці питання мають бути структуровані, як слід інтерпретувати результати дослідження. Додаткова конкретизація поняття парадигми міститься в «дисциплінарній матриці», до структури якої входять: 1) символічні узагальнення, що становлять мову, яка характерна для конкретної наукової дисципліни; 2) метафізичні компоненти, що визначають найбільш фундаментальні теоретичні й методологічні принципи світорозуміння; 3) цінності, що задають ідеали й норми побудови та обґрунтування наукового знання [193].

Окрім того, вчена Н. Андрейчук [12] акцентує, що в певні «революційні» періоди матриця може змінюватись у зв’язку з появою нових даних чи у відповідь на нагромадження аномалій, які не можна витлумачити в рамках чинної парадигми [12, с. 255]. Тобто визначальним моментом становлення нової парадигми є зіставлення двох парадигм між собою і природою. Таке зіставлення можливе лише за умови наявності нової парадигми, яка має здатність розв’язувати проблеми, віднесені попередньою парадигмою до аномалій. Результатом зіставлення, як правило, буде організація нового наукового товариства, об’єднаного новою парадигмою. Тому парадигми порівнюються не як варіанти методології, а як різні

світоглядні системи онтології [466, с. 79].

За твердженнями Т. Куна, «чим точніша й розвиненіша парадигма, тим вона чуйніший індикатор у викритті аномалії, що тим самим призводить до зміни в парадигмі» [193]. Кожен підхід до вивчення має бути парадигмоцентричним, що «дає змогу внутрішньо структурувати дослідження у цій царині знань, визначити її ретроспективу та перспективу, а також закономірності поточного наукового розгортання [22, с. 25].

Таким чином, сутність наукової революції полягає у процесі зміни парадигм, пов'язаного з розривом кумулятивного накопичення знань, поступовості в динаміці розвитку науки. Ядро такої революції, в якій Т. Кун вбачає багато спільного з революцією соціальною, становить «відмова наукового товариства від тієї чинної й освяченої віками наукової теорії на користь іншої теорії, несумісної з попередньою. Відтак мовиться про зсув у проблемах, що підлягають науковому вивченню, і в певному стандарті – їх дослідження та розв'язання. Таким чином, з допомогою і через наукові революції відбувається «трансформація світу, в якому проводиться наукова робота» [193]. Проте, як відзначає А. Фурман [436], інтелектуальна еліта ніколи не відмовляється від наукового надбання, а розмежовує все здобуте попередниками на чотири сегменти упредметнення [436, с 74]:

а) для історії науки – застарілі, раритетні, знайдені помилковими в результаті нових наукових відкриттів теорії відкидаються, але становлять інтерес для істориків науки;

б) для нової парадигми – частина наукового надбання трансформується відносно оновлених емпіричних, теоретичних, методологічних і світоглядних вимог;

в) для філософії науки – здебільшого незначна порція наукового спадку опрацьовується як форми, засоби й інструменти філософування і методологування;

г) для науки як для соціального інституту та як для однієї зі сфер духовного виробництва й окультурення соціуму – досить великий корпус

наукового знання, що становить осереддя спадкового генотипу науки загалом чи окремих її галузей, передається наступним поколінням, утворюючи фундамент культурно-історично зумовленої наукової картини світу [436, с. 74].

Відповідно, значення парадигмальних знань про певне соціальне чи правове явище, без перебільшень є провідним у будь-якій дослідницькій діяльності, і залежно від потреб науковця застосовується як підхід до розкриття аналізованої ним проблематики й пошуку оптимальної моделі трансформацій або ж як частина опису гносеологічної її складової. Як приклад, А. Панарин [291] вказує, що парадигма як загальне бачення, що поділяється членами певної спільноти на рівні «глибинної структури базових цінностей і переконань», визначає якість основних суспільних відносин, і їхня зміна призводить до суттєвих соціальних трансформацій [291, с. 209]. Проте П. Петровський відзначає, що парадигмальний підхід не став системною методологією дослідження суспільно-владних відносин, не набув належного застосування у практиці публічного адміністрування [303].

Натомість розповсюдженим є підхід до аналізу становлення й розвитку загальних управлінських процесів – вивчення управлінських парадигм та їхнього впливу на розвиток суспільних, економічних й інших станів у країні.

За твердженнями К. Шумовської [466], парадигма управління є змінною системою і перебуває в постійному розвитку, подібно до інших систем. Виходячи з цього, К. Шумовська виділяє чотири типових етапи її формування:

– 1 етап – криза. Настає період, коли парадигма управління не відповідає вимогам сучасності, не реагує як слід на потреби зовнішнього і внутрішнього середовища, не досягається поставлена мета в управлінській діяльності. Відбувається поступове нагромадження аномалій у суспільстві;

– 2 етап – революція. Коли рівень аномалій продовжує накопичуватися, а парадигма управління сповна не виконує своїх функцій, відбувається її заміна, тобто революція;

– 3 етап – формування нової парадигми. На цьому етапі зароджується нова управлінська модель, яку підтримує більшість управлінців. Вона й забезпечує їхню злагодженість, спрямованість і ефективність. Проте частина менеджерів все ж підтримують попередню парадигму. І якщо члени такої групи менеджерів не перебудовуються, то вони приречені, скоріше за все, на відділення від колективу. А отже, зміни парадигми породжують переміщення управлінських кадрів;

– 4 етап – утвердження нової парадигми. На цьому етапі нова парадигма визнана і прийнята в управлінні. Відбувається закріплення її серед членів організації. Проходить процес її «повного визрівання». Тепер діє єдина парадигма, яка проходить гармонійний розвиток всіх організаційних процесів [466, с. 80].

Отже, сьогодні парадигмою є світоглядна система онтології, що слугує взірцем наукового мислення. Її зміна є логічним перебігом розвитку станів, які весь час мають удосконалюватися. Управлінська парадигма є комплексним утворенням, що має рівні й елементи, розвиток яких прямо залежний від змін базових цінностей і переконань нинішнього покоління, репрезентуючи логіко-змістовним наповненням необхідність вибору оптимальних інструментальних наборів регулювання суспільними відносинами. Водночас доцільно вважати, що парадигма публічного адміністрування є правонаступницею управлінської, її трансформацією під реалії сьогодення.

У XXI столітті наукові дослідження в галузі публічного адміністрування, як правило, більше фокусуються на нещодавніх парадигмах нового публічного менеджменту (мовою оригіналу – «New Public Management») та його наступника – парадигмі врядування (мовою оригіналу – «governance»), здебільшого ігноруючи міцну основу вікових парадигм публічного адміністрування [452, с. 25]. Це пов'язано з тим, що сьогодні вже восьмий період становлення парадигмальних знань про публічне адміністрування, який представлений концепцією нового публічного

врядування (мовою оригіналу – «New Public Governance»).

Цю концепцію не поодиноким іменують сучасним управлінням. Її основна мета полягає в мобілізації та ефективному використанні всіх видів інституційних і зовнішніх можливостей, екологічних ресурсів, а також спроможностей для реалізації змін, які забезпечили б досягнення стратегічних державних і регіональних цілей та завдань, очікуваних до досягнення [513, с. 25].

Розвиток публічного адміністрування як наукової течії та практико-реалізаційної діяльності сьогодні представлений у вигляді найголовнішого елемента сфер взаємодії різних за юридичною природою суб'єктів правовідносин у процесі створення результативних механізмів забезпечення збалансованості світу, де місцевому розвитку присвячується окреме й ключове значення.

Головне питання ставиться таке: як необхідно здійснювати комунікацію публічної влади та громадян щодо питань місцевого розвитку в умовах глобалізації. Що і не дивно, адже сучасний світ стрімко змінюється. Технологічні винаходи, які здавалися неймовірними ще кілька десятиліть років тому, сьогодні буденна реальність, яка вже нікого не дивує. Досягнення науки й техніки стають доступні кожному [51, с. 3]. За таких умов світовий розвиток усе більше характеризується динамічним поглибленням процесів інтеграції політичного, економічного, культурного життя країн світу. Зокрема за наявності зазначеного, й увійшов у широкий вжиток термін «глобалізація» як характеристика формування єдиного планетарного суспільства. Зростання ролі зовнішніх факторів у економіці, створення єдиного світового ринку без національних бар'єрів і забезпечення однакових правил гри для всіх учасників, – ось основний перелік економічного аспекту глобалізації [67].

Власне те, що сучасна міжнародна економіка все більше набуває глобального характеру не є дивиною. Цей процес вже спричинив багато змін: виникнення і поширення наднаціональних структур (транснаціональних

корпорацій і банків, міжнародних організацій, регіональних угруповань), тісніший зв'язок між всіма суб'єктами світової економіки, підвищення її на якісно новий рівень. В умовах глобалізації кожна країна, яка хоче мати конкурентоспроможну національну економіку, повинна інтегруватися у глобальний економічний простір, активно встановлювати економічні відносини з різними його суб'єктами. З цією метою країни світу та їхні господарські структури повинні розробляти й реалізовувати стратегії свого економічного розвитку, які б дозволили їм інтегруватися у глобальну економічну систему, знайти в ній свою нішу й отримати певні вигоди [429, с. 2; 363, с. 40] як економічного, так і соціального, культурного, природоохоронного та іншого характеру.

З огляду на вказане, логічно буде замислитися над питанням: а що лежить в основі конкурентоспроможності країн і територій? На думку автора теорії конкурентоспроможності Майкла Портера, основою конкурентоспроможності націй та територій є продуктивність праці [319]. Продуктивність праці збільшує конкурентоспроможність економіки, остання натомість призводить до подальшого росту продуктивності праці внаслідок залучення нових прямих іноземних інвестицій та високоінноваційних технологій. Коло замикається: глобальний потік інвестицій спрямовується до країн з вищою конкурентоспроможністю економіки, а вища конкурентоспроможність призводить до вищої продуктивності праці й подальшого зростання інвестиційної привабливості локального регіону. Тому території можуть як підвищити, так і знизити свій рівень конкурентоспроможності в часі [51, с. 9].

Відтак економічний контекст глобалізації став причиною конкурентного середовища між окремими територіями, країнами та їхніми регіонами, наслідком чого мав би стати розвиток сприятливого середовища для життя людини. Досягнення зазначеного сьогодні та є основним завданням публічного адміністрування у світовому розумінні.

Цікавим є те, що попри таку, здавалося б, ідеальну концепцію «нової»

економіки, де одночасна дія глобалізації та локалізації є своєрідними формулами зростання [51, с. 10], сьогодні глобалісти та територіалісти стикаються один з одним у відстоюванні своїх аргументів [481] щодо співвідношення переваг і недоліків перетинання процесів розвитку збалансованості світу. З одного боку, глобальна економіка розвиває території, а з іншого – певна місцевість стає свого роду «перемінним елементом» в механізмі інноваційного зростання.

З усім тим, лауреат Нобелівської премії Еліно́р Остро́м [512] ще у 2009 році звертав увагу громадськості, політиків, науковців і міжнародних наднаціональних структур на необхідність запровадження дієвих механізмів місцевого розвитку територій усього світу, стверджуючи, що кожна свідомо людина повинна визнати важливість участі громадян у механізмі створення та функціонування місцевих юрисдикцій, які мають використовувати накопичений досвід і знання для розв'язання проблем місцевого значення. «Ми повинні докласти багато зусиль задля того, щоб забезпечити можливість громадянам усього світу брати активну участь у місцевій державній економіці» [512].

І справді, переоцінити важливість піднятого питання досить складно, адже протягом тривалого проміжку часу ми мали змогу спостерігати зростаючу кількість безробіття в окремих регіонах світу, обвал економіки та зменшення темпів виробничого потенціалу. Традиційні галузі промисловості поступово втрачали свою потужність, а сільські та міські райони значно відставали у розвитку. Такий стан був характерним до певного періоду, де, звісно, були винятки із зазначеного, адже з еволюційністю технологій індустріальні процеси економічного розвитку суттєво покращили свої показники в окремих країнах світу, маючи різноманітні форми та прояви здебільшого, як стверджує Ю. Шушкова [467], супроводжуючись оновленням і зростанням автоматизації, комп'ютеризації, оптимізацією процесів та впровадженням техніко-технологічних інновацій у всіх видах економічної діяльності як у промисловості, так і в сільському господарстві,

сфері послуг та інших сферах [467, с. 60].

Проте реалії сьогодення ставлять під загрозу всі досягнуті новації. Світова пандемія, спричинена COVID-19, є показовим прикладом браку результативних механізмів забезпечення збалансованості світової економіки. Зокрема за підсумками I кварталу ВВП країн Єврозони через кризу впав на 3,6% (сезонно скоригований показник до IV кварталу 2019 року), замість прогнозованих раніше 3,8% і зростання на 0,1% в останні 3 місяці 2019 року. Падіння ВВП відбулося й у порівнянні з I кварталом 2019 року. Таке падіння ВВП Австрії становило 2,6%, Іспанії – 5,2%, Франції – 5,3%, Італії – 5,3%. А у II кварталі 2020 року зменшення обсягу ВВП у порівнянні з відповідним періодом 2019 року в Німеччині становило 11,7%, Іспанії – 22,1%, Франції – 19,3%, Австрії – 12,8%, Литві – 3,8%. За попередніми даними Міністерства торгівлі США, економіка Америки у II кварталі 2020 року впала на 32,9% у перерахунку на річні темпи [426, с. 6]). І тільки друга за величиною економічна держава у світі, Китай, уникнула падіння економіки, стримуючи епідемію. Її ВВП у другому кварталі підскочив на 11,5%, після того, як у першому – впав на 10%. Річне падіння становило 6,8% у першому кварталі та відсоток на 3,2% – у другому. При цьому рівень зростання залишається набагато нижчим, ніж той, який зафіксовано урядом Китаю упродовж останніх десятиліть [445].

За таких умов маємо можливість стверджувати, що у глобальному сенсі світ не здатний протистояти непередбачуваним кризовим станам без вдало налагодженої комунікації політичних інституцій між владою та громадянами у період передбачуваних і непередбачуваних внутрішньо- та зовнішньодержавних криз [474, с. 167].

Уточнимо, що «криза» з грецької «krisis» означає гостру нестачу чогось. Отже, виходячи з цього, щоб боротися з нею, треба чітко розуміти,

чого саме бракує. Проте, одностайної думки у тих хто займається цією проблемою поки немає, як і не має «універсальних ліків» від цієї хвороби. Однак слід розуміти, що проблема не стільки в технологіях, методах цього

«лікування», скільки в особі «хворого». Адже без з'ясування «епікризу хвороби» й особливостей (особи) хворого сподіватися на успіх марно [89, с. 123-124].

Відтак в умовах непередбачуваних внутрішньо- та зовнішньодержавних криз публічне адміністрування має слугувати тим механізмом, що забезпечить стабільність усіх систем життєдіяльності держави, безперервний процес оновлення суспільних станів у руслі позитивної динаміки розвитку без суттєвих затрат державних ресурсів, адже на такі випадки вже передбачено адміністративні процедури діяльності усіх уповноважених суб'єктів.

У цьому контексті досить доречно уточнити, чим же є публічне адміністрування в розумінні світової спільноти, й чи закладено у його концепційно-сутнісну складову елемент протидії кризовим економічним, соціальним, екологічним та іншим факторам.

Зокрема слід розуміти, що закордоном термін «адміністрування» як метод організації суспільних відносин суб'єктами, наділеними владними повноваженнями, є попередником сучасної правової конструкції «публічне адміністрування», яке з плином часу видозмінилося та набуло якісно нових ознак, змінило орієнтування на суспільне (а не державне) благо [92, с. 33].

За переконаннями Стівена П. Осборна [522], сьогодні ключові елементи публічного адміністрування можна визначити як:

- домінування «правової держави»;
- зосередження на контролі за дотриманням встановлених правил і слідування рекомендаціям;
- центральна роль бюрократії у формуванні та реалізації державної політики;
- розкол «політики – адміністрації»;
- прихильність до додаткового бюджетування і гегемонія професіонала в системі надання послуг [522, с. 378].

Наразі сучасна парадигма публічного адміністрування представлена

конкретною моделлю його реалізації, яка, відповідно, є найбільш прийнятною для кожної окремо взятої країни з урахуванням соціального, політичного, економічного й інших станів у ній, показників результативності та ефективності адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, а також можливості делегування окремих владних повноважень приватним структурам у розумних пропорціях [92, с. 32]. Більшість провідних країн світу бачать такою саме «сучасне управління», однак є ті, що вважають реорганізацію публічного сектору, бізнес-орієнтування та децентралізацію надто обтяжливими й такими, що не здатні виправдати покладених на неї сподівань. Зокрема якщо громадянин згідно зі своїм суб'єктивним переконанням вважає, що не повинен платити нічого за послуги у сфері управління (воду, газ, не кажучи вже про громадський транспорт, вивезення побутових відходів чи громадську безпеку), він, відповідно, не може висунути претензії до сумірності ціни й результату, тим паче – вимагати певного рівня якості. Однак і в таких країнах люди поступово починають висувати свої вимоги. А завдання політиків полягає в тому, щоб з часом роз'яснити їм, що кожна послуга має свою вартість і що отримати послуги бажаної якості можна лише в разі готовності сплатити за них належну ціну. Причому спочатку не має значення, в якій формі сплачується ця ціна: у формі зборів (платежів), через податки або ж через продаж національних ресурсів. Однак без усвідомлення громадянином взаємозалежності між ціною та послугою в майбутньому обійтися неможливо, а найкраще це робити у формі прямих платежів (зборів), які стягуються безпосередньо з громадян за відповідну послугу [465].

Відповідно, зв'язок «сучасного управління» та змін громадських цінностей є провідним, в результаті чого зростають вимоги та очікування громади від адміністративної діяльності, в перше чергу, місцевих і регіональних органів публічного адміністрування в аспекті економічної та адміністративної результативності прийнятих рішень і вчинених дій, що спрямовані на забезпечення збалансованості територій.

Зазначене не означає, що тільки на восьмому періоді розвитку парадигми публічного адміністрування світ усвідомив необхідність розроблення ефективних механізмів сталого місцевого розвитку.

Зокрема ще в середині 1980-х років взаємозв'язок певної економічної ситуації (криза традиційних галузей, зростання кількості послуг), соціального стану (стійке безробіття, нові соціальні форми відторгнення в містах) та політичного клімату (децентралізація, криза центрального державного соціального забезпечення, європейська інтеграція) [488, с. 10] спонукав світову спільноту до вироблення нових методів поліпшення якості життя людей, підтримки або прискорення розширення їхніх можливостей шляхом розроблення та збереження місцевих активів [488, с. 10], тобто забезпечення сталого місцевого розвитку.

Зараз при визначенні поняття сталого розвитку як глобального процесу не виникає гострих суперечностей. У глобальному масштабі реалізація сталого розвитку передбачає створення можливостей для рівноваги між економічним потенціалом і вимогами людей усіх поколінь. Однак при визначенні тих заходів, які необхідно проводити на локальному рівні чи на рівні регіону для забезпечення сталого розвитку територій держави, починають виникати суперечності. Це означає, що концепція сталого розвитку є за своєю суттю теоретичною й не має методологічного змісту. Щоб вона стала практично застосовною, необхідна система індикаторів, що найбільш повно характеризують процес сталого розвитку. Такі індикатори важливі не самі собою, а як інструмент оцінки ступеня стійкості територіального розвитку. Наявні сьогодні індикатори, наприклад «Індекс сталого економічного добробуту», а також «Екологічно відрегульований внутрішній продукт» можуть демонструвати зміни у стійкості розвитку. Проте вони навряд будуть застосовні при визначенні дій, необхідних для досягнення стійкого розвитку на локальному рівні. Тому в рамках певної території потрібен набір простіших індикаторів, який місцева влада може використовувати, щоб управляти стійким розвитком у межах повноважень

[149; 54].

Вже давно достеменно відомо, що основними причинами, які перешкоджають забезпеченню збалансованого сталого місцевого розвитку, є нестабільність соціально-економічних умов у державі на перехідному етапі, відсутність науково обґрунтованої, чітко визначеної стратегії її сталого розвитку, ефективного реформування економіки та її державного регулювання, недосконалість законодавчого й нормативного забезпечення формування відповідного умовам ринку фінансового, правового, інформаційно-комунікаційного простору, недосконалість правових, організаційних, економічних засад діяльності органів публічної адміністрації, фізичних і юридичних осіб щодо формування повноцінного життєвого середовища [332; 187, с. 5].

Результативність переходу до сталого збалансованого територіального розвитку здебільшого визначається тим, в якій мірі управлінські рішення сприяють збалансованості виробництва та споживання. Перш за все, це господарські, технологічні рішення, що зменшують потік матеріалів та енергії, що циркулюють у локальній чи регіональній економічній системі, сприяють скороченню кількості відходів і забруднень, оскільки темпи споживання ресурсів і виробництва відходів не є збалансованими. Прийняття рішень у сфері збалансованого територіального розвитку має ґрунтуватися на трьох правилах довготривалих і постійних меж сталого споживання матеріалів і енергії (за G. Daly): для відновлюваних ресурсів темпи споживання не повинні перевищувати темпи регенерації; для невідновлювальних – не повинні перевищувати темпи їхньої заміни на відновлювані; для забруднювальних речовин гранична інтенсивність викидів не повинна перевищувати темпів, з якими ці речовини переробляються, поглинаються або втрачають шкідливі для навколишнього середовища властивості. Реалізація цих правил залежить від інтенсивності процесів екологізації господарського й науково-технологічного розвитку та пов'язана зі змінами, що відбуваються на світовому, національному, регіональному й

локальному ринках, які обумовлені виснаженням природних ресурсів, посиленням правових норм у сфері охорони навколишнього середовища, природокористування та підприємництва [432].

Оскільки реалії сьогодення репрезентують, що дещо складно реалізувати основні Цілі збалансованості територіального розвитку, на нашу думку, концепція сталого розвитку методологічно має формуватися на основі відтворювального підходу, що дозволить їй бути реалізованою на практиці на місцевому рівні.

Це означає, що зміна парадигми в дослідженнях соціально-економічного розвитку спрямована на формування нових підходів до розвитку територій у контексті становлення ефективного відтворення на базі оптимізації та інтенсифікації використання всіх наявних ресурсів [352]. Відповідно, пропорції відтворювального процесу мають стати інструментом визначення меж стійкості, забезпечуючи створення заходів щодо її досягнення [149].

Обов'язковою ознакою таких змін, на наш погляд, є забезпечена можливість влади локального рівня інституціалізувати місцеву економіку.

Слід чітко розуміти, що розвинений інституційний потенціал території сприяє зниженню витрат на взаємодії між організаціями шляхом встановлення колективних правил гри, допомагаючи розв'язати проблеми суб'єктів господарювання [149].

Отже, під сталим місцевим розвитком ми розуміємо такий розвиток, який є довготривалим і динамічним, при якому дотримується збалансованість виробництва та споживання й враховуються специфічні особливості протікання об'єктивно наявних процесів на місцевому рівні. Забезпечення вказаного розвитку відбувається шляхом створення нормативно-правової й інституційної баз і механізмів, які направлені на максимальне задоволення суспільних благ та інтересів кожного окремого члена громади.

З урахуванням усього вищезазначеного можемо констатувати, що сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації

щодо місцевого розвитку (сучасна парадигма публічного адміністрування на місцевому рівні) характеризується дуалістичним поєднанням стратегічно-управлінської та сервісної природи реалізації публічної влади на місцях, первинною основою якого є людиноцентризм як принцип і пріоритет керівної діяльності публічної адміністрації, що опікується питаннями місцевого значення, орієнтуванням для розв'язання яких слугує олюднення субординаційних ієрархічних відносин задля надання можливості територіальній громаді інституціалізувати місцеву економіку та розв'язувати локальні проблеми самостійно, в ефективних формах і задля потреб індивідуалізованих її представників.

Підсумовуючи розгляд проблематики опису сутності сучасної парадигми публічного адміністрування в контексті його реалізації відносно місцевого розвитку, можемо сформулювати наступні висновки:

1) необхідність розгляду наведеної проблематики обумовлюється декількома факторами. З одного боку, це надасть логічності всьому перебігу наукових пошуків, забезпечить його цілісність, а також розкриє ґрунтовніше розуміння «вихідних даних» окремих явищ і процесів, що існують в межах предмету дослідження, а з іншого – світовий перебіг розвитку теорії управлінських процесів свідчить про постійну її оптимізацію, без урахування змін якої неможливо буде надалі виокремити модель ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

2) основний теоретичний доробок щодо проблематики сутності парадигми сформував Т. Кун, ідеї якого досі сприймаються як вихідний пункт розуміння та основа для розширення логіко-змістового наповнення аналізованого терміну. Сьогодні парадигмою є світоглядна система онтології, що слугує взірцем наукового мислення, зміна якої є логічним перебігом розвитку станів, які увесь час мають удосконалюватися;

3) наразі поширеним є підхід до аналізу становлення та розвитку загальних управлінських процесів – вивчення управлінських парадигм та їхнього впливу на розвиток суспільних, економічних й інших станів у країні.

Вона є комплексним утворенням, що має рівні й елементи, розвиток яких прямо залежить від змін базових цінностей і переконань нинішнього покоління, репрезентуючи логіко-змістовним наповненням необхідність вибору оптимальних інструментальних наборів регулювання суспільних відносин. Доцільно вважати, що парадигма публічного адміністрування є правонаступницею управлінської, її трансформацією під реалії сьогодення;

4) сьогодні – восьмий період становлення парадигмальних знань про публічне адміністрування, який представлений концепцією нового публічного врядування (мовою оригіналу – «New Public Governance»). Сутність цієї концепції розкриває розвиток публічного адміністрування як наукової течії та практико-реалізаційної діяльності у вигляді найголовнішого елемента сфер взаємодії різних за юридичною природою суб'єктів правовідносин у процесі створення результативних механізмів забезпечення збалансованості світу, де місцевому розвитку присвячується окреме, ключове значення. Головне питання ставиться таке: як необхідно здійснювати комунікацію публічної влади та громадян щодо питань місцевого розвитку в умовах глобалізації, адже співвідношення переваг і недоліків при перетинанні цього процесу з місцевим розвитком є відкритим і дискусійним питанням, оскільки, з одного боку, глобальна економіка розвиває території, а з іншого – певна місцевість стає свого роду «перемінним елементом» в механізмі інноваційного зростання. Проте сама необхідність сталого місцевого розвитку світовою спільнотою сприймається як аксіома й, у більшості випадків, як концепційна модель забезпечення збалансованості світової економіки й отримання інших соціальних вигод;

5) економічний контекст глобалізації став причиною появи конкурентного середовища між окремими територіями, країнами та їхніми регіонами, наслідком чого мав би стати розвиток сприятливого середовища для життя людини. Досягнення зазначеного сьогодні є основним завданням публічного адміністрування у світовому розумінні;

б) в умовах непередбачуваних внутрішньо- та зовнішньодержавних

криз публічне адміністрування має слугувати тим механізмом, що забезпечить стабільність усіх систем життєдіяльності держави, безперервний процес оновлення суспільних станів у руслі позитивної динаміки розвитку без суттєвих затрат державних ресурсів, адже на такі випадки вже передбачено адміністративні процедури діяльності усіх уповноважених суб'єктів;

7) зв'язок «сучасного управління» та змін громадських цінностей є провідним, в результаті чого зростають вимоги й очікування громади від адміністративної діяльності насамперед місцевих і регіональних органів публічного адміністрування в аспекті економічної та адміністративної результативності прийнятих рішень і вчинених дій, що спрямовані на забезпечення збалансованості територій;

8) понад двадцять років тому світовою спільнотою визнано необхідність розроблення ефективних механізмів сталого місцевого розвитку – такого розвитку, який є довготривалим і динамічним, при якому дотримується збалансованість виробництва та споживання й враховуються специфічні особливості протікання об'єктивно наявних процесів на місцевому рівні. Забезпечення вказаного розвитку відбувається шляхом створення нормативно-правової й інституційної баз і механізмів, які направлені на максимальне задоволення суспільних благ та інтересів кожного окремого члена громади. Оскільки реалії сьогодення репрезентують, що дещо складно реалізувати основні Цілі збалансованості територіального розвитку, концепція сталого розвитку методологічно має бути сформована на основі відтворювального підходу, що дозволить їй бути практично реалізованою на місцевому рівні.

Отже, сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку характеризується дуалістичним поєднанням стратегічно-управлінської та сервісної природи реалізації публічної влади на місцях, первинною основою якого є людиноцентризм як принцип і пріоритет керівної діяльності публічної адміністрації, що

опікується питаннями місцевого значення, орієнтуванням для розв'язання яких слугує олюднення субординаційних ієрархічних відносин задля надання можливості територіальній громаді інституціоналізувати місцеву економіку та розв'язувати локальні проблеми самостійно, в ефективних формах і задля потреб індивідуалізованих її представників.

1.3. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

Система різноманітних наук сьогодні рухає суспільство до появи різноманітніших форм і засобів наукового пізнання дійсності. Це дозволяє поглянути на нові виклики та проблеми через призму теоретико-методологічних принципів побудови кожної з галузей наукових знань. Тому дослідження питання методології має першочергове значення на шляху розв'язання поставлених актуальних наукових завдань і проблем. Окрім того, слід погодитися з думкою, що публічне адміністрування як галузь науки має інтегрувати найкращі досягнення сучасної методології [464, с. 37].

Примітним є те, що наукова доктрина щодо категорії «методологія» має кілька (іноді поляризованих) точок зору науковців щодо її сутності та поняттєвої визначеності, а «методологія аналізу» є категорією, що майже не досліджена. Основна проблема в тому, що наукові праці, присвячені подібній тематиці, тільки починають набирати актуальності.

Тривалий час цей напрям описувався лише в межах висвітлення застосованих вченим методів дослідження. І тільки в умовах сучасності можна зустріти наукові праці, де ця категорія має ширше змістовно-сутнісне наповнення.

Так, власне, й виникла сучасна тенденція до визначення методології аналізу певного правового феномену, явища чи процесу. З розумінням недостатності опису та вивчення подібної проблематики в юридичній

науковій думці, вважаємо за необхідне дослідити її особливості щодо публічного адміністрування місцевого розвитку. Задля реалізації зазначеного необхідно розкрити поняття та засадничі елементи правильного розуміння категорії «методологія аналізу», щоб, по-перше, внести ясність у категорійно-поняттєвий апарат її науково-доктринального розуміння, по-друге, виокремити її особливості в дискурсі пошуку оптимальних основ для місцевого розвитку в Україні.

Розпочнемо з того, що саме поняття «методологія» походить від грец. μέθοδος – «правильний шлях», «шлях дослідження» [213, с. 34]. За загальним правилом, методологія дослідження належить до способів отримання, систематизації та аналізу даних. У вузькому розумінні її можна визначити як узгоджену групу методів, які гармонізують один одного і здатні надавати такі дані й результати, які демонструють питання дослідження й відповідають цілям дослідника. Фактично, це повна структура дослідження, методи його здійснення, які використовують для збору даних, і процесу їх аналізу [523].

Дослідники схиляються до думки, що коли вживають слово «методологія», завжди мають на увазі саме методологію діяльності. Зокрема методологія, яка трактується в широкому розумінні, є вченням про структуру, логічну організацію, методи й засоби діяльності. В такому розумінні методологія утворює необхідний компонент будь-якої діяльності, оскільки така діяльність стає предметом усвідомлення, навчання й раціоналізації. Тобто окрема методологія існує для кожного виду діяльності [464, с. 37].

Окрім того, методологія ще й розуміється як: 1) рефлексія діяльності з метою отримання запланованого, очікуваного результату; 2) використання ефекту для регламентації майбутньої діяльності [241, с. 69].

Закордонні вчені С. Раджасекар, П. Філомінатан і В. Чіннатамбі [517] відзначають, що методологія дослідження є систематичним способом розв'язання наукової проблеми. Це наука про вивчення способу проведення досліджень, пояснення та прогнозування явищ [517, с. 5].

Схоже трактування є у вітчизняних вчених. Вони розуміють методологію як філософську дисципліну про генезис, будову й функціонування наукового знання, його трансформацію в пізнавальний інструментарій, тобто в науковий метод. Як справедливо зазначається, змістовий бік методології демонструє вибірккову діяльність суб'єкта пізнання, який виділяє з усього масиву знань те або інше учення та визначає його ідеї та принципи, створюючи таким чином основу конкретної наукової теорії, її предмета й відповідних методів [464, с. 40; 377, с. 3].

Щодо аналізу як складника аналізованого концепту, відзначимо, що у своїй роботі Кант, про якого ми вже згадували на попередніх етапах наших наукових пошуків, поєднує дві змістові ознаки категорії аналізу: одна походить від грецької геометрії, інша – від сучасної фізики й хімії. Обидві залишаються близькими до первісного грецького розуміння аналізу як «розслаблення» або «звільнення», але кожна діє по-своєму. Перша діє, припускаючи, що судження істинне, і шукає іншу відому істину, з якою це судження може бути виведено. Друга – поділ складних цілих на елементи [478].

Доцільно підкреслити, що філософія повністю незалежна від метафізики, оскільки її критики зазвичай припускають, що аналітичний метод має метафізичну основу. Бувши введеними в оману асоціаціями слова «аналіз», вони вважають, що філософський аналіз – це діяльність з розкриття; що він полягає в «розбитті» об'єктів на складові частини доти, поки весь всесвіт у підсумку не буде представлений як сукупність «голих подробиць», об'єднаних зовнішніми відносинами. Це переконання передбачає, що деякі складні об'єкти у світі (якщо такі взагалі існують) є сукупністю їхніх частин. У них є структура, органічна єдність, яка відрізняє їх від чогось іншого. Однак розгляд об'єкта, що складається з частин, без урахування суміжних чинників дає абсолютно помилкове пояснення природи такої єдності [479].

У поєднанні ці дві категорії закордоном не вживаються, адже у смислове навантаження терміну «методологія дослідження», як бачимо, вже

закладено характеристики аналізу. У найбільш релевантному трактуванні, методологічна наука розуміється як методи, які використовують науковці для своїх досліджень, а у спеціалізованому розгляді проблематики щодо методологічних засад дослідження науковці описують, що вони робили та як отримали наукові результати, дозволяючи читачам оцінити надійність і правдивість дослідження шляхом висвітлення типу наукової роботи, способу збору й оброблення даних, переліку методів аналізу матеріалу й іншого наукового інструментарію, який слугував основою для наукових пошуків, обґрунтування, чому саме вони були обрані науковцем, та які подальші наукові дослідження знадобляться для повнішого розкриття проблематики іншими вченими.

Водночас цей етап наукової праці (опис методології) зазвичай написаний в минулому часі, хоч і знаходиться на первинних змістових позиціях у тексті наукового дослідження.

Власне, це класичне закордонне розуміння описуваної категорії, яке досить тривалий час у межах вітчизняної наукової думки було повністю підтримано (й зараз активно використовується). Однак згодом провідні вчені-правознавці почали вкладати в її розуміння філософський контекст, який передбачає опис прагнень вченого в ході дослідження як напрям здійснення наукового пошуку, визначення онтології та епістемології об'єктів дослідження.

Окремі дослідники вносять до її змісту й такі елементи як концепції подальшого розвитку, визначаючи не тільки теоретичний аспект вивчення проблематики, а й здійснюють опис практичних дій з досягнення насправді визначених ними напрямів оптимізації певних процесів та явищ.

Оскільки феномен фундаментальних змін і досягнень нового етапу цивілізаційної еволюції людства знайшов відображення в теорії постіндустріального суспільства, підтримуємо позицію С. Калабухової [139], що питання модернізації методологічних основ [139, с. 52] аналізу правових явищ, процесів, механізмів та й, власне, одиничної адміністративної

діяльності, також потребують свого розвитку [139, с. 52; 18, с. 3].

Тому методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розглядати як сукупну мисленнєво-пізнавальну діяльність, спрямовану на пошук відповідей на запитання: навіщо потрібно досліджувати цю проблематику, яким чином реалізувати дослідницьку діяльність та який результат є бажаним після здійснення такого наукового пошуку. Як результат – має бути виведена певна система дослідницьких орієнтирів, сформованих у єдину концепцію правильної організації/функціонування/реалізації об'єкта дослідження.

При комплексному розгляді проблематики публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід досить виважено підійти до питання того, яку природу дійсності має цей процес, а також схарактеризувати реальний стан його функціональної будови в умовах сучасності.

Конструюючи власне бачення вказаного, з одного боку, необхідно абстрагуватися від суміжних правових процесів, а з іншого – забезпечити єдність думки невіддільних одних від одних конструкцій. І зробити це так, щоб убезпечити себе від суб'єктивізму, описати явища та події у ракурсі найбільш наближеному до істинності, підтримуючи чи толерантно критикуючи вже відомі наукові позиції з обов'язковим обґрунтуванням власної.

Відтак методологія публічного адміністрування місцевого розвитку має потрійну юридичну природу, обумовлену праксеологічними характеристиками, й охоплює три системи:

1) вчення про систему способів організації та здійснення наукового пізнання, а також побудови систем наукових знань:

- змістову;
- формальну;

2) систему способів наукового дослідження:

- філософську;
- загальнонаукову;

– конкретнонаукову;

3) систему способів організації та здійснення практичної діяльності:

– загальнопрактичну;

– конкретнопрактичну [113, с. 344].

У першому випадку мова йде про логіко-структурну будову наукового дослідження, його об'єктно-предметну складову, а також інші елементи розв'язання наукової проблеми.

Початком будь-якого наукового дослідження є докладний аналіз сучасного стану проблеми, яка розглядається. Він здійснюється на основі інформаційного пошуку з широким використанням електронних обчислювальних машин. При цьому використовуються різні джерела інформації, зокрема й інтернет [50, с. 19].

Уточнимо також, що під проблемою розуміють складне наукове завдання, що охоплює значну область дослідження й має перспективне значення. Корисність таких завдань і їхній економічний ефект іноді можна визначити тільки орієнтовно [158, с. 11]. Для правильної постановки мети дослідження має значення попередній огляд наукових праць вчених задля виокремлення раніше невідомих її аспектів.

На цьому етапі нами було виявлено, що питання місцевого розвитку більшість вчених розглядають крізь призму адміністративної реформи та її складової – децентралізації. Адже потреба всіх ланок сучасного українського суспільства у структурних трансформаціях визначає напрямки розвитку країни та її територій. Одним з таких пріоритетних векторів є реформа децентралізації, ефективність реалізації якої пов'язана зі змінами, що відбуваються в усіх життєво важливих для розвитку суспільства й кожної людини громадських сферах: державному управлінні, судовій системі, правоохоронних органах, дерегулюванні й розвитку бізнесу, банківському та фінансовому секторах, інноваційній та торговельній політиці, освіті, медицині, інших галузях економіки й соціальної сфери. Розпочаті в Україні перетворення, зокрема в частині децентралізації публічної влади, потребують

подальших законодавчих змін, а також бажання всіх суспільних інституцій їхньої ефективної реалізації на основі державної ініціативи та громадської підтримки. Моніторинг реалізації реформи децентралізації в Україні показав незначні фактичні результати її виконання. На сьогодні досі не створене повноцінне базове законодавство в частині повноважень, ресурсів, відповідальності. Доцільним є глибоке науково-практичне дослідження світового й українського досвіду, розроблення та впровадження науково обґрунтованої власної системи децентралізації влади з урахуванням історичних, ідеологічних, культурних, соціальних, економічних, географічних та інших особливостей країни, з використанням найкращих світових практик [477, с. 67].

Так, авторами в монографії «Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи» [8] висвітлено проблеми подальшого реформування центральних і місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування в Україні, удосконалення їхньої діяльності, організаційної структури та взаємодії з метою створення ефективної системи публічної адміністрації європейського зразка. Розкрито поняття, сутність, принципи адміністративної реформи України, розглянуто питання нормативно-правового забезпечення її здійснення. Увагу приділено професійному розвитку персоналу органів державної влади й місцевого врядування, реформуванню відносин публічної адміністрації з приватними особами, участі громадян в управлінні державними справами [8]. Водночас П. Трачук [419] в монографії «Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні» проаналізував організаційно-правові форми взаємодії між державою та базовим рівнем органів місцевої публічної влади з питань розвитку територіальних громад і регіонів [419].

При дослідженні питань децентралізації, автори вказують на залежність від дотримання певного балансу між централізацією та децентралізацією повноважень і ресурсів, використання в різні часові періоди різних типів і форм децентралізації з урахуванням унікальних

економічних, соціальних, політичних, культурних, історичних особливостей та умов відповідних етапів розвитку держави. Так, О. Нижник [239] проаналізував сучасні підходи до впровадження окремих форм децентралізації в Україні та наявні виклики на шляху реалізації реформи державного управління та місцевого самоврядування на основі децентралізації та запропонував поширення нових форм адміністративної децентралізації [239]. Автор вказав два способи врегулювання суспільних відносин у державі: через державне управління та місцеве самоврядування.

Необхідно відзначити фундаментальне дослідження, яке дало поштовх теоретичному переосмисленню правової доктрини загалом і публічно-правової зокрема – це п'ятитомне видання «Правова доктрина України» [299], де у другому томі, за редакцією Ю. Битяка, розкривається зміст сучасних публічно-правових доктрин. У роботі детально проаналізовано тенденції розвитку конституційного, адміністративного, фінансового, міжнародного, інформаційного регулювання на сучасному етапі розвитку правової системи України. Значну увагу приділено характеристиці стану й динаміці розвитку українського законодавства, відображенню в ньому сучасних наукових уявлень. У виданні здійснені змістовні порівняльно-правові галузеві дослідження відповідних проблем, які відображають сучасні євроінтеграційні процеси в Україні [387, с. 106; 300, с. 20].

Відтак ми дійшли висновку, що основна наукова проблема, яка потребує розв'язання в межах цього дослідження – комплексне розкриття філософсько-методологічних, теоретико-правових і практико-реалізаційних основ, особливостей та проблем реалізації належного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні задля формування новітньої концепції його логіко-змістової структури й інструментальної складової результативного та ефективного втілення в дійсність.

Оскільки проблема складається з низки тем, перед нами постало завдання якнайширше розкрити досліджувану об'єктно-предметну складову. Задля реалізації цього нами було поставлено конкретні наукові завдання.

Однак справедливим буде вказати, що на постановку завдань і побудову змісту дослідження великий вплив мали роботи з теорії адміністративного права й публічного адміністрування. Так, автори монографії «Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє» висвітлюючи питання становлення та розвитку системи публічного управління в Україні, визначили напрями побудови сучасної моделі національної системи публічного управління. Вони вказали на існування трьох рівнів: центрального, регіонального (обласного) та місцевого [83]. Вчений Т. Друцул у своєму дисертаційному дослідженні «Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративного права» комплексно дослідив теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з функціонуванням органів публічної адміністрації. Автором проаналізовано історіографію розвитку органів публічної адміністрації в незалежній Україні та з'ясовано їхню правову природу. Ґрунтовно опрацьовано проблеми нормативно-правового закріплення діяльності публічної адміністрації та запропоновано власне визначення поняття «органи публічної адміністрації», яка є сукупністю структурних утворень, що функціонують на державному (органи виконавчої влади) й місцевому рівнях (органи місцевого самоврядування) [109]. Тобто на відміну від вище зазначених авторів, науковець визначив систему органів публічної адміністрації двох рівнів – державного й місцевого не включивши регіональний рівень.

При вивченні наукової літератури про становлення публічної влади на місцевому рівні та проблеми взаємодії органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування нами опрацьовано роботи таких авторів як: І. Литвин, Ю. Торохтій, А. Булина та інших.

Ми звернули увагу, що І. Литвин [207], досліджуючи етапи становлення публічної влади на місцевому рівні в контексті їхньої взаємодії, визначив сутність управлінської діяльності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, обґрунтував теоретичні засади їхньої взаємодії. Автором доведено необхідність наукового дослідження

змісту управлінської діяльності органів виконавчої влади на місцевому рівні в контексті взаємодії з органами місцевого самоврядування. Проаналізовано стан реалізації та перспективи розвитку інституту делегованих повноважень в Україні. Делегування повноважень розглянуто як один зі способів встановлення компетенції місцевих органів влади, що є важливим правовим інститутом децентралізації публічної влади [207]. Ю. Торохтій [418] здійснив теоретичний аналіз системи принципів, на яких базуються взаємовідносини місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування в Україні, дослідив компетенційну основу такої взаємодії та визначив її особливості в адміністративно-територіальних одиницях України зі спеціальним статусом [418]. Інші автори при розкритті теоретико-методологічних засад становлення й розвитку публічної адміністрації особливу увагу приділяли проблемам розвитку електронного урядування, посиленню відкритості та прозорості в діяльності публічної адміністрації [419]. На основі міждисциплінарного підходу в порівнянні з філософією права, теорією права, конституційного, адміністративного та міжнародного права А. Булина подає визначення адміністративно-правової природи місцевої публічної влади. Вченою досліджено основні етапи становлення місцевої публічної влади в Україні, висвітлено питання організації та її функціонування. Проаналізовано чинне муніципальне законодавство України, запропоновано зміни до Конституції та законів України [47].

Але найбільш ґрунтовно авторами висвітлено: проблеми формування стратегії розвитку регіонів України за умов сучасних політико-адміністративних трансформацій [220]; питання вдосконалення організаційно-економічного механізму управління інвестиційною діяльністю в регіонах [237; 27]; інституційні засади реалізації державної стратегії управління місцевим і регіональним розвитком України [361; 13]; напрямки реформування територіальної основи публічної влади [98].

Так, наприклад, В. Малиновський [220], досліджуючи теоретичні та практичні засади територіальної організації публічної влади, розкрив

взаємозумовленість розвитку територіально-політичних процесів в Україні упродовж ХХ ст. Схарактеризував адміністративно-територіальні моделі європейських держав у порівнянні з українською та обґрунтував цілісну концепцію трансформації чинного адміністративно-територіального устрою та публічної адміністрації на регіональному й місцевому рівнях в оптимальну модель територіальної організації влади нового зразка [220].

Вчена Н. Белікова [27] на основі концепції реформування економіки країни та її регіонів запропонувала теоретико-методологічний інструментарій для реалізації стратегії соціально-економічних реформ. Автором побудовано дорожні карти реформ місцевого самоврядування, системи державного управління регіональним розвитком, антикорупційної та публічної адміністрації, адміністративно-територіального устрою, в яких визначено зміст заходів, терміни реалізації та відповідальних виконавців. З використанням схеми взаємозв'язку між запропонованими реформами встановлено, що реформи публічної адміністрації та антикорупційна реформа створюють умови для переходу до прозорих схем функціонування економіки регіону. Реформи адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, а також податкова реформа й реформа міжбюджетних відносин є підґрунтям для зміни загальнодержавної політики регіонального розвитку та створюють умови для зміни структури економіки регіону з метою переходу до розвитку на сталій основі [27].

Аби з'ясувати, на який аспект позитивного закордонного досвіду публічного адміністрування місцевого розвитку нам потрібно звернути особливу увагу, ми опрацювали значний масив напрацювань як закордонних авторів, так і вітчизняних. Серед закордонних варто відзначити Дж. Богуміла, С. Гроса, С. Кульманна та Г. Банера.

Щодо вітчизняних, необхідно вказати монографію О. Лазор та І. Шелепницької «Публічна самоврядна влада в Республіці Італія та Україні: особливості організації та функціонування» [201], в якій автори розглянули особливості конституційно-правового забезпечення функціонування

публічної самоврядної влади в Італії та Україні. Вчені визначили права й обов'язки представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування, описали повноваження та відповідальність посадових осіб територіальної громади. Окрім зазначеного, авторами вдало розкрито сутність публічної самоврядної влади регіонального рівня, визначено основні принципи виконання адміністративних функцій в обласній і місцевій системі територіальними самоврядними суб'єктами. Визначено основні напрями розвитку й удосконалення механізму функціонування публічної самоврядної влади в республіці Італія, обґрунтовано перспективи використання закордонного досвіду в Україні [201].

Науковець М. Лахижа досліджував досвід Польщі [202]. На основі аналізу документів органів влади й неурядових організацій Польщі, вивчення практики діяльності публічної адміністрації вказаної країни на центральному й територіальному рівнях автором розкрито загальні риси посткомуністичної модернізації та її особливості. З'ясовано цивілізаційні джерела трансформаційних процесів і теоретичні основи модернізації публічної адміністрації. Схарактеризовано особливості реформування регіонального та місцевого управління, фінансове забезпечення органів територіального самоврядування та впровадження інтегрованої системи управління. Проаналізовано форми й методи модернізації публічної адміністрації [202].

Євроінтеграційні процеси та їхній вплив на місцевий розвиток також були предметом наукового пошуку багатьох вчених. Зокрема автори розглядали питання: реформування публічної адміністрації в державі в контексті європейських стандартів [59] та глобалізаційних процесів [354]; аналізували європейський досвід застосування логіко-структурного підходу в розробленні місцевих програм [471]; визначали роль транскордонної співпраці в регіональному розвитку й інтеграційних процесах [15; 227]; вплив глобальної економіки на розвиток територіальних громад [425] тощо.

Нам видалися цікавими роботи щодо місця й ролі державно-приватного партнерства для місцевого розвитку. Так, В. Круглов та В. Стадник [185]

запропонували розв'язувати проблематику розвитку регіонів шляхом державно-приватного партнерства, яке виступає дієвим інструментом стимулювання економічного розвитку [185]. Дослідження регіональних особливостей застосування механізмів державно-приватного партнерства при фінансуванні стратегічних інвестиційних проєктів, зокрема великих інфраструктурних проєктів, соціальних і гуманітарних, у рамках реалізації нової регіональної політики проводили О. Никифорок, Ю. Гусєв, Л. Чмирьова [240].

Необхідно відзначити, що питанням державно-приватного партнерства опікуються переважно спеціалісти з економічної галузі. Нами здійснено огляд низки досліджень, серед яких можна назвати такі роботи: «Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України» (М. Авксєнтьєв) [5]; «Сучасний стан та перспективи розвитку публічно-приватного партнерства в Україні: обліковий аспект» (С. Рудейчук) [368]; «Регулювання партнерських відносин держави та бізнесу в Україні» (І. Гордійчук) [77].

Вплив інтеграційних процесів на інвестиційно-інноваційний розвиток регіонів, роль інтелектуального капіталу у формуванні конкурентних переваг кластерних об'єднань, питання формування механізмів модернізації публічного управління й адміністрування в контексті реформи територіальної організації влади, проблеми розвитку сільських територій і територіальних громад, фінансові інструменти управління ризиками проєктів державно-приватного партнерства розглядали учасники XII Пленуму Правління Спілки економістів України [242], який проходив 22 листопада 2018 року в Києві.

Маємо відзначити, що значний внесок у дослідження сутності, форм, моделей і механізмів публічно-приватного партнерства, визначення напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання цього інституту в Україні здійснили такі вчені-юристи як О. Вінник, Г. Знаменський, В. Мамутов, О. Сиротюк, Д. Шликов, М. Сатановська, О. Сімсон, В. Струкова, І.

Спасибо-Фатеева [37].

Однак нами окремо було звернено увагу на те, що роль державно-приватного партнерства у становленні місцевого брендингу та його організаційно-правового забезпечення юристи ґрунтовно не досліджували.

Отже, взявши до уваги зазначені наукові доробки вчених, нами було прийнято рішення сформувавши таку систему наукових завдань, що потребують розв'язання: 1) розкрити місцевий розвиток з позиції філософсько-правової інтерпретації; 2) схарактеризувати сучасну парадигму публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку; 3) сформувавши методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 4) розкрити категорійно-поняттєву сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 5) проаналізувати мету, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 6) сформувавши поняття та сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 7) розкрити адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні; 8) визначити принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 9) означити адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні; 10) схарактеризувати діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку; 11) визначити адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні; 12) описати сутність імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні; 13) здійснити компаративістичну характеристику моделей публічного адміністрування місцевого розвитку; 14) сформувавши новітню концепцію публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 15) удосконалити практико-реалізаційний аспект публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; 16) сформувавши напрямки удосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Слід уточнити, що як і в будь-якій науковій праці ми переслідували конкретну ціль одержати й перетворити знання. На сьогоднішні відомі чотири типи перетворення знання:

- від одних почуттєвих образів до інших (почуттєве пізнання);
- від одних понять до інших (логічне пізнання);
- від наочних образів до нового поняття (взаємодія почуттєвого й логічного);
- від понять до нових чуттєво-наочних образів (взаємодія логічного й почуттєвого) [11, с. 13].

Здебільшого нам вдалося реалізувати саме останній варіант перетворення вже раніше відомих знань про публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Наступне, на що потрібно звернути увагу в межах розгляду піднятого питання, це те, що у представлений нами вище системі триблокової структури методології аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні другим елементом є методи, за допомогою яких нам вдалося досягти розкриття поставлених завдань.

Зокрема категорії розвитку досліджено на основі застосування діалектичного методу; вивчення закономірностей – раціонального методу; цілісність дослідження забезпечив метод системності, а функціональний метод надав можливості вивчити основні сучасні й стратегічні тенденції забезпечення максимальної самоорганізації громади задля розв'язання питань місцевого значення.

Водночас спеціально-юридичний метод тлумачення юридичних норм і формально-догматичний метод стали у пригоді при аналізі чинних національних, міжнародних і закордонних норм публічного адміністрування місцевого розвитку, а метод порівняльного законодавства використовувався при аналізі імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні та щодо проведення компаративістичної характеристики моделей публічного

адміністрування місцевого розвитку.

Метод правового прогнозування та правотворчості дозволив сформулювати напрямки оптимізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, а завдяки соціологічному методу було здійснене авторське соціологічне опитування щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні.

Тобто дослідження побудовано на основі використання універсальних (філософських) і спеціально-юридичних методів наукового пізнання.

Остання частина структури методології досліджуваної нами проблематики – це конкретні способи організації та здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

У ході дослідження вітчизняного законодавчого розуміння аналізованої проблематики нами було з'ясовано, що концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розвитку, як усіх адміністративно-територіальних одиниць країни, так і окремої місцевості шляхом посилення ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення. Водночас за підсумками розгляду питань про філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток», а також сучасну парадигму публічного адміністрування на місцевому рівні, можемо стверджувати, що місцевий розвиток необхідно розглядати як концепційну модель забезпечення збалансованості розвитку територій та окремо світової економіки й отримання інших соціальних вигод.

У такому дискурсі слід розуміти, що методологія публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має два виміри: як аналіз здійснення адміністративної діяльності різних за юридичною природою суб'єктів, а також як схема, процедура, в якій така діяльність має реалізовуватися у випадку відсутності стратегій і планів територіального розвитку.

За такою схемою нами й було вибудовано наступні етапи нашого

наукового дослідження, що безпосередньо стосуються практико-реалізаційних питань публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Однак тут також слід розуміти, що методологія аналізу як мультидисциплінарна категорія поєднує досить неоднозначне смислове наповнення у своєму змісті. Мова йде насамперед про відсутність певного «зразку» за яким, власне, ми мали б розкривати особливості обраної для дослідження тематики.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо методології аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) наукова доктрина категорії «методологія» має кілька (іноді поляризованих) точок зору науковців щодо її сутності та поняттєвої визначеності, а «методологія аналізу» є категорією, що майже не досліджена. Основна проблема в тому, що наукові праці, присвячені подібній тематиці, тільки починають набирати актуальності, адже тривалий час цей напрям описувався лише в межах висвітлення застосованих вченим методів дослідження. І тільки в умовах сучасності можна зустріти наукові праці, де ця категорія має ширше змістовно-сутнісне наповнення;

2) у найбільш релевантному трактуванні методологічна наука розуміється як методи, які використовують науковці для своїх досліджень, а у спеціалізованому розгляді проблематики методологічних засад дослідження науковці описують, що вони робили та як отримали наукові результати, дозволяючи читачам оцінити надійність і вірогідність дослідження шляхом висвітлення типу наукової роботи, способу збору й оброблення даних, переліку методів аналізу матеріалу й іншого наукового інструментарію, який слугував основою для наукових пошуків, обґрунтування, чому саме вони були обрані науковцем та які подальші наукові дослідження знадобляться задля повнішого розкриття проблематики іншими вченими. Це класичне закордонне розуміння описуваної категорії, яке тривалий час у межах вітчизняної наукової думки повністю підтримували

(й зараз активно використовується). Однак згодом провідні вчені-правознавці почали вкладати в її розуміння філософський контекст, який передбачає опис прагнень вченого в ході дослідження як напрям здійснення наукового пошуку визначити онтологію та епістемологію об'єктів дослідження. Окремі дослідники включають до її змісту й такі елементи як концепції подальшого розвитку, визначаючи не тільки теоретичний аспект вивчення проблематики, а й здійснюють опис практичних дій, необхідних для досягнення визначених ними напрямів оптимізації певних процесів та явищ;

3) методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розглядати як сукупну мисленнєво-пізнавальну діяльність, спрямовану на пошук відповідей на запитання: навіщо потрібно досліджувати цю проблематику, яким чином реалізувати дослідницьку діяльність та який результат є бажаним по досягненню здійснення такого наукового пошуку. Як результат – має бути виведена певна система дослідницьких орієнтирів, сформованих у єдину концепцію правильної організації/функціонування/ реалізації об'єкта дослідження;

4) при комплексному розгляді проблематики публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід досить виважено підійти до питання того, яку природу дійсності має цей процес, а також схарактеризувати реальний стан його функціональної будови в умовах сучасності. Конструюючи власне бачення вказаного, з одного боку, необхідно абстрагуватися від суміжних правових процесів, а з іншого – забезпечити єдність думки невіддільних одних від одних конструкцій. І зробити це так, щоб убезпечити себе від суб'єктивізму, описати явища й події в ракурсі найбільш наближеному до істинності, підтримуючи чи толерантно критикуючи вже відомі наукові позиції з обов'язковим обґрунтуванням власної позиції;

5) методологія публічного адміністрування місцевого розвитку має потрійну юридичну природу, обумовлену її праксеологічними характеристиками:

– у першому випадку мова йде про логіко-структурну будову наукового дослідження, його об'єктно-предметну складову, а також інші елементи розв'язання наукової проблеми;

– у другому випадку мова йде про методи здійснення наукових пошуків, за допомогою яких досягається розкриття поставлених завдань;

– у третьому – про конкретні способи організації та здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. В такому дискурсі слід розуміти, що методологія публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має два виміри: як аналіз здійснення адміністративної діяльності різних за юридичною природою суб'єктів, а також як схема, процедура, в якій така діяльність має реалізовуватися у випадку відсутності стратегій та планів територіального розвитку.

Отже, методологія аналізу як мультидисциплінарна категорія поєднує досить неоднозначне смислове наповнення у своєму змісті. Мова йде насамперед про відсутність певного «зразку», за яким, власне, ми мали б розкривати особливості обраної для дослідження тематики.

З огляду на вищевикладене, вважаємо, що методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це сукупність наукових інструментів для правильної побудови розгляду тематики дослідження по суті, поєднаних з організаційно-забезпечувальними основами формування належної системи внутрішньої організації та зовнішньої реалізації процесу спроможного розвитку територіальних громад в Україні.

Висновки до Розділу 1

1. Визначено, що пізнання етимологічної складової концепту «місцевий розвиток» необхідно здійснювати шляхом застосування підходу філософської рефлексії задля пошуку ідеалу його сутнісного розуміння, тобто максимально прийняттого категорійно-поняттєвого його змісту, який

підтриманий більшістю науковців світу як вірогідне знання про це правове явище.

2. Виявлено, що термін «розвиток» регулярно вживається у правовій та науковій доктрині, проте він досі не має чіткого й одностайного трактування, що пов'язано з багатьма факторами, основним з яких є його філософська природа й досить значна суперечливість епістемологічної будови. І розвиток – це суперечливе поняття, яке ніколи не матиме єдиного визначення, адже завжди будуть різні погляди на те, що таке розвиток і в якому напрямку та яким чином необхідно його здійснювати. Науковці не обмежені в можливості формулювати власну думку щодо його сутнісного розуміння.

3. Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» сформовано як ідеєвмісний процес перетворення кількісних та якісних змін, ініційований людиною (колективами) для певного покращення перебігу закономірних явищ соціальної синергетики. З розумінням вказаного, місцевий розвиток визначено як комплексну систему впровадження змін, концепційна сутність яких об'єднує спільні скоординовані дії зацікавлених суб'єктів правовідносин, спрямованих на інноваційне перетворення економічних, соціальних, культурних й екологічних станів, орієнтованих на утвердження базових цінностей демократичного суспільства на певній місцевості.

4. Оскільки найчастіше за все місцевістю вважається окремий регіон або ж порівняно невелика площа певної території, яка має певні культурні, історичні, виробничі чи специфічні соціально-економічні особливості й суспільний осередок, представлений громадою, що має здатність до самоорганізації, досліджено співвідношення між категоріями «місцевий розвиток» і «регіональний розвиток», де виявлено наступне: а) в поняттєвому розумінні майже неможливо розмежувати їхні спільні й відмінні риси; б) порівнювати місцевий розвиток необхідно з конкретним різновидом регіонального рівня розвитку територій; в) це процеси, що можуть протікати ізольовано, однак здебільшого є взаємозалежними та взаємодоповнюючими.

У вигляді авторської таблиці наведено власне бачення головних базових розмежувальних характеристик протікання регіонального й місцевого розвитку територій (якщо розглядати регіон як сукупність кількох територій, об'єднаних характерними рисами певної місцевості (її природоресурсним потенціалом, ендогенними факторами тощо)) за такими критеріями: масштаб охоплення територій; склад території; суб'єктне коло учасників; правосуб'єктність виконавців плану реалізації заходів розвитку; обсяг поставлених до реалізації заходів розвитку; характер поставлених до реалізації заходів розвитку; час дії плану реалізації заходів; обсяги фінансування; використання коштів; способи ініціації розвитку. За результатами розгляду піднятого питання, логічним вбачається висновок, що якщо розглядати регіон у вказаному інтерпретуванні, його розвиток є більш звуженою мережею суспільного осередку, позитивні зміни якої передбачають підтримання та збереження унікальних властивостей такої території. Тоді як місцевий розвиток орієнтований на оптимізацію всього комплексу локальних благ і ресурсів.

5. Доведено, що з позиції філософсько-правової інтерпретації місцевий розвиток є головною матрицею різнобічних перетворень, що супроводжується оновленням суспільних станів на локальному рівні в руслі утвердження базових цінностей демократичного суспільства, що здійснюється зацікавленими особами (наднаціональними структурами, національними органами влади, громадянським суспільством і транскордонними організаціями) під ідеєю збалансованості світової економіки й в контексті підняття спроможності місцевих громад самостійно забезпечувати свої потреби, зберігати публічні блага й охороняти наявні ресурси задля досягнення структурних позитивних змін як економічного, так і соціального, культурного, природоохоронного й іншого характеру (в межах виробничої, техніко-технологічної, інноваційної та соціально-політичної сфер).

6. Визначено, що необхідність розгляду проблематики відносно опису

сутності сучасної парадигми публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку обумовлюється кількома факторами. З одного боку, це надасть логічності всьому перебігу наукових пошуків, забезпечить його цілісність, а також розкриє ґрунтовніше розуміння «вихідних даних» окремих явищ і процесів, що існують в межах предмету дослідження, а з іншого – світовий перебіг розвитку теорії управлінських процесів свідчить про постійну її оптимізацію, без урахування змін якої неможливо буде надалі виокремити модель ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

7. Виявлено, що основний теоретичний доробок щодо проблематики сутності парадигми сформував Т. Кун, ідеї якого досі сприймаються як вихідний пункт розуміння та основа для розширення логіко-змістового наповнення аналізованого терміну. Сьогодні парадигмою є світоглядна система онтології, що слугує взірцем наукового мислення, зміна якої є логічним перебігом розвитку станів, які постійно мають удосконалюватися.

8. З'ясовано, що наразі поширений підхід до аналізу становлення й розвитку загальних управлінських процесів – вивчення управлінських парадигм та їхнього впливу на розвиток суспільних, економічних та інших станів у країні. Вона є комплексним утворенням, що має рівні й елементи, розвиток яких прямо залежить від змін базових цінностей і переконань нинішнього покоління, репрезентуючи логіко-змістовним наповненням необхідність вибору оптимальних інструментальних наборів регулювання суспільними відносинами. Прийнято рішення вважати, що парадигма публічного адміністрування є правонаступницею управлінської, її трансформацією під реалії сьогодення.

9. Визначено, що сьогодні – восьмий період становлення парадигмальних знань про публічне адміністрування, який представлений концепцією нового публічного врядування (мовою оригіналу – «New Public Governance»). Сутність цієї концепції розкриває розвиток публічного адміністрування як наукової течії та практико-реалізаційної діяльності у

вигляді найголовнішого елемента сфер взаємодії різних за юридичною природою суб'єктів правовідносин у процесі створення результативних механізмів забезпечення збалансованості світу, де місцевому розвитку присвячується окреме й ключове значення. Головне питання ставиться таке: як необхідно здійснювати комунікацію публічної влади та громадян щодо питань місцевого розвитку в умовах глобалізації, адже співвідношення переваг і недоліків при перетинанні цього процесу з місцевим розвитком є відкритим та дискусійним питанням, оскільки, з одного боку, глобальна економіка розвиває території, а з іншого – певна місцевість стає свого роду «перемінним елементом» в механізмі інноваційного зростання. Проте сама необхідність сталого місцевого розвитку світовою спільнотою сприймається як аксіома й здебільшого як концепційна модель забезпечення збалансованості світової економіки та отримання інших соціальних вигод.

10. Доведено, що економічний контекст глобалізації спричинив конкурентне середовище між окремими територіями, країнами та їх регіонами наслідком чого мав би стати розвиток сприятливого середовища для життя людини. Досягнення зазначеного сьогодні та є основним завданням публічного адміністрування у світовому розумінні.

11. Обґрунтовується тезис про те, що в умовах непередбачуваних внутрішньо- та зовнішньодержавних криз публічне адміністрування має слугувати тим механізмом, що забезпечить стабільність усіх систем життєдіяльності держави, безперервний процес оновлення суспільних станів у руслі позитивної динаміки розвитку без суттєвих затрат державних ресурсів, адже на такі випадки вже передбачено адміністративні процедури діяльності всіх уповноважених суб'єктів.

12. Визначено, що зв'язок «сучасного управління» та змін громадських цінностей є провідним, в результаті чого зростають вимоги й очікування громади від адміністративної діяльності насамперед місцевих і регіональних органів публічного адміністрування в аспекті економічної та адміністративної результативності прийнятих рішень і вчинених дій, що

спрямовані на забезпечення збалансованості територій.

13. З'ясовано, що понад двадцять років тому світовою спільнотою визнано необхідність розроблення ефективних механізмів сталого місцевого розвитку – такого розвитку, який є довготривалим і динамічним, при якому дотримується збалансованість виробництва та споживання й враховуються специфічні особливості протікання об'єктивно наявних процесів на місцевому рівні. Забезпечення вказаного розвитку відбувається шляхом створення нормативно-правової й інституційної баз і механізмів, які направлені на максимальне задоволення суспільних благ та інтересів кожного окремого члена громади. Оскільки реалії сьогодення репрезентують, що дещо складно реалізувати основні Цілі збалансованості територіального розвитку, концепція сталого розвитку методологічно має бути сформована на основі відтворювального підходу, що дозволить їй бути реалізованою на місцевому рівні.

14. Доведено, що сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку характеризується дуалістичним поєднанням стратегічно-управлінської та сервісної природи реалізації публічної влади на місцях, первинною основою якого є людиноцентризм як принцип і пріоритет керівної діяльності публічної адміністрації, що опікується питаннями місцевого значення, орієнтуванням для розв'язання яких слугує олюднення субординаційних ієрархічних відносин задля надання можливості територіальній громаді інституціалізувати місцеву економіку та розв'язувати локальні проблеми самостійно, в ефективних формах і задля потреб індивідуалізованих її представників.

15. Під час розгляду проблематики щодо методології аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні акцентовано на тому, що наукова доктрина категорії «методологія» має кілька (іноді поляризованих) точок зору науковців щодо її сутності та поняттєвої визначеності, а «методологія аналізу» є категорією, що майже не досліджена.

Основна проблема в тому, що наукові праці присвячені подібній тематиці тільки починають набирати актуальність, адже тривалий час цей напрям описувався лише в межах висвітлення застосованих вченим методів дослідження. І тільки в умовах сучасності можна зустріти наукові праці, де ця категорія має ширше змістовно-сутнісне наповнення.

16. Виявлено, що у найбільш релевантному трактуванні, методологічна наука розуміється як методи, які використовують науковці для своїх досліджень, а у спеціалізованому розгляді проблематики щодо методологічних засад дослідження науковці описують, що вони робили та як отримали наукові результати, дозволяючи читачам оцінити надійність і вірогідність дослідження шляхом висвітлення типу наукової роботи, способу збору й оброблення даних, переліку методів аналізу матеріалу й іншого наукового інструментарію, який слугував основою для наукових пошуків, обґрунтування, чому саме вони були обрані науковцем та які подальші наукові дослідження знадобляться задля повнішого розкриття проблематики іншими вченими. Це класичне закордонне розуміння описуваної категорії, яке тривалий час у межах вітчизняної наукової думки повністю підтримували (й зараз активно використовують). Однак згодом провідні вчені-правознавці почали вкладати в її розуміння філософський контекст, який передбачає опис прагнень вченого в ході дослідження як напрям здійснення наукового пошуку визначити онтологію та епістемологію об'єктів дослідження. Окремі дослідники включають до її змісту й такі елементи як концепції подальшого розвитку, визначаючи не тільки теоретичний аспект вивчення проблематики, а й здійснюють опис практичних дій, необхідних для досягнення визначених ними напрямів оптимізації певних процесів та явищ.

17. Визначено, що методологію аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розглядати як сукупну мисленнєво-пізнавальну діяльність, спрямовану на пошук відповідей на запитання: навіщо потрібно досліджувати цю проблематику, яким чином реалізувати дослідницьку діяльність та який результат є бажаним після здійснення такого

наукового пошуку. Як результат – має бути виведена певна система дослідницьких орієнтирів, сформованих в єдину концепцію правильної організації/функціонування/реалізації об’єкта дослідження.

18. Обґрунтовується позиція того, що при комплексному розгляді проблематики публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід досить виважено підійти до питання того, яку природу дійсності має цей процес, а також схарактеризувати реальний стан його функціональної будови в умовах сучасності. Конструюючи власне бачення щодо вказаного, з одного боку, необхідно абстрагуватися від суміжних правових процесів, а з іншого – забезпечити єдність думки невіддільних одних від одних конструкцій. І зробити це так, щоб убезпечити себе від суб’єктивізму, описати явища та події у ракурсі найбільш наближеному до істинності, підтримуючи чи толерантно критикуючи вже відомі наукові позиції з обов’язковим обґрунтуванням власної.

19. Доведено, що методологія публічного адміністрування місцевого розвитку має потрійну юридичну природу, обумовлену її праксеологічними характеристиками:

– у першому випадку мова йде про логіко-структурну будову наукового дослідження, його об’єктно-предметну складову, а також інші елементи розв’язання наукової проблеми;

– у другому випадку мова йде про методи здійснення наукових пошуків, за допомогою яких досягається розкриття поставлених завдань;

– у третьому – про конкретні способи організації та здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. В такому дискурсі слід розуміти, що методологія публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має два виміри: як аналіз здійснення адміністративної діяльності різних за юридичною природою суб’єктів, а також як схема, процедура, в якій така діяльність має реалізовуватися у випадку відсутності стратегій та планів територіального розвитку.

20. Сформовано висновок, що методологія аналізу як

мультидисциплінарна категорія поєднує досить неоднозначно смислове наповнення у своєму змісті. Мова йде насамперед про відсутність певного «зразку», за яким необхідно розкривати особливості обраної для дослідження тематики. Тому методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні визначена як сукупність наукових інструментів правильної побудови розгляду тематики дослідження по суті, поєднаних з організаційно-забезпечувальними основами формування належної системи внутрішньої організації та зовнішньої реалізації процесу спроможного розвитку територіальних громад в Україні.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Категорійно-поняттєва сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

Вихідним пунктом для опису змістових особливостей публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є розкриття категорійно-поняттєвої сутності цього концепту. Задля реалізації цього наукового завдання необхідно надати відповідь на такі питання: 1) чим є сьогодні публічне адміністрування в розумінні правової та наукової доктрини України; 2) що входить у термін «місцевий розвиток України» згідно з національним законодавством, який обсяг взаємовідношень є питаннями місцевого значення.

Розпочати слід з того, що попри численні публікації закордонних дослідників, де описуються, дискутуються, аналізуються особливості публічного адміністрування в суспільстві, та роботи вітчизняних науковців, які досліджують сутність його концепцій реалізації у світі, серед українських науковців не існує єдиного погляду [10, с. 6] щодо його наукового розуміння.

Річ у тім, що за період розвитку України як незалежної країни теорія державного управління накопичила певний набір понять і термінів, які використовуються широким колом фахівців і громадян. Терміни «публічне управління (врядування)», «публічне адміністрування», «публічна адміністрація» з'явилися в юридичній науці порівняно нещодавно [159, с. 2]. На стику адміністративно-правової галузі знань і науки державного управління виникло чимало доктринальних суперечностей щодо одних і тих самих явищ, додання до вже наявних категорій якісно нового змісту, який не завжди відповідає дійсності. Плутанина термінологічного апарату ускладнює виведення істинно вірного визначення публічного адміністрування в Україні,

що зрештою спричиняє різнобічне його трактування.

Так, за останні роки в межах юридичної науки сформувалося щонайменше три наукових підходи щодо аналізованого явища, а також два різновиди його суб'єктно-реалізаційного складу.

За твердженнями О. Амосова та Н. Гавкалової, публічне адміністрування можна визначити як взаємовплив суб'єкта управління та носія влади на суспільні процеси й відносини відповідно до суспільно-значущих функцій і повноважень. У вузькому сенсі публічне адміністрування пов'язане з виконавчою гілкою влади й розглядається як: 1) професійна діяльність державних службовців, яка охоплює всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; 2) вивчення, розроблення та впровадження напрямів державної політики. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють систему управління, представлену адміністративними інститутами в рамках прийнятої структури влади [10, с. 6].

Уточнимо, що за твердженнями К. Колесникової [159, с. 113], аналізована категорія пішла з закордонної літератури. Спочатку переклад терміну «Public administration» був однозначним – «державне управління». Згодом було досліджено, що це поняття має полісемантичний характер і, залежно від контексту, перекладається ще як «публічне адміністрування» та «публічна адміністрація» і навіть «суспільне управління», «управління на державному та місцевому рівні», «громадська адміністрація». Це стосується також термінів «public» і «administration». У словнику Мюллера надано п'ять дефініцій «public» як прикметнику: суспільний, державний; народний, загальнонародний; публічний, загальнодоступний; комунальний; відкритий, гласний [408], а в професійному онлайн-словнику «Мультітран» – 15: суспільний, народний, загальнонародний, комунальний, публічний, загальнодоступний, відкритий, державний, загальний, казенний, суспільного користування, колективний, гласний, несекретний, об'єднаний [409].

Власне, з зазначеного чітко простежується необхідність розуміння

розмежувальних ознак між категоріями «публічне адміністрування» та «державне управління», що не можуть позначати своїм змістом одні й ті самі процеси. Однак чинним законодавством України така необхідність до уваги не береться, адже в тексті багатьох нормативно-правових актів мова йде саме про державне управління (та його реформування), а не про публічне адміністрування.

Як приклад, на думку Є. Таран [404], публічне адміністрування стало перехідною ланкою або етапом, яке пройшло управління від державного до публічного. Вчений переконаний, що поняття «управління» охоплює «адміністративне» і «керування, керівництво, організацію». Це значить, що публічне адміністрування є складником публічного управління, мета якого – забезпечити розвиток держави на засадах демократії та з використанням новітніх методів і технологій управління, що покликані забезпечити громадян на рівні світових стандартів [404, с. 35].

Вчені О. Митяй та О. Світовий [226] за результати огляду наукових і енциклопедичних джерел стверджують, по-перше, що існує міцний зв'язок між державним управлінням і публічним адмініструванням, який виявляється у схожих рисах двох понять, у тому, що суттю цих видів діяльності є управлінський вплив на суспільство; по-друге, помітна різниця між поняттями, яка простежується в більшій демократичності й відкритості публічного адміністрування, його націленості, швидше, на роботу регулятивного впливу, а також помітна зосередженість на сервісній складовій цього поняття – на наданні публічних послуг фізичним та юридичним особам. На думку вчених, відмінності між державним управлінням і публічним адмініструванням полягають більше не в поняттях або визначеннях, а в площині тенденцій розвитку. Вони стверджують, що публічне адміністрування і є державним управлінням (про що окремо свідчить факт, що донедавна поняття *public administration* на українську (і російську) мову перекладали саме як «державне управління», що не зовсім відповідало суті публічного адміністрування, проте свідчило про тенденції

розвитку вітчизняної науки та її тяжіння до європейського розуміння державного управління), проте державним управлінням у його розвитку, тобто тим державним управлінням, до якого прагне українське суспільство й держава. Навіть стрімкий розвиток інституту надання публічних послуг (і найчисленнішого їхнього виду – адміністративних) свідчить про таку ж тенденцію – зміни поняття «державне управління» на «публічне адміністрування». Ба більше, на їхню думку, така зміна вже фактично відбулася, попри процеси реформування державного апарату й державної управлінської діяльності, що тривають, оскільки державне управління стає все більш публічним, менше використовуються пряме управління, безпосереднє розпорядництво, імперативні приписи тощо [226, с. 127-128].

Існує ще одна думка щодо вказаної проблематики. Державне управління та публічне адміністрування є різними правовими категоріями. Так, А. Даниленко [92] вважає, що державне управління – це організація державного сектору, що передбачає відсутність варіативності моделі поведінки чи організаційної структури об'єкта управління, репрезентує встановлення та виконання імперативної норми у виключних сферах, що становлять державний інтерес (такими сферами є ті, що повністю або частково апріорі не можуть бути публічними: внутрішня безпека, сфери з галузями, що місять інформацію, яка є державною таємницею, територіальний поділ адміністративних одиниць, економічні аспекти забезпечення конкурентоспроможності держави, міжнародні відносини). Водночас публічне адміністрування – це вид діяльності, що репрезентує виконання функцій держави, полягає в соціальній спрямованості реалізації публічної влади й передбачає варіативність моделі поведінки чи організаційної структури об'єкта адміністрування, що здійснюється шляхом забезпечення, охорони, захисту певного кола суспільних відносин, що становлять як одиничний, так і публічний інтерес і вимагають від держави підтримки, урегульованості в ході їхнього динамічного розвитку. Вчена додає, що специфікою публічного адміністрування є те, що воно з кожним

етапом демократизації стає ширшим. Суспільні відносини, втрачаючи своє виключне державне значення, автоматично стають публічними. Таку трансформацію маємо змогу спостерігати сьогодні. Ймовірно тому багато вчених і стверджують, що публічне адміністрування є новітнім замінником державного управління [92, с. 35-36].

Нам близька по духу саме остання позиція. Оскільки всі органи влади у країнах розвинутої демократії для розв'язання поставлених перед ними завдань використовують технологію «Public Policy», яка передбачає використання засобів врахування інтересів різних суспільних груп, спирається на процедури публічних консультацій з групами інтересів, реалізується через посередництво прийнятих у міжнародній спільноті стандартів і форматів. У джерел дослідження такого процесу в США стояв Вудро Вільсон, який ще у 1887 р. в есе під назвою «Вивчення адміністрації» («The Study of Administration») вперше вводить поняття «публічне управління» («public governance») і «публічна адміністрація» («public administration»). Він розробив чотири принципи публічної сфери, які повинні реалізуватися на практиці: 1) розподіл політичних та адміністративних питань; 2) порівняльний аналіз політичних і бізнес-організацій; 3) підвищення ефективності державної служби шляхом впровадження практик ділового адміністрування в роботу державних службовців; 4) підвищення ефективності діяльності державних службовців через підвищення професіоналізму державних службовців у прийнятті рішень і рівня їхньої кваліфікації. В контексті реалізації завдань публічної сфери відбувається розмежування понять «децентралізація» і «деконцентрація». Уточнимо, що децентралізація – це повна передача влади й управління, а деконцентрація – лише вид організаційної техніки в рамках централізованого управління. Для України важливими є питання демократизації державного управління (як децентралізація й дебіюрократизація), щоб розвивати синергетично рефлексивну модель управління [218; 60; 20, с. 66], тобто перетікання його питань до сфери реалізації іншим процесом – публічним

адмініструванням.

Якщо розглядати місцевий розвиток безпосередньо об'єктом публічного адміністрування, необхідно враховувати кілька факторів. По-перше, його вітчизняне логіко-змістове наповнення дещо відрізняється від світового. По-друге, Україна сьогодні є прикладом країни, що має намір вийти з довготривалої кризи соціоекономічного розвитку (тотального занепаду), віднайти такий шлях забезпечення збалансованості всіх суспільних і державотворчих процесів, який би мав відповідний відгук у широких громадських масах – підтриманий та найближчим часом реалізований згрупованими силами. Відповідно, конкретної моделі місцевого розвитку в Україні ще не сформовано.

Розкриваючи це питання ґрунтовніше, відзначимо, що з попередніх етапів нашого наукового дослідження зрозуміло – феномен явища «місцевий економічний розвиток» виник внаслідок процесів глобалізації, які стають головними чинниками в майбутньому розвитку світової економіки. Однак в українському законодавстві поняття «місцевий розвиток» чи «місцевий економічний розвиток» практично не зустрічається та юридично відсутні. Частіше за все ми маємо справу з поняттям «регіональний розвиток» (розвиток областей, районів), що пояснюється довгою історією високого рівня централізації державної влади й обмеженими можливостями територіальних громад впливати на свій розвиток [51, с. 11]. Окремо зазначимо, що у вітчизняному законодавстві використовується також термін «розвиток населених пунктів», однак здебільшого – «сталий розвиток населених пунктів» [192].

Нагадаємо, що стійкість – це нова парадигма регіонального розвитку. У Концепції сталого розвитку населених пунктів (Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 р. №1359-XIV) вказувалося, що сталий розвиток населених пунктів – це соціально, економічно й екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їхнього економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного

й наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку й оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття й культурної спадщини [332; 192].

Тобто вказана Концепція розглядала місцевий розвиток як умову забезпечення розв'язання різних соціально-економічних питань шляхом збалансованого розвитку, виробництва та споживання.

Задля правильного розуміння сутності піднятого питання необхідно вказати також те, що в Конституції України [168] сам термін «розвиток» зустрічається понад двадцять разів у різних контекстах. Так, наприклад, стаття 11 передбачає, що «держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [168]; стаття 23 гарантує «кожній людині невід'ємне право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, поєднані з обов'язками перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості» [168]; стаття 54 передбачає обов'язок держави «сприяти розвиткові науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовою спільнотою» [168]; статтями 85, 116 та 119 передбачено основні складові адміністративно-правового статусу ключових суб'єктів державного управління та публічного адміністрування в Україні.

Окремим розділом Конституції встановлено, що «збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів, з урахуванням їхніх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій» є основною засадою єдності та цілісності державної території [168].

Деталізація цих засад знайшла своє відображення в нормах профільного законодавства досліджуваної сфери – Законі України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 року № 156-VIII, згідно з яким, регіоном є територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, а його розвитком визначається процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін [327].

Оскільки Конституція України закріпила республіканську форму правління, де носієм суверенітету і єдиним джерелом влади визначено народ, який здійснює її безпосередньо й через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [168], є сенс стверджувати, що в єдності ці суб'єкти зобов'язані вчиняти дії, спрямовані на територіальний розвиток нашої країни.

Зміст вказаної конституційної норми репрезентує організаційну будову влади, яка називається публічною. Зокрема державна влада об'єднує законодавчу, виконавчу та судову, а місцеве самоврядування, де-факто, має певну автономність від них і цілком логічно може визначатись як окрема гілка влади, яка опікується питаннями місцевого значення.

Однак цікавим є те, що розмежування питань місцевого й загальнодержавного значення іноді є проблематичним. Зокрема через те, що законодавець, застосовуючи в нормативно-правових актах термін «питання місцевого значення», робить акцент на «всі питання місцевого значення», однак не дає їхнє дефінітивне визначення [80, с. 237]. Закон УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» від 7 грудня 1990 року містив згадку «питань місцевого життя» (Преамбула) [335]. Закон України «Про внесення змін до Закону Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» від 26 березня 1992 року називав «питання місцевого життя» як основний об'єкт місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 1) [323]. Конституція України ж називає їх «питаннями місцевого значення»,

перераховуючи в ч. 1 ст. 143 найважливіші з них [168]. Водночас тлумачення законодавства на систематичному рівні з метою виявлення специфіки «питань місцевого значення», попри наявність бланкетної відсилки в конституційній дефініції місцевого самоврядування до того, що питання місцевого значення розв'язують в межах Конституції та законів України, також не дає конструктивного результату. Причиною цього можна вважати те, що в сучасному законодавстві України зберігся вагомий рудимент радянського типу влади – майже повна тотожність функцій і повноважень органів різного рівня, що натепер є першопричиною конфліктів, які виникають через дублювання чи нечітке розмежування компетенції між різними органами місцевого управління й самоврядування [80, с. 237; 378].

Найчастіше питаннями місцевого значення визначаються адміністративні послуги, суб'єктами надання яких є органи місцевого самоврядування. Як приклад, це присвоєння поштової адреси об'єкту нерухомого майна чи прийняття рішення про переведення житлового будинку або житлового приміщення в нежитлові [309].

Адекватне розуміння питань місцевого значення, на думку М. Сидора, має розглядатися крізь призму того, щоб: по-перше, були оптимально враховані місцеві інтереси; по-друге, були враховані (не порушені) інтереси держави; по-третє, щоб не вийти за межі наданих державою повноважень [378].

З першими двома ознаками ми погоджуємося в повному обсязі, однак щодо останньої є кілька суперечливих моментів.

Перш за все, місцеве самоврядування має бути самодостатнім. Не в сенсі відсутності стороннього впливу на процеси прийняття рішень (що, беззаперечно, теж важливо), а в масштабнішому вигляді – конституційному гарантуванні його незалежності. Адже наявність демократії на місцевому рівні є запорукою добробуту громади, економічної безпеки країни й формування її позитивного іміджу на міжнародній арені.

Ніхто не може бути позбавлений права обирати та бути обраним; брати

участь у вирішенні організаційних основ функціонування його регіону (або частини); вносити пропозиції та обговорювати у формі діалогу проблемні питання місцевого розвитку. Зазначене є основою публічності врегульованих механізмів, де кожен охочий в доступній йому формі може дізнатися про реальний стан здійснення адміністративної діяльності уповноважених органів влади. І не тільки дізнатися, а й безпосередньо впливати на неї.

Однак сьогодні місцевому самоврядуванню як окремій гілці представницької влади властивий певний дуалізм. Так, з одного боку, за юридичним змістом місцеве самоврядування є формою здійснення управління справами територіальної громади. Можемо сказати, що місцеве самоврядування – це певна форма публічної влади, здійснюваної територіальною громадою як безпосередньо, так і через спеціально створювані органи місцевого самоврядування й посадових осіб. З іншого боку, місцеве самоврядування, яке не є елементом державної влади, виконує певні функції державної влади. Така функція виконання державно-владних повноважень місцевого самоврядування випливає з положень Конституції України й відповідних законів. Ця функція отримала назву виконання місцевим самоврядуванням делегованих повноважень [175, с. 49], якими є ситуаційно, тимчасово або безстроково передані відповідно до закону (делегування законом) або договору (делегування договором) органу місцевого самоврядування окремі повноваження або частина повноважень, які віднесені законом до компетенції іншого органу виконавчої влади або іншого органу місцевого самоврядування [337; 90].

Власне, делегування повноважень органам місцевого самоврядування добре відоме європейській практиці державотворення, про що свідчить ст. 4 Європейської Хартії місцевого самоврядування [115]. Така практика не порушує автономію місцевого самоврядування в межах його власних повноважень і разом з тим є однією з найважливіших форм економії фінансових і людських ресурсів, оскільки виключає необхідність створення поряд з органами місцевого самоврядування структур державної виконавчої

влади [31; 243, с. 101; 172, с. 40].

Уточнимо, що Конституція України закріпила дві системи влади на місцях: місцеві державні адміністрації, які є місцевими органами виконавчої влади, та місцеве самоврядування як публічну владу територіальних громад. Основний Закон гарантує місцеве самоврядування і тим самим не допускає можливості його підміни місцевими державними адміністраціями. Тобто питання взаємодії місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, необхідність утворення такої моделі адміністрування, яка об'єднає широкий місцевий демократизм зі стабільною, відповідальною і сильною політикою держави на місцях, набувають особливої гостроти [215; 3, с. 104].

Сфери взаємодії органів державної влади й органів місцевого самоврядування різноманітні: економічні, соціальні, культурні, екологічні, релігійні, національні тощо. Однак питання вдосконалення й реформування цих взаємовідносин є найбільш актуальним у вітчизняній теорії та практиці публічного адміністрування [219, с. 295], адже, на жаль, сьогодні не до кінця законодавчо визначені та розмежовані їхні функції й сфери відання, зокрема – сфера делегованих повноважень. Система влади на цей час здається громіздкою та неефективною, що є однією з основних причин суттєвої диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України. Недосконалість чинного законодавства з цих питань породжує численні конфлікти між різними рівнями влади як по горизонталі, так і по вертикалі, вносить додаткову напругу у відносини між органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та вимагає невідкладного рішення [215] з розумінням того, що політично сильне місцеве самоврядування є одним з головних інструментів реалізації принципів громадянського суспільства в суспільно-політичному житті сучасної демократичної держави [174, с. 99; 214, с. 119].

З огляду на зазначене, логічним є проведення повномасштабної адміністративної реформи, яка матиме на меті формування ефективного

місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення й підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави й територіальних громад [102; 341].

У 2014 році започатковано такий процес, що з плином кількох років проявив окремі успіхи – реформовано міжбюджетні відносини, децентралізовано повноваження у сфері будівельного контролю та надання адміністративних послуг, сформовано законодавство щодо державної регіональної політики й фінансування регіонального розвитку на основі принципів Європейського Союзу [367]. Але з часом реформа стала заручником політичної кризи. Протягом 2016 року парламент не зміг ухвалити низку важливих «децентралізаційних» законів, які б суттєво прискорили та спростили процес об'єднання громад і розширення прав місцевого самоврядування. На тлі непростой політичної ситуації вибори в об'єднані територіальні громади засвідчили, що реформа децентралізації триває. Від того, як новоутворені об'єднані територіальні громади, а також ті об'єднані громади, які виникли раніше, скористаються новими можливостями й умовами, багато в чому залежатимуть подальші перспективи децентралізації [379; 414].

Відповідно, сьогодні для розв'язання питань місцевого значення територіальні громади сіл та їхніх об'єднань, селищ і міст обирають сільські, селищні, міські ради й сільських, селищних міських голів. Сільські, селищні міські ради виконують функції власників комунального майна відповідних територіальних громад. Вони затверджують бюджети місцевого самоврядування, плани соціально-економічного й культурного розвитку територій, встановлюють місцеві податки та збори. Для здійснення виконавчих функцій місцевого самоврядування, а також наданих державою окремих повноважень органів виконавчої влади сільські, селищні та міські ради утворюють власні виконавчі органи. Сільські, селищні, міські голови

очолюють виконавчі органи відповідних рад і головують на засіданнях цих рад [283; 285].

Тобто сучасний етап розвитку України як держави характеризується зміщенням акцентів державного регулювання регіонального розвитку в напрямку децентралізації адміністративно-фінансового ресурсу й передачі повноважень і відповідальності на місця. Перехід на траєкторію сталого розвитку за нинішнього рівня централізації управління та фінансових потоків є неможливим, тому на порядку денному – модернізація адміністративно-територіального устрою, децентралізація влади й реформа місцевого самоврядування, що дозволить сформувати організаційно-економічні засади розвитку регіонів України на засадах ефективного використання ендogenous потенціалу всіх регіонів держави. Синхронно має відбуватися фінансова децентралізація для подолання міжрегіональних і внутрішньорегіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку. Принципово нового організаційно-ресурсного забезпечення потребує система заходів щодо використання соціального й економічного потенціалу ризикогенних територій, а також формування сучасних систем управління природно-техногенною та екологічною безпекою [407, с. 4].

Відповідно, реалізацію державної регіональної політики неможливо розглядати окремо від питання проведення реформи адміністративно-територіального устрою, фіскальної децентралізації, розвитку та стимулювання конкурентних засад економіки, посилення ролі місцевого самоврядування [472].

Так, з початку впровадження відповідних законодавчих змін, вона дійсно представлена домінуванням орієнтації на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями й гілками, а також партнерство з приватним і неурядовим секторами, а не надання прямих дотацій слабким територіям [97; 365].

Ці положення закріплені в новій Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (зادля повноти розуміння вказаного уточнимо,

що планування та реалізація регіонального розвитку в Україні забезпечені Державною стратегією регіонального розвитку, яка розробляється на період сім років і затверджується Кабінетом Міністрів України [327]), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 695, яка і є сьогодні основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики в різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах і регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць і збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього й майбутніх поколінь українців [328].

Стратегією визначено три пріоритети державної регіональної політики: людський розвиток і доступність якісних послуг, економічний розвиток регіонів та окремих територій, територіальна згуртованість. Виходячи з цих пріоритетів, бюджетні кошти будуть спрямовуватися в регіони на реалізацію відповідних заходів. Зокрема, в наступному періоді – це розбудова мережі Центрів надання адміністративних послуг, розвиток спроможної освітньої та медичної мереж і створення центрів безпеки у громадах. В основі другого пріоритету – реалізація проєктів регіонального розвитку, які сприятимуть розвитку регіонів, залученню приватних інвестицій та створенню додаткових робочих місць. А третій пріоритет спрямований на «зшиття» країни. Зокрема через продовження будівництва й ремонту автомобільних доріг, стимулювання внутрішньоукраїнської мобільності й розвиток внутрішнього туризму [284].

За таких умов можемо стверджувати, що концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розквіту як усіх адміністративно-територіальних одиниць країни, так і окремої місцевості шляхом посилення ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення.

З огляду на вказане, вважаємо, що місцевий розвиток в Україні – це

процес досягнення максимального ресурсо-збалансованого, економічно вигідного й соціально спрямованого врядування місцевою громадою питань своєї організації як самостійної складової централізованої системи керування державними справами.

Окремо наголосимо, що місцевий розвиток в Україні має бути забезпеченим. Це непорушна аксіома, яка вимагає від суб'єктів владних повноважень вищого рівня весь час створювати та підтримувати належні умови для розквіту місцевих громад. Зазначене реалізується системним механізмом публічного адміністрування, основне призначення якого полягає у сприянні реалізації права на місцеве самоврядування.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо категорійно-поняттєвої сутності публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати такі висновки:

1) категорійно-поняттєва сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентована логіко-змістовним наповненням сучасного вітчизняного трактування категорії публічного адміністрування (в розумінні правової та наукової доктрини України), а також терміну «місцевий розвиток України» (згідно з національним законодавством) і меж обсягу питань місцевого значення;

2) за останні роки в межах юридичної науки сформувалося щонайменше три наукових підходи до трактування категорії публічного адміністрування, а також два різновиди його суб'єктно-реалізаційного складу. Зумовлено це зокрема тим, що на стику адміністративно-правової галузі знань і науки державного управління виникло чимало доктринальних суперечностей щодо одних і тих самих явищ, додання до вже наявних категорій якісно нового змісту, який не завжди відповідає дійсності. Плутанина термінологічного апарату ускладнює виведення істинно правильного визначення публічного адміністрування в Україні, що спричиняє різнобічне його трактування;

3) підтримана наукова течія, вчені-представники якої вважають, що

категорії «публічне адміністрування» та «державне управління» не можуть позначати своїм змістом одні й ті самі процеси (хоча чинним законодавством України така необхідність до уваги не береться, адже в тексті багато нормативно-правових актів мова йде саме про державне управління та його реформування, але не про публічне адміністрування);

4) вітчизняне публічне адміністрування сьогодні представлене колом суспільних відносин, що потребують від держави (її уповноважених органів) та інших зацікавлених суб'єктів партнерської взаємодії у ході їх врегулювання. Ці суспільні відносини поступово відмежовуються від сфери державного управління і стають об'єктом публічного адміністрування;

5) якщо розглядати місцевий розвиток безпосередньо об'єктом публічного адміністрування, необхідно враховувати кілька факторів: по-перше, його вітчизняне логіко-змістове наповнення дещо відрізняється від світового; по-друге, конкретної моделі місцевого розвитку в Україні ще не сформовано;

6) у 1999 році на законодавчому рівні визнано необхідність забезпечення сталого розвитку населених пунктів, де місцевий розвиток фактично розглядався як умова забезпечення розв'язання різних соціально-економічних питань шляхом збалансованого розвитку, виробництва та споживання;

7) концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розквіту як усіх адміністративно-територіальних одиниць країни, так і окремої місцевості шляхом посилення ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення. Це процес досягнення максимального ресурсо-збалансованого, економічно вигідного й соціально спрямованого врядування місцевою громадою питань своєї організації як самостійної складової централізованої системи управління державними справами;

8) згідно з конституційними приписами, місцеве самоврядування, де-

факто, має певну автономність від інших суб'єктів публічної влади й цілком логічно може визначатися як окрема гілка влади, яка опікується питаннями місцевого значення. Головне у зазначеному – місцеве самоврядування має бути самодостатнім. Не в сенсі відсутності стороннього впливу на процеси прийняття рішень (що, беззаперечно, теж важливо), а в масштабнішому вигляді – конституційному гарантуванні його незалежності, адже наявність демократії на місцевому рівні є запорукою добробуту громади, економічної безпеки країни й формування її позитивного іміджу на міжнародній арені. Ніхто не може бути позбавлений права обирати та бути обраним; брати участь у вирішенні організаційних основ функціонування його регіону (або його частини); вносити пропозиції та обговорювати у формі діалогу проблемні питання місцевого розвитку. Зазначене є основою публічності регульовних механізмів, де кожен охочий у доступній йому формі може дізнатися про реальний стан здійснення адміністративної діяльності уповноважених органів влади. І не тільки дізнатися, а безпосередньо впливати на неї.

Отже, публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні – це, з одного боку, забезпечення можливості кожного громадянина України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці через гарантовані державою виборні механізми задля розбудови такого громадянського суспільства, яке самостійно розв'язує питання своєї організації та функціональності, а від держави потребує підтримки й визнання повноважними їхніх рішень щодо ресурсо-розпорядчих, дозвільних, регулюючих, охоронних і захисних правоможливостей, спрямованих на реалізацію інтересів конкретної об'єднаної територіальної громади; з іншого – безпосередня адміністративна діяльність представницьких органів місцевого самоврядування конкретної об'єднаної територіальної громади, що спрямована на забезпечення, реалізацію, охорону й захист гарантованих Конституцією України та встановлених іншими актами законодавства прав, свобод та інтересів мешканців такого об'єднання задля створення

повноцінних умов для соціоекономічного, культурного, духовного й екологічно збалансованого розвитку регіонів України.

2.2. Мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

Для публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні правильне визначення його мети має неабияке значення, адже, по-перше – це можливість передбачити майбутні наслідки конкретної владно-реалізаційної дії (як позитивної, так і негативної), по-друге – це окреслює межі уявлення про необхідний інструментарій діяльності уповноважених суб'єктів, реалізація якого забезпечує досягнення запланованих результатів.

Ба більше, у глобальному сенсі мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є узагальненою репрезентацією того, які цілі потрібно переслідувати керівництву держави та публічній адміністрації під час створення належних умов для організації територіальних громад задля їхньої самостійності у прийнятті рішень місцевого значення. Водночас завдання є тими конкретними способами досягнення встановлених і бажаних до досягнення цілей, а функції – репрезентують значення таких дій у практичному прояві.

Тут яскраво продемонстровано необхідність розгляду вказаних елементів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні цілісно, оскільки це чотири фактично самостійні, однак функціонально нероздільні елементи його змістовно-сутнісної будови, при правильному та чіткому формулюванні яких є можливість стверджувати про якісь побудови цього процесу загалом.

Розпочнемо з того, що мета як явище правової дійсності може розглядатися в кількох варіаціях. Все залежить від описуваного процесу, до якого, власне, ця категорія належить, оскільки досить часто мету плутають з

цілями, цілі з функціями, а функції з завданнями певного правового процесу чи явища.

У тлумачному словнику Вебстера (Webster's Revised Unabridged Dictionary) [526; 375, с. 25] мета визначається як «вказівка напрямку, за яким треба слідувати; те, що потрібно здійснити, чого потрібно досягти; результат, на отриманні якого зосереджені зусилля та честолюбство». У вітчизняній психології мета діяльності визначається і як випереджаюче відображення майбутнього результату діяльності (мета – рівень досягнень), і як фінальний результат; те, що повинна отримати людина в підсумку діяльності (мета – результат). У професійній діяльності мета виконує кілька основних функцій. По-перше, вона задає зміст і форму того, що необхідно отримати, тобто кінцевий результат діяльності; по-друге, забезпечує жорстку регуляцію діяльності у плані утримання її в тих межах, які необхідні для досягнення результату. Крім того, мета визначає взаємодію та інші компоненти структури діяльності [306, с. 217; 209, с. 20; 455, с. 14].

Зі вказаного логічною буде думка О. Лавренікової, що мета – це самостійний та найголовніший елемент сутнісного складу публічного адміністрування, адже від її чіткості та спрямованості залежить формулювання цілей, функцій і завдань реалізації різновидів владного впливу чи сервісної діяльності публічної адміністрації [198, с. 132].

Слід розуміти, що ще здавна категорія мети мала мультидисциплінарне застосування. Так, стародавнє індійське слово «артха» («мета») трактувалося як мотив, бажання, напрямок, спосіб [461].

За В. Пилипишиним [308, с. 337], вказаний термін означає те, заради чого здійснюється та чи інша діяльність. На думку Д. Карімова, мета лежить в основі пізнання права, процесу його створення, реалізації, розвитку й удосконалення [144, с. 307]. З цього приводу Р. Ієрінг зазначає, що мета є творчою силою всього права, немає правового положення, яке не було б пов'язане за своїм походженням з якоюсь метою; право знає тільки єдине джерело походження – мету [132, с. 214]. Натомість С. Ожегов висловлює

думку, що мета є способом інтеграції різних дій в певну послідовність чи систему, а також є однією з форм детермінації людської діяльності. Це модель, начебто завчасно побудований результат діяльності людини; ідеально розумове, те, що передує результату діяльності [246, с. 713]. Досягнення кінцевої мети передбачає її знищення, заперечення, це крок до подальшого руху. Тобто мета може виступати як засіб для досягнення інших цілей [421, с. 93].

Тому цілком логічно вважати, що в теорії управління найчастіше її розуміють як випереджувальну ідею, що оцінена як можлива для здійснення [461]. Фактично, це ті кінцеві межі, на досягнення яких через виконання конкретних завдань, функцій спрямована [369] колективна діяльність певних суб'єктів.

Встановлення мети це: 1) початок будь-якого управлінського впливу або дії, основний зміст планів; 2) основа побудови критеріїв, стандартів, нормативів, що використовуються для оцінки діяльності організації загалом, окремих її підсистем, робіт і виконавців; 3) одна з основних складових, що застосовуються для виявлення проблем (порівнюються мета й досягнуті параметри системи, для якої встановлено мету; розрив між ними є полем «проблем», які треба розв'язати); 4) загальний, попередній варіант рішення, що задає джерела та «поле рішень», а також їхній зміст в узагальненому вигляді; 5) основа організаційно-практичної діяльності, оскільки усвідомлення мети допомагає згуртувати персонал і мотивувати його на досягнення результату [461].

Для того, щоб визначитися з її правильним розумінням щодо описуваного нами процесу, перш за все, уточнимо, що згідно з думкою Л. Уайта [504], публічне адміністрування складається з усіх операцій, що мають на меті виконання або забезпечення дотримання державної політики. З іншого боку, за переконаннями В. Вільсона [530], публічне адміністрування – це покрокове й систематичне застосування закону. Можна також сказати, що публічне адміністрування – це політика, практика, правила, регулювання та

конкретні дії [527].

Беручи за основу наведені наукові роздуми, можемо стверджувати, що метою публічного адміністрування є: по-перше, виконання та застосування законів та інших нормативно-правових актів України; по-друге, реалізація державних політик; по-третє, втілення в дійсність прописаних істин діяльності публічної адміністрації.

Водночас стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року є розвиток та єдність, орієнтовані на людину – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територій та їхньої спеціалізації для досягнення сталого розвитку країни, що створює умови для підвищення рівня добробуту й доходів громадян під час досягнення згуртованості в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному та просторовому вимірах [328; 413].

Інтерпретуючи зазначене до проблематики дослідження, мету публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні можна визначити як утвердження в Україні місцевої демократії як необхідної складової народовладдя, коли територіальні органи влади конкретного регіону наділені невичерпною можливістю розв'язувати питання місцевого значення без узурпації державної влади, підкріпленої можливістю виборчого права обирати представників таких органів і бути обраними до них на легальній основі, де суверенна прерогатива представника об'єднаної територіальної громади щодо формування владних функцій реалізуються у визначених Конституцією порядках і спрямована на забезпечення основних потреб жителів як конкретного регіону, так і на забезпечення збалансованого розвитку держави загалом.

Оскільки мета й цілі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є невіддільними, зосередимо увагу й на цілях цього процесу, адже «це найважливіша передумова успішного застосування майже всіх прийомів і методів» [289] публічного адміністрування.

Хто хоче досягнути мети, повинен знати її цілі. Цей принцип порушується скрізь і всюди [289]. Адекватне твердження про цілі завжди має відкривати можливість окреслити межі, поза якими діяльність буде доречна або недоречна в конкретний момент і в конкретному місці. Правильно сформульовані цілі дозволяють виявити унікальні риси процесу [104, с. 46], побудувати стратегічне бачення кінцевого результату.

За твердження О. Венгер, об'єктивно цілі публічного адміністрування народжуються і мають народжуватися «знизу» – йти від потреб та інтересів людей, об'єднаних у державу. Зміст і цілі держави полягають у тому, щоб сприяти матеріальному та духовному розвитку свого народу. Внутрішній стан суспільства і проблеми, що його турбують, є справжнім і актуальним джерелом формування цілей [53] досліджуваного процесу.

У публічному адмініструванні при оцінюванні його результативності та ефективності порівнюються: 1) цілі, які практично реалізуються в ньому, з цілями, які об'єктивно детерміновані суспільними запитами; 2) цілі, які реалізовані в управлінських процесах, з результатами, одержаними при об'єктивізації рішень і дій його управлінських компонентів [460, с. 49].

Уточнимо, що державна регіональна політика до 2027 року сформована на основі трирівневої системи цілепокладання: 1) формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах; 2) підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; 3) розбудова ефективного багаторівневого врядування [328].

Тому цілком логічним буде висновок, що цілями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є проголошені державою вектори розвитку адміністративно-територіальних одиниць, орієнтовані на досягнення сформованої мети цього процесу.

На наш погляд, такими цілями є:

1) розбудова громадянського суспільства на засадах стимулювання та заохочення все більшого кола його представників до процесу участі в

механізмах публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні;

2) активізація законодавчих основ для розвитку місцевої демократії;

3) підтримання раніше не залучених активів (можливостей) народовладдя;

4) унеможливлення узурпації державної влади;

5) оптимізація виборчих процесів локального рівня та налагодження механізмів його реалізації;

б) закінчення формування легальної основи для організації та діяльності спроможних територіальних громад;

7) визначення пріоритетів місцевого розвитку конкретної місцевості на кілька років (перехідний період) з подальшим стратегічним його плануванням на більш тривалий проміжок часу.

Вищенаведені цілі є загальними й невичерпними в аспекті їхнього переліку. Слід розуміти, що кожен регіон України, кожна місцева влада адміністративно-територіальної одиниці має власний перелік цілей, які відповідають запитам жителів такої місцевості та репрезентують стратегічний підхід до розвитку саме цієї території.

Перш ніж розглядати основні завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, необхідно уточнити, що ми дотримуємося позиції, згідно з якою ці блокові елементи внутрішньої структури аналізованого процесу можуть і повинні бути виведені з виявлених і визнаних як публічних, так і окремих приватних інтересів жителів конкретної місцевості, оскільки їх забезпечення є причиною самого його існування. Те, як такі інтереси приймаються і задовольняються, прямо репрезентує ступінь місцевого розвитку.

Зазначимо також, що орієнтацію публічного адміністрування на забезпечення суспільних інтересів необхідно розглядати як його спрямованість на розв'язання конкретних проблем окремих громадян і груп населення, на забезпечення функціонування суспільства загалом. У цьому відношенні публічне адміністрування взаємопов'язане з державною

політикою, мета якої полягає у виявленні, вираженні й визнанні публічних інтересів та виборі адекватних засобів їх задоволення. Звичайно, процес виявлення, визнання і задоволення таких інтересів завжди знаходиться під впливом політично та ідеологічно інтерпретування потреб населення [518].

Тобто завданнями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це способи розв’язання конкретних проблемних питань, що слугують детермінантами неповноцінного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України.

Основні тенденції та проблеми соціально-економічного розвитку регіонів у контексті загальнодержавних викликів сьогодні є такими [328]:

- збройна агресія Російської Федерації проти України та тимчасова окупація частини її території;
- поглиблення демографічної кризи;
- зміна клімату, погіршення екологічної ситуації;
- погіршення якості людського капіталу;
- непродуктивна економіка;
- невідповідність інфраструктури сучасним потребам людини й економіки, недосконалість системи національної стійкості та захисту об’єктів критичної інфраструктури;
- слабкість публічних інституцій;
- слабка інтеграція регіональних просторів у загальноукраїнський;
- низький рівень конкурентоспроможності регіонів [328].

Окрім того, серед основних проблем неповноцінного розвитку адміністративно-правових одиниць України можемо виділити наступні:

- значна диспропорція в ресурсному забезпеченні та рівнях соціально-економічного розвитку між адміністративно-територіальними одиницями одного рівня;
- невідповідність статусу багатьох адміністративно-територіальних одиниць їхньому ресурсному потенціалу;
- нераціональне розмежування між окремими адміністративно-

територіальними одиницями;

– дублювання повноважень органів публічної влади різних рівнів адміністративно-територіального устрою, що породжує неузгодженість компетенції органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади;

– неможливість повного розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, а також між органами місцевого самоврядування різних рівнів адміністративно-територіальних одиниць, що знижує ефективність органів публічної влади та породжує їхню безвідповідальність;

– ускладнення земельних відносин через наявність земель з невизначеною юрисдикцією суб'єктів і земель з кількома власниками – особами публічного права, що знижує ефективність їх використання;

– неефективне використання ресурсів на забезпечення функціонування органів публічної влади в адміністративно-територіальних одиницях зі значно нижчою від прийнятної чисельності населення з огляду на навантаження на бюджетні установи;

– низька інвестиційна привабливість через ускладнену систему адміністративних відносин [358, с. 6-7] тощо.

Виходячи з зазначеного, завданнями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є:

1) впровадження механізмів стійкого економічного зростання, що передбачає створення умов для процвітання приватного підприємництва в регіонах України;

2) проведення систематичних заходів організаційного, просвітницького соціально-забезпечувального й іншого характеру для: а) підтримання умов життя окремих представників громади на рівні мінімального соціально допустимого показника; б) культивування у свідомості жителів громади бажання залучатися до розв'язання питань місцевого значення; в) повного, своєчасного й вичерпного звітування уповноваженими органами перед

громадою про результати своєї адміністративної діяльності;

3) планове розподілення ресурсного забезпечення задля сприяння розвитку інфраструктури (зокрема й туристичної), захисту навколишнього середовища, інвестування малих і середніх підприємств;

4) розроблення програм державно-приватного партнерства;

5) систематичне оновлення програмам розвитку та підтримання правового підґрунтя розвитку адміністративно-територіальних одиниць;

6) здійснення контрольних заходів щодо процедур приватизації комунального майна та монополізму у сфері адміністративних послуг задля забезпечення вільної конкуренції та їх прозорості;

7) розроблення та реалізація ефективних заходів забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки (зокрема й інформаційної), а також місцевих політик в галузях екології, освіти, зайнятості, охорони здоров'я й окремо – внутрішньої кадрової політики адміністративно-територіальних одиниць.

Зрозуміло, що сформуванню вичерпний перелік завдань нам не вдасться, кожна адміністративно-територіальна одиниця повинна самостійно визначати пріоритети свого розвитку, акумулювати на це всі свої ресурсні можливості та розв'язувати соціально-економічні проблеми своєї території.

Водночас ми переконані, що успіх таких дій залежить насамперед від кадрової політики. Публічне управління всередині адміністративно-територіальної одиниці має бути вибудовано так, щоб система контролю їх адміністративної діяльності була повністю підзвітна громаді, а не органам виконавчої влади, зокрема громадським радам.

Власне сьогодні все ще наявними є насамперед: 1) недосконалість нормативно-правової бази з питань кадрового забезпечення сфери публічного управління адміністративно-територіальною одиницею; 2) нестабільність складу, недоліки в доборі, використанні й утриманні управлінських кадрів і порушення принципу наступності в роботі; 3) непрозорість діяльності таких суб'єктів у кадровій сфері; 4) низка проблем, успадкованих від попередньої

влади, передусім корумпованість, недотримання вимог щодо політичної нейтральності; 5) недостатній рівень професіоналізму та адміністративної культури публічних управлінців, недосконалість системи їх підготовки й недостатність ресурсного забезпечення цього процесу; 6) непрестижність державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, низький рівень соціальної мотивації та соціального захисту державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; 7) відсутність цілісної кадрової системи й нерозвиненість інститутів професіоналізації системи публічного управління адміністративно-територіальною одиницею, передусім підготовки й використання кадрового резерву; 8) недосконалість громадського та державного контролю за діяльністю персоналу, критеріїв і механізмів об'єктивної оцінки їхньої роботи [118, с. 104].

Задля розв'язання цього завдання в Україні триває реформування системи професійного навчання і вже впродовж двох років реалізується Концепція реформування системи професійного навчання України, до розробки та впровадження якої долучилася й Рада Європи [353]. Тобто рух у цьому напрямку успішно розпочато, однак доцільним вбачається розглянути можливість запровадження систематичної практичної початкової підготовки всіх службовців, які вперше вступають на публічну службу, й мати узгоджені набори відповідних навчальних програм для різних посад і категорій службовців [350].

Отже, пріоритет публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні полягає у формуванні нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці, представники якого матимуть комплекс професійних навичок і здібностей для впровадження основних завдань державної політики регіонального розвитку.

З розумінням того, що завдання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні тісно пов'язані з його функціями, уточнимо, що останні мають самостійний, об'єктивний та універсальний характер; це самостійні та якісно однорідні складові діяльності, об'єднані між собою єдиною метою,

особливостями реалізації [43, с. 24].

На рівні теорії управління функцію найчастіше ототожнюють з поняттями «роль», «коло обов'язків» [45; 70, с. 263], вбачаючи, що вона виражає спеціалізований вид управлінської діяльності, який пов'язаний з певною метою – запланованим результатом [4, с. 48; 197, с. 53].

Зазначимо також, що під функцією в системному аналізі розуміється характеристика, яка визначає зміну її станів, призначення та необхідність існування певної системи [70, с. 263]. Під функцією Х. Шакуров розуміє «сукупність однорідних повторюваних завдань, які необхідно розв'язувати для забезпечення життєдіяльності певної системи, її переведення з одного стану в інший, що повніше відповідає висунутим вимогам» [456]. Загальним формулюванням функцій будь-якої організаційної системи з цих позицій є перетворення ресурсів і знань на задоволення суспільних потреб [70, с. 264].

За загальним правилом, з урахуванням пріоритетності публічна адміністрація виконує такі основні функції в досліджуваній сфері – організаційна, контрольна, захисна, регулятивна [411], а також дозвольно-реєстраційна, наглядова [197, с. 54]. Однак з таким твердженням ми не погоджуємося в повному обсязі з огляду на те, що вказані функції є репрезентацією адміністративних дій публічної адміністрації – форм і методів їх адміністративної діяльності. Тобто це тільки перший блок аналізованих функцій, який має назву інструментальний.

Відповідно, ми схилиємося до думки, що функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні потрібно визначати не тільки крізь призму адміністративних дій публічної адміністрації в досліджуваній сфері, а й через результат, до якого вони призводять, тобто спеціальними функціями аналізованого процесу є ті, що демонструють неповторність саме цієї сфери адміністративної діяльності та її відмінність від інших [422, с. 30].

До таких функцій, на наш погляд, необхідно віднести:

1) комунікативну взаємодію та партнерське відношення суб'єктів місцевого розвитку одне до одного;

2) унормування соціальної сфери життя громади конкретної адміністративно-територіальної одиниці, гармонізація суспільних відносин регіону та забезпечення їх розвитку;

3) забезпечення основоположних потреб членів конкретної адміністративно-територіальної одиниці на основі методологічної конструкції збалансованості ресурсного використання;

4) публічне управління, реалізація якого має вияв у локальних політиках розвитку;

5) збереження та підтримання культури й ідеології регіону чи певної місцевості;

6) забезпечення і зміцнення демократичних інститутів і механізмів;

7) прийняття стратегічних рішень, підготовки концепцій і програм, що регулюють діяльність місцевого бізнес-сектору.

Отже, мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентують його актуалізацію як необхідного суспільно зумовленого механізму, яким здійснюється соціоекономічне, екологічне, духовне, культурне та інше забезпечення регіонів та окремої місцевості публічною адміністрацією та громадянами в тісній співпраці задля досягнення бажаних, запланованих результатів, які вже тривалий час мають суспільний виклик до впровадження, однак не реалізуються на практиці, зокрема через те, що на найвищому державному рівні вони або не проголошені взагалі, або ж не мають достатнього підґрунтя для належної реалізації.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо визначення мети, цілей, завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні необхідно розглядати цілісно, оскільки це чотири фактично самостійні, однак функціонально нероздільні елементи його змістовно-сутнісної будови, при правильному та чіткому формулюванні яких

є можливість стверджувати про певні побудови цього процесу загалом;

2) метою публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є утвердження в Україні місцевої демократії як необхідної складової народовладдя, коли територіальні органи влади конкретного регіону наділені невичерпною можливістю розв'язувати питання місцевого значення без узурпації державної влади, підкріпленою можливістю виборчого права обирати представників таких органів і бути обраними до них на легальній основі, де суверенна прерогатива представника об'єднаної територіальної громади щодо формування владних функцій реалізуються у визначених Конституцією порядках і спрямована на забезпечення основних потреб жителів як конкретного регіону, так і на забезпечення збалансованого розвитку держави загалом;

3) цілями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є проголошені державою вектори розвитку адміністративно-територіальних одиниць, орієнтовані на досягнення сформованої мети цього процесу. Такими цілями є: а) розбудова громадянського суспільства на засадах стимулювання та заохочення все більшого кола його представників до процесу участі в механізмах публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; б) активізація законодавчих основ для розвитку місцевої демократії; в) підтримання раніше не залучених активів (можливостей) народовладдя; г) унеможливлення узурпації державної влади; г) оптимізація виборчих процесів локального рівня та налагодження механізмів його реалізації; д) закінчення формування легальної основи для організації та діяльності спроможних територіальних громад; е) визначення пріоритетів місцевого розвитку конкретної місцевості на кілька років (перехідний період) з подальшим стратегічним його плануванням на триваліший проміжок часу;

4) завдання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це способи розв'язання конкретних проблемних питань, що слугують детермінантами неповноцінного розвитку адміністративно-правових одиниць України. Виходячи з зазначеного, завданнями публічного адміністрування

місцевого розвитку в Україні є: а) впровадження механізмів стійкого економічного зростання, що передбачає створення умов для процвітання приватного підприємництва в регіонах України; б) проведення систематичних заходів організаційного, просвітницького соціально-забезпечувального та іншого характеру, задля: підтримання умов життя окремих представників громади на рівні мінімального соціально допустимого показника; культивування у свідомості жителів громади бажання залучатись до розв'язання питань місцевого значення; повного, своєчасного та вичерпного звітування уповноваженими органами перед громадою про результати своєї адміністративної діяльності; в) планове розподілення ресурсного забезпечення задля сприяння розвитку інфраструктури (зокрема й туристичної), захисту навколишнього середовища, інвестування малих і середніх підприємств; г) розроблення програм державно-приватного партнерства; г) систематичне оновлення програмам розвитку та підтримання правового підґрунтя розвитку адміністративно-територіальних одиниць; д) здійснення контрольних заходів щодо процедур приватизації комунального майна та монополізму у сфері адміністративних послуг задля забезпечення вільної конкуренції та їх прозорості; е) розроблення та реалізація ефективних заходів забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки (зокрема й інформаційної), а також місцевих політик в галузях екології, освіти, зайнятості, охорони здоров'я й окремо – внутрішньої кадрової політики адміністративно-територіальних одиниць;

5) сформовані цілі та завдання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є загальними та невичерпними в аспекті їх переліку, оскільки кожен регіон України, кожна місцева влада адміністративно-територіальної одиниці має власний їх перелік, які відповідають запитам жителів такої місцевої та репрезентують стратегічний підхід до розвитку саме цієї території. Місцева влада повинна самостійно визначати пріоритети свого розвитку, акумулювати для цього всі свої ресурсні можливості та розв'язувати соціально-економічні проблеми своєї території. Успіх таких дій

залежить насамперед від кадрової політики. Публічне управління всередині адміністративно-територіальної одиниці має бути вибудовано так, щоб система контролю їх адміністративної діяльності була повністю підзвітна громаді, а не органам виконавчої влади, зокрема громадським радам. Тому основний пріоритет публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні полягає у формуванні нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці, представники якого матимуть комплекс професійних навичок і здібностей для впровадження основних пріоритетів державної політики регіонального розвитку.

б) функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це рушійні ідейно-конструктивні складові адміністративної діяльності публічної адміністрації, що спрямовані на досягнення мети, цілей та завдань аналізованого процесу. Вони мають двоблокову структуру: а) інструментальні функції, що є репрезентацією адміністративних дій публічної адміністрації – форм і методів їхньої адміністративної діяльності (контрольна, захисна, регулятивна тощо); б) спеціальні функції, що є репрезентацією результату адміністративних дій публічної адміністрації, її відмінність в аналізованій сфері: 1) комунікативної взаємодії та партнерського відношення суб'єктів місцевого розвитку одне до одного; 2) унормування соціальної сфери життя громади конкретної адміністративно-територіальної одиниці, гармонізація суспільних відносин регіону та забезпечення їхнього розвитку; 3) забезпечення фундаментальних потреб членів конкретної адміністративно-територіальної одиниці на основі методологічної конструкції збалансованості ресурсного використання; 4) публічне управління, реалізація якого має вияв у локальних політиках розвитку; 5) збереження та підтримання культури й ідеології регіону чи певної місцевості; 6) забезпечення і зміцнення демократичних інститутів і механізмів; 7) прийняття стратегічних рішень, підготовки концепцій і програм, що регулюють діяльність місцевого бізнес-сектору.

Отже, у глобальному сенсі мета публічного адміністрування місцевого

розвитку в Україні є узагальненою репрезентацією того, які цілі потрібно переслідувати керівництву держави й публічній адміністрації під час створення належних умов для організації територіальних громад задля їхньої самостійності у прийнятті рішень місцевого значення. Водночас завдання є конкретними способами досягнення встановлених і бажаних до досягнення цілей, а функції розкривають значення таких дій у практичному прояві та слугують ідейно-конструктивними засадами досягнення бажаного результату. В єдності вони репрезентують актуалізацію цього процесу як необхідного суспільно зумовленого механізму, яким здійснюється соціоекономічне, екологічне, духовне, культурне та інше забезпечення регіонів та окремої місцевості публічною адміністрацією та громадянами в тісній співпраці задля досягнення бажаних, запланованих результатів, які вже тривалий час мають суспільний виклик до впровадження, однак не реалізовується на практиці, зокрема через те, що на найвищому державному рівні вони або не проголошені взагалі, або ж не мають достатнього підґрунтя для належної реалізації.

Місцева влада має ініціювати процес забезпечення потреб своєї громади до вищих органів державної влади, без розподілу повноважень між ними «зверху-донизу». Такий стан речей має бути найближчим часом впроваджений шляхом оптимізації законодавчої бази, вдосконалення її адміністративних норм змінами, доповненнями й кардинальними перебудовами. Збалансованість місцевих потреб з державними можливостями – основний шлях належного забезпечення інтересів регіону та його жителів.

2.3. Зміст і сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

Такі словосполучення як «механізм прав», «механізм забезпечення»,

«механізм діяльності», «механізм реалізації» за правом згадуються у працях науковців. Але в кожному випадку той чи інший дослідник розуміє те, що, власне, хоче розуміти. Звісно, є встановлені доктриною рамки певного сутнісного аспекту досліджуваного явища, однак міждисциплінарний характер категорії, а також варіювання концепційних поєднань інших процесів, явищ чи феноменів, об'єднаних спільним завданням з механізмом, спричиняє різнобарвне, різносутнісне його наповнення у змістовому аспекті [320, с. 150]. Однак беззаперечним буде твердження, що категорія «механізму публічного адміністрування» відіграє важливу роль в адміністративно-правовій науці. Як зазначає М. Ажажа [6], вона, зокрема, не лише дозволяє глибше з'ясувати характер функціонування органів публічного адміністрування та особливості досягнення управлінських цілей, а й вказує на значущість формально логічних засобів в управлінських науках. Окрім того, застосування наведеної категорії націлює на комплексне дослідження державно-управлінських процесів, з акцентом на їхніх глибинних русійних силах та внутрішніх зв'язках [6; 106].

Сьогодні усталеною є думка, що механізм функціонування системи публічного адміністрування є структурою системи публічного адміністрування, яка відповідає наявному законодавству, зв'язкам між її підсистемами та усіма органами, що входять до їхнього складу, а також особливостям функціонування системи публічного адміністрування та взаємодії між її елементами [460, с. 8]. Конкретніше – це спеціальні засоби, що забезпечують здійснення регулятивного впливу публічних адміністрацій [460, с. 36; 103, с. 25–28].

У межах власної наукової праці М. Рівіс [364] звертає увагу на те, що, враховуючи існування кількох рівнозначних підходів до трактування поняття «механізм» (що стосується й «механізмів публічного адміністрування»), з метою дослідження та вдосконалення, їх розділяють на наступні типи: 1) механізми-зряддя, які призначені для досягнення конкретної мети або здійснення цілеспрямованого впливу на який-небудь об'єкт або його

оточення шляхом застосування одного або кількох узгоджених і відповідних до справи засобів; 2) механізми-системи, що надають можливість представлення будь-яких систем як механізмів, що демонструють сукупність взаємодій між усіма їхніми підсистемами й елементами; 3) механізми-процеси, які становлять визначену послідовність здійснення певних дій щодо перетворення об'єктів, на які вони спрямовані, та демонструють зміни у стані цих об'єктів під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів [402, с. 125; 103, с. 25–28].

Водночас, на думку Л. Малюги й О. Загороднюк [221], ефективний механізм публічного адміністрування містить всі загальні складники управлінського механізму: суб'єкт управління, наділений повноваженнями й обов'язками з управління; об'єкт управління, зобов'язаний реагувати на дії суб'єкта; суспільно значущий факт, що викликає необхідність публічного управління; спрямовані дії суб'єкта та дії об'єкта у відповідь на управління [221, с. 64].

Інтерпретуючи думки провідних науковців, М. Рівіс [364] виділив низку об'єднувальних чинників, які в будь-якому разі властиві аналізованому явищу: 1) є елементний склад, який виступає чинником реалізації врегульованих процесів щодо задоволення публічного інтересу в конкретній сфері; 2) уявляється як спосіб владного впливу; 3) передбачає порядок належної реалізації зобов'язань суб'єктів врегулювання конкретної сфери; 4) поділяється на різновиди залежно від мети, яка має бути досягнута; 5) поєднує адміністративні й сервісні характеристики діяльності публічної адміністрації; 7) забезпечує взаємозв'язок державних і недержавних інституцій в процесі розв'язання конкретних питань [364, с. 72].

Відтак логічним вбачається висновок, що механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це практико-реалізаційне вираження адміністративних (функціональних і планово-стратегічних) дій публічної адміністрації, що ґрунтується на взаємозв'язку нормативних основ, процедур і межах втілення їх у дійсність.

Уточнимо, що ми прибічники того елементного складу аналізованого механізму, за якого вони сукупно формують його як фактор втілення в дійсність завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Водночас ці елементи необхідно шукати в межах чинної системи законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, адже вона є підґрунтям ефективного, результативного й належного здійснення стратегічно-управлінської та сервісної реалізації публічної влади на місцях.

Додадково варто вказати, що громадянське суспільство об'єктивно відчуває потребу в упорядкованості його функціонування за допомогою соціальних (у тому числі правових) норм, оскільки протистоїть безладності, безсистемності формує соціальні норми, спрямовані на зміцнення соціального і правового порядку [222, с. 8]. Відповідно, розгляд законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні забезпечить, по-перше, розуміння елементного складу аналізованого механізму; по-друге, висвітлить об'єктивну інформацію про стан і перспективи регулювання окремих аспектів функціональності процесу його реалізації.

Розкриваючи систему нормативно-правових актів у досліджуваній сфері, слід орієнтуватися на те, що вона має подвійну спрямованість: з одного боку – забезпечення можливості громадян України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці та розв'язувати питання своєї організації та функціональності; регулювання безпосередньої адміністративної діяльності представницьких органів місцевого самоврядування – з іншого.

Основою нормативно-правового забезпечення правової діяльності органів державної влади, як наголошує А. Манжула, є ті положення, які містяться у нормативних актах, що регулюють здійснення адміністративно-процедурних дій. Ці дії поділяються на внутрішньосистемні (ті, які регулюють відносини між членами певного органу, установи, відомства) та

зовнішньосистемні. Зовнішньосистемні відносини передбачають стосунки між державними органами та іншими особами (фізичними та юридичними) [223, с. 75]. В. Курило вказує, що до сучасної системи джерел адміністративного права України слід включати: адміністративно-правові концепції та доктрини; адміністративно-правові акти; акти органів державного управління; акти судових органів; адміністративні договори та угоди; природне право; адміністративно-правові звичаї; адміністративно-правові прецеденти [195, с. 33].

Узагальнено, вважаємо, що залежно від масштабу діяльності, такі норми слід поділяти на дві групи: 1) норми міжнародного законодавства; 2) норми національного законодавства [439, с. 216].

Спробуємо сформулювати їх систему за певними класифікаційними чинниками.

Першу групу, як стало зрозуміло, складають міжнародні акти. До них ми відносимо, наприклад: Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1973 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права 1973 р.; Загальну декларацію прав людини 1948 р.; Конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р.; Європейську хартію місцевого самоврядування 1985 р.; Всесвітню декларацію місцевого самоврядування 1993 р.; Хартію Конгресу місцевих і регіональних влад Європи; Європейську хартію міст 1992 р. та 2008 р.; Декларацію принципів міжнародного спостереження за виборами 2006 р.; Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті» від 06.12.2001 р. тощо.

Щодо національних норм, необхідно уточнити, що їхня система надто розгалужена, адже загальні, спеціальні та спеціалізовані норми щодо публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають свій об'єктивний вияв в актах Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України й центральних органів виконавчої влади, інших органів виконавчої влади, а також окремо в актах місцевого самоврядування

конкретної місцевості та спеціалізованих асоціацій. На наш погляд, їхня система є такою:

1) Закони України:

– кодифіковані – наприклад, Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. № 396-IX; Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI; Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI; Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР;

– які встановлюють загальні засади діяльності публічної адміністрації та розвитку держави як демократичної, соціальної, збалансованої та економічно незалежної. Наприклад, «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII; «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 р. № 141-VIII; «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII; «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 р. № 1555-VII; «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI; «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI; «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI; «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI; «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI; «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 р. № 1861-IV; «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» від 09.04.2004 р. № 1676-IV; «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV; «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III; «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602-III; «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР;

– які встановлюють основи діяльності публічних адміністрацій місцевого рівня, наприклад, «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 р. № 595-VIII; «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII; «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р.

№ 1508-VII; «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16.04.2009 р. № 1275-VI; «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. № 93-IV; «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. № 586-XIV; «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР;

– які встановлюють окремі засади місцевого та регіонального розвитку України, наприклад, «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» від 13.04.2020 р. № 554-IX; «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» від 18.01.2018 р. № 2268-VIII; «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» від 14.11.2017 р. № 2206-VIII; «Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 06.10.2017 р. № 2167-VIII; «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку телекомунікаційних мереж» від 07.02.2017 р. № 1834-VIII; «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» від 24.12.2015 р. № 917-VIII; «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII; «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 р. № 1669-VII; «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. № 3038-VI; «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850-IV; «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 р. № 3059-III;

2) акти Президента України щодо розвитку громад та територій:
а) укази, наприклад, «Про Раду розвитку громад та територій» від 18.12.2019 р. № 909/2019; «Про деякі питання розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 10.07.2019 р. № 512/2019; «Про додаткові заходи щодо забезпечення реформ із децентралізації влади» від 06.12.2018 р. № 412/2018; «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26.02.2016 р. № 68/2016;

«Про деякі питання Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні» від 27.01.2016 р. № 25/2016; б) розпорядження, наприклад, «Про звільнення О. Тертичного з посади голови Ставищенської районної державної адміністрації Київської області» від 18.01.2018 р. № 13/2018-рп;

3) постанови Кабінету Міністрів України:

– щодо питань планування, організації та реалізації належного регіонального та місцевого розвитку, наприклад, «Про організацію надання соціальних послуг» від 01.06.2020 р. № 587; «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. № 695; «Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю» від 21.08.2019 р. № 823; «Деякі питання реалізації у 2018-2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку» на період до 2020 року від 12.09.2018 р. № 733; «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11.11.2015 р. № 932; «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» від 18.03.2015 р. № 196; «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 р. № 385;

– щодо окремих питань організації публічного адміністрування місцевого розвитку, наприклад, «Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» від 03.03.2020 р. № 194; «Про реалізацію експериментального проєкту щодо проведення щокварталу моніторингу та оцінки ефективності діяльності голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» від 24.01.2020 р. № 35; «Про затвердження Положення про систему професійного навчання

державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» від 06.02.2019 р. № 106; «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17.01.2018 р. № 55; «Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії “А”» від 22.07.2016 р. № 448; «Про утворення Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку» від 16.09.2015 р. № 714;

4) розпорядження Кабінету Міністрів України:

– щодо схвалення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави, як-от, «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року» від 24.01.2020 р. № 66-р; «Про схвалення Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги» від 22.05.2019 р. № 383-р; «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 р. № 67-р; «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» від 08.11.2017 р. № 797-р; «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.09.2017 р. № 649-р;

– щодо оптимізації місцевого самоврядування, наприклад, «Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 22.09.2016 р. № 688-р;

– щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, наприклад, «Про реалізацію соціальної благодійної програми з відновлення добробуту мешканців і розвитку територіальних громад Донецької та Луганської областей» від 15.07.2020 р. № 885-р; «Про схвалення Концепції розвитку гірських територій українських Карпат» від 03.04.2019 р. № 232-р; «Деякі питання збереження української частини природного об’єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших

регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій» від 21.11.2018 р. № 892-р; «Про схвалення Концепції розвитку сільських територій» від 23.09.2015 р. № 995-р; «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 18.07.2012 р. № 535-р; «Про схвалення Концепції Державної цільової програми підтримки соціально-економічного розвитку малих міст на 2011-2015 роки» від 18.08.2010 р. № 1695-р;

– індивідуальні акти щодо питань місцевого значення, як-от, «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області» від 12.06.2020 р. № 718-р; «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Миколаївської області» від 12.06.2020 р. № 719-р; «Про визнання спроможними об'єднаних територіальних громад» від 03.03.2020 р. № 213-р; «Про визнання спроможними об'єднаних територіальних громад» від 11.07.2018 р. № 485-р; «Про передачу проїзної частини автомобільної дороги загального користування місцевого значення у власність територіальної громади с. Якушинці» від 09.11.2016 р. № 817-р; «Про передачу автомобільних доріг загального користування місцевого значення» від 02.10.2013 р. № 759-р;

– щодо затвердження планів заходів задля сприяння місцевому розвитку, наприклад, «Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки» від 23.01.2019 р. № 77-р; «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища» від 23.05.2018 р. № 353-р; «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій» від 19.07.2017 р. № 489-р;

– щодо фінансових питань, наприклад, «Про розподіл у 2020 році

субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» від 08.07.2020 р. № 891-р; «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству розвитку громад та територій на 2019 рік» від 14.08.2019 р. № 615-р; «Деякі питання розподілу у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» від 10.07.2019 р. № 500-р; «Деякі питання розподілу у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» від 23.01.2019 р. № 39-р;

– щодо кадрових питань, наприклад, «Про призначення Лукері І. М. заступником Міністра розвитку громад та територій України» від 09.10.2020 р. № 1221-р; «Про призначення Дудченка О. С. заступником Міністра розвитку громад та територій України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» від 29.07.2020 р. № 939-р; «Про притягнення до дисциплінарної відповідальності голови Роменської районної державної адміністрації Сумської області Білохи В. О.» від 19.09.2018 р. № 672-р; «Про оголошення конкурсу на зайняття вакантних посад голів районних державних адміністрацій» від 07.10.2017 р. № 187/2017-рп; «Про перейменування деяких районних державних адміністрацій» від 27.09.2017 р. № 681-р;

– щодо стратегічного планування розвитку окремих сфер місцевого розвитку, наприклад, «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» від 24.05.2017 р. № 504-р; «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 р. № 168-р; «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» від 01.02.2016 р. № 119-р; «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 17.10.2013 р. № 806-р;

5) Накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та

житлово-комунального господарства України, наприклад, «Про встановлення відомчих заохочувальних відзнак Міністерства розвитку громад та територій України» від 04.08.2020 р. № 179; «Про затвердження Порядку розгляду органами місцевого самоврядування розрахунків тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, а також розрахунків тарифів на комунальні послуги, поданих для їх встановлення» від 12.09.2018 р. № 239; «Про затвердження Типових правил благоустрою території населеного пункту» від 27.11.2017 р. № 310; «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» від 31.03.2016 р. № 79; «Про затвердження Порядку формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад» від 15.08.2014 р. № 225;

б) акти інших органів виконавчої влади щодо уточнень окремих аспектів організації та реалізації діяльності місцевих публічних адміністрацій:

– акти Міністерства фінансів України, наприклад, накази: «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки та затвердження Бюджетного регламенту проходження бюджетного процесу на місцевому рівні» від 31.05.2019 р. № 228; «Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет» від 03.08.2018 р. № 668; листи: «Про особливості складання проєктів місцевих бюджетів» від 01.08.2017 р. № 05110-14-21/20701; «Про надання роз'яснень щодо реформи міжбюджетних відносин» від 26.05.2015 р. № 31-05130-03-3/17068;

– акти Міністерства юстиції України, як-от, накази: «Про Пам'ятку щодо організації роботи із запитами та зверненнями народних депутатів України, а також зверненнями, запитами та запитаннями депутатів місцевих рад» від 21.06.2007 р. № 414/5; листи: «Щодо надання роз'яснення деяких положень Закону України «Про статус депутатів місцевих рад»» від 03.11.2003 р. № 18-9-8531;

– накази Національного агентства України з питань державної служби,

наприклад, «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» від 05.08.2016 р. № 158;

– листи Державної казначейської служби України, наприклад, «Щодо надання права першого підпису органу місцевого самоврядування» від 10.04.2014 р. № 17-09/363-8602; «Щодо списання майна бюджетних установ» від 31.03.2014 р. № 17-09/322-7303;

– листи Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, наприклад, «Щодо деяких питань застосування принципу мовчазної згоди» від 09.04.2010 р. № 4471; «Щодо надання роз'яснення (щодо процедури погодження режиму роботи підприємств, установ та організацій, розташованих на території відповідного населеного пункту)» від 26.03.2010 р. № 3753; «Щодо звернень органів місцевого самоврядування про порушення суб'єктами господарювання вимог законодавства» від 24.12.2009 № 16067/0/2-09; «Про надання роз'яснення щодо збору за дозвіл на використання місцевої символіки» від 26.01.2009 р. № 535; «Щодо роз'яснення деяких прав народного депутата місцевої ради» від 14.07.2008 р. № 5896;

– роз'яснення Державної податкової адміністрації України, наприклад, «Про затвердження Узагальнюючого податкового роз'яснення щодо окремих місцевих податків і зборів» від 25.03.2010 р. № 184; «Про збір за видачу дозволів на розміщення об'єктів торгівлі» від 22.12.2009 р. № 28531/7/15-0717; «Про комунальний податок» від 14.12.2009 р. № 27752/7/15-0717;

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції, наприклад, «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» від 29.09.2017р. № 839;

– постанови Центрвиборчкому, наприклад, «Про Роз'яснення щодо застосування окремих положень Виборчого кодексу України стосовно висування кандидатів на місцевих виборах» від 11.09.2020 р. № 249; «Про Роз'яснення щодо утворення виборчих округів для організації і проведення

місцевих виборів» від 28.08.2020 р. № 204; «Про звернення до Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування і Міністерства розвитку громад та територій України щодо питання призначення перших виборів депутатів районних рад на 25 жовтня 2020 року» від 08.08.2020 р. № 162; «Про неможливість проведення перших виборів депутатів окремих сільських, селищних, міських рад Донецької і Луганської областей та відповідних сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2020 року» від 08.08.2020 р. № 161; «Про перші вибори депутатів сільських, селищних, міських рад територіальних громад і відповідних сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2020 року» від 08.08.2020 р. № 160; «Про пропозиції робочої групи з розробки рекомендацій та заходів, спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, під час організації та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року та інших виборів у період дії карантину» від 04.08.2020 р. № 158; «Про Роз'яснення щодо застосування окремих положень Виборчого кодексу України стосовно участі місцевих організацій політичних партій у формуванні виборчих комісій на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року» від 01.08.2020 р. № 156;

б) судові роз'яснення щодо окремих аспектів діяльності місцевих публічних адміністрацій: постанови Вищого адміністративного суду України, наприклад, «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29.09.2016 р. № 10; «Про розв'язання спорів, що виникають з відносин публічної служби» від 26.05.2010 р. № 753/11/13-10;

7) рішення місцевих публічних адміністрацій, наприклад, Хмельницької міської ради «Про затвердження Програми розвитку підприємництва міста Хмельницького на 2019-2021 роки» від 14.12.2018 р. №16; Чернігівської міської ради «Про Програму економічного та соціального розвитку міста Чернігова на 2019 рік» від 29.11 2018 р. № 36/VII-2;

Погребської сільської ради Броварського району Київської області «Про затвердження програми розвитку футболу та спорту в селі Погреби на 2017-2021 роки» від 23.03.2017р. №860-27-VII;

8) угоди про співпрацю:

– з іноземними суб'єктами, як-от, «Угода про співробітництво та побратимство» від 15.12. 2014 р. (Україна – Молдова); «Угода про фінансування Програми підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України (Контракт на реформу сектора)» від 27.11.2014 р. (Україна – ЄС); Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої [...] від 27.06.2014;

– між національними суб'єктами, наприклад, «Меморандум про партнерство та співробітництво між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією) та Радою бізнес-омбудсмена» від 14.07.2016 р.; «Угода про співпрацю і взаємодопомогу між Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», Всеукраїнською асоціацією сільських і селищних рад та Українською асоціацією місцевих та регіональних влад у форматі Національного конгресу місцевого самоврядування» від 27.01.2010 р.

Вищенаведеним представлено наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів, нормами якої здебільшого визначають основи для діяльності публічної адміністрації, їх основний суб'єктний склад у досліджуваній сфері, а також пріоритетні напрями розвитку територіальних громад і територій.

Однак навіть без ґрунтовного аналізу норм зазначених вище законодавчих актів, можемо констатувати, що нами яскраво продемонстровано відсутність систематизаційної ознаки законодавчо-нормативної бази щодо місцевого розвитку в Україні. Розпорошеність норм за різними актами законодавства значно ускладнює процес належної реалізації діяльності публічної адміністрації у досліджуваній сфері.

Відсутність адміністративно-процедурного кодексу значною мірою впливає на загальний стан результативності такої діяльності.

Так званий «кодекс службовця» (Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування) також спонукає до певних розмірковувань, зокрема, чому врегулюванню підлягає тільки етична поведінка осіб місцевого самоврядування.

Виправдано вважати, що станом на сьогодні є необхідність розроблення та введення в дію Кодексу місцевого врядування України, адже реформа децентралізації суттєво розширює повноваження та інституційні можливості публічних адміністрацій на місцевому рівні, покладає на них більше зобов'язань перед громадою.

Саме тому є сенс стверджувати: механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні в аспекті його нормативно-правового забезпечення є недостатнім та вимагає від суб'єктів нормотворення перегляду його структурної складової.

Однак навіть за таких умов можемо констатувати, що норми вищезазначених актів встановлюють: адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку, принципи, адміністративний інструментарій та процедури їхньої діяльності, а також особливості внутрішньої організаційної діяльності вказаних суб'єктів, тобто напрями публічного управління місцевого розвитку (наприклад, фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку).

З огляду на вищевказане, сутністю механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є його репрезентація як самостійного правового явища, що встановлює правила, засади й рамки адміністративної діяльності публічної адміністрації за конкретним владно- чи сервісно-реалізаційним напрямом.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо визначення змісту та сутності механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати такі висновки:

1) категорія «механізму публічного адміністрування» відіграє важливу роль в адміністративно-правовій науці, однак змістовно-сутнісне її розуміння на рівні наукової доктрини досі є відкритим питанням;

2) змістом механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є сукупність елементів, що формують його як фактор втілення в дійсність завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Ці елементи знаходять свій вияв у межах чинної системи законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, адже саме вона є підґрунтям ефективного, результативного та належного здійснення стратегічно-управлінської та сервісної реалізації публічної влади на місцях;

3) система нормативно-правових актів у досліджуваній сфері має подвійну спрямованість: з одного боку – забезпечення можливості громадян України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці та розв'язувати питання своєї організації та функціональності; з іншого – регулювання безпосередньої адміністративної діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. Наразі вона представлена наступними класифікаційними чинниками:

а) норми міжнародного законодавства, наприклад: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1973 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1973 р.; Загальна декларація прав людини 1948 р.;

б) норми національного законодавства, система яких є надто розгалуженою, адже загальні, спеціальні та спеціалізовані норми публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають свій об'єктивний вияв в актах Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади, інших органів виконавчої влади, а також окремо в актах місцевого самоврядування конкретної місцевості та спеціалізованих асоціацій. Авторська класифікація їх системи є такою:

– Закони України – кодифіковані (наприклад, Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р.), які встановлюють загальні засади діяльності публічної адміністрації та розвитку держави як демократичної, соціальної, збалансованої та економічно незалежної (наприклад, «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI); які встановлюють основи діяльності публічних адміністрацій місцевого рівня (наприклад, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII); які встановлюють окремі засади місцевого та регіонального розвитку України (наприклад, «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» від 14.11.2017 р. № 2206-VIII);

– акти Президента України щодо розвитку громад і територій (наприклад, Указ «Про Раду розвитку громад та територій» від 18.12.2019 р. № 909/2019 або Розпорядження «Про звільнення О. Тертичного з посади голови Ставищенської районної державної адміністрації Київської області» від 18.01.2018 р. № 13/2018-рп);

– постанови Кабінету Міністрів України щодо питань планування, організації та реалізації належного регіонального й місцевого розвитку (наприклад, «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. № 695); щодо окремих питань організації публічного адміністрування місцевого розвитку (наприклад, «Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних і місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» від 03.03.2020 р. № 194);

– розпорядження Кабінету Міністрів України, наприклад, щодо схвалення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави (як-от, «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030

року» від 24.01.2020 р. № 66-р); щодо оптимізації місцевого самоврядування (наприклад, «Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 22.09.2016 р. № 688-р); щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (наприклад, «Про реалізацію соціальної благодійної програми з відновлення добробуту мешканців і розвитку територіальних громад Донецької та Луганської областей» від 15.07.2020 р. № 885-р); індивідуальні акти щодо питань місцевого значення (наприклад, Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області» від 12.06.2020 р. № 718-р); щодо затвердження планів заходів задля сприяння місцевому розвитку (наприклад, «Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки» від 23.01.2019 р. № 77-р); щодо фінансових питань (наприклад, «Про розподіл у 2020 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» від 08.07.2020 р. № 891-р); щодо кадрових питань (наприклад, «Про призначення Лукері І. М. заступником Міністра розвитку громад та територій України» від 09.10.2020 р. № 1221-р); щодо стратегічного планування розвитку окремих сфер місцевого розвитку (наприклад, «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» від 24.05.2017 р. № 504-р);

– накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (наприклад, «Про встановлення відомчих заохочувальних відзнак Міністерства розвитку громад та територій України» від 04.08.2020 р. № 179);

– акти інших органів виконавчої влади щодо уточнень окремих аспектів організації та реалізації діяльності місцевих публічних адміністрацій: Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Національного агентства України з питань державної служби, Державної

казначейської служби України та інших;

– судові роз'яснення окремих аспектів діяльності місцевих публічних адміністрацій (наприклад, Постанова Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29.09.2016 р. № 10);

– рішення місцевих публічних адміністрацій (наприклад, Хмельницької міської ради «Про затвердження Програми розвитку підприємництва міста Хмельницького на 2019-2021 роки» від 14.12.2018 р. №16);

– угоди про співпрацю – з іноземними суб'єктами (наприклад, «Угода про співробітництво та побратимство» від 15.12. 2014 р. (Україна – Молдова)); між національними суб'єктами (наприклад, «Меморандум про партнерство та співробітництво між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією) та Радою бізнес-омбудсмена» від 14.07.2016 р.);

4) станом на сьогодні є необхідність розроблення та введення в дію Кодексу місцевого врядування України, адже реформа щодо децентралізації суттєво розширює повноваження та інституційні можливості публічних адміністрацій на місцевому рівні, покладає на них більше зобов'язань перед громадою. Відповідно, в аспекті нормативно-правового забезпечення аналізований механізм є недостатнім та вимагає від суб'єктів нормотворення перегляду його структурної складової. Однак навіть за таких умов, нині чинні норми адміністративного законодавства встановлюють: адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку, принципи, адміністративний інструментарій та процедури їхньої діяльності, а також особливості внутрішньої організаційної діяльності вказаних суб'єктів, тобто напрями публічного управління місцевого розвитку (наприклад, фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку).

Отже, механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це практико-реалізаційне вираження адміністративних

(функціональних і планово-стратегічних) дій публічної адміністрації, що ґрунтується на взаємозв'язку нормативних основ, процедур і меж їх втілення. Сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентує його як самостійне правове явище, що встановлює правила, засади й рамки адміністративної діяльності публічної адміністрації за конкретним владно- чи сервісно-реалізаційним напрямом і як фактор втілення в дійсність завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

Висновки до Розділу 2

1. Визначено, що категорійно-поняттєва сутність публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентована логіко-змістовним наповненням сучасного вітчизняного трактування категорії публічного адміністрування (у розумінні правової та наукової доктрини України), а також терміну «місцевий розвиток України» (згідно з національним законодавством) і меж обсягу питань місцевого значення.

2. З'ясовано, що за останні роки в межах юридичної науки сформувалося щонайменше три наукових підходи до трактування категорії публічного адміністрування, а також два різновиди його суб'єктно-реалізаційного складу. Зумовлено це зокрема тим, що на стику адміністративно-правової галузі знань і науки державного управління виникло чимало доктринальних суперечностей щодо одних і тих самих явищ, додавання до вже наявних категорій якісно нового змісту, який не завжди відповідає дійсності. Плутанина термінологічного апарату ускладнює виведення істинно правильного визначення публічного адміністрування в Україні, що спричиняє різнобічне його трактування. Підтримана наукова течія, вчені-представники якої вважають, що категорії «публічне адміністрування» та «державне управління» не можуть позначати своїм

змістом одні й ті самі процеси (хоча чинним законодавством України така необхідність до уваги не береться, адже в тексті багатьох нормативно-правових актів мова йде саме про державне управління та його реформування, а не про публічне адміністрування. Визначено, що вітчизняне публічне адміністрування сьогодні представлене колом суспільних відносин, що потребують від держави (її уповноважених органів) та інших зацікавлених суб'єктів партнерської взаємодії у ході їхнього врегулювання. Ці суспільні відносини поступово відмежовуються від сфери державного управління і стають об'єктом публічного адміністрування.

3. Обґрунтовано позицію, що якщо розглядати місцевий розвиток безпосередньо об'єктом публічного адміністрування, необхідно враховувати кілька факторів: по-перше, його вітчизняне логіко-змістове наповнення дещо відрізняється від світового; по-друге, конкретної моделі місцевого розвитку в Україні ще не сформовано, попри те, що у 1999 році на законодавчому рівні визнано необхідність забезпечення сталого розвитку населених пунктів, де місцевий розвиток фактично розглядався як умова забезпечення розв'язання різних соціально-економічних питань шляхом збалансованого розвитку, виробництва та споживання.

4. Доведено, що концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розквіту як усіх адміністративно-територіальних одиниць країни, так і окремої місцевості шляхом посилення ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення. Це процес досягнення максимального ресурсо-збалансованого, економічно вигідного та соціально спрямованого врядування місцевою громадою питань своєї організації як самостійної складової централізованої системи управління державними справами.

5. Виявлено, що згідно з конституційними приписами місцеве самоврядування, де-факто, має певну автономність від інших суб'єктів публічної влади та цілком логічно може визначатися як окрема гілка влади,

яка опікується питаннями місцевого значення. Головне в зазначеному – місцеве самоврядування має бути самодостатнім. Не в сенсі відсутності стороннього впливу на процеси прийняття рішень (що, беззаперечно, теж важливо), а в масштабнішому вигляді – конституційному гарантуванні його незалежності, адже наявність демократії на місцевому рівні є запорукою добробуту громади, економічної безпеки країни й формування її позитивного іміджу на міжнародній арені. Ніхто не може бути позбавлений права обирати та бути обраним; брати участь у розв'язанні організаційних основ функціонування його регіону (або частини); вносити пропозиції та обговорювати у формі діалогу проблемні питання місцевого розвитку. Зазначене є основою публічності врегульованих механізмів, де кожен охочий у доступній йому формі може дізнатися реальний стан здійснення адміністративної діяльності уповноважених органів влади. І не тільки дізнатися, а безпосередньо впливати на неї.

6. Сформовано, що публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні – це, з одного боку, забезпечення можливості кожного громадянина України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці через гарантовані державою виборні механізми задля розбудови такого громадянського суспільства, яке самостійно розв'язує питання своєї організації та функціональності, а від держави потребує підтримки й визнання повноважними рішень щодо ресурсо-розпорядчих, дозвільних, регулятивних, охоронних і захисних правоможливостей, спрямованих на реалізацію інтересів конкретної об'єднаної територіальної громади; з іншого – безпосередня адміністративна діяльність представницьких органів місцевого самоврядування конкретної об'єднаної територіальної громади, що спрямована на забезпечення, реалізацію, охорону й захист гарантованих Конституцією України та встановлених іншими актами законодавства прав, свобод та інтересів жителів такого об'єднання задля створення повноцінних умов для соціоекономічного, культурного, духовного й екологічно збалансованого розвитку регіонів України.

7. Обґрунтовано, що мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні необхідно розглядати в єдності, оскільки це чотири фактично самостійні, однак функціонально нероздільні елементи його змістовно-сутнісної будови, при правильному й чіткому формулюванні яких є можливість стверджувати про певні побудови цього процесу загалом.

8. Визначено, що метою публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є утвердження в Україні місцевої демократії, як необхідної складової народовладдя, коли територіальні органи влади конкретного регіону наділені невичерпною можливістю розв'язувати питання місцевого значення без узурпації державної влади, підкріпленої можливістю виборчого права обирати представників таких органів і бути обраними до них на легальній основі, де суверенна прерогатива представника об'єднаної територіальної громади щодо формування владних функцій реалізуються у визначених Конституцією порядках і спрямована на забезпечення основних потреб жителів як конкретного регіону, так і на забезпечення збалансованого розвитку держави загалом.

9. Сформовано, що цілями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є проголошені державою вектори розвитку адміністративно-територіальних одиниць, орієнтовані на досягнення сформованої мети цього процесу. Такими цілями є: а) розбудова громадянського суспільства на засадах стимулювання та заохочення все більшого кола його представників до процесу участі в механізмах публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні; б) активізація законодавчих основ для розвитку місцевої демократії; в) підтримання раніше не задіяних активів (можливостей) народовладдя; г) унеможливлення узурпації державної влади; ґ) оптимізація виборчих процесів локального рівня та налагодження механізмів його реалізації; д) закінчення формування легальної основи для організації та діяльності спроможних територіальних громад; е) визначення пріоритетів місцевого розвитку конкретної місцевості

на кілька років (перехідний період) з подальшим стратегічним його плануванням на триваліший проміжок часу.

10. Визначено, що завдання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це способи розв’язання конкретних проблемних питань, що слугують детермінантами неповноцінного розвитку адміністративно-правових одиниць України. Виходячи з зазначеного, завданнями публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є: а) впровадження механізмів стійкого економічного зростання, що передбачає створення умов для процвітання приватного підприємництва в регіонах України; б) проведення систематичних заходів організаційного, просвітницького соціально-забезпечувального та іншого характеру, задля: підтримання умов життя окремих представників громади на рівні мінімального соціально допустимого показника; культивування у свідомості жителів громади бажання залучатися до розв’язання питань місцевого значення; повного, своєчасного й вичерпного звітування уповноваженими органами перед громадою про результати своєї адміністративної діяльності; в) планове розподілення ресурсного забезпечення задля сприяння розвитку інфраструктури (зокрема й туристичної), захисту навколишнього середовища, інвестування малих і середніх підприємств; г) розроблення програм державно-приватного партнерства; г) систематичне оновлення програмам розвитку й підтримання правового підґрунтя розвитку адміністративно-територіальних одиниць; д) здійснення контрольних заходів щодо процедур приватизації комунального майна та монополізму у сфері адміністративних послуг задля забезпечення вільної конкуренції та їхньої прозорості; е) розроблення та реалізація ефективних заходів забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки (зокрема й інформаційної), а також місцевих політик в галузях екології, освіти, зайнятості, охорони здоров’я та окремо – внутрішньої кадрової політики адміністративно-територіальних одиниць.

11. Доведено, що сформовані цілі й завдання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є загальними та невичерпними

в аспекті їх переліку, оскільки кожен регіон України, кожна місцева влада адміністративно-територіальної одиниці має власний їхній перелік, які відповідають запитам жителів такої місцевої та репрезентують стратегічний підхід до розвитку саме цієї території. Місцева влада повинна самостійно визначати пріоритети свого розвитку, акумулювати на це всі свої ресурсні можливості та розв'язувати соціально-економічні проблеми своєї території. Успіх таких дій залежить насамперед від кадрової політики. Публічне управління всередині адміністративно-територіальної одиниці має бути вибудовано так, щоб система контролю їх адміністративної діяльності була повністю підзвітна громаді, а не органам виконавчої влади, зокрема громадським радам. Тому пріоритет публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні полягає у формуванні нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці, представники якого матимуть комплекс професійних навичок і здібностей для впровадження пріоритетів державної політики регіонального розвитку.

12. Визначено, що функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це рушійні ідейно-конструктивні складові адміністративної діяльності публічної адміністрації, що спрямовані на досягнення мети, цілей та завдань аналізованого процесу. Вони мають двоблокову структуру: а) інструментальні функції, що є репрезентацією адміністративних дій публічної адміністрації: форм і методів їхньої адміністративної діяльності (контрольна, захисна, регулятивна тощо); б) спеціальні функції, що є репрезентацією результату адміністративних дій публічної адміністрації, її відмінність в аналізованій сфері: 1) комунікативної взаємодії та партнерського відношення суб'єктів місцевого розвитку одне до одного; 2) унормування соціальної сфери життя громади конкретної адміністративно-територіальної одиниці, гармонізація суспільних відносин регіону та забезпечення їхнього розвитку; 3) забезпечення фундаментальних потреб членів конкретної адміністративно-територіальної одиниці на основі методологічної конструкції збалансованості ресурсного використання;

4) публічного управління, реалізація якого має вияв у локальних політиках розвитку; 5) збереження та підтримання культури й ідеології регіону чи певної місцевості; 6) забезпечення та зміцнення демократичних інститутів і механізмів; 7) прийняття стратегічних рішень, підготовки концепцій і програм, що регулюють діяльність місцевого бізнес-сектору.

13. Доведено, що у глобальному сенсі мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є узагальненою репрезентацією того, які цілі потрібно переслідувати керівництву держави й публічній адміністрації під час створення належних умов для організації територіальних громад задля їхньої самостійності у прийнятті рішень місцевого значення. Водночас завдання є тими конкретними способами досягнення встановлених і бажаних до досягнення цілей, а функції – розкривають значення таких дій у практичному прояві та слугують ідейно-конструктивними засадами досягнення бажаного результату. В єдності вони репрезентують актуалізацію цього процесу як необхідного суспільно зумовленого механізму яким здійснюється соціоекономічне, екологічне, духовне, культурне й інше забезпечення регіонів та окремої місцевості публічною адміністрацією та громадянами в тісній співпраці задля досягнення бажаних, запланованих результатів, які вже тривалий час мають суспільний виклик до впровадження, однак не реалізуються на практиці, зокрема через те, що на найвищому державному рівні вони або не проголошені взагалі, або ж не мають достатнього підґрунтя для належної реалізації.

14. Обґрунтовано тезу, що місцева влада має ініційовувати процес забезпечення потреб своєї громади до вищих органів державної влади, без розподілу повноважень між ними «зверху-донизу». Такий стан речей має бути найближчим часом впроваджений шляхом оптимізації законодавчої бази, вдосконалення її адміністративних норм змінами, доповненнями й кардинальними перебудованими. Збалансованість місцевих потреб з державними можливостями – основний напрям належного забезпечення інтересів регіону та його жителів.

15. Виявлено, що категорія «механізм публічного адміністрування» відіграє важливу роль в адміністративно-правовій науці, однак змістовно-сутнісне її розуміння на рівні наукової доктрини досі є відкритим питанням. Механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні визначено як практико-реалізаційне вираження адміністративних (функціональних і планово-стратегічних) дій публічної адміністрації, що ґрунтується на взаємозв'язку нормативних основ, процедур і межах втілення їх в дійсність. Уточнено, що сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентує його як самостійне правове явище, що встановлює правила, засади й рамки адміністративної діяльності публічної адміністрації за конкретним владно- чи сервісореалізаційним напрямом.

16. Сформовано, що змістом механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є сукупність елементів, що формують його як фактор втілення в дійсність завдань і функцій публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Ці елементи знаходять свій вияв у межах чинної системи законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, адже саме вона є підґрунтям ефективного, результативного й належного здійснення стратегічно-управлінської та сервісної реалізації публічної влади на місцях.

17. Визначено, що система нормативно-правових актів у досліджуваній сфері має подвійну спрямованість: з одного боку – забезпечення можливості громадян України самоорганізовуватися у владні територіальні одиниці й розв'язувати питання своєї організації та функціональності; з іншого – регулювання безпосередньої адміністративної діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. Наразі вона представлена наступними класифікаційними чинниками:

а) норми міжнародного законодавства, наприклад: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1973 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1973 р.; Загальна декларація прав

людини 1948 р.;

б) норми національного законодавства, система яких є надто розгалуженою, адже загальні, спеціальні та спеціалізовані норми публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають свій об'єктивний вияв в актах Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України й центральних органів виконавчої влади, інших органів виконавчої влади, а також окремо в актах місцевого самоврядування конкретної місцевості та спеціалізованих асоціацій. Авторська класифікація їх системи є такою:

– Закони України – кодифіковані (наприклад, Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р.); які встановлюють загальні засади діяльності публічної адміністрації та розвитку держави як демократичної, соціальної, збалансованої та економічно незалежної (наприклад, «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI); які встановлюють основи діяльності публічних адміністрацій місцевого рівня (наприклад, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII); які встановлюють окремі засади місцевого й регіонального розвитку України (наприклад, «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» від 14.11.2017 р. № 2206-VIII);

– акти Президента України щодо розвитку громад і територій (наприклад, Указ «Про Раду розвитку громад та територій» від 18.12.2019 р. № 909/2019 або Розпорядження «Про звільнення О. Тертичного з посади голови Ставищенської районної державної адміністрації Київської області» від 18.01.2018 р. № 13/2018-рп);

– постанови Кабінету Міністрів України – щодо питань планування, організації та реалізації належного регіонального й місцевого розвитку (наприклад, «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. № 695); щодо окремих питань організації публічного адміністрування місцевого розвитку (наприклад, «Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку,

цифрових трансформацій і цифровізації центральних і місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» від 03.03.2020 р. № 194);

– розпорядження Кабінету Міністрів України щодо схвалення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави (як-от, «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року» від 24.01.2020 р. № 66-р); щодо оптимізації місцевого самоврядування (наприклад, «Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 22.09.2016 р. № 688-р); щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (наприклад, «Про реалізацію соціальної благодійної програми з відновлення добробуту мешканців і розвитку територіальних громад Донецької та Луганської областей» від 15.07.2020 р. № 885-р); індивідуальні акти щодо питань місцевого значення (наприклад, Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області» від 12.06.2020 р. № 718-р); щодо затвердження планів заходів задля сприяння місцевому розвитку (наприклад, «Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки» від 23.01.2019 р. № 77-р); щодо фінансових питань (наприклад, «Про розподіл у 2020 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» від 08.07.2020 р. № 891-р); щодо кадрових питань (наприклад, «Про призначення Лукері І. М. заступником Міністра розвитку громад та територій України» від 09.10.2020 р. № 1221-р); щодо стратегічного планування розвитку окремих сфер місцевого розвитку (наприклад, «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» від 24.05.2017

р. № 504-р);

– накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (наприклад, «Про встановлення відомчих заохочувальних відзнак Міністерства розвитку громад та територій України» від 04.08.2020 р. № 179);

– акти інших органів виконавчої влади щодо уточнень окремих аспектів організації та реалізації діяльності місцевих публічних адміністрацій: Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Національного агентства України з питань державної служби, Державної казначейської служби України й інших;

– судові роз'яснення окремих аспектів діяльності місцевих публічних адміністрацій (наприклад, Постанова Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29.09.2016 р. № 10);

– рішення місцевих публічних адміністрацій (наприклад, Хмельницької міської ради «Про затвердження Програми розвитку підприємництва міста Хмельницького на 2019-2021 роки» від 14.12.2018 р. №16);

– угоди про співпрацю з іноземними суб'єктами (наприклад, «Угода про співробітництво та побратимство» від 15.12. 2014 р. (Україна – Молдова)); між національними суб'єктами (наприклад, «Меморандум про партнерство та співробітництво між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією) та Радою бізнес-омбудсмена» від 14.07.2016 р.).

18. Доведено, що сьогодні є необхідність розроблення та введення в дію Кодексу місцевого врядування України, адже реформа децентралізації суттєво розширює повноваження та інституційні можливості публічних адміністрацій на місцевому рівні, покладає на них більше зобов'язань перед громадою. Уточнено, що в аспекті нормативно-правового забезпечення аналізований механізм є недостатнім та вимагає від суб'єктів нормотворення перегляду його структурної складової. Виявлено, що навіть за таких умов,

нині чинні норми адміністративного законодавства встановлюють: адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку, принципи, адміністративний інструментарій та процедури їх діяльності, а також особливості внутрішньоорганізаційної діяльності вказаних суб'єктів, тобто напрями публічного управління місцевого розвитку (наприклад, фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку).

РОЗДІЛ 3

ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

3.1. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку

Попередньо нами вже доведено, що місцевий розвиток є комплексним поняттям, що містить низку факторів, елементів і дій щодо забезпечення реального культурного, соціального, правового й організаційного піднесення місцевих територій. Обов'язок місцевого розвитку, у вузькому розумінні, покладено на органи влади як делегованих суб'єктів реалізації прав, свобод і законних інтересів осіб у суспільстві. Відповідно, суб'єкти публічної адміністрації мають гарантувати суспільству місцевий розвиток, при цьому, їх адміністративно-правовий статус характеризується як чіткими обов'язками, так і правами й іншими правовими елементами, що комплексно формують особливості становища суб'єктів публічної адміністрації в Україні.

У зв'язку з тим, що в тексті роботи досить часто згадується публічна адміністрація, а розгорнутого трактування сутності цієї категорії нами надано так і не було, вважаємо за необхідне сформулювати поняття «публічна адміністрація» та на цій основі визначити систему суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку.

Розпочнемо з того, що поняття «публічна адміністрація» вперше було використано у праві Європейського Союзу у вузькому та широкому розумінні. У вузькому під «публічною адміністрацією» розуміються «регіональні органи, місцеві й інші органи публічної влади», «центральні уряди» та «публічна служба». Під органами публічної влади при цьому розуміються: «інституції регіонального, місцевого або іншого характеру, інші органи, діяльність яких регулюється нормами публічного права або

діями держав-членів; органи, наділені достатніми суверенними повноваженнями країни, які з формальної точки зору не є частиною адміністративного апарату держави-члена, але структура й завдання яких визначено в законі (ці завдання належать до сфери функціонування держави)». У широкому сенсі в європейському праві до «публічної адміністрації», крім органів публічної влади, відносять ті органи, які не входять до неї організаційно, але виконують делеговані нею функції. Водночас, як зазначається в Резолюції щодо публічної (державної) відповідальності, під «публічною владою» (або органами публічної влади) слід розуміти будь-яку установу публічного права (включно з державою, регіональними та місцевими органами державної влади, незалежними публічними підприємствами) й будь-яких фізичних осіб під час виконання ними повноважень офіційних органів [34, с. 11; 179, с. 522; 182, с. 25; 72, с. 77]. При цьому, вітчизняні науковці поняття «публічна адміністрація» розглядають у двох аспектах: структурному та процедурному (або функціональному). Відповідно до структурного підходу, публічна адміністрація охоплює сукупність різних організацій, що виконують публічні функції (насамперед ідеться про органи виконавчої влади та виконавчі органи місцевого самоврядування). Щодо процедурного підходу, то публічна адміністрація в такому аспекті розглядається як сукупність організаційних дій, діяльність якої здійснюють різні суб'єкти на основі та в межах закону для досягнення публічного інтересу [290, с. 145–154; 7, с. 471].

Сучасне її розуміння, зокрема за твердженнями Т. Кравцової та А. Солонар [179], зводиться до того, що публічна адміністрація – це певним чином побудована система органів державної виконавчої влади й виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інших суб'єктів, наділених адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так і інтересів суспільства. Їй притаманні властивості, які відрізняють від інших державних утворень і які можна побачити у визначенні цього поняття. Діяльність усіх державних

органів базується на певних принципах, не є винятком і публічна адміністрація, вона також діє відповідно до певних принципів: верховенства права, гуманізму, законності, демократизму, професійної компетентності, відповідальності тощо [179, с. 523].

Водночас публічна адміністрація з позиції Ю. Пайди [290] – це організація та діяльність органів й установ, які діють виключно в межах повноважень та у спосіб, визначений законом, з метою забезпечення публічних інтересів. Під публічною адміністрацією можна розуміти органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також суб'єкти, що їх держава наділила функціями публічного управління, які здійснюють виконання публічно-управлінських функцій, метою яких є забезпечення інтересів держави та суспільства, при цьому їхня діяльність здійснюється в межах закону. Сутнісні ознаки публічної адміністрації наступні: 1) підпорядковується політичній владі (парламенту, главі держави); 2) забезпечує виконання та застосування законів (тобто реалізовує на практиці політичні рішення парламенту); 3) діє (повинна діяти) в публічних інтересах; 4) наділена прерогативами публічної влади (тобто владними повноваженнями, які дозволяють давати обов'язкові вказівки приватним особам) [290, с. 145–154; 462, с. 41].

Отже, на наш погляд, публічною адміністрацією у сфері місцевого розвитку є сукупність владно уповноважених суб'єктів, що наділені спеціальною адміністративною правосуб'єктністю щодо здійснення стратегічно-управлінської діяльності та діяльності з надання адміністративних послуг на місцевому рівні для забезпечення публічних інтересів та ефективної реалізації місцевого розвитку.

Необхідно уточнити, що сьогодні ще не склалося єдиної думки щодо визначення понять «правовий статус публічної адміністрації» чи «адміністративно-правовий статус публічної адміністрації». Так, одні вчені поняття «правовий статус» і «правове становище» вважають синонімами, інші дотримуються позиції, що категорія «правовий статус» поки що не

знайшла чіткого визначення в наукових джерелах, а тому потрібно виділити цей термін для загальної характеристики становища особи (фізичної чи юридичної) в суспільстві, оскільки категорія «правове становище» переважно застосовується для характеристики особи у визначеному колі суспільних відносин [441, с. 130].

Досить часто поряд із зазначеним терміном можна зустріти й інші суміжні категорії, які наповнені власним змістом, однак застосовуються вченими в розумінні аналізованого. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне уточнити, що правовий статус – це явище об'єктивного права, правотворення, а зокрема правове положення формується лише з тих встановлених у праві правових статусів, які активізовані щодо конкретного суб'єкта права, відповідно, є явищем правореалізації. Натомість правова категорія «правовий модус» одержує дедалі більше визнання та є конкретизацією правового статусу, його елементів як таких, що реалізуються лише на певних стадіях відповідних процесів або в окремих сферах суспільних відносин. І оскільки правовий статус є правовою конструкцією, сформованою безпосередньо для моделювання правових можливостей та правових зв'язків абстрактного суб'єкта права, ця категорія не застосовується щодо об'єкта права, стосовно якого у праві формується правовий режим. Однак ці правові категорії досить взаємопов'язані. Так, оскільки правовий режим встановлює особливі межі реалізації правового статусу суб'єкта права, з огляду на таку модифікацію правового статусу можна відмежовувати відповідні його спеціальні правові статуси та правові модуси, залежно від того, за якого спеціального правового режиму суб'єкту доводиться реалізовувати свій правовий статус [473, с. 16; 123, с. 125]. Вчений В. Корельський [171] вказує, що правовий статус як багатоаспектна категорія, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, охоплює статуси різних суб'єктів правовідносин: держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути

реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів їх удосконалення [171].

У межах власної наукової праці Ю. Гридасов [81] відзначає, що слушними залишаються роздуми щодо сутності правового статусу індивіда в адміністративно-правових відносинах одного з засновників вітчизняної науки адміністративного права А. Єлістратова [111], який стверджував, що від обсягу правоможностей, які фізична особа одержує в публічному праві, залежить її потрійний статус. Право особистої свободи визначає так званий негативний статус фізичної особи, правоможність індивіда й те, щоб керівна влада не втручалася до сфери особистої свободи, відмежованої законом. Право публічної адміністрації встановлює позитивний статус особи, тут визначається обов'язок публічної влади надавати фізичним і юридичним особам адміністративні послуги. На думку вченого, «негативний і позитивний статуси доповнюються й утверджуються правом громадян на участь у публічній владі, інакше, сукупністю політичних прав, що утворюють третій активний статус громадянина». На слушну думку А. Єлістратова [111], фізична особа перетворюється в громадянина тільки тоді, коли вона повною мірою здобуває права цього потрійного статусу. Права негативного статусу особи забезпечують вільний вихід її внутрішнім силам, це простір розумового самовизначення. У правах позитивного статусу особа одержує необхідну підтримку такої великої сили, якою є держава та громадськість. Нарешті, права активного статусу роблять саму особу частиною державної волі [111, с. 58–62; 81, с. 174].

Водночас Я. Окар-Балаж [247] чітко трактує, що адміністративно-правовий статус як спеціальний правовий статус характеризує особу через її права, обов'язки й відповідальність як суб'єкта адміністративного права і забезпечує участь у суспільних відносинах, що виникають у зв'язку з

забезпеченням суб'єктами публічної влади прав і свобод фізичних осіб, при взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства, а також опосередковано – у відносинах, які пов'язані у сфері публічного адміністрування об'єктів державної та комунальної власності, а інколи – у відносинах, які мають місце у внутрішньоорганізаційній діяльності органів публічної влади [247, с. 85; 130].

Таким чином, аналізуючи теоретичні засади щодо сутності правового статусу як теоретичну конструкцію, на наш погляд, адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це складна, багатокомпонентна правова категорія, що охоплює низку правововизначальних елементів, завдяки яким суб'єкти публічної адміністрації реалізують стратегічно-управлінську та сервісну діяльність щодо забезпечення місцевого розвитку як суспільно-цінного об'єкта.

За твердженнями О. Алтуніна [9], особливість того чи іншого визначення адміністративно-правового статусу залежить насамперед від того, які елементи обирає автор для його характеристики. Саме з приводу елементного складу правового статусу загалом й адміністративно-правового статусу зокрема відсутнє порозуміння. Так, І. Бачило [24] елементами правового статусу державних органів називає правомочність і відповідальність [24, с. 56]. Б. Лазарєв [200] вважав, що правовий статус передбачає відповіді на такі питання: органом якого рівня є цей орган (центральний, місцевий або між територіальний); до якого виду органів належить за змістом своєї діяльності (орган влади, орган управління, орган правосуддя тощо); яке офіційне найменування органу; хто його утворює, формує особовий склад; кому він підпорядкований, підзвітний, підконтрольний і перед ким; хто може скасовувати, призупиняти, змінювати й опротестовувати його акти; яка компетенція органу; хто йому підпорядкований, підзвітний, підконтрольний, чиї акти він може скасовувати, призупиняти, змінювати й опротестовувати тощо; яку юридичну силу мають акти цього органу; які джерела фінансування; чи має орган права юридичної

особи [200, с. 124; 9, с. 89–92].

Уточнимо, що виконавча влада відрізняється від інших гілок державної влади (законодавчої та судової) певними, притаманними лише їй, предметом і сферою діяльності, призначенням, завданнями й змістом діяльності, методами здійснення своєї діяльності. Для забезпечення ефективної діяльності виконавча влада використовує значні правові, економічні, технічні, інформаційні й інші ресурси. Тобто виконавча влада впливає на всі суспільні процеси, які відбуваються у нашій державі. Варто також зазначити, що виконавча влада від інших гілок державної влади відрізняється своїм призначенням, завданнями та змістом діяльності. Основним призначенням і завданням виконавчої влади є забезпечення державного суверенітету й економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України. Що стосується змісту діяльності виконавчої влади, то він полягає у здійсненні виконавчо-розпорядчих дій, які направлені на виконання Конституції та законів України, а також інших функцій виконавчої влади [210, с. 82–86].

Про особливості органів місцевого самоврядування попередньо нами вже було зазначено, однак вважаємо за необхідне уточнити, що вони відрізняються від державних органів влади своїм цільовим призначенням, функціями, характером діяльності, порядком утворення окремих органів і відносинами між різними органами, складом службовців і порядком заміщення ними посад, формами й методами здійснення своїх юридично-владних повноважень, що свідчить, з одного боку, про самостійне й незалежне від держави місце органів місцевого самоврядування в механізмі державного управління, з іншого – про їхній особливий адміністративно-правовий статус [9, с. 89–92].

Щодо місцевих органів виконавчої влади, вчений К. Лопатюк [210] виокремлює наступні їхні ознаки. По-перше, місцевий орган виконавчої влади є організаційно-структурною єдністю, може виступати як від свого

імені, так і від імені держави, перебуває на утриманні держави й повинен бути юридичною особою, яка здійснює відповідні виконавчо-розпорядчі функції. По-друге, місцеві органи виконавчої влади мають обмежений територіальний масштаб діяльності, тобто діють не на всій території держави, а лише в межах певної адміністративно-територіальної одиниці або в межах кількох таких одиниць, що визначається установчим нормативно-правовим актом про такий орган виконавчої влади. По-третє, місцеві органи виконавчої влади підзвітні, підконтрольні й підпорядковані вищим органам. Фактично, місцеві органи виконавчої влади є провідниками владної волі між вищими органами виконавчої влади й безпосередніми об'єктами управління. По-четверте, місцеві органи виконавчої влади є єдиноначальними органами. Це насамперед обумовлюється тим, що такі органи здійснюють оперативне управління, швидкість прийняття рішень відіграє визначальну роль при здійсненні виконавчої влади на місцевому рівні, завдяки чому досягається максимальний ефект від виконавчо-розпорядчої діяльності, а також посилюється відповідальність керівників відповідних органів. По-п'яте, місцеві органи виконавчої влади здійснюють свої повноваження безпосередньо, тобто керівні суб'єкти управління здійснюють прямий вплив на керованих суб'єктів [210, с. 82-86; 225, с. 5].

На наш погляд, правове становище суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні варто визначати у двох поляризованих вимірах: з одного боку – становище всіх суб'єктів публічної адміністрації, діяльність яких націлена на функціональність публічного адміністрування, з іншого – спеціальне становище органів місцевого самоврядування, діяльність яких спрямована на локальне розв'язання питань місцевого розвитку.

Власне, саме на суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку в Україні покладається основне зобов'язання щодо гарантування місцевого розвитку як особливої суспільно-ціннісної діяльності, пов'язаної з різноманітним розвитком місцевих територій.

За нашим баченням, особливості їх адміністративно-правового статусу

визначаються функціонально-предметними характеристиками основної діяльності – адміністрування місцевого розвитку, тому зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку формується з елементів їх правового статусу (обов'язки, права, завдання, функції, гарантії діяльності суб'єктів публічної адміністрації та, як окремий елемент, юридична відповідальність).

Як нами вже відзначено попередньо, в Україні, на жаль, немає стратегічної моделі місцевого розвитку, однак постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки [328].

У її нормах визначено, що органами, які забезпечують реалізацію стратегічних напрямків регіонального розвитку є: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації; міські, селищні, сільські ради; всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування; громадські об'єднання, юридичні й фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики [328].

Вищевказані суб'єкти також є публічною адміністрацією місцевого розвитку, однак якщо конкретніше розкрити список, то до суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід віднести: Кабінет Міністрів України; Міністерство розвитку громад і територій України; інші органи виконавчої влади, що виконують допоміжну роль у сфері адміністрування на місцевому рівні; органи виконавчої влади як безпосередні суб'єкти адміністрування на місцевому рівні (місцеві державні адміністрації); органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства (громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); міжнародні організації.

Тож розкриємо окремо статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері

місцевого розвитку в Україні.

Так, стаття 113 Конституції України передбачає, що Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади, що відповідальний перед Президентом України й Верховною Радою України, підконтрольний та підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією. Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України й постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України [168].

До основних завдань Кабінету Міністрів України належать:

- 1) забезпечення державного суверенітету й економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України;
- 2) вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного та всебічного розвитку особистості;
- 3) забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, включно з амортизаційною, податкової, структурно-галузевої політики; політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки й культури, охорони природи, екологічної безпеки та природокористування;
- 4) розроблення та виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження й виконання інших державних цільових програм;
- 5) забезпечення розвитку й державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави;
- 6) забезпечення рівних умов для розвитку всіх форм власності; здійснення управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 7) здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності й національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 8) організація та забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 9) спрямування й

координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їхньою діяльністю [331].

З попереднього етапу нашого наукового дослідження вже стало зрозумілим, що Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови й розпорядження, однак уточнимо, що вони є обов'язковими до виконання. Їх підписує Прем'єр-міністр України й вони підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом [168].

Зазначимо також, що нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України посідають чільне місце посеред актів інших органів виконавчої влади, маючи серед них найбільшу юридичну силу. Так, акти міністерств, відомств і місцевих державних адміністрацій мають відповідати не лише Конституції та законам України, але й нормативно-правовим актам Кабінету Міністрів України [451, с. 203–211]. Тобто, з одного боку, ці акти знаходяться на вищому ієрархічному рівні щодо нормативних актів інших органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій; з іншого – мають меншу юридичну силу, у порівнянні з нормативними постановами Верховної Ради України й актами Президента України [451, с. 203–211; 417, с. 12].

Кабінет Міністрів України спрямовує діяльність органів виконавчої влади на сприяння ефективному функціонуванню та розвитку місцевого самоврядування, додержання визначених законом прав органів місцевого самоврядування, забезпечує взаємодію центральних і місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення, зокрема економічного, соціального й культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Кабінет Міністрів України вживає заходів для ознайомлення органів місцевого самоврядування з проектами актів Кабінету Міністрів України, що безпосередньо стосуються питань функціонування місцевого самоврядування чи інтересів територіальних громад. Кабінет Міністрів України в порядку, визначеному законом, коштом Державного бюджету України компенсує

витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України може вносити на розгляд Верховної Ради України проекти законів про надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади. Одночасно Кабінет Міністрів України подає пропозиції про фінансування здійснення таких повноважень у повному обсязі коштом Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету окремих загальнодержавних податків, а також передачі в комунальну власність чи користування органів місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності. Кабінет Міністрів України, відповідно до Конституції та законів України, забезпечує здійснення контролю за виконанням органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень органів виконавчої влади [331].

Таким чином, Кабінет Міністрів України є вищим суб'єктом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, що формує державну політику місцевого розвитку, централізовано контролює центральні органи виконавчої влади, організовує фінансування міських територій, забезпечує умови й засади взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України й інші центральні органи виконавчої влади. Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є Кабінет Міністрів України. Міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи кількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики [342].

Згідно з нормами чинного законодавства, Міністерство є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи кількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та

законами України. Основними завданнями міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи кількох сферах, є: 1) забезпечення нормативно-правового регулювання; 2) визначення пріоритетних напрямів розвитку; 3) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики; 4) узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проєктів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентіві України й Кабінету Міністрів України; 4-1) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України [342].

На 2020 рік в Україні функціонують такі міністерства: Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; Міністерство енергетики України; Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій; Міністерство молоді та спорту України; Міністерство цифрової трансформації України; Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство закордонних справ України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство культури та інформаційної політики України; Міністерство оборони України; Міністерство освіти і науки України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство розвитку громад та територій України; Міністерство соціальної політики України; Міністерство у справах ветеранів України; Міністерство фінансів України; Міністерство юстиції України [137].

Центральними органами виконавчої влади, які утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики, є служби, агентства, інспекції, комісії. Основними завданнями центральних органів виконавчої влади є: 1) надання адміністративних послуг; 2) здійснення державного нагляду (контролю); 3) управління об'єктами державної

власності; 4) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують і координують їхню діяльність; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України [342; 28].

Крім служб, агентств, інспекцій, комісій, до системи органів виконавчої влади належать [137]: 1) центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом (Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку й захисту інформації України; Комісія з регулювання азартних ігор і лотерей; Національна комісія зі стандартів державної мови; Державний комітет телебачення і радіомовлення України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; Національне агентство України з питань запобігання корупції; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів) [137]; 2) колегіальні органи (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [137]; 3) інші центральні органи виконавчої влади (Адміністрація Державної прикордонної служби України; Національна поліція України (при цьому, для нормального та ефективного функціонування в правовій державі повинна бути створена авторитетна, підпорядкована закону, підконтрольна і відповідальна поліція) [107, с. 191], Український інститут національної пам'яті (УІНП); Пенсійний фонд України) [137]; 4) місцеві органи влади (обласні державні адміністрації) [137; 28].

Таким чином, центральні органи виконавчої влади прямо або опосередковано здійснюють публічне адміністрування місцевого розвитку через формування та реалізацію державних політик, які безпосередньо чи в окремих складових впливають на суспільні відносини з місцевого розвитку; при цьому, всі органи виконавчої влади повинні тісно взаємодіяти з органами місцевого самоврядування та враховувати, забезпечувати й захищати

інтереси громадянського суспільства.

Основним центральним органом виконавчої влади, що безпосередньо формує та реалізує політику місцевого розвитку в Україні, є Міністерство розвитку громад і територій України. Воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади й адміністративно-територіального устрою, державну житлову політику й політику у сфері благоустрою населених пунктів, державну політику у сфері житлово-комунального господарства, державну політику у сфері поводження з побутовими відходами, державну політику у сфері будівництва, містобудування, просторового планування територій та архітектури, державну політику у сфері технічного регулювання в будівництві, а також забезпечує формування державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду, у сфері контролю житлово-комунального господарства й у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель [313].

Місією Міністерства розвитку громад і територій України є формування та реалізація державної політики з метою створення комфортного, якісного й безпечного життєвого простору для розвитку людини. Місія реалізується шляхом підвищення конкурентоспроможності регіонів; розвитку місцевого самоврядування; забезпечення комфортних і безпечних умов проживання населення України; створення та дотримання ефективних правил й умов будівельної діяльності, гармонійного життєвого середовища (зокрема й безбар'єрного, а також охорони пам'яток архітектури); ефективного використання енергоносіїв у сфері ЖКГ; формування професійної команди працівників міністерства, здатної на ефективну роботу [228].

Основними завданнями аналізованого Міністерства є: 1) забезпечення формування та реалізація державної регіональної політики, державної

політики у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади й адміністративно-територіального устрою, державної житлової політики та політики у сфері благоустрою населених пунктів, державної політики у сфері житлово-комунального господарства, державної політики у сфері поводження з побутовими відходами, державної політики у сфері будівництва, містобудування, просторового планування територій та архітектури, державної політики у сфері технічного регулювання в будівництві, зокрема щодо: стимулювання участі регіонів у програмах та проєктах розвитку міжрегіональної та транскордонної співпраці; формування оптимальної системи інституційного забезпечення регіонального розвитку; формування спроможних територіальних громад; сприяння створенню виконавцями комунальних послуг, а управителями – систем управління якістю відповідних послуг на базі національних або міжнародних стандартів; здійснення моніторингу стану розрахунків за житлово-комунальні послуги; благоустрою населених пунктів; формування єдиної технічної, соціально-економічної політики у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення; погодження схем тепlopостачання населених пунктів з кількістю жителів понад 20 тис. осіб і регіональних програм модернізації систем тепlopостачання; поводження з побутовими відходами, забезпечення розроблення та виконання державних програм у сфері поводження з побутовими відходами, планів і заходів у сфері поводження з побутовими відходами; координації діяльності місцевих органів виконавчої влади у сфері поводження з побутовими відходами; здійснення нормування в будівництві з метою формування безпечного середовища для життя і здоров'я людини; здійснення нормування промисловості будівельних матеріалів; визначення порядку розроблення схем планування окремих частин території України; проведення містобудівного моніторингу; визначення критеріїв, яким повинні відповідати експертні організації, що здійснюють експертизу проєктів будівництва; 2) забезпечення формування: державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду; державної політики у сфері

контролю житлово-комунального господарства; державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель; 3) забезпечення технічного регулювання у сфері: просторового планування й архітектури; промисловості будівельних матеріалів; житлово-комунального господарства; енергетичної ефективності будівель [313].

Таким чином, провідним суб'єктом публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку є Міністерство розвитку громад і територій України, що має найбільшу правосуб'єктність щодо здійснення підзаконно-правотворчої, системно-правозастосовної та організаційно-захисної діяльності, пов'язаних з реалізацією збалансованого, сталого й оптимально-прогресивного місцевого розвитку з метою утвердження базових цінностей демократичного суспільства.

Виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади та входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Особливості здійснення виконавчої влади в містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України [334].

Місцеві органи влади є важливою складовою демократичної, правової державності України. Їхнє належне функціонування забезпечує децентралізацію влади, розширення можливостей участі громадян в управлінні державою, реалізацію права населення відповідної території самостійно розв'язувати в межах Конституції та законів України питання місцевого значення. У зв'язку з цим, проблеми місцевої влади, взаємовідносин місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, визначення організаційно-правових форм їх співпраці переходять у розряд ключових [283, с. 3]. Функціонування місцевих державних адміністрацій є втіленням концепції державної політико-правової

природи місцевої влади, а діяльність територіальних громад відповідає концепції дуалізму функцій та повноважень місцевого самоврядування, має недержавну політико-правову природу, є насамперед елементом громадянського суспільства [283, с. 14].

Відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року № 586-XIV, до відання місцевих державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією та законами України, належить розв'язання питань: 1) забезпечення законності, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян; 2) соціально-економічного розвитку відповідних територій; 3) бюджету, фінансів та обліку; 4) управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики; 5) промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту та зв'язку; 6) науки, освіти, культури, охорони здоров'я, фізкультури та спорту, сім'ї, жінок, молоді й дітей; 7) використання землі, природних ресурсів, охорони довкілля; 8) зовнішньоекономічної діяльності; 9) оборонної роботи та мобілізаційної підготовки; 10) соціального захисту, зайнятості населення, праці та заробітної плати. Місцеві державні адміністрації розв'язують й інші питання, віднесені законами до їхніх повноважень [334].

Таким чином, місцеві державні адміністрації мають дуалістичний адміністративно-правовий статус як специфічні самостійні місцеві органи виконавчої влади та владно уповноважені посередники між органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, що в межах адміністративно-територіальної одиниці в рамках повноважень здійснюють місцеве управління.

Зазначимо також, що місцеві державні адміністрації на відповідній території взаємодіють з сільськими, селищними й міськими радами, їх виконавчими органами та сільськими, селищними й міськими головами, сприяють здійсненню ними власних повноважень місцевого самоврядування, зокрема у розв'язанні питань економічного, соціального й культурного

розвитку відповідних територій, зміцнення матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування, контролюють виконання наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади, розглядають і враховують у своїй діяльності пропозиції депутатів, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб. У разі розгляду місцевою державною адміністрацією питань, які зачіпають інтереси місцевого самоврядування, про це повідомляється заздалегідь відповідним органам місцевого самоврядування. Представники цих органів і посадові особи територіальних громад мають право брати участь у розгляді таких питань місцевою державною адміністрацією, висловлювати зауваження та пропозиції. Голови місцевих державних адміністрацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів місцевої державної адміністрації або їх представники мають право бути присутніми на засіданнях органів місцевого самоврядування та бути вислуханими з питань, що стосуються їхньої компетенції. Місцеві державні адміністрації не мають права втручатися у здійснення органами місцевого самоврядування владних повноважень. Для здійснення спільних програм місцеві державні адміністрації й органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи та організації. Місцеві державні адміністрації мають право укладати договори у випадках, встановлених законами [334].

Таким чином, в Україні законодавством обумовлена специфічна взаємодія місцевих державних адміністрацій (як суб'єктів виконавчої влади) й органів місцевого самоврядування, які через різні форми взаємодії (делегування, партнерство, представництво) в межах адміністративно-територіальної одиниці виконують повноваження щодо місцевого розвитку.

Щодо органів місцевого самоврядування уточнимо, що реалізуючи свої повноваження, закріплені в Конституції та інших правових актах, вони можуть вступати в різні, зокрема й адміністративно-правові відносини, в яких можуть бути як владним суб'єктом, так і підпорядкованим. Як суб'єкти, що наділені адміністративно-правовим статусом, органи місцевого самоврядування мають право приймати рішення, які є обов'язковими для

виконання всіма розташованими на відповідній території органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами й організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території, видавати правові акти, здійснювати державну реєстрацію підприємств, надавати податкові й інші пільги та переваги підприємствам; встановлювати місцеві податки та збори тощо, здійснювати інші юридично значущі дії. Органи місцевого самоврядування наділені державними контрольними повноваженнями за дотриманням цін і тарифів, дотриманням законодавства про захист прав споживачів; станом квартирної обліку й дотриманням житлового законодавства; забезпеченням надійності та безпеки будинків і споруджень, дотриманням земельного та природоохоронного законодавства: забезпеченням законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та з інших питань [9, с. 89–92].

Як автономні суб'єкти адміністративного права органи місцевого самоврядування мають особливий адміністративно-правовий статус; вони наділені відповідними владними повноваженнями, які реалізують згідно з метою їх утворення та діяльності, завдань і функцій, які на них покладені щодо розв'язання питань місцевого значення, та несуть у зв'язку цим юридичну відповідальність за свою діяльність [9, с. 89–92].

Таким чином, органи місцевого самоврядування – це владно уповноважені суб'єкти місцевого самоврядування, що локально розв'язують питання місцевого значення та, залежно від виду, мають різні повноваження, однак сукупно функціонують з метою вираження та гарантування інтересів окремої громади, забезпечення публічних інтересів на місцевому рівні, здійснення якісного, сталого, оптимально збалансованого та прогресивного місцевого розвитку окремої адміністративно-територіальної одиниці.

Не розкритою залишилася ще одна група досліджуваних нами суб'єктів, яка умовно може бути названа самотійною – це суб'єкти громадянського суспільства й міжнародні організації.

Зокрема громадянське суспільство включає у свій спектр діяльності недержавні організації, які самостійно утворюються і представляють волю та інтереси всіх громадян, формують громадську думку для тиску на політичний складник суспільства. Елементи громадянського суспільства в регіоні можуть уособлюватися в різних об'єднаннях: господарські, соціальні, екологічні, професійні, конфесійні, творчі, спортивні тощо. В сучасному цифровому світі суспільства з'являються нові об'єднання – інтернет-спільноти, які отримали в поле для діяльності й задоволення комунікативних потреб та інтересів людини, заохочення соціально активного життя на рівні адміністративних одиниць. З огляду на окреслене, постають питання взаємовідносин публічної влади та громадянського суспільства, які у правовій державі окреслюються процедурами обмеження і не втручання та регламентації діяльності з боку публічної влади. Відповідно, взаємини будуються в аспектах відносин у суспільстві та її сферах: економічній, соціальній, екологічній, духовній, етнічній, релігійній тощо. Демократичні держави сформулювали основні атрибути громадянського суспільства: публічний простір для комунікації; організоване громадське життя вільних і рівних індивідів; зорієнтованість на громадські інтереси й результати для громади тощо. Основою громадянського суспільства та її інституцій є їхні функції: самоорганізація для виконання суспільних прав; противага владним інститутам у протистоянні узурпації влади; засіб соціалізації до суспільно значущих справ [25, с. 69-73].

На думку сучасних науковців, для розвитку місцевого самоврядування громади особливої ваги набуває питання про «участь громадян в управлінні місцевими справами, на основі чого ґрунтується існування багатьох форм впливу на процес ухвалення управлінських рішень на місцевому рівні» [157]. В окресленому надзвичайно актуалізуються такі питання: розвиток і поглиблення взаємодії органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства; мобілізація потенціалу громадян та їхніх об'єднань на основі розвитку демократичних громадських ініціатив і

ефективної діяльності; впровадження у практиках нових форм місцевої суспільної самоорганізації населення; формування нового якісного складу громадянського суспільства: демократичного, ціннісного, активного, результативного, ефективного та спроможного до послідовності в суспільно значущій діяльності [25, с. 69–73].

Загалом суб'єкти громадянського суспільства (громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо) можуть виступати самостійними суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку як управлінці місцевими справами, що через інструменти участі в публічному адмініструванні стають учасниками адміністративно-правових відносин у сфері місцевого розвитку з метою поступової демократизації суспільства на місцевому рівні.

Варто зазначити й про формування в Україні нових інституційних суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку: агенції місцевого розвитку, бізнес-об'єднання, кластери, інвестиційні фонди, суб'єкти партнерських проєктів тощо, що за своїм правовим становищем є суб'єктами громадянського суспільства, які створені для впровадження прогресивних практик місцевого розвитку, залучення інвестицій в місцеві території, впровадження інновацій у сфері розв'язання місцевих питань, стратегічного планування місцевого розвитку.

Таким прикладом можна назвати установу «Агенція місцевого розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади», що створена рішенням Коблівської сільської ради задля впроваджень кращих практик у сферах розвитку території громади, бізнес-середовища, підвищення енергоефективності й підтримки громадських ініціатив. Установа «Агенція місцевого розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади» – це неприбуткова організація, що здійснює вагомий вклад у стале зростання добробуту Коблівської об'єднаної територіальної громади на засадах державно-приватного партнерства й соціальної відповідальності, а також впроваджує найкращі практики інструментів сталого розвитку.

Стратегічними цілями «Агенції» є: реалізація проєктів Стратегії розвитку до 2020 року Коблівської ОТГ на принципах державно-приватного й соціального партнерства громадськості, влади та бізнесу; реалізація інфраструктурних проєктів громад; формування партнерських зв'язків з громадами; розвиток внутрішньої спроможності та фінансової стійкості; формування позитивного іміджу та підвищення інвестиційної привабливості території громади [321].

Щодо кластерів як нових суб'єктів, то кластери за своєю сутністю – це група близьких, географічно взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій, які спільно діють у певному виді бізнесу, характеризуються спільністю напрямів діяльності та взаємодоповнюють один одного [166, с. 54; 362]. Класифікація кластерів (за спрямованістю переважних інтеграційних зв'язків, за галузями економіки й видами діяльності) демонструє різнобічний характер їх функціонування. Завдяки цьому кластери можна вважати універсальними інструментами розвитку економіки. Кластери доцільно використовувати як у національних, так і в регіональних економіках. Одним з показових прикладів кластерної регіональної економіки є економіка Європейського Союзу. Кластерна політика країн Європи та ЄС загалом демонструє доцільність державної (та міждержавної) підтримки кластерів і, як її результат, – ефективний розвиток національної та регіональної економік, а через них – позитивний вплив на розвиток глобальної економіки [362].

Міжнародні організації також є важливими суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку, до основних повноважень яких належать правотворча діяльність з формування міжнародних стандартів місцевого самоврядування, діяльність з надання фінансової, організаційної та інформаційно-аналітичної підтримки органами місцевого самоврядування та діяльність, пов'язана з соціологічно-статистичним висвітленням стану місцевого розвитку окремих країн.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо опису адміністративно-

правового статусу суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) публічною адміністрацією у сфері місцевого розвитку є владно уповноважений суб'єкт, що наділений спеціальною адміністративною правосуб'єктністю щодо здійснення стратегічно-управлінської діяльності та діяльності з надання адміністративних послуг на місцевому рівні для забезпечення публічних інтересів та ефективної реалізації місцевого розвитку;

2) до суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід віднести: Кабінет Міністрів України; Міністерство розвитку громад і територій України; інші органи виконавчої влади, що виконують допоміжну роль у сфері адміністрування на місцевому рівні; органи виконавчої влади як безпосередні суб'єкти адміністрування на місцевому рівні (місцеві державні адміністрації); органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства (громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); міжнародні організації;

3) правове становище суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні варто визначати у двох поляризованих вимірах: з одного боку – становище всіх суб'єктів публічної адміністрації, діяльність яких спрямована на функціональність публічного адміністрування, з іншого – спеціальне становище органів місцевого самоврядування, діяльність яких націлена на локальне розв'язання питань місцевого розвитку;

4) проведений аналіз дозволяє стверджувати наступне:

– Кабінет Міністрів України є вищим суб'єктом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, що формує державну політику місцевого розвитку, централізовано контролює центральних органів виконавчої влади, організовує фінансування міських територій, забезпечує умови й засади взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

– центральні органи виконавчої влади прямо або опосередковано

здійснюють публічне адміністрування місцевого розвитку через формування та реалізацію державних політик, які безпосередньо чи в окремих складових впливають на суспільні відносини місцевого розвитку; при цьому, всі органи виконавчої влади повинні тісно взаємодіяти з органами місцевого самоврядування та враховувати, забезпечувати й захищати інтереси громадянського суспільства;

– провідним суб'єктом публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку є Міністерство розвитку громад і територій України, що має найбільшу правосуб'єктність щодо здійснення підзаконно-правотворчої, системно-правозастосовної та організаційно-захисної діяльності, пов'язаних з реалізацією збалансованого, сталого й оптимально прогресивного місцевого розвитку з метою утвердження базових цінностей демократичного суспільства;

– місцеві державні адміністрації мають дуалістичний адміністративно-правовий статус як специфічні самостійні місцеві органи виконавчої влади та владно уповноважені посередники між органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, що в межах адміністративно-територіальної одиниці в рамках повноважень здійснюють місцеве управління. В Україні законодавством обумовлена специфічна взаємодія місцевих державних адміністрацій (як суб'єктів виконавчої влади) й органів місцевого самоврядування, які через різні форми взаємодії (делегування, партнерство, представництво) в межах адміністративно-територіальної одиниці виконують повноваження щодо місцевого розвитку;

– органи місцевого самоврядування – це владно уповноважені суб'єкти місцевого самоврядування, що локально розв'язують питання місцевого значення та, залежно від виду, мають різні повноваження, однак сукупно функціонують з метою вираження й гарантування інтересів окремої громади, забезпечення публічних інтересів на місцевому рівні, здійснення якісного, сталого, оптимально збалансованого та прогресивного місцевого розвитку окремої адміністративно-територіальної одиниці;

– суб'єкти громадянського суспільства (територіальні громади, громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо) можуть виступати самостійними суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку як управлінці місцевими справами, що через інструменти участі в публічному адмініструванні стають учасниками адміністративно-правових відносин у сфері місцевого розвитку з метою поступової демократизації суспільства на місцевому рівні;

– в Україні формуються нові інституційні суб'єкти публічного адміністрування місцевого розвитку: агенції місцевого розвитку, бізнес-об'єднання, кластери, інвестиційні фонди, суб'єкти партнерських проєктів тощо, що за своїм правовим становищем є суб'єктами громадянського суспільства, які створені для впровадження прогресивних практик місцевого розвитку, залучення інвестицій в місцеві території, впровадження інновацій у сфері розв'язання місцевих питань, стратегічного планування місцевого розвитку;

– міжнародні організації є також важливими суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку, до основних повноважень яких належать правотворча діяльність з формування міжнародних стандартів місцевого самоврядування, діяльність щодо надання фінансової, організаційної та інформаційно-аналітичної підтримки органами місцевого самоврядування й діяльність, пов'язана з соціологічно-статистичним висвітленням стану місцевого розвитку окремих країн.

Отже, адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це складна, багатокомпонентна правова категорія, що охоплює низку правозначальних елементів, особливості яких визначаються функціонально-предметними характеристиками основної діяльності суб'єктів публічної адміністрації – адмініструванням місцевого розвитку, тому зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку формується з елементів їх правового статусу (обов'язки,

права, завдання, функції, гарантії діяльності суб'єктів публічної адміністрації та, як окремий елемент, юридична відповідальність), що сукупно репрезентують їхню діяльність як суспільно-ціннісну.

На вказаних суб'єктів покладається основне зобов'язання щодо гарантування місцевого розвитку як особливої суспільно-ціннісної діяльності, пов'язаної з різноманітним розвитком місцевих територій.

3.2. Принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

В умовах сьогодення, коли відбувається повноцінна адаптація вітчизняної системи права до стандартів ЄС, виникає необхідність по-новому поглянути на засади діяльності публічної адміністрації – принципи адміністративного права, адже саме в них відображаються основоположні чинники забезпечення ними прав і свобод громадян та недопущення порушення їх. Останнім часом публічне життя вітчизняних чиновників зазнало значних змін. Було прийнято й набуло чинності нове антикорупційне законодавство, запроваджено електронне декларування, створено антикорупційні органи, що загалом впливає на всю сферу публічного адміністрування.

Не буде новим твердження, що публічне адміністрування поєднує низку питань, зокрема й аспекти щодо визначення євроінтеграційного курсу української держави, що є принципово важливим, беззаперечно необхідним та актуальним на сучасному етапі суспільного розвитку. Забезпечити його позитивне вирішення неможливо без реалізації низки реформ, серед яких – процес реформування системи місцевого самоврядування. Основними складовими організації діяльності органів місцевого самоврядування, поряд з компетенцією, внутрішньоорганізаційною будовою, формами й методами, є принципи організації їхньої діяльності як засаднича основа адаптації

суспільного життя в Україні до стандартів європейської демократії. Виходячи з вищезазначеного, постає необхідність проаналізувати, сформулювати й розширити систему принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні [124; 116].

Розпочнемо з того, що відповідно до тлумачних словників «принцип» – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо., основний закон якої-небудь точної науки, особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось, правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства абощо, переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [33, с. 683]; загальні вимоги, наукові основи, підстави, правила, від яких не відступають [91].

Принципами в науковій теорії називають основні положення, за допомогою яких вибудовується теорія та пояснюються факти, що аналізуються. В системі публічного адміністрування принципи – основні положення управлінської діяльності. Це керівні правила, що відбивають зміст законів і закономірностей і мають бути закріплені в нормативно-правових документах і використовуватися в науковій та практичній діяльності фахівців з управління. Суттєвою особливістю принципів публічного адміністрування є закріпленість їх у більшості правових норм. Правове закріплення принципів надає їм більшу конкретність і стійкість в управлінських відносинах. Деякі принципи закріплюються в низці форм: у вигляді політичних і правових норм, традицій та ідеологічних цінностей [447, с. 10].

З позиції О. Уварової [424], принципи права – це об'єктивно властиві права, відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які висуваються до учасників суспільних відносин з метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, це своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право й водночас вектор, який визначає напрямок його розвитку. Принципи є

підставою права, містяться в його змісті, виступають як орієнтири у формуванні права, демонструють сутність права та основні зв'язки, які реально існують у правовій системі. У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Тому принципи права можна назвати стрижнем правової матерії [424; 381, с. 20; 420, с. 4].

У науці адміністративного права принципи є провідною категорією всіх континентальних європейських держав [46]. Саме у принципах глибинно віддзеркалюється зміст права, сутність права та його загальні природні вимоги, тенденції та потреби. Згідно з англійським словником, під принципами розуміють настільки очевидні істини або положення, що вони не можуть бути ані доведені, ані спростовані. Розрізняють два види принципів: 1) якщо принцип є універсальним, то він отримує назву аксіоми; 2) первинні принципи, які мають свій предмет і джерела, що відповідає природі аналізованого явища [515]. На думку професора В. Галунька [64], до провідних рис принципів адміністративного права належать наступні: формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства й держави; встановлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організовується діяльність суб'єктів адміністративного права; характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними [64].

Таким чином, у широкому розумінні під принципами публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розуміти основні вихідні, об'єктивно зумовлені парадигми, на яких базуються та забезпечуються права та свободи людини й громадянина через механізм публічного адміністрування, а також нормальне функціонування громадянського суспільства й держави; у вузькому – керівні настанови ефективної та результативної діяльності публічної адміністрації в досліджуваній сфері.

Формуючи їх систему, відзначимо, що всі принципи права теоретики

права поділяють на: загальносоціальні та спеціальносоціальні (юридичні). Загальносоціальні принципи права: економічні, соціальні, політичні, ідеологічні, морально-духовні й ін. Спеціальносоціальні (юридичні) принципи права: 1) загальні – своєрідна система координат, у рамках якої розвивається національна правова система й одночасно вектор, що визначає напрямок розвитку цієї правової системи. Належать до всіх галузей права; 2) галузеві – своєрідна система координат, у рамках якої розвивається певна галузь права й одночасно вектор, що визначає напрямок розвитку цієї галузі. Властиві конкретній галузі права (наприклад, принцип рівності сторін у майнових відносинах – у цивільному праві; рівності держав, поважання державного суверенітету, невтручання у внутрішні справи держави та інші – в міжнародному публічному праві); 3) міжгалузеві – своєрідна система координат, у рамках якої розвиваються кілька відповідних галузей права й одночасно вектор, що визначає напрямок розвитку цих галузей. Властиві кільком спорідненим галузям права (наприклад, принципи гласності та змагальності сторін судового розгляду – у кримінально-процесуальному й цивільному процесуальному праві; принципи недоторканності власності, свободи економічної діяльності, свободи укладати договір, необхідності конкуренції та заборони монополізації – в підприємницькому та банківському праві) [381, с. 114-115].

При цьому, О. Замрій [124] обґрунтовує, що принципи за ступенем узагальнення розподіляють на дві групи: загальні принципи організації та здійснення публічної влади й специфічні. До першої групи принципів, що визначають загальні засади організації одночасно двох форм публічної влади в Україні (державної влади й місцевого самоврядування), увійшли принципи, які отримали закріплення в I розділі Конституції України як засади конституційного ладу. Це принципи демократизму, гуманізму, верховенства права. До другої групи принципів (специфічні принципи) належить принципи, які характеризують функціонування та організацію місцевого самоврядування як самостійної форми влади. Ці принципи введено в

українське законодавство у зв'язку з ратифікацією Верховною Радою України Європейської Хартії місцевого самоврядування (6 липня 1996 р.) [124, с. 58–61; 84, с. 90].

Вчений В. Федоренко [431] виділяє два взаємопов'язані між собою види принципів місцевого самоврядування: а) міжнародні та регіональні (європейські) принципи місцевого самоврядування; б) національні принципи місцевого самоврядування. У сукупності загальні засади місцевого самоврядування в Україні, репрезентовані міжнародними (наднаціональними) та внутрішньодержавними (національними) принципами, утворюють цілісну систему – систему принципів місцевого самоврядування [431, с. 49].

Таким чином, система публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні охоплює загальні принципи (що містять аспекти побудови та функціонування публічного адміністрування) та спеціальні принципи (що є характерологічними концепційними основами діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні).

Як вже стало зрозумілим, загальні принципи українського публічного адміністрування закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах [2]. До них відносимо такі: принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина, принцип верховенства права та правового закону, принцип рівності однорідних суб'єктів адміністративного права перед законом, принцип демократизму, принцип взаємної відповідальності суб'єктів публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, принцип гуманізму та справедливості у взаємовідносинах між суб'єктами публічної адміністрації й об'єктами публічного управління [62].

Водночас до основних принципів регулювання взаємовідносин суспільства й публічної адміністрації можна віднести: служіння публічної адміністрації суспільству й людині, обмеженість втручання публічної адміністрації в громадянське й особисте життя людини, повноту прав і

свобод громадян в адміністративно-правовій сфері, зв'язаність публічної адміністрації законом і підконтрольність їх суду, оптимальне доповнення й урівноваження державно-владних повноважень органів виконавчої влади з повноваженнями органів місцевого самоврядування, принципи гласності, відповідальності, самостійності діяльності публічної адміністрації [30].

Принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності її суду є одним з найкращих засобів, «мистецьким винаходом» адміністративного права [63]. В умовах сьогодення він добре формально визначений у вітчизняному адміністративному праві та означає, що під час забезпечення прав, свобод та законних публічних інтересів фізичних і юридичних осіб посадові особи органів виконавчої влади й місцевого самоврядування можуть діяти виключно відповідно до ст. 6 Конституції України, здійснюючи свої повноваження у встановлених Конституцією межах відповідно до законів України, та ст. 19, в якій зазначається, що органи державної влади й місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень [63].

Сутність принципу обмеженості втручання публічної адміністрації в громадянське й особисте життя людини полягає в закономірному встановленні тієї межі, до якої втручання публічної адміністрації у відповідну діяльність продиктовано в чинних історичних умовах інтересами народу України, після чого це втручання не є необхідним, оскільки воно стримує дію механізмів соціальної регуляції, порушує нормальні процеси, що відбуваються в громадському суспільстві, і знижує ефективність виконавчої влади [63; 30, с. 47].

Принцип гласності (або принцип «відкритості дій органів публічної влади») сьогодні отримав деталізацію в Законах України «Про інформацію» № 2938-УІ від 13.01.2011 р. та «Про доступ до публічної інформації» №

2939-УІ від 23.01.2011 р. Цей принцип можна назвати антикорупційним, оскільки саме за допомогою відкритості та гласності в роботі органів публічної влади досягається більш тісний зв'язок з громадськістю та можливість впливу останньої на адміністративно-правове регулювання.

Складовими принципу відповідальності є забезпечення притягнення винних у скоєнні правопорушень до адміністративної відповідальності, забезпечення фізичним і юридичним особам непорушності їхніх публічних прав і свобод, забезпечення належних умов задля відновлення порушеного права суб'єкта адміністративно-правових відносин.

Характеризуючи принцип самостійності, розуміємо, що останній базується на унеможливленні втручання в діяльність суб'єкта публічної адміністрації. Таке втручання можливе лише в певних, визначених законодавством випадках органом, якому він підпорядкований, в усіх інших випадках – лише через суд.

Отже, загальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це засновані на людиноцентристській теорії та на європейській традиції основоположні засади будівництва сучасного публічного адміністрування України, що містять його загальні природні вимоги, тенденції та потреби та є фундаментальною основою в діяльності суб'єктів публічної адміністрації в конкретній сфері суспільного життя – у площині місцевого розвитку. Такими є: верховенство права, законності, демократичності, ефективності та результативності, відкритості та гласності, пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства, самостійності, оптимальної взаємодії органів виконавчої влади й місцевого самоврядування, відповідальності.

Щодо системи спеціальних принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, то яскраво висвітленими в загальному аспекті вони є в працях Ю. Битяка, який наголошує, що спеціальні галузеві принципи взаємопов'язані з принципами виконавчої діяльності публічної адміністрації. Принципи виконавчої діяльності – це потенційна основа формування

галузевих принципів адміністративного права. Водночас варто відзначити, що в нормах адміністративного права принципи виконавчої діяльності постають у зміненому вигляді, набуваючи форми конкретних загальнообов'язкових вимог. Спираючись на досягнення юридичної науки, аналіз чинного адміністративного законодавства України та практики його застосування, можна зробити висновок, що основні принципи формуються у площині взаємовідносин між суспільством й органами виконавчої влади. Вони є безпосереднім засобом реалізації загальних принципів і повніше розкривають природу формування та функціонування адміністративного права України, підкреслюють його місце та роль у правовій системі [30].

Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні необхідно формувати насамперед на основі нормативних актів, адже принципи права впливають на весь процес підготовки нормативно-правових актів, їх видання, встановлення гарантій дотримання правових вимог. Вони є основним критерієм для правотворчої, правозастосовної та правоохоронної діяльності державних органів. Від рівня їх дотримання залежить стабільність та ефективність правової системи [232, с. 47]. Демократизм у місцевому самоврядуванні проявляється через певні вихідні ціннісні, ідейні та правові засади їх організації та діяльності. У цьому аспекті значення принципів місцевого самоврядування насамперед полягає в їх нормативно-регулятивному характері, взаємоузгодженості та взаємодії, сутнісної природи, ефективності впливу принципів на процеси формування муніципалізму в сучасній Україні. Так, нормативно-регулятивний характер принципів місцевого самоврядування проявляється в тому, що вони підлягають текстуальному закріпленню у правових актах. Тому норми-принципи володіють вищим ступенем гарантування, оскільки вони набувають значення загальних правил поведінки. Разом з тим, не тільки нормативне закріплення принципів місцевого самоврядування свідчить про їхній авторитет. Також важливе значення має те, що такі принципи знаходять свій прояв у процесі організації та діяльності місцевого самоврядування,

виявляючи загальносоціальні установки поведінки, певні цінності суспільства [21, с. 24–32; 475, с. 191].

Тобто спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні повинні мати нормативно регламентоване закріплення в чинному законодавстві, оскільки їхня чітка регламентація дозволяє перемістити принципи як теоретичну категорію у практичну реалізацію, активно розвиваючи публічне адміністрування.

Насамперед, визначаючи спеціальні принципи, необхідно звернутися до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. № 333-р, адже це нормативно закріплений стратегічний план розвитку місцевого розвитку. Зазначеною Концепцією визначено, що реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади здійснюється з дотриманням принципів: верховенства права; відкритості, прозорості та громадської участі; повсюдності місцевого самоврядування; субсидіарності; доступності публічних послуг; підзвітності й підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади в питаннях дотримання Конституції та законів України; правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування; державної підтримки місцевого самоврядування; партнерства між державою та місцевим самоврядуванням; сталого розвитку територій [341].

Водночас «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 5 серпня 2020 року № 695 [328] передбачає, що реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні базується на засадах децентралізації, інтегрованого підходу (поєднання галузевого та територіального підходу), цифровізації, державно-приватного партнерства, смарт-спеціалізації та деяких інших.

Загально можемо стверджувати, що спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є частиною комплексної

системи принципів публічного адміністрування місцевого розвитку й формують особливі, специфічні засади, концепційні ідеї функціонування широкого кола суб'єктів публічного адміністрування (органів виконавчої влади, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів громадянського суспільства), репрезентуючи необхідні умови для організації місцевого розвитку як ціннісного об'єкта публічного адміністрування. При цьому, спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є невіддільними правовими елементами загального механізму публічного адміністрування.

Зазначимо, що на наш погляд, новітнє публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися та функціонувати з дотримання наступних спеціальних принципів:

- належного врядування;
- ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам;
- субсидіарності;
- прозорості публічного адміністрування місцевого розвитку;
- партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку;
- високої якості й доступності надання публічних послуг;
- посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні;
- інституційної спроможності територіальних громад;
- стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку;
- соціальної стабільності територіальних громад;
- сталого місцевого розвитку;
- інклюзивного місцевого розвитку;
- зміщення акцентів з економічних аспектів на соціальний добробут населення;
- пропорційного співвідношення між кількісно-якісними показниками ефективності місцевого розвитку;

- самостійності органів місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення;
- гарантування органам місцевої влади власних самоврядних повноважень;
- фінансової самостійності місцевої влади;
- партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку;
- інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку;
- охорони територіальних кордонів.

Зазначаючи про вказані принципи більш спеціалізовано, уточнимо, що за нашим баченням, надзвичайно важливим принципом гарантування місцевого розвитку у правовій державі є принцип належного врядування (good governance), що одночасно поєднує засадничі ідеї пріоритетності інтересів громадськості в демократичному суспільстві, обмеженого втручання держави у правовідносини місцевого самоврядування та налагодження партнерської взаємодії між державою й суспільством з метою ефективно-законного (належного) врядування правовідносин.

Водночас спеціальний принцип підзвітності в системі публічного адміністрування місцевого розвитку не має розвиватися в напрямку ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам, тобто ієрархія відносин місцевого розвитку повинні мати виглядати як «перевернута піраміда» та будуватися знизу (місцева влада) догори (державна влада) з безперервним, законним та об'єктивним контролем за діяльністю місцевої влади з боку держави та громадськості.

Щодо принципу субсидіарності, відзначимо, що це організаційний та правовий принцип, відповідно до якого завдання повинні розв'язуватися на найнижчому або віддаленому від центра рівні, де їхнє розв'язання є можливим та ефективним. Зазначений принцип був закріплений у статті 4 Європейської хартії місцевого самоврядування та введений до

Маастрихтської угоди як фундаментальний принцип договірної бази Європейського Союзу [69, с. 101–108]. Він є одним з найважливіших принципів організації інститутів влади, який має безпосереднє відношення до місцевого самоврядування. Основна ідея цього принципу полягає в тому, що центральна та регіональна влада повинна втручатися в діяльність органів місцевого самоврядування лише тою мірою і в тих межах, за якими територіальна громада не може задовольнити свої різнобічні потреби. Згідно з цим принципом, розподіл повноважень між органами різного територіального рівня має здійснюватися таким чином, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішень до громадянина, з іншого – цей рівень має володіти організаційними, матеріальними й фінансовими ресурсами, що забезпечують обсяг та якість соціальних послуг, що надаються населенню відповідно до загальнодержавних стандартів. Реалізація цього принципу містить два важливі аспекти. З одного боку, субсидіарність передбачає, що влада вищого територіального рівня може втручатися у сферу влади нижчого рівня лише тою мірою, в якій остання продемонструвала свою нездатність. Тобто субсидіарність у цьому значенні базується на принципі невтручання державної влади або органу місцевого самоврядування вищого територіального рівня у розв'язання питань місцевого значення. З іншого боку, субсидіарність прямо передбачає втручання – влада вищого рівня не лише має право, але й повинна втручатися у сферу влади нижчого рівня. Водночас це втручання передбачає не підміну, а певний тип допомоги, яка заохочує владу низових рівнів та наділяє їх повноваженнями [145, с. 28–35; 420, с. 21].

Застосування у практиці публічного адміністрування принципу субсидіарності передбачає можливість задоволення потреб громадянина самостійно, в результаті договірних відносин з іншими громадянами, приватними компаніями або безпосередньо самими органами самоврядування. Втручання держави (очевидно, що деякі послуги не можуть надаватися на нижчому рівні, бо це буде пов'язано з занадто високими

витратами) є мінімальним. Застосовувати економічні та інші важелі впливу державі дозволяється лише в тих випадках, коли йдеться про розв'язання загальнодержавних завдань, або коли ситуація виходить за межі окремо взятої адміністративної одиниці. З одного боку, реалізація цього принципу частково обмежує суверенітет державної влади, але з іншого – без нього неможливе реальне врядування громад і забезпечення «публічності» адміністрування [69, с. 101–108; 359, с. 596].

Отже, спеціальний принцип субсидіарності займає важливу роль у місцевому розвитку, адже закріплений Європейською Хартією місцевого самоврядування як концептуальна засада передачі влади до нижчого за ієрархією рівня адміністрування (до місцевої влади), а влада вищого рівня (органи виконавчої влади) здійснюють обмежене адміністрування із законним обґрунтуванням ефективності втручання в місцевий розвиток для всебічного розширення можливостей та самостійності місцевого самоврядування й задоволення потреб громадськості.

Щодо принципу прозорості публічного адміністрування місцевого розвитку, найперше, що варто зазначити, – прозорість (transparency), в сутнісному розумінні, полягає у вільному поширенні та доступі до суспільно вагомої інформації про діяльність владних установ [496; 119]. Прозорість є однією з основних засад демократичного розвитку держав у сучасному світі. Втім, попри значну кількість досліджень різних аспектів прозорості, науковці продовжують активно дискутувати щодо визначення сутності прозорості, сфер її поширення, шляхів і механізмів забезпечення в діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Для розкриття сутності прозорості неможливо обмежитися рамками тільки одного теоретичного підходу. Так, концептуальне обґрунтування прозорості вітчизняними та закордонними вченими можна звести до декількох позицій. На думку М. Пашковської [294], прозорість – це сукупність компонентів, які формують належний рівень розуміння й обізнаності громадян щодо різних

аспектів діяльності органів влади, а також забезпечують права та можливості доступу до інформації, участі в роботі органів влади, впливу на прийняття рішень і контролю за діяльністю посадових осіб. Безперечно, сутність транспарентності як суспільно-політичного явища, шляхи й конкретні механізми її забезпечення можуть з часом змінюватися та наповнюватися новим змістом. Адже забезпечення транспарентності в діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування є складним системним процесом, що потребує постійного вдосконалення, з огляду на виклики, які постають перед органами державної влади та громадськістю [294, с. 140–143]. Вчений Е. Афонін [17] під «транспарентністю» визначає базову властивість політичної влади, яка забезпечує розвиток демократії, громадянського суспільства шляхом відкритості дій різних гілок влади, процедури прийняття політичних рішень та активізації суспільного контролю над діяльністю органів державної влади й управління. Запровадження транспарентності влади сприяє розв'язанню проблем відповідальності й ефективності державного управління [17, с. 14]. Водночас В. Пилаєва [307] вважає, що система забезпечення реалізації принципу транспарентності в діяльності органів виконавчої влади, побудована за критерієм рівня участі представників громадськості у процесі вироблення державної політики, поділена на чотири блоки: 1) інформування, яке містить форми: забезпечення механізму реалізації права доступу до публічної інформації, забезпечення висвітлення діяльності органів виконавчої влади ЗМІ та запровадження механізмів електронного врядування; 2) реалізація заходів залучення громадськості до процесу прийняття політичних рішень: система заходів сприяння розвитку громадянського суспільства, механізм налагодження органами виконавчої влади зворотного зв'язку з громадськістю, застосування інструментів безпосередньої демократії, консультування органів виконавчої влади з громадськістю, впровадження електронної демократії; 3) налагодження політичного діалогу влади й суспільства, 4) побудова партнерських відносин [307, с. 103].

На наш погляд, українській владі варто активніше розширювати принцип прозорості публічного адміністрування місцевого розвитку, тобто забезпечувати вільний доступ суспільної інформації про стан публічного адміністрування та діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку шляхом впровадження інформаційних технологій та інноваційно-правових заходів залучення суспільства (громадськості) до процесу публічного адміністрування.

Слід враховувати, що створення ефективної системи партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в умовах децентралізації державно-управлінських послуг на рівні місцевого самоврядування залежить від результатів подальших досліджень щодо форм, методів, механізмів і чіткого законодавчого забезпечення такої системи [204].

Механізми взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку мають спиратися на прозору, чітку й несуперечливу систему правових регуляторів, які забезпечують процедуру партнерства та співпраці; публічні й контрольовані процедури розробки та реалізації проєктів і моделей партнерства та співпраці; різноманітні форми фінансування взаємодії з різних джерел на основі відкритих конкурсів; заходи навчально-професійного спрямування щодо вивчення та поширення європейського й вітчизняного досвіду взаємодії. Для вдосконалення механізмів взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку з боку перших необхідно розробити програми координації дій та запровадити заходи спільного планування щодо визначення та розв'язання першочергових проблем регіонального й місцевого розвитку, визначити необхідні обсяги ресурсно-фінансового забезпечення реалізації таких програм, заходів і дій [204].

Таким чином, принцип партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку полягає у здійсненні спільних дій, створенні проєктів, програм, заходів і налагодженні тісних взаємозв'язків на національному, транснаціональному й міжнародному рівнях для формування

багаторівневої інституційної системи адміністрування місцевими територіями з метою розширення їхніх можливостей та всебічного розвитку.

Щодо наступного принципу насамперед варто вказати, що об'єктивною закономірністю сучасного розвитку цивілізації є пріоритет соціальних аспектів, сукупність тенденцій та пропорцій, які формуються в соціальній сфері, визначаючи якість життя людини. Економічна парадигма, що панувала протягом десятиліть у вітчизняній та світовій управлінських системах, концентрувала увагу переважно на матеріально-речових аспектах, надаючи їм значення домінанти суспільного розвитку. Поряд з цим досвід багатьох країн засвідчив, лише швидке економічне зростання не забезпечує задоволення основних матеріальних потреб великої кількості населення, не створює сприятливого соціально-духовного клімату, не розв'язує проблеми екології, культури, освіти, особистої безпеки і суспільної моралі, тобто не забезпечує автоматичного покращення якості життя [390, с. 9].

Сучасна наука формує новий підхід до проблем управління. Цільовим орієнтиром економічного та соціального розвитку є розв'язання проблем життєдіяльності людини (особи), соціальних груп, суспільства загалом. Тобто основним завданням публічного адміністрування стає покращення добробуту населення як основної складової якості його життя, що в умовах розвитку громадянського суспільства полягає в забезпеченні законодавчих, організаційних, економічних та інших умов для цього [390, с. 9]. Як інструмент покращення публічного адміністрування функціонують публічні послуги. Надання публічних послуг для фізичних та юридичних осіб має стати однією з ключових функцій державної влади й місцевого самоврядування. Держава, як правило, повинна залишити за собою тільки функцію контролю за якістю надання таких послуг і надання адміністративних послуг виключно загальнодержавного значення [282, с. 63].

Надання якісних і доступних послуг громадянам є одним з головних напрямків діяльності сучасних органів публічної влади України. В Україні застосовується модель надання послуг через відповідні центри надання

адміністративних послуг, створені при органах державної та муніципальної влади. Правові основи й форми діяльності центрів надання адміністративних послуг визначаються Законом України «Про адміністративні послуги». Сьогодні об'єднані територіальні громади отримали від держави суттєві преференції, які дозволяють забезпечити якісний сервіс з надання базових послуг своїм жителям. Перелік послуг, які можуть надаватися на місцях, постійно розширюється. Жителі об'єднаних громад очікують від місцевої влади зручних і якісних адміністративних послуг. Саме тому важливо, щоб кожна об'єднана громада швидше вирішила, яким чином мобільно та доступно надавати ці послуги жителям. Всі послуги органів влади повинні бути максимально наближені до людей та розв'язати це питання може створення такої структури як Центр надання адміністративних послуг. Водночас якість роботи центрів надання адміністративних послуг визначає рівень довіри громадян до влади, безпосередньо залежить від того, як держава виконує свої функції, де надання адміністративних послуг займає одну з ключових позицій [236, с. 82].

Важливу роль у публічному адмініструванні відіграє принцип високої якості та доступності надання публічних послуг на місцевому рівні, рівень надання яких прямо впливає на розвиток територій, висвітлюючи довіру громадськості до місцевої та державної влади.

Якщо легітимність віддзеркалює відповідність політичного режиму панівним у суспільстві цінностям і нормам, то довіра відбиває очікування громадян відповідно до того, що політична система буде давати передбачувані результати, які відповідають їхнім інтересам. У подібній ситуації завдання влади – заручитися довірою та підтримкою як можна більшої кількості громадян. Наявність такої довіри буде означати певний символ задоволення основних інтересів різних соціальних груп, тобто виправдання очікувань людей у форматі симбіозу логічно змістовних та емоційно забарвлених інтересів. Питання полягає в тому, щоб змінити глибинні взаємини в суспільстві, щоб люди внутрішньо стали жити за

новими правилами, а це без добровільної згоди запровадити неможливо. Народ має прийняти реформи серцем, його слід у цьому переконати, оскільки порядки, які люди внутрішньо не приймають, діятимуть формально, що буде рівнозначним їхній відсутності, не кажучи вже про те, що запровадження та підтримування цих порядків потребує примусу, який вимагає колосальної трати енергії. Саме тому довіра громадян до влади потрібна, коли остання хоче здійснити глибинні суспільно-політичні й економічні перетворення [211].

На рівень довіри населення місцевим органам влади впливають наступні фактори: суб'єктивні (професіоналізм, компетентність державного службовця, його моральні якості, а також соціально- та індивідуально-психологічні характеристики самих людей, суб'єктивні, особистісно-значущі аспекти їхнього ставлення до наявної влади та її органів); об'єктивні (ефективність діяльності органів влади та пов'язані з нею політичні, економічні й соціокультурні умови життя суспільства) [82, с. 46-48; 170, с. 80].

Довіра до влади (зокрема, місцевої) тісно корелює з прозорістю діяльності органів влади та врахуванням ними поглядів населення під час ухвалення управлінських рішень – зростання довіри населення до владних інституцій супроводжується збільшенням упевненості мешканців у тому, що місцева влада враховує думку населення під час ухвалення управлінських рішень, а також що представники влади добре інформують громадян про актуальні питання, які обговорюються в місцевій раді та про те, на що витрачено бюджетні кошти [206, с. 183].

Отже, ідейним принципом формування ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку є засада посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні, що має філософську природу, корелюючись з правовими інструментами функціональності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку щодо демократизації суспільства при розв'язанні питань місцевого значення.

Окремо зазначимо, що стратегічне планування розвитку територій в Україні набуває актуальності у процесі реформи децентралізації, що триває. Об'єднані територіальні громади, до складу яких можуть входити міста різних розмірів і можливостей (від міст обласного або районного значення до маленьких містечок), отримали розширені повноваження й сьогодні мають можливість використовувати наявні та додаткові ресурси (природні, інфраструктурні, соціальні, трудові, фінансові, інноваційні, інвестиційні, інформаційні, науково-технічні тощо) для збільшення доходів місцевих бюджетів, отримання більших можливостей впливу на свій розвиток та створення умов для зростання добробуту населення. Успішними стають ті території, які завдяки вдало розробленим стратегіям розвивають власну спроможність, підтримують та поліпшують внутрішні умови життєдіяльності, вдало використовують зовнішні фактори, що впливають на надходження інвестиції та подальший ефективний розвиток з використанням технологічних новацій [476, с. 132–139].

Стратегічне бачення (*Strategic vision*) в місцевому розвитку означає, що влада та громадськість мають широку й довгострокову перспективу щодо втілення принципів *Good Governance* та людського розвитку. Це також передбачає врахування історичної, культурної й соціальної складових, які впливають на означену перспективу [496; 119]. Мати стратегію означає зробити вибір для інвестицій. Держави-члени й регіони повинні підтримувати лише обмежену кількість чітко визначених пріоритетів для інвестицій на основі знань та/або кластерів. Спеціалізація означає зосередження на конкурентних силах і реалістичних потенціалах зростання, що підтримуються критичною масою діяльності та підприємницькими ресурсами. Визначення пріоритетів не повинно бути процесом «зверху вниз», «вибираючи переможця». Це має бути інклюзивний процес залучення зацікавлених сторін, орієнтований на «відкриття підприємницької діяльності», який є інтерактивним процесом, в якому ринкові сили та приватний сектор відкривають і виробляють інформацію про нові заходи,

уряд оцінює результати та надає можливість цим суб'єктам реалізацію цього потенціалу. Стратегія повинна охоплювати широке уявлення про інновації, підтримку технологічних, а також практичних і соціальних інновацій. Це дозволить кожному регіону та державам-членам формувати політичний вибір відповідно до їхніх унікальних соціально-економічних умов [389, с. 24].

Необхідність і актуальність планування діяльності територій, зокрема українських міст, на основі запровадження стратегічного підходу на засадах сталого територіального розвитку та з використанням елементів розумності дедалі зростає. Як наслідок, всі учасники процесу (влада, бізнес, територіальна громада тощо) отримують переваги: зростає наукова та практична обґрунтованість соціально-економічних та організаційних заходів, підвищується ефективність прийняття управлінських рішень; розширюється коло учасників процесу, повніше враховуються їхні інтереси й потреби; зростає прозорість, створюються можливості для досягнення спільних цілей, об'єднання матеріальних і фінансових ресурсів всіх суб'єктів власності для прискорення реалізації програм територіального розвитку; місцеві органи влади й органи місцевого самоврядування отримують можливість спрямовувати спільні зусилля громади на розв'язання нагальних економічних, соціальних, екологічних проблем і майбутній активний розвиток усіх сфер життєдіяльності території; повніше використовується наявний потенціал територій для активізації соціальних, економічних, екологічних перетворень і розвитку; розвиток сучасних інформаційних технологій та інформаційного середовища сприяє їхньому використанню в різних сферах діяльності, які необхідно враховувати задля досягнення цілей сталого місцевого розвитку [476, с. 132–139].

Отже, важливим в публічному адмініструванні є принцип стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку, що полягає у формуванні загальнонаціональних і місцевих стратегій розвитку територій як інтерактивно-нормативного процесу визначення проблем та оптимальних напрямків діяльності інституційних владних суб'єктів у сфері публічного

адміністрування місцевого розвитку.

Процес демократизації передбачає створення таких інститутів та інституцій суспільства, що забезпечують взаємодію спроможного демократичного уряду й активного та розвинутого громадянського суспільства. Для створення доступу громадськості до прийняття рішень щодо розв'язання проблем зусилля системи публічного врядування спрямовуються на зміцнення своєї соціальної, освітньої, технологічної, юридичної та інституційної інфраструктури. Важливим інститутом публічного врядування є місцеве самоврядування. Саме недосконалість інституційної спроможності місцевого самоврядування є одним з головних факторів, що гальмує розвиток територій та затримує підвищення добробуту населення [160, с. 296-309].

Інституційна спроможність місцевого спрямування є здатністю інституту місцевого самоврядування реалізувати всі загальноприйняті, законодавчо та традиційно усталені норми, правила й обмеження, формування, регулювання та використання яких забезпечує функціонування інституту місцевого самоврядування. Розуміння та співпраця з боку громадськості є найважливішими складовими спроможності місцевого самоврядування. Аналіз діяльності органів місцевого самоврядування в Україні показує, що багато з них мають ресурси та вміння, потрібні для належного виконання своїх функцій. Більшість органів намагаються підвищити свою спроможність шляхом використання зовнішніх порад (або від іноземних донорів, або через роботу у спільних проєктах, зокрема з українськими науковцями) [160, с. 296-309].

Таким чином, принцип інституційної спроможності територіальних громад полягає у їх правоздатності самостійно функціонувати, інтегруватися та розвиватися як базова організаційна адміністративна одиниця, спроможність якої прямо визначає рівень розвитку окремої території та загальну належність процесу децентралізації.

Принцип стабільності створює умови для усталеності правозастосування, основу для стійкості як усієї системи права, так і її

окремих інтегративних елементів. Водночас варто зазначити, що принцип стабільності в жодному разі не можна сприймати як такий, що якимось чином нівелює динамізм правової системи. Мало того, принцип стабільності в його загальноправовому виразі часто вживають в одному терміносполученні з принципом динамізму – «принцип стабільності та динамізму». Такого роду підхід зумовлюється необхідністю забезпечити рівновагу між усталеністю нормативного масиву й необхідністю його перманентної модернізації в силу трансформаційного потенціалу суспільних відносин. З вищезазначеного вбачається, що принцип стабільності в жодному разі не повинен сприйматися як такий, що спрямований на «консервацію» нормативних приписів. Відповідне вихідне положення повинно не стримувати сучасні процеси у сфері нормотворчості, а забезпечувати їхню послідовність, виваженість і передбачуваність. Під послідовністю в цьому разі мається на увазі певною мірою «спадковість», правонаступність нормотворчої діяльності. Тобто такий стан справ, коли нові нормативні приписи гармонійно інтегруються до вже наявної системи нормативних положень. Що стосується виваженості, яку надає принцип стабільності нормотворчій діяльності, вона проявляється, зокрема, в тому, що прийняття нормативних положень повинно бути продуманим, плануватися так, щоб надалі можна було забезпечити інтеграцію таких приписів у поточний, вже чинний нормативний масив. Коли ж ідеться про передбачуваність реалізації, якій у сфері нормотворчості сприяє принцип стабільності, то вона проявляється, зокрема, в темпорально-відтерміновуваних аспектах, які впроваджує відповідне вихідне положення в нормативно-установчу діяльність. Так, окремим проявом принципу стабільності може бути вимога, яка встановлює строки, протягом яких нормативний припис нібито перебуває в «замороженому» стані, тобто вже інтегрований до нормативної системи, проте його правозастосування (правореалізація) відтермінується на певний строк. Такого роду стан справ дозволяє суб'єктам права ознайомитися з новими нормативними вимогами й завчасно оптимізувати свою діяльність

відповідно до нових вимог. Відповідний підхід дозволяє забезпечити дійсну, а не ілюзорну реалізацію презумпції знання законодавства [44, с. 138-142].

Відповідно, принцип соціальної стабільності територіальних громад має забезпечуватися ефективною фінансово-управлінською діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо економічно-соціального розвитку територій, що динамічно й поступово набуватимуть соціальну сталість через економічну самодостатність.

Загальний стан фінансового й матеріального достатку місцевих бюджетів знаходиться у значній залежності від центральних органів державної влади. Такий стан речей суперечить як положенням міжнародних актів, згоду на обов'язковість яких було надано Верховною Радою України, так і динаміці становлення України як сучасної, демократичної держави. В цьому разі необхідно рухатися двома паралельними шляхами. З одного боку – вдосконалювати відповідну законодавчу базу текстуально, досягти однозначності та зрозумілості термінології, уникнути суперечностей в різних нормативно-правових актах, узгоджувати термінологію бюджетного законодавства з термінологією інших галузей законодавства, а з іншого – вдосконалювати законодавство якісно, посилюючи власну дохідну базу місцевих бюджетів, їхню самостійність, досягати збільшення забезпечених фінансовими ресурсами повноважень місцевих бюджетів з метою найповнішого забезпечення інтересів населення окремих територій та регіонів України, використовувати позитивний досвід у цій сфері економічно сильних і розвинених країн світу [52, с. 49–61].

Повноцінне й ефективне виконання функцій органами місцевої влади, створення необхідних умов соціально-економічного зростання та розвитку держави вимагає стабільних і реальних джерел формування доходів місцевих бюджетів, оскільки саме від інституційної розвиненості та причетності місцевого самоврядування до прийняття та реалізації важливих для громади чи декількох громад рішень залежить визнання того чи іншого політичного режиму таким, що забезпечує розвиток демократії, громадянського

суспільства та правової держави [52, с. 49–61].

Фінансова самостійність місцевої влади є однією з атрибутивних умов функціонування місцевого самоврядування. Забезпечення фінансової незалежності дає змогу підвищити ефективність діяльності місцевого самоврядування з метою повнішого задоволення потреб і реалізації інтересів територіальних громад. Зміцнення фінансової самостійності місцевого самоврядування можливо за умови реформування системи міжбюджетних відносин, що сприятиме проведенню ефективної бюджетної політики [235, с. 317].

Тому принцип фінансової самостійності місцевої влади – це керівна засада повноцінного фінансування місцевої влади, що дозволяє їм самостійно розв'язувати питання місцевого значення, зокрема й ті, які вимагають фінансування для задоволення потреб та інтересів територіальних громад.

Також зазначимо, що партисипативна демократія (демократія участі) – це такий вид демократії, який передбачає безпосередню участь членів територіальної громади в управлінні громадою (або громадян – в управлінні державою), тобто у процесах підготовки, ухвалення управлінських рішень та контролю за їхньою реалізацією. Головною відмінною ознакою демократії участі є те, що участь особи в суспільних процесах має бути саме безпосередньою, тобто член громади (громадянин) бере участь в управлінні громадою (державою) не через когось (іншу уповноважену особу чи орган), а особисто – через відповідні механізми участі. Між демократією участі та представницькою демократією існує чітка межа, коли громадяни через свою участь у виборах комусь (особі чи органу) делегують повноваження здійснювати управління від їхнього імені. Розвиток механізмів демократії участі фактично є визнанням недостатності механізмів представницької демократії, потреби їх доповнення та розширення з метою кращого врахування інтересів кожного члена громади. Водночас демократія участі не може й не повинна підмінювати представницьку демократію: ефективне управління можливе лише за умови збалансованого поєднання цих двох

видів демократичних механізмів [317; 1, с. 5].

До форм партисипативної демократії, які одержали своє законодавче закріплення в Україні, належать місцеві референдуми, місцеві вибори, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, органи самоорганізації населення, опитування громадян тощо. Проте стан законодавчої регламентації цих форм є вкрай незадовільним. Зокрема, відсутня законодавча основа призначення та проведення місцевих референдумів, що не лише гальмує можливість безпосереднього розв'язання громадою питань місцевого значення, але й зводить нанівець окремі організаційно-правові механізми реалізації муніципально-правової відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед громадами; недоопрацьовані окремі положення законодавства про місцеві вибори, зокрема й щодо реєстрації виборців, яка мала б забезпечити найбільш сприятливі організаційно-правові умови для волевиявлення всіх членів територіальних громад, що мають право голосу; фрагментарною є правова регламентація таких форм безпосередньої участі населення у здійсненні місцевого самоврядування як місцеві ініціативи, загальні збори, громадські слухання. Останні з названих форм на законодавчому рівні одержали лише своє закріплення, питання ж їх змісту, процедурно-процесуальних особливостей передані законодавцем на рівень муніципального нормотворення. Така модель регламентації мала забезпечити максимальне врахування місцевих особливостей та сприяти самоорганізації громад. Але, як свідчить практика, зазначені форми муніципальної демократії належного регулювання не одержують, а відтак не спричиняють відчутного впливу на здійснення місцевого самоврядування [154, с. 248].

Розвиток партисипативної демократії та підвищення рівня участі громадян у суспільно-політичному житті на місцевому рівні є важливим завданням реформи місцевого самоврядування як в Україні, так і в інших європейських країнах. Це може бути досягнуто як шляхом розвитку національного законодавства, вивчення, узагальнення та поширення кращих

практик, так і шляхом розвитку співпраці України з іншими країнами й міжнародними організаціями, зокрема Радою Європи, що має неабиякий досвід у галузі розвитку партисипативної демократії на місцевому рівні. Йдеться про унікальну (та єдину в Європі) правову базу Ради Європи в галузі місцевої та регіональної демократії (Європейська Хартія місцевого самоврядування та додатковий (Утрехтський) протокол до неї, Європейська Конвенція щодо транскордонної співпраці між територіальними владами або громадами та три додаткові протоколи до неї, переглянута Європейська Хартія міст, переглянута Європейська Хартія щодо участі молоді в суспільно-політичному житті на місцевому й регіональному рівнях, інші рекомендації Комітету Міністрів, Парламентської Асамблеї та Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи), а також нові інноваційні інструменти щодо розвитку місцевої та регіональної демократії (зокрема Європейська Стратегія інновацій та належного врядування на місцевому рівні, Європейський тиждень місцевої демократії тощо) [372; 155, с. 40; 96].

Отже, запорукою місцевого розвитку є дотримання принципу партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку, тобто законної участі громадськості у розв'язанні питань місцевого значення та здійснення громадськістю контролю за публічним адмініструванням.

Інтереси територіальних громад України вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження їхнього науково-технологічного потенціалу, забезпечення ефективнішого його використання для подолання кризових явищ в економічному та соціальному розвитку [224, с. 409–419]. Інновації в місцевому самоврядуванні як засіб управління розвитком територіальних громад мають бути тісно пов'язаними з систематизацією діяльності всіх інституцій, що входять до складу територіальних громад [14, с. 80].

Інноваційними інструментами місцевого розвитку є інструменти, що допомагають збільшувати кількість підприємців і компаній, покращувати

якість робочих місць, підвищувати інноваційність економіки регіону. Ці інструменти націлені як на розвиток території та підвищення рівня її конкурентоспроможності, так і на створення сприятливого підприємницького клімату в певній місцевості, а також на модернізацію людського капіталу, внаслідок чого збільшується кількість робочих місць і знижується рівень безробіття. Використання інноваційних інструментів дає можливість розв'язати проблеми розвитку територій в сучасних умовах і покращити соціально-економічний стан країни загалом [36, с. 188].

Також варто зазначити, що основним недоліком у формуванні цілісної інноваційної системи у сфері місцевого самоврядування є відсутність стратегії переходу територіальних громад до інноваційної моделі розвитку, неналежне використання методів наукового планування на всіх рівнях управління (системного аналізу, прогнозування, оптимізації, програмно-цільових методів управління тощо), недостатній рівень інноваційної культури працівників органів місцевого самоврядування [224, с. 409–419].

Принцип інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку дозволяє найбільш системно, комплексно та модернізаційно здійснювати публічне адміністрування, використовуючи різноманітні інноваційні інструменти, системи та процедури у розв'язанні питань місцевого значення, що є складовою стратегічного планування місцевого розвитку на загальнонаціональному та місцевому рівні.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо визначення системи й опису змісту принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) система публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні містить загальні принципи (що охоплюють аспекти побудови й функціонування публічного адміністрування) та спеціальні принципи (що є характерологічними концепційними основами діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні;

2) загальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в

Україні – це засновані на людиноцентристській теорії та на європейській традиції основоположні засади будівництва сучасного публічного адміністрування України, що містять його загальні природні вимоги, тенденції та потреби, а також є основою в діяльності суб'єктів публічної адміністрації в конкретній сфері суспільного життя – у площині місцевого розвитку. Такими є: верховенство права; законності; демократичності; ефективності та результативності; відкритості та гласності; пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства; самостійності; оптимальної взаємодії органів виконавчої влади й місцевого самоврядування; відповідальності;

3) спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні повинні мати нормативно регламентоване закріплення в чинному законодавстві, оскільки їх чітка регламентація дозволяє перемістити принципи як теоретичну категорію у практичну реалізацію, активно розвиваючи публічне адміністрування. Вони є частиною комплексної системи принципів публічного адміністрування місцевого розвитку та формують особливі, специфічні засади, концепційні ідеї функціонування широкого кола суб'єктів публічного адміністрування (органів виконавчої влади, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів громадянського суспільства), репрезентуючи необхідні умови для організації місцевого розвитку як ціннісного об'єкта публічного адміністрування. Водночас спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є невіддільними правовими елементами загального механізму публічного адміністрування;

4) аналіз системи спеціальних принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні виявив наступне:

– принцип належного врядування (good governance) одночасно поєднує засадничі ідеї пріоритетності інтересів громадськості в демократичному суспільстві, обмеженого втручання держави у правовідносини місцевого самоврядування та налагодження партнерської взаємодії між державою та

суспільством з метою ефективного й законного (належного) врядування правовідносин;

– принцип підзвітності в системі публічного адміністрування місцевого розвитку має розвиватися в напрямку ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам, тобто ієрархія відносин місцевого розвитку повинні мати виглядати як «перевернута піраміда» та будуватися знизу (місцева влада) догори (державна влада) з безперервним, законним та об'єктивним контролем за діяльністю місцевої влади з боку держави та громадськості;

– принцип субсидіарності закріплений Європейською Хартією місцевого самоврядування як концептуальна засада передачі влади до нижчого за ієрархією рівня адміністрування (до місцевої влади), а влада вищого рівня (органи виконавчої влади) здійснюють обмежене адміністрування з законним обґрунтуванням ефективності втручання в місцевий розвиток для всебічного розширення можливостей та самостійності місцевого самоврядування й задоволення потреб громадськості;

– принцип прозорості передбачає забезпечення вільного доступу до суспільної інформації про стан публічного адміністрування та діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку шляхом впровадження інформаційних технологій та інноваційно-правових заходів залучення суспільства (громадськості) до процесу публічного адміністрування. Українській владі варто активніше розширювати принцип прозорості публічного адміністрування місцевого розвитку;

– принцип партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку полягає у здійсненні спільних дій, створенні проєктів, програм, заходів і налагодженні тісних взаємозв'язків на національному, транснаціональному й міжнародному рівнях для формування багаторівневої інституційної системи адміністрування місцевими територіями з метою розширення їх можливостей та всебічного розвитку;

– принцип високої якості й доступності надання публічних послуг на

місцевому рівні прямо впливає на розвиток територій, однак є чинником підняття довіри громадськості до місцевої та державної влади;

– ідейним принципом формування ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку є засада посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні, що має філософську природу, корелюючись з правовими інструментами функціональності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку щодо демократизації суспільства при розв'язанні питань місцевого значення;

– принцип стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку полягає у формуванні загальнонаціональних і місцевих стратегій розвитку територій як інтерактивно-нормативного процесу визначення проблем та оптимальних напрямків діяльності інституційних владних суб'єктів у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку;

– принцип інституційної спроможності територіальних громад полягає в їхній правоздатності самостійно функціонувати, інтегрувати й розвиватися як базова організаційна адміністративна одиниця, спроможність якої прямо визначає рівень розвитку окремої території та загальну належність процесу децентралізації;

– принцип соціальної стабільності територіальних громад має забезпечуватися ефективною фінансово-управлінською діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо економічно-соціального розвитку територій, які динамічно-поступово набуватимуть соціальної сталості через економічну самодостатність;

– принцип фінансової самостійності місцевої влади як керівна засада повноцінного фінансування місцевої влади дозволяє їм самостійно розв'язувати питання місцевого значення, зокрема й ті, які вимагають фінансування з метою повного задоволення потреб та інтересів територіальних громад;

– принцип партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку репрезентує

законну участь громадськості у розв'язанні питань місцевого значення та здійсненні громадськістю контролю за реалізацією публічного адміністрування;

– принцип інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку дозволяє найбільш системно, комплексно та модернізаційно здійснювати публічне адміністрування, використовуючи різноманітні інноваційні інструменти, системи та процедури у розв'язанні питань місцевого значення, що є складовою стратегічного планування місцевого розвитку на загальнонаціональному та місцевому рівні.

Отже, в широкому сенсі під принципами публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розуміти основні вихідні, об'єктивно зумовлені парадигми, на яких базуються та забезпечуються права і свободи людини та громадянина через механізм публічного адміністрування, а також нормальне функціонування громадянського суспільства й держави; у вузькому – керівні настанови ефективної та результативної діяльності публічної адміністрації в досліджуваній сфері.

Новітнє публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися та функціонувати з дотримання наступних спеціальних принципів: належного врядування; ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам; субсидіарності; транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку; партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку; високої якості й доступності надання публічних послуг; посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні; інституційної спроможності територіальних громад; стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку; соціальної стабільності територіальних громад; сталого місцевого розвитку; інклюзивного місцевого розвитку; зміщення акцентів з економічних аспектів на соціальний добробут населення; пропорційного співвідношення між кількісно-якісними показниками ефективності місцевого розвитку; самостійності органів

місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення; гарантування органам місцевої влади власних самоврядних повноважень; фінансової самостійності місцевої влади; партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку; інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку; охорони територіальних кордонів.

3.3. Адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні

Процеси політичних перетворень у державі, становлення нового державного ладу, нової системи місцевого самоврядування стали вимагати нових поглядів на вже наявні форми й методи діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. Хоча юридична наука приділяє достатньо уваги вивченню основоположних засад функціонування інституту місцевого розвитку, фактично поза увагою вчених залишаються питання організаційно-правових форм і методів роботи публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні, попри постійне збільшення обсягу питань, які розв'язує місцева влада [463, с. 58–62].

У загальному розумінні, інструменти діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні є сукупністю способів реалізації їх компетенції. Але єдиних усталених наукових підходів щодо питання адміністративного інструментарію діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні в науковій літературі бракує [463, с. 58–62].

Зокрема сучасні позиції науковців зводяться до того, що до інструментів публічного адміністрування належать форми й методи адміністративної діяльності публічної адміністрації [65, с. 143]. Формуючи сутність форм діяльності, варто проаналізувати деякі наукові позиції. Наприклад, Ю. Старилів [392] під формами управління розуміє зовнішньо

виражені та юридично оформлені дії органу управління (або посадової особи), які здійснюються в межах його компетенції та тягнуть юридично визначені правові наслідки. Вчений наділяє форми державного управління такими ознаками: вони встановлені в нормативному акті; мають державно-владну природу; мають підзаконний характер, викликаний підзаконним характером повноважень органів управління та їхніх посадових осіб; у формах державного управління проявляється виконавчо-розпорядча діяльність. Форми державного управління, на думку науковця, застосовуються органами виконавчої влади, які він називає органами управління публічної влади. Що ж стосується конкретних видів форм державного управління, то до них зараховуються: видання нормативних правових актів, видання ненормативних (індивідуальних) правових актів, укладення договорів, здійснення інших юридично значущих дій юридичного характеру на підставі закону або на підставі виданого правового акту управління, здійснення організаційних дій, виконання матеріально-технічних дій [392, с. 212, 216, 219]. Правову форму публічного адміністрування В. Білою [32] визначено як структуровану відповідно до встановленої юридичної процедури об'єктивацію в адміністративному праві волевиявлення уповноваженого на виконання функцій публічного адміністрування суб'єкта, що зумовлює настання юридичних наслідків у матеріальних і процедурно-процесуальних відносинах. Вказані наслідки виникають відповідно до сфери дії, юридичної сили та юридичного змісту владних велінь, визначених компетенцією суб'єкта волевиявлення та стадією механізму адміністративно-правового регулювання [32, с. 4]. Безпосередньо звертаючись до поняття «інструменти адміністративної діяльності», І. Патерило комплексно визначив, що нині необхідною та своєчасною виглядає заміна категорії «форми державного управління» поняттям «інструменти діяльності публічної адміністрації», під якими варто розуміти всю сукупність засобів (прийомів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають

у сфері публічного управління [293, с. 289]. Більш системно В. Галуцько [65] визначив, що інструмент публічного адміністрування – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований в межах суворої відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного для публічного адміністрування результату [65, с. 143].

Тут доречно вказати, що, на наш погляд, основним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є адміністративно-правова норма, а точніше – їхня сукупність у певному акті, останні з яких представлені законодавчо-нормативною базою, яка логічно об'єднує всі принципи, правила та процедури, дотримання яких є необхідною умовою ефективності й результативності конкретної адміністративної діяльності публічної адміністрації.

Ми переконані, що інструмент реалізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та інструменти діяльності публічної адміністрації, яка реалізовує механізм втілення державно-владної та сервісної реалізації публічної влади на місцях, є різними правовими явищами. Як приклад, одним з інструментів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є Державна стратегія регіонального розвитку (наразі вона затверджена на 2021–2027 роки Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695), а інструментами її реалізації слугують конкретні адміністративні дії (форми й методи) уповноважених суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку.

Але як видно з вищезазначеного, в науці адміністративного права сформовано, що форми публічного адміністрування і є формами адміністративної діяльності публічної адміністрації, які поділяються на: видання адміністративних актів (видання підзаконних нормативно-правових актів і видання індивідуальних адміністративних актів); укладення адміністративних угод; вчинення інших юридично значущих адміністративних дій; здійснення матеріально-технічних операцій [65, с.

143].

Власне видання індивідуальних адміністративних актів є найбільш поширеним способом реалізації адміністративних повноважень органів публічної адміністрації; без їхнього видання не може бути розв'язано жодної більш-менш важливої справи в цій сфері. Видання індивідуальних адміністративних актів є близьким до нормативного, але не тотожне йому. Відмінність між ними полягає в тому, що індивідуальні адміністративні акти встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини. Вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів управлінських відносин і їхня дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноразового застосування [64, с. 135].

Категорію індивідуального акту публічної адміністрації було досліджено В. Білою [32] та виділено такі основні ознаки: 1) є волевиявленням суб'єкта публічної адміністрації щодо реалізації власної компетенції відносно конкретної ситуації, особи, майна, об'єкта матеріального світу, правового режиму. На відміну від нормативно-правового акту, індивідуальний акт публічного адміністрування не завжди є рішенням та не завжди має управлінський характер; 2) владний, тобто такий, що є обов'язковим до виконання, забезпечений правовими засобами, зокрема й можливістю застосування заходів адміністративного примусу, юридичної відповідальності; 3) володіє спеціальними ознаками юридичних наслідків, що полягають у здатності спричинити зміни в адміністративно-правовому статусі особи, правовому режимі майна, об'єкта, території, ситуації. Відмінність між нормативно-правовим актом та індивідуальним актом публічного адміністрування полягають не лише в юридичному змісті, виконуваних функціях і модифікаціях юридичних наслідків, а й у сфері виникнення останніх. Якщо нормативно-правовий акт публічного адміністрування може спричинити безпосередню зміну норм інших галузей права, то індивідуальний акт публічного адміністрування завжди викликає

зміни в адміністративно-правовому статусі особи, через що опосередковано впливає на її здатність реалізовувати права та виконувати обов'язки в інших видах правовідносин; 4) виражає стан реалізації функцій публічного адміністрування, оскільки його дія вичерпується виконанням закріплених у ньому приписів [32, с. 284].

Прийняття актів органами та посадовими особами місцевого самоврядування є правовою формою реалізації ними власних і делегованих державою повноважень. Правові акти місцевого самоврядування різняться між собою за формою, змістом, юридичною силою, юридичними властивостями, дією в часі та просторі, порядком і підставами прийняття. Завдання класифікації полягає в тому, щоб виявляти особливості окремих угруповань вказаних актів, що має важливе значення при їхньому виданні. Правильно проведена класифікація вносить впорядкованість у доволі складну й розгалужену систему правових актів місцевого самоврядування, дає змогу виявити об'єктивні тенденції та закономірності розвитку цієї системи, дає можливість повніше усвідомити юридичну природу цих актів, допомагає налагодити чіткий контроль за їхнім впровадженням, забезпечує правильний науковий підхід при систематизації вказаних актів, тобто сприяє вдосконаленню правових форм діяльності органів (посадових осіб) місцевого самоврядування [141, с. 219-224; 152, с. 3].

Серед індивідуальних актів виділяють муніципальний правовий акт як офіційний юридичний документ тимчасового характеру, прийнятий територіальною громадою, органом чи посадовою особою місцевого самоврядування в межах їхніх власних чи делегованих повноважень, у визначених Конституцією, законами України, статутом територіальної громади, регламентом місцевої ради порядку й формі, спрямований на встановлення, зміну, доповнення (перегляд) або скасування розрахованих на багаторазове застосування правових приписів, які мають обов'язкову юридичну силу на відповідній території. Система муніципальних правових актів є складним комплексним утворенням, яке за своїм обсягом і видовим

складом не збігається із загальною системою джерел українського права. Ці дві системи між собою перетинаються. Точкою перетину є муніципальні нормативно-правові акти й акти, прийняті в межах делегованих повноважень, які поєднуються з такою формою права, як нормативні правові акти, а також нормативні договори. Правила поведінки, що містяться в нормативних правових актах місцевого самоврядування, хоча й не виходять від держави, однак мають публічно-владний характер, оскільки в них реалізується муніципальна влада. Остання є вираженням влади народу, однією з засад конституційного ладу України. Відтак у правових нормах актів місцевого самоврядування присутня не лише «влада авторитету» місцевого самоврядування, а й авторитет, сила муніципальної влади як особливої публічної влади, що перебуває в єдиній системі народовладдя [301].

Таким чином, видання індивідуальних адміністративних актів як форма адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації місцевого розвитку – це правореалізація конкретних індивідуальних приписів суб'єкта публічної адміністрації, юридичний зміст яких полягає у виникненні, зміні та припиненні внутрішньо-місцевих адміністративних правовідносин тимчасового або визначеного характеру.

Сукупно видання нормативних та індивідуальних адміністративних актів суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку за своїм процесом є правореалізацією волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації під час його владно-управлінської, розпорядчої діяльності загальноправового або конкретно-індивідуального характеру, в яких визначаються конкретні заходи, цілі та плани місцевого розвитку, пов'язані з фінансовим забезпеченням, розвитком інфраструктури, залученням підприємців, інвесторів, бізнес-проектів, покращенням якості надання послуг на місцевому рівні, розв'язанні інших питань місцевого значення та задоволення різних потреб територіальної громади.

Щодо адміністративних договорів, зазначимо, що під адміністративним договором слід розуміти публічну угоду двох чи більше суб'єктів

адміністративного права, один з яких завжди є суб'єктом публічної адміністрації. Ознаками адміністративного договору є: 1) суб'єктність – в ньому обов'язково бере участь суб'єкт публічної адміністрації; 2) предметність – його змістом є права та обов'язки сторін, що впливають з владних управлінських функцій суб'єкта публічної адміністрації [64, с. 137].

Органи публічної адміністрації завжди вступають у договірні відносини з метою реалізації інтересу публічного, а відмежування адміністративних і господарських договорів – наслідки виконання взятих на себе зобов'язань невіддільним суб'єктом. Якщо такі наслідки дозволяють досягти суспільно значущого результату, то такий договір є адміністративним, якщо ж наслідком такого договору є задоволення господарських потреб органу публічного адміністрування й отримання прибутку суб'єктом господарювання – господарським [32, с. 264–265].

Спосіб укладання договорів та угод щодо спільної діяльності у відповідних галузях суспільного життя є досить перспективним напрямком. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування мають право укладати такі договори, які можуть конкретизувати відповідно до закону їхні взаємні права й обов'язки. Договорами та угодами можна також розв'язувати компетенційні спори (суперечки) між цими органами. Практика таких договорів тільки починає складатися в Україні. Але враховуючи, що договір має глибоку традицію в українській історії, можна очікувати, що він знайде належне місце в розмежуванні функцій та повноважень органів влади на місцях. Компетенційні суперечки можна також погоджувати на різних нарадах, у спеціально створюваних комісіях шляхом особистих контактів представників місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Такі позаправові методи розв'язання компетенційних суперечок є часом ефективнішими, ніж правові [386, с. 144; 3, с. 100].

Таким чином, укладення адміністративних договорів є досить поширеною формою адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку в Україні, що приймаються між двома

управлінськими суб'єктами в різній формі (договір, меморандум, протокол) та у своєму змісті містить повноваження щодо спільної реалізації правових заходів діяльності, партнерської взаємодії, розв'язання зобов'язань у публічно-правовій сфері місцевого розвитку.

Наступною правовою формою є здійснення організаційних дій. Це, зокрема, різноманітні заходи, які проводяться з метою вдосконалення роботи персоналу публічної адміністрації, підняття рівня організації праці та виконавчої дисципліни, втілення позитивного досвіду й новітніх технологій. Водночас вони можуть використовуватися для певного впливу на громадські структури та громадян. Ці дії безпосередньо не спричиняють юридичних наслідків. До таких дій можна віднести різні інструктування, наради, семінари, збори, конференції, надання практичної допомоги, розповсюдження позитивного досвіду, проведення контрольних заходів, вивчення громадської думки, розроблення заходів щодо впровадження новітніх досягнень науки й техніки тощо [165, с. 102-103].

Оскільки дії, що становлять зміст організаційної форми діяльності, не обов'язково мають бути закріплені в законі, часто в юридичній літературі виокремлюється організаційно-правова форма діяльності. Зокрема, відповідно до Закону України про місцеве самоврядування, організаційно-правовими формами діяльності органів місцевого самоврядування можна вважати: сесії; окремі та спільні засідання постійних комісій, підкомісій та робочих груп; засідання президій обласних, районних рад; засідання тимчасових контрольних комісій; персональна робота голови ради, секретаря, заступників голови ради; виконавчого комітету ради; робота депутатів у виборчих округах; участь голови ради чи депутатів у загальних зборах громадян за місцем проживання; участь депутатів з правом дорадчого голосу в засіданнях інших місцевих рад та їхніх органів, органів самоорганізації населення; звіти сільського, селищного, міського голови перед територіальною громадою, звіти депутатів перед виборцями [333; 463, с. 58–62; 142, с. 101].

Водночас перелік організаційних форм роботи органів місцевого самоврядування не може бути вичерпним. Життя громад настільки багатогранне, що змушує постійно шукати нові організаційні форми роботи органів місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності їх функціонування, а тому нормативно-правове закріплення переліку організаційних форм їх роботи не може стримувати подальший розвиток місцевого самоврядування [463, с. 58–62; 376, с. 55].

Здійснення організаційних дій за своєю природою є впорядкованими, системними формами діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку (засідання, наради, сесії, збори тощо), що визначають внутрішньоорганізаційну побудову їх функціонування для реалізації повноважень, завдань та функцій публічної адміністрації у сфері адміністрування місцевим розвитком.

Окремо зазначимо й про виконання матеріально-технічних операцій, які в більшості випадків мають допоміжний характер. З їхньою допомогою обслуговується процес функціонування всієї публічної сфери. Ці операції спрямовані на створення нормальних умов для виконання відповідними суб'єктами адміністративних функцій. До матеріально-технічних операцій належать дії з підготовки матеріалів для проведення організаційних заходів, діловодство, складання довідок, звітів, оформлення документів тощо. Роль і значення матеріально-технічних операцій не можна зменшувати. Від них багато в чому залежить ефективність управлінської праці [165, с. 102-103].

Вчений В. Галуцько [64] під здійсненням матеріально-технічних операцій визначає забезпечення публічною адміністрацією збирання, зберігання й оброблення інформації, використання технічних засобів, створення матеріально-технічних умов праці тощо. Вони в системі форм адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації виконують допоміжну роль [64, с. 138]. До них належать такі дії, які безпосередньо створюють нове юридичне положення, змінюють наявні правовідносини або стають необхідною умовою для настання зазначених правових наслідків –

незалежно від того, були вони спрямовані на ці наслідки чи ні. Прикладом таких дій можуть бути реєстрація, документування, прийняття присяги, примусове виконання адміністративних стягнень, застосування примусових заходів без попереднього видання таких актів (наприклад, як крайній захід – застосування вогнепальної зброї) [64, с. 138; 133, с. 47].

Отже, матеріально-технічні операції як форми діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні виконують правовстановлюючу роль щодо легалізації правовідносин при розв'язанні питань місцевого значення.

Вищенаведені дії публічної адміністрації місцевого розвитку є класичними формами їхньої адміністративної діяльності, однак слід враховувати й наявність особливих форм, наприклад, форми діяльності Міністерства розвитку громад і територій, як визначив О. Пеший [305], доцільно поділити на чотири основні групи: 1) правові (юридично-значущі) форми діяльності – нормотворчість (міжвідомча та відомча), правозастосування (посвідчення юридичних фактів, розв'язання юридичних конфліктів і притягнення винуватих осіб до юридичної відповідальності), установча, контрольна-наглядова діяльність та інтерпретаційна діяльність; 2) організаційні – адміністративно-господарська (матеріально-технічне забезпечення діяльності міністерства) та організаційно-розпорядча діяльність (кадрове забезпечення діяльності міністерства й оперативне управління його діяльністю); 3) інформаційні – оприлюднення публічної формації про діяльність міністерства (пресконференції, пресрелізи, інформаційні стенди, ведення офіційного вебсайту) й відповіді на звернення громадян та інформаційні запити щодо доступу до публічної формації; 4) комунікаційні форми діяльності – налагодження комунікаційних зв'язків між міністерством та іншими органами публічної адміністрації й обмін інформаційними повідомленнями в межах єдиної інформаційної системи електронного документообігу [305]. Міністерство розвитку громад і територій під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими державними

органами, допоміжними органами та службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими й іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками й організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами, організаціями (комунікаційна форма діяльності) [305].

Як бачимо, вчений О. Пеший [305] яскраво продемонстрував взаємозв'язок категорії форми й методу діяльності публічної адміністрації, які необхідно розглядати невіддільно. В юридичній науці є усталена думка, що якщо форму діяльності публічної адміністрації можна досить ясно продемонструвати, показати її правовий зміст і основне призначення, то її методи характеризуються меншим ступенем правової регламентації. Водночас існують певні труднощі з розумінням категорії методу, з відокремленням її від форми публічного адміністрування, а також методу правового регулювання. Найбільш обґрунтована думка, що методи публічного адміністрування застосовуються владними суб'єктами адміністративного права (публічною адміністрацією), де форма є первинною щодо методу. Вона показує, що конкретні дії публічної адміністрації здійснюються шляхом оформлення їх, наприклад, у правовий акт, що тягне за собою юридичні наслідки. Метод натомість дає можливість побачити характер взаємовідносин між суб'єктом та об'єктом впливу. Він обов'язково знаходить своє вираження у формі публічного адміністрування. Тобто якби не було форми публічного адміністрування, методи публічного адміністрування втратили будь-який сенс. Наприклад, як можна застосувати заходи адміністративного стягнення або надати ліцензію фізичній чи юридичній особі без документального оформлення таких дій, тобто без прийняття відповідного правового акту публічного адміністрування? Таким чином, стає очевидним нерозривний зв'язок методу діяльності публічної адміністрації з її формами [189, с. 74; 153, с. 278].

Науковці визначають методи адміністративної діяльності публічної адміністрації як способи, прийоми цілеспрямованого впливу норм адміністративного права на поведінку учасників адміністративно-правових відносин з метою публічного забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [65, с. 151]. Адміністративні методи публічного врядування слід розглядати як способи й засоби впливу органів державного управління чи посадових осіб на керовані об'єкти. Вони мають низку притаманних ознак: існує можливість визначити, як саме той чи інший суб'єкт здійснює свою повсякденну діяльність; виражають зміст керівного впливу та завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт; репрезентують керівну волю держави; використовуються як засіб реалізації функцій і повноважень; мають свою форму, своє зовнішнє вираження. Отже, за головними характеристиками метод управління є засобом цілеспрямованого керівного впливу. Ця обставина зближує його з методом правового регулювання суспільних відносин. Проте цілком очевидно, що це різні правові явища. Відмінності між ними такі: метод правового регулювання містить у собі веління законодавчої влади. Єдине джерело закладеної в ньому юридичної сили – норми законів; воно рівнозначно поширюється на всіх учасників суспільних відносин, зокрема й на органи державного управління вищих рівнів. Метод державного управління містить у собі веління виконавчої влади, джерело його юридичної сили – підзаконна діяльність органів державного управління. Юридична сила та сфера дії методів управління прямо залежать від того органу, який їх застосовує. Метод правового регулювання виражається в нормативах, бо правове регулювання завжди нормативне. Методи державного управління в найтипівішому варіанті індивідуалізовані, тобто часто містяться в ненормативних індивідуалізованих правових актах, метод правового регулювання – функція адміністративного права. Метод управління – функція суб'єкта адміністративного права, причому не кожного, а тільки того, який одночасно є й суб'єктом державного управління [86, с. 83; 164, с.

222].

На наш погляд, методи діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це правові, організаційні, управлінські або фінансові способи впливу суб'єктів публічної адміністрації на правовідносини місцевого розвитку, що формуються в єдину систему інструментів їхньої діяльності для здійснення владного, праворегулятивного та правоохоронного впливу у сфері місцевого врядування.

Цікавим є також факт того, що класифікація методів є різною, водночас до класичних належать заохочення, переконання та примус [65, с. 141–148]. Деякі вчені виділяють наступні види методів діяльності публічної адміністрації: адміністративні, економічні, правові. Зокрема адміністративні методи – це сукупність прийомів, впливів, заснованих на використанні об'єктивних організаційних відносин між людьми й загальноорганізаційних принципів управління; до економічних належать: грошово-кредитна та фінансова політика, конкурентна політика, вплив на ринкове ціноутворення, податкова політика, економічне стимулювання. А правовий метод або метод правового регулювання – метод публічного управління, суттю якого є юридичний вплив на соціально-правову сферу та її окремі елементи у процесі впорядкування суспільних відносин, основним учасником якого є державна влада [448, с. 21; 140].

Відповідно до європейських традицій та стандартів, поряд з імперативним методом державного управління в Україні поступово впроваджується інструментарій диспозитивного методу, що проявляється в застосуванні таких інструментів державного управління як адміністративний договір, засоби стимулювання (заохочення) територіальних громад до об'єднання, покращення місцевої інфраструктури, підвищення рівня життя населення громад завдяки децентралізації, суттєвого збільшення надходжень до місцевих бюджетів та автономії органів місцевого самоврядування в їхньому використанні. Застосування методу рекомендації дозволяє встановити оптимальні орієнтири та цілі для проведення ефективних реформ,

надати органам місцевого самоврядування інформацію про правовий інструментарій розв'язання питань місцевого значення [304]. За критерієм функціонального призначення О. Пеший [304] виділяє такі методи діяльності Міністерства розвитку громад і територій: метод планування діяльності (один з основних методів, який дозволяє здійснювати короткострокове й довгострокове планування діяльності Міністерства, визначати пріоритетні до розв'язання питання, строки виконання поставлених завдань, відповідальних за виконання осіб тощо); метод структурно-функціонального розподілу обов'язків (дозволяє здійснити чіткий розподіл обов'язків між посадовими особами органу публічної адміністрації, його структурними підрозділами (департаментами, управліннями й відділами) та територіальними органами); метод системного й систематичного контролю виконання нормативних актів міністерства (передбачає регулярне відстеження результатів виконання наказів Міністерства його співробітниками (внутрішньовідомчий) та іншими суб'єктами правовідносин); метод координації діяльності центральних органів виконавчої влади (передбачає узгодження проєктів наказів Міністерства з іншими центральними органами виконавчої влади, розробку міжвідомчих нормативних актів, спільне виконання поставлених завдань і проєктів); метод повного та всебічного інформаційного забезпечення діяльності міністерства (передбачає використання всіх дозволених законодавством способів збирання, зберігання, обробки та використання інформації, яка є необхідною для планування роботи Міністерства, оперативного прийняття рішень керівництвом, реагування на зміни в певній сфері суспільних відносин); метод нормативного забезпечення діяльності Міністерства, який ще називають методом вироблення рішень (використовується для легалізації та легітимації діяльності Міністерства – всі рішення міністра та керівників територіальних управлінь оформлюються у вигляді наказів, що мають внутрішньовідомчий або нормативний характер, у зв'язку з чим підлягають реєстрації в Міністерстві юстиції України); метод доктринального (наукового) забезпечення діяльності Міністерства. При

цьому, залежно від форми діяльності Міністерства розвитку громад і територій, вчений виділяє методи нормотворчої діяльності (методи моделювання проєктів нормативно-правових актів, систематизації нормативного матеріалу тощо), методи правозастосовної діяльності (методи розв'язання юридичних спорів, методи посвідчення юридичних фактів, методи притягнення винуватих осіб до юридичної відповідальності), методи установчої діяльності (методи створення, реорганізації та ліквідації окремих структурних підрозділів міністерства, його територіальних управлінь і відділів), методи контрольної діяльності (методи планових і позапланових перевірок, ревізій, звірок, обстежень) і методи інтерпретаційної діяльності (методи тлумачення нормативно-правових актів вищої юридичної сили та відомчих нормативних актів самого міністерства) [304].

На наш погляд, основними методами діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні є методи:

- контролю;
- моніторингу та оцінювання;
- планування сталого місцевого розвитку;
- стратегічного управління;
- координації, співпраці та взаємодії;
- інноваційного адміністрування;
- стимулювання (заохочення) та переконання;
- примусу.

Далі схарактеризуємо кожен з вищевказаних методів. Розпочнемо з того, що за своєю природою, контроль – це функція держави й суспільства, їхніх інститутів і структур, що полягає в застосуванні різноманітних наглядових та оціночних механізмів контролю за діяльністю органів, структур, організацій та особистим виконанням, дотриманням законодавства й різних норм, що можуть бути встановлені як державою, так і окремою організацією для стандартів виконавської дисципліни, якості роботи й управління [410, с. 55–60]. Керівна демократія покликана насамперед

контролювати публічну владу з метою запобігання та зупинення проявів негативів, які здатна породжувати безвідповідальна влада. Окремі форми контролю над публічною владою виступають елементами принципу верховенства прав. Завдяки існуванню надійного й ефективного механізму контролю над владою, демократія здатна забезпечити реалізацію проголошених цінностей: свободи, рівноправ'я, справедливості тощо. Контроль над владою гарантує недопущення виникнення негативних наслідків для життєво важливих інтересів громадян і суспільства в цілому [382, с. 310–338].

Основними проблемами сьогодні залишаються низька ефективність контрольної діяльності та недостатнє організаційно-правове забезпечення контролю, а застосування нових форм громадського контролю супроводжується і значними його ризиками, що існують при формуванні нових відносин у державі. Дієвість та ефективність контролю проявляється при досягненні цілей і завдань, на виконання яких він спрямований. Ефективність контролю має безпосередній зв'язок із забезпеченням незалежності його здійснення. Відповідний правовий статус контрольних органів дає їм можливість запобігати неправомірним діям, оперативно їх виявляти, а в разі неналежного виконання обов'язків посадовими особами, застосовувати заходи впливу [382, с. 310–338].

Суб'єкти контролю в місцевій публічній владі з точки зору виміру місцевого врядування дозволили М. Пухтинському [351] окреслити склад цих суб'єктів. До суб'єктів контрольної діяльності в системі місцевих органів виконавчої влади належать місцеві органи виконавчої влади загальної компетенції, місцеві органи виконавчої влади спеціальної компетенції, а також місцеві органи виконавчої влади, правовий статус, повноваження яких пов'язані зі здійсненням суто контрольної діяльності. До зазначених органів загальної компетенції належать районні, обласні, Київська, Севастопольська та районні в цих містах державні адміністрації. До органів спеціальної компетенції входять територіальні органи центральних органів виконавчої

влади, які здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність, управління різними сферами життя населення на певній території та визначені в законодавстві контрольні функції. До органів з суто контрольними повноваженнями належать спеціалізовані місцеві органи виконавчої влади в певних сферах фінансового, екологічного, санітарного, архітектурно-будівельного контролю тощо. В системі місцевого самоврядування такими суб'єктами є: територіальна громада, представницькі й виконавчі органи місцевого самоврядування, відповідні сільські, селищні, міські голови, голови районних, обласних, районних у містах рад, голови об'єднаних громад, органи самоорганізації населення, старости, депутати місцевих рад, постійні комісії місцевих рад, секретар сільської, селищної, міської ради, відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської, районної в місті ради. Суб'єктами контролю та контрольної діяльності в місцевій публічній владі, місцевому врядуванні є також інститути громадянського суспільства, які посідають самостійне місце в механізмі контрольної діяльності, зокрема щодо проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади [351, с. 329-336].

Одним з видів контролю є фінансовий контроль, однак, варто вказати, що український фінансово-бюджетний механізм державного фінансового контролю місцевих бюджетів в Україні знаходиться на етапі свого становлення та реформування державного управління на загалом визнаній практиці державного контролю. Ефективність державного фінансового контролю в умовах фінансової децентралізації може бути забезпечена, якщо зовнішній та внутрішній контроль будуть своєчасними та об'єктивними, чітко регламентованими, орієнтованими на кінцевий результат, що забезпечить виконання визначених завдань і досягнення цілей соціально-економічного розвитку [385, с. 72-76].

В умовах децентралізації влади й реформи місцевого самоврядування важливим є побудова та схвалення на законодавчому рівні оновленої сучасної моделі системи державного фінансового контролю на місцевому

рівні, яка б відповідала вимогам Європейського Союзу та характеризувалася такими рисами [366]: 1) зовнішній незалежний фінансовий контроль за надходженням до бюджетів усіх рівнів і витрачанням бюджетних коштів, зокрема й місцевих бюджетів і трансфертів, повинен здійснюватися Рахунковою палатою України та її регіональними представництвами; 2) внутрішній фінансовий контроль за своєчасним та повним надходженням податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів усіх рівнів – Міністерством фінансів України, зокрема Державною фіскальною та Митною службами, а також іншими уповноваженими органами влади; 3) внутрішній фінансовий контроль за витрачанням коштів місцевих бюджетів і трансфертів з місцевих бюджетів – внутрішніми службами контролю та аудиту у складі місцевих органів влади та аудиторами в бюджетних установах; за використанням трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам – уповноважені представники (державні аудитори) Міністра фінансів України [385, с. 72-76].

Отже, метод контролю як спосіб впливу публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні полягає у здійсненні ними державного, спеціально-муніципального та громадського контрольного впливу й нагляду за управлінськими, фінансовими й організаційними правовідносинами місцевого розвитку з метою їх належного регулювання та підвищення ефективності публічного адміністрування.

Правовідносини контролю публічного адміністрування місцевого розвитку можна поділити на елементарні складові: суб'єкт (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, спеціальні контрольні суб'єкти, громадськість); об'єкт – діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо дотримання ними управлінських, фінансових, організаційних правил та норм, що регулюють місцевий розвиток; зміст – владна, публічна, законодавчо обмежена контрольна діяльність.

Моніторинг та оцінка в публічному адмініструванні місцевого розвитку є системою ефективного зворотного зв'язку, відіграють надзвичайно важливу

роль в управлінні процесом досягнення цілей та виконання планів розвитку. Моніторинг та оцінка дозволяють відстежувати та своєчасно коригувати відхилення в ході виконання завдань. Моніторинг та оцінка – це важливий і обов’язковий етап у процесі реалізації проєктів і стратегії. Вони охоплюють збір, обробку й аналіз даних та інформації, що здійснюються з метою аналізу досягнень і прогресу в реалізації плану дій, проєктів і програм (стратегії), а також для визначення ризиків і проблем у процесі реалізації планів, виявлення необхідності їх коригування. Оцінка процесу неможлива без моніторингу. Моніторинг не має сенсу без оцінки. Оцінка базується на індикаторах – встановлених показниках і визначених даних [51, с. 98-106].

За результатами моніторингу й оцінки місцевого розвитку складається підсумковий документ (звіт), у якому розкривають: характеристику стратегії; методологію оцінки; дані та показники, отримані в процесі оцінки; висновки (аналіз і синтез отриманих даних); рекомендації щодо майбутнього стратегії; уроки, які можуть стосуватися майбутнього громади. Для того, щоб процес моніторингу й оцінки ефективно допоміг ухваленню рішень органами влади, він повинен містити чіткі й корисні рекомендації. Рекомендацій має бути небагато, але вони повинні бути конкретними та пов’язаними з висновками дослідження (довгий перелік покращень користі не дає). Важливо, щоб робота з моніторингу й оцінки не перетворилася на контрольну функцію, коли виявлені недоліки в реалізації стратегії розглядаються не як привід для аналізу, виявлення проблем і потреб коригування стратегії, а як причина для покарання «винних» [51, с. 98-106].

Отже, методи моніторингу й оцінювання у сфері діяльності публічної адміністрації місцевого розвитку в Україні не мають ознак контрольного характеру та полягають у спостереженні за станом місцевого розвитку й формуванні підсумкової оцінки проблемних питань місцевого врядування та напрямки їх ефективного розв’язання.

Коли йдеться про планування сталого розвитку у громаді в найкращому його прояві, то насамперед слід розуміти, що мова йде про

планування місцевого розвитку з орієнтацією на три складові: соціальний добробут, рівний доступ всіх жителів до публічних послуг, охорони здоров'я, чистоти довкілля, екологічної безпеки та захищеності. При розробці планів сталого місцевого розвитку слід спиратися на шість базових постулатів: 1) економічний розвиток створюється бізнесом; 2) робочі місця забезпечують добробут громади та впливають на зростання як індивідуальних доходів мешканців, так і на зростання сукупного суспільного продукту; 3) місцева влада та громадські організації створюють умови для розвитку бізнесу; 4) розвинута інфраструктура є головним елементом конкурентоспроможності громади; 5) якісні послуги, що надаються місцевою владою громаді й бізнесу, є головним елементом конкурентних переваг; 6) ефективне управління містом чи регіоном забезпечується системним менеджментом (планування, організація, мотивація, контроль), місцевими ресурсами, співпрацею зацікавлених осіб і тристороннім партнерством [51, с. 19].

Конкуренція за розвиток своєї території відбувається не спонтанно, а системно, на основі й завдяки вдалому плануванню та розробці заходів, програм і проєктів, які має здійснити громада відповідно до основних цілей розвитку. Загалом основні цілі планування спрямовані на те, щоб насамперед: 1) створити якісні робочі місця для місцевого населення, 2) забезпечити економічну стабільність у конкретній місцевості, 3) сформувати диверсифіковану економічну базу. Для реалізації цих цілей плани дій повинні бути направлені на розвиток економіки та підвищення конкурентоспроможності територіальної громади й містити інструменти (заходи, програми та проєкти), які націлені на залучення інвестицій, підтримку підприємництва, започаткування нових бізнесів, утримання наявних підприємств, розвиток місцевих ринків, створення кластерів, індустріальних інноваційних чи промислово-дослідних парків, діяльність бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, фондів підтримки бізнесу, налагодження міжмуніципальної співпраці, створення державно-приватних партнерств, здійснення маркетингу території, налагодження системи комунікації тощо

[51, с. 27-28].

Планування місцевого розвитку, а відповідно й розробка стратегічних планів економічного, соціального чи сталого розвитку громади, взаємопов'язана з планами просторового розвитку території – генеральним планом, планом зонування території та детальним планом території [51, с. 115].

Варто вказати, що метод планування сталого місцевого розвитку активно використовується в адмініструванні місцевим розвитком, адже діяльність суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері має плановий, послідовний та прогнозований характер, з метою ефективності реалізації їхніх повноважень, органи місцевої влади зобов'язані планувати окремі сектори місцевого розвитку (бюджет, інфраструктура, економічне зростання, бізнес тощо).

До початку реформи децентралізації та в перші її роки метод стратегічного управління в Україні стосувався переважно центрального рівня, областей та великих міст. Хоча на рівні районів також розроблялися стратегії розвитку, які затверджувалися районними радами, але були формальними документами й не мали практичної реалізації. На жаль, аналогічна ознака була характерна у перші роки децентралізації Стратегіям розвитку більшої частини областей. Розроблені документи, які містили основні стратегічні й операційні цілі розвитку областей та міст обласного значення, не реалізували їх на практиці. А саме під час виконання тактичних річних завдань органи місцевої влади досить часто розробляли й подавали інвестиційні конкурсні проекти до Державного фонду регіонального розвитку, які не збігалися з цілями та завданнями Стратегій [281, с. 155–165; 398].

Сьогодні місцеві органи влади в разі стратегічного управління повинні врахувати вимоги щодо чіткого дотримання всіх принципів і методик розробки Стратегій розвитку своїх територій. За реалізації Стратегій розвитку територій у 2021–2027 рр. державні кошти з Державного фонду

регіонального розвитку будуть спрямовуватися на фінансування проєктів розвитку відповідно до заявлених стратегічних та операційних цілей у регіональних стратегічних документах. Крім того, система стратегічних планових документів регіонального рівня повинна повністю відповідати вимогам законодавства щодо державної регіональної політики [281, с. 155–165; 32; 398].

Сьогодні стратегічне управління в Україні вже охоплює всі рівні прийняття рішень: від національного рівня до адміністративно-територіальних одиниць базового рівня – об'єднаних територіальних громад. Розробка Стратегій громад в об'єднаних територіальних громадах розпочалася з 2016 року внаслідок прийняття постанови Кабінету Міністрів України про надання додаткового фінансового ресурсу на розвиток інфраструктури ОТГ. Уряд встановив жорсткі умови – спрямування субвенції на фінансування проєктів згідно з планом соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад за новою формою (Стратегія громади). Ключовим елементом плану соціально-економічного розвитку (як і в Стратегії) має бути перелік конкретних проєктів, які відповідають операційним цілям плану й на які надаватимуть кошти субвенції [281, с. 155–165].

Загалом метод стратегічного управління є специфічним способом у публічному адмініструванні місцевого розвитку, що полягає у здійсненні багаторівневою суб'єктною системою публічної адміністрації стратегічного впливу на адміністрування місцевого розвитку шляхом формування загальнонаціональної стратегічної програми й окремих самостійних стратегій розвитку територіальних громад, що передбачають взаємозалежні між собою заходи, способи та інструменти місцевого розвитку.

У контексті досліджених методів адміністрування на місцевому рівні є важливим такий метод як співпраця. Завдяки консолідації фінансових, економічних і людських ресурсів, органи місцевого самоврядування можуть досягти нового рівня соціально-економічного розвитку їхньої територіальної

одиниці, забезпечити покращення якості надання послуг і підвищення рівня життя населення. При цьому співпраця можлива як у межах одного сектору (урядового, приватного та громадського), так і між різними секторами, що є ознакою міжсекторного партнерства. Співпраця територіальних громад у процесі реалізації децентралізації характеризується такими перевагами [495]: об'єднання ресурсів, адже територіальні громади спільно здатні зробити те, чого вони не могли б досягнути поодиночки; можливість покращувати адміністративні послуги шляхом залучення більш кваліфікованого персоналу й акумуляції наявних ресурсів; здатність залучати приватні інвестиції та брати участь у проєктах публічно-приватного партнерства; більший за кількістю споживачів «ринок», що сприяє зменшенню витрат; покращення здатності освоєння інвестицій та довіри з боку кредиторів, що сприяє залученню коштів з фондів ЄС та інших зовнішніх джерел; створення підстав для утворення нових робочих місць і залучення інвестицій у порівнянні з фрагментарними діями окремих органів місцевого самоврядування [281, с. 155-165].

Налагодження дієвих комунікацій органів місцевої влади та громад постає як процес обміну інформацією щодо легітимізованого впорядкування суспільно-правової дійсності та результативний в умовах інформаційного суспільства інструмент забезпечення єдності спільноти й соціальної рівноваги. Особливої актуалізації ці завдання набувають під час здійснення реформи децентралізації та обрання в умовах інформаційного суспільства сучасних моделей взаємодії місцевої влади та громадських інституцій [11, с. 18-26].

Для досягнення найбільш ефективної взаємодії влади та громади комплекс комунікаційних механізмів має бути спрямовано на врахування: фактору природного права людини, як домінантної складової комунікації органів влади та громади; національно-ментального фактора: комунікація має обов'язково зважати на етнічні, національні, етносоціокультурні та психологічні чинники; фактору верховенства права як пріоритету

налагодження ефективного діалогу влади й громади; фактору визначеності політичної ідеї, яка повинна бути гранично сконцентрованою та позитивно сприйматися більшістю суспільства; фактору гарантії забезпечення реалізації наміченого політичного курсу, що передбачає поетапну звітність влади щодо здійснення соціально-правових перетворень; фактору переконливості, який полягає в безперервності процесу звернення влади до громади з метою з'ясування рівня розуміння та сприйняття інноваційних змін, що пропонують або здійснюють органи державної влади [11, с. 18–26].

Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади можуть складатися з безлічі взаємозв'язків і передбачати об'єднання, взаєморозуміння, взаємодопомогу, комунікацію, партнерство, взаємодію тощо, навіть суперництво та негативні зв'язки. Задля посилення дієздатності територіальної громади, ці взаємовідносини мають бути направлені на розвиток місцевої демократії, громадської ініціативи, залучення громадян до розроблення та ухвалення управлінських рішень щодо місцевого розвитку, усвідомлення членами територіальної громади себе як суб'єктів місцевої публічної влади тощо. Тому метод координації поєднується з методом взаємодії, що включає наступні типові методи взаємовідносин: спільна розробка та реалізація спеціальних програм, проєктів і заходів розвитку й дієздатності територіальних громад; ініціативи (пропозиції) органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади щодо розвитку й дієздатності територіальних громад; стимулювання прийняття та реалізації норм статутів територіальних громад; участь у консультаціях з питань місцевого самоврядування та формування дієздатних територіальних громад; надання висновків до проєктів нормативно-правових актів з питань, що стосуються дієздатності територіальних громад (асоціації органів місцевого самоврядування); обмін інформацією, зокрема й досвідом щодо формування дієздатних територіальних громад; надання пропозицій державним органам щодо розвитку місцевого самоврядування та територіальних громад; організація

відповідного навчання фахівців органів місцевого самоврядування й органів державної виконавчої влади; спільні заходи (форуми, круглі столи, конференції, наради тощо); участь у засіданнях, громадських слуханнях; організація конкурсів з розвитку місцевого самоврядування, зокрема й дієздатності територіальних громад; обопільний контроль за реалізацією спільно визначених заходів; угоди про співпрацю тощо [190].

Отже, в адміністративній діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні методи координації, співпраці та взаємодії застосовуються як трискладовий вплив на врегулювання правовідносин місцевого розвитку з метою послідовного діалогу, планування та формування інструментів співпраці, реалізації спільної взаємодії в площині місцевого розвитку.

В умовах децентралізації та раціоналізації чільне місце у формуванні інноваційної політики повинно відводитися саме територіальним громадам і місцевій владі (представницьким і виконавчим органам місцевого самоврядування, а також місцевим державним адміністраціям), оскільки вони найбільш чітко та повно усвідомлюють потреби місцевості та наявний інноваційний потенціал розвитку. Сталий загальнодержавний розвиток та впровадження інновацій на всіх територіальних рівнях не може здійснюватися в умовах відокремленості й розрізненості інноваційного розвитку регіонів [302, с. 17-23].

Загальний інноваційний процес повинен координуватися державою в рамках державної інноваційної політики на засадах балансу загальнодержавних і місцевих інтересів та підпорядкування єдиним стратегічним цілям інноваційного розвитку країни. Водночас державна інноваційна політика має будуватися на основі місцевих інноваційних ініціатив і потреб, а не визначатися централізовано – «згори» [302, с. 17-23].

Розвиток інноваційної діяльності на регіональному та місцевому рівнях передбачає впровадження інновацій не лише на комерційному рівні – діяльності суб'єктів підприємництва – а й на рівні муніципальних органів

публічної влади, які забезпечують реалізацію загальнодержавної та місцевої політики в економічній сфері та виконують значний обсяг роботи з регуляторного супроводу приватного підприємництва та управління комерційними об'єктами комунальної власності. Крім того, впровадження інновацій в діяльності органів місцевого самоврядування нерозривно пов'язане з їхніми повноваженнями з розроблення та виконання програм підтримки місцевого бізнесу, які можуть встановлювати преференції та пільги для тих підприємств, які зосереджуються саме на інноваційних продуктах [302, с. 17-23].

На практиці інноваційні технології найчастіше реалізуються в організаційних формах та інформаційних методах роботи органів місцевого самоврядування, що є цілком зрозумілим в умовах розбудови в Україні інформаційного суспільства й розвитку концепції електронного врядування. Розвиток шляхом інновацій саме організаційно-технічних форм та інформаційних методів управлінської діяльності органів самоврядування забезпечує належний рівень оперативності, прозорості та відкритості їх роботи. Крім того, організаційно-технічна форма та інформаційні методи забезпечують необхідні умови для нормального функціонування й належної реалізації інших форм і методів самоврядного управління. Однією з ключових проблем тут є те, що на практиці інформаційні методи розвиваються швидше, ніж відбувається організаційно-технічне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, через що потенціал перших не реалізується повністю в роботі зазначених суб'єктів публічного управління [68, с. 94–95].

Практика володіє низкою інноваційних інструментів, здатних забезпечити збалансований розвиток адміністративно-територіальних одиниць України. На основі стратегічного планування, програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного планування розроблені й подані місцевими органами влади до Державного фонду регіонального розвитку інвестиційні проєкти будуть корелюватися з операційними покроковими

цілями Стратегій розвитку адміністративно-територіальних одиниць (областей, міст, об'єднаних територіальних громад). Співпраця територіальних громад, партисипативне та гендерно-орієнтоване бюджетування, секторальна децентралізація – це методи, які здатні забезпечити прозорість, контрольованість та активну участь громади в ефективному використанні коштів, створенні нової якості інфраструктури та якості життя громади. Однак максимальна реалізація потенціалу, закладеного в перелічених методах, можлива за умови їхнього комплексного застосування [281, с. 155–165].

Загалом у практиці діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні все частіше спостерігається тенденція впровадження методів інноваційного адміністрування як новітніх або модернізованих способів впливу на правовідносини з використанням сучасних досягнень науково-технологічного розвитку (електронне врядування, інноваційні підходи до фінансування місцевого розвитку, технології транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку тощо).

Зміст стимулювання в системі юридичних гарантій містить правове регулювання, правову дію, встановлення суб'єктивних прав і заохочень. Правове стимулювання в літературі визначається як правове спонукання до законослухняного діяння, що створює для задоволення інтересів суб'єкта режим сприяння. Залежно від галузевої належності правові стимули поділяються на конституційні, цивільні, фінансові, екологічні тощо, які можуть бути матеріальними та процесуальними, загальними й індивідуальними, постійними та тимчасовими. Відзначимо діалектичний характер поняття «стимулювання», яке виражає єдність двох протилежностей, – заохочення та відповідальності. Якщо відповідальність є негативним аспектом методу стимулювання, то заохочення – позитивним [295, с. 150–155]. Заохочення призначено для стимулювання активної діяльності суб'єктів адміністративного права, формування правомірної поведінки, зміцнення засад справедливості та дисципліни в адміністративно-

правовому регулюванні. Підставами для заохочення є зазначені в нормах права дії, поведінка, які стимулюються державою з метою досягнення конкретних успіхів в економічній, соціально-культурній, оборонній та інших сферах життєдіяльності. Заохочення сприяє успіху не тільки тих, до кого його застосовано, воно є великим стимулом для інших осіб, спонукає їх до добросовісного ставлення до публічних обов'язків, сприяє розвитку правосвідомості громадян [65, с. 190].

У місцевому розвитку метод стимулювання відображається через систему гарантій. У комплексі політичних, соціальних, духовних, організаційних, юридичних гарантій слід виокремити економічні гарантії місцевого самоврядування. До них належать наявна економічна система суспільства, єдність економічного простору (вільне переміщення громадян, товарів, робіт, послуг, фінансових коштів), підтримка конкуренції, свобода господарської діяльності, визнання й рівний захист різних форм власності, зокрема й муніципальною або комунальною, а також зарахування до останньої землі та інших природних ресурсів. Економічні гарантії, з огляду на їхню значущість, потребують детального закріплення в законодавстві. Також суб'єкти місцевої влади можуть здійснювати заходи загального стимулювання господарського життя на своїй території (надання земельних ділянок, приміщень і технічних послуг підприємствам). Прикладами цього є оснащення інженерною інфраструктурою готових до забудови виробничих зон, встановлення низьких ставок орендної плати, комунальних тарифів. Мірою загального характеру може бути визнана активізація торгових палат, союзів підприємців [295, с. 150-155].

На наш погляд, класичний метод заохочення суб'єктів публічної адміністрації у сфері адміністрування місцевого розвитку трансформувався в метод стимулювання, що полягає у стимулятивному впливі суб'єктів публічної адміністрації, який реалізується через систему правових, фінансово-економічних, інформаційних та організаційних гарантій місцевого розвитку як ресурсів для належного виконання суб'єктами публічної

адміністрації своїх повноважень при розв'язанні питань місцевого значення.

Метод переконання – це метод адміністративного права, який полягає в запобіганні правопорушенням за допомогою впливу на свідомість і поведінку людей, внаслідок чого ті свідомо дотримуються правових норм. Переконання – це процес послідовно здійснюваних дій, який охоплює такі елементи: заволодіння увагою; навіювання; вплив на свідомість; управління емоціями; формування інтересу. До первинних його засобів належать навчання, пропаганда, агітація, роз'яснення, обмін досвідом. Найпоширенішими методами переконання є: здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів (агітаційно-пропагандистська робота); критика антигромадських вчинків; інформування населення про стан забезпечення правопорядку; заохочення громадян, які беруть участь в охороні правопорядку [65, с. 191-192].

Метод переконання як класичний метод адміністративної діяльності публічної адміністрації має більш організаційну природу в площині адміністрування місцевого розвитку, оскільки полягає в певних організаційних способах висвітлення кращих практик місцевого розвитку серед населення.

Щодо методу адміністративного примусу, то цей метод здебільшого впливає на сферу дотримання законодавства через інститут відповідальності. Адміністративний примус – це визначені нормами адміністративного права заходи фізичного або психологічного впливу публічної адміністрації на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їхніх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь або в умовах надзвичайних обставин, з метою попередження та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій. Відповідно до призначення, заходи адміністративного примусу поділяються на три групи: 1) адміністративно-запобіжні заходи; 2) заходи

адміністративного припинення; 3) адміністративні стягнення [163; 65, с. 192].

Застосування адміністративного примусу знаходиться у сфері компетенції широкого кола суб'єктів владних повноважень та їх посадових осіб (органів державної виконавчої влади, суду, органів місцевого самоврядування тощо). Але слід відзначити, що така компетенція повинна бути визначена на законодавчому рівні. Крім того, примусові заходи застосовуються до осіб (фізичних та юридичних), які не перебувають у безпосередній залежності (підпорядкуванні) та не пов'язані службовими відносинами з суб'єктами, що мають право застосовувати примус. Простежується певна персоніфікація примусу, що сприяє його виконанню шляхом впливу на моральну, матеріальну, організаційну та фізичну стать суб'єкта, щодо якого застосовуються адміністративно-примусові заходи [412, с. 433].

Метод адміністративного примусу не є характерним для діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку, адже правовідносини сфери їх діяльності майже не мають правоохоронних особливостей, адміністративний примус застосовується в разі персоніфікованої охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів громадськості на місцевому рівні.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо опису інструментарію діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку, можемо сформулювати такі висновки:

1) основним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є адміністративно-правова норма, а точніше – їхня сукупність у певному акті, останні з яких представлені законодавчо-нормативною базою, яка логічно об'єднує всі принципи, правила та процедури, дотримання яких є необхідною умовою ефективності та результативності конкретної адміністративної діяльності публічної адміністрації. Інструмент реалізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та інструменти діяльності публічної адміністрації, яка реалізовує механізм втілення державно-владної та сервісної реалізації

публічної влади на місцях є різними правовими явищами. Як приклад, одним з інструментів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є Державна стратегія регіонального розвитку (наразі вона затверджена на 2021–2027 роки Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695), а інструментами її реалізації слугують конкретні адміністративні дії уповноважених суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку, такі як:

– видання індивідуальних адміністративних актів як форма адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації місцевого розвитку – це правореалізація конкретно-індивідуальних приписів суб'єкта публічної адміністрації, юридичний зміст яких полягає у виникненні, зміні та припиненні внутрішньо-місцевих адміністративних правовідносин тимчасового або визначеного характеру. Сукупно видання нормативних та індивідуальних адміністративних актів суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку за своїм процесом є правореалізацією волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації під час його владно-управлінської, розпорядчої діяльності загальноправового або конкретно-індивідуального характеру, в яких визначаються конкретні заходи, цілі та плани місцевого розвитку, пов'язані з фінансовим забезпеченням, розвитком інфраструктури, залученням підприємців, інвесторів, бізнес-проектів, покращенням якості надання послуг на місцевому рівні, розв'язанням інших питань місцевого значення та задоволенням різних потреб територіальної громади;

– укладення адміністративних договорів є досить поширеною формою адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку в Україні, що приймаються між двома управлінськими суб'єктами в різній формі (договір, меморандум, протокол) та своїм змістом охоплює повноваження щодо спільної реалізації правових заходів діяльності, партнерської взаємодії, розв'язання зобов'язань у публічно-правовій сфері місцевого розвитку;

– здійснення організаційних дій за своєю природою є впорядкованими, системними формами діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого

розвитку (засідання, наради, сесії, збори тощо), що визначають внутрішньоорганізаційну побудову їх функціонування для реалізації повноважень, завдань і функцій публічної адміністрації у сфері адміністрування місцевим розвитком;

– матеріально-технічні операції як форми діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні виконують правовстановлюючу роль щодо легалізації правовідносин при розв'язанні питань місцевого значення;

2) для кожної вище переліченої дії характерним є власний (сукупний) спосіб впливу суб'єктів публічної адміністрації на правовідносини місцевого розвитку (правові, організаційні, управлінські або фінансові), що формуються в єдину систему інструментів їхньої діяльності для здійснення владного, праворегулятивного та правоохоронного впливу у сфері місцевого врядування;

3) основними методами діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні є: контроль; моніторинг та оцінювання; планування сталого місцевого розвитку; стратегічне управління; координація, співпраця та взаємодія; методи інноваційного адміністрування; стимулювання (заохочення) та переконання; примус. Аналіз їх логіко-змістовної сутності репрезентує наступне:

– метод контролю як спосіб впливу публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні полягає у здійсненні ними державного, спеціально-муніципального та громадського контрольного нагляду й впливу на управлінські, фінансові та організаційні правовідносини місцевого розвитку з метою належного регулювання та підвищення ефективності публічного адміністрування. Правовідносини контролю публічного адміністрування місцевого розвитку можна поділити на елементарні складові: суб'єкт (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, спеціальні контрольні суб'єкти, громадськість); об'єкт – діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо дотримання ними

управлінських, фінансових, організаційних правил і норм, що регулюють місцевий розвиток; зміст – владна, публічна, законодавчо обмежена контрольна діяльність;

– методи моніторингу та оцінювання у сфері діяльності публічної адміністрації в галузі місцевого розвитку в Україні не мають ознак контрольного характеру та полягають у спостереженні за станом місцевого розвитку і формуванні підсумкової оцінки проблемних питань місцевого врядування та напрямків їх ефективного розв’язання;

– метод планування сталого місцевого розвитку активно використовується в адмініструванні місцевим розвитком, адже діяльність суб’єктів публічної адміністрації в цій сфері має плановий, послідовний та прогнозований характер, з метою ефективності реалізації їх повноважень, органи місцевої влади зобов’язані планувати окремі сектори місцевого розвитку (бюджет, інфраструктура, економічне зростання, бізнес тощо);

– метод стратегічного управління є специфічним способом у публічному адмініструванні місцевого розвитку, що полягає у здійсненні багаторівневою суб’єктною системою публічної адміністрації стратегічного впливу на адміністрування місцевого розвитку шляхом формування загальнонаціональної стратегічної програми й окремих самостійних стратегій розвитку територіальних громад, що передбачають взаємозалежні між собою заходи, способи та інструменти місцевого розвитку;

– в адміністративній діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні методи координації, співпраці та взаємодії застосовуються як трискладовий вплив на врегулювання правовідносин місцевого розвитку з метою послідовного діалогу, планування та формування інструментів співпраці, реалізації спільної взаємодії в площині місцевого розвитку;

– у практиці діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні все частіше спостерігається тенденція до впровадження методів інноваційного адміністрування як новітніх або модернізованих

способів впливу на правовідносини з використанням сучасних досягнень науково-технологічного розвитку (електронне врядування, інноваційні підходи до фінансування місцевого розвитку, технології транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку тощо);

– класичний метод заохочення суб'єктів публічної адміністрації у сфері адміністрування місцевого розвитку трансформувався в метод стимулювання, що полягає у стимулюючому впливі суб'єктів публічної адміністрації, який реалізується через систему правових, фінансово-економічних, інформаційних та організаційних гарантій місцевого розвитку як ресурсів для належного виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх повноважень при розв'язанні питань місцевого значення;

– метод переконання як класичний метод адміністративної діяльності публічної адміністрації має більш організаційну природу в площині адміністрування місцевого розвитку, оскільки полягає у певних організаційних способах висвітлення кращих практик місцевого розвитку серед населення;

– метод адміністративного примусу не є характерним для діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку, адже правовідносини сфери їхньої діяльності майже не мають правоохоронних особливостей, адміністративний примус застосовується в разі персоніфікованої охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів громадськості на місцевому рівні.

Отже, адміністративні інструменти діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це взаємозалежна сукупність зовнішнього вираження діяльності суб'єктів публічної адміністрації (форм) і способів їх впливу на правовідносини (методів) щодо адміністрування місцевого розвитку, завдяки яким реалізуються конкретні заходи, цілі та стратегії місцевого розвитку, розв'язуються питання місцевого значення та задовольняються законні потреби громади у процесі демократизації.

3.4. Діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку

На попередніх етапах нашого наукового дослідження нами було визначено, що механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні складається з низки елементів, що формують його зміст. Так, нерозкритими залишилися два питання: особливості внутрішньоорганізаційної діяльності аналізованих нами суб'єктів (напрями публічного управління місцевого розвитку) та загалом процедури публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Нами прийнято рішення розгляд першого питання здійснювати на прикладі фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку.

Це можна обумовити тим, що сучасний стан місцевих бюджетів, на жаль, виглядає не найкращим чином, що заважає виконанню покладених на органи місцевої влади складних завдань: мізерність власних дохідних джерел, майже повна залежність від державного бюджету, непрозорість бюджетних відносин у наданні фінансової допомоги з центру, відсутність стимулів у додатковому одержанні доходів та економічному витрачанні. Гострою залишається проблема стабілізації дохідних джерел державного й місцевих бюджетів. Основним джерелом формування останніх повинні стати власні доходи, а не надходження з центру. Але місцеві органи влади не мають реальних самостійних місцевих бюджетів через відсутність відповідної дохідної бази. Система формування місцевих бюджетів «зверху» характеризується відсутністю стимулів місцевих органів, що діють, в розвитку власної податкової бази, яка залежить від економічного розвитку регіону, його соціальної та виробничої інфраструктури [186, с. 216-220].

Важливою умовою розв'язання проблеми зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів є розширення прав органів місцевого самоврядування у сфері встановлення податків і зборів, а також створення багатоканальної системи формування бюджету, на підставі якої кожен рівень бюджетної

системи повинен мати власні закріплені доходи [186, с. 216-220], адже забезпечення надійної фінансової бази місцевого самоуправління має відповідати інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування [196, с. 62].

Загалом процес фінансування беззаперечно є однією з гарантій місцевого розвитку. В Україні найбільші проблеми місцевого розвитку пов'язані насамперед з недостатнім фінансуванням на місцевому рівні. Адже коштів місцевих і державних бюджетів катастрофічно не вистачає на місцевий розвиток. Тому вивчення фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні дозволить надалі нам сформувати оптимальну модель фінансування місцевого розвитку.

Якщо оптимальна система публічного адміністрування повинна забезпечувати потреби громадян та реалізацію цілісної державної політики, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики, то через управління публічними фінансами має забезпечуватися утворення і розподіл публічних централізованих і децентралізованих фондів коштів, які необхідні для функціонування держави й органів місцевого самоврядування, інших утворень. При цьому органи влади повинні прозоро та ефективно використовувати фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей [150, с. 126].

Без упорядкування управлінських відносин у фінансовій сфері марно сподіватися на підвищення ефективності системи публічного адміністрування, належний та оптимальний розподіл функцій між рівнями публічної адміністрації, прозорі процедури формування та використання коштів публічних фондів, мінімізацію умов для корупції [150, с. 126].

Найперше варто вказати, що публічні фінанси є системою економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових фондів, необхідних для виконання завдань і функцій держави, органів місцевого самоврядування, інших фондів, визначених державою публічними, та необхідних для забезпечення й задоволення суспільних

потреб, а також пов'язані зі здійсненням контролю за ефективним і цільовим використанням цих фондів коштів [26, с. 110-112]. Існують такі види публічних фінансів в Україні: 1) публічні фінанси держави – складаються з суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів держави; 2) публічні фінанси органів місцевого самоврядування – складаються з суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів органів місцевого самоврядування всіх видів; 3) публічні фінанси суспільного (соціального) призначення – складаються з суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) публічних фондів коштів, за які задовольняються суспільні (соціальні) інтереси, визнані державою чи органами місцевого самоврядування, та які не є державною чи комунальною власністю [26, с. 110-112; 238, с. 227-228].

Правові відносини, які виникають з приводу управління публічними фінансами, можна назвати фінансово-управлінськими [151]. Фінансово-управлінські відносини, як вважає С. Клімова, це врегульовані нормами публічного права суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у процесі мобілізації, розподілу та використання публічних фінансів, мають публічно-владний характер і забезпечують публічні потреби суспільства, його окремих соціальних груп і членів, держави й територіальних громад, задоволення яких вимагає відповідних фінансових ресурсів [151].

На наш погляд, фінансово-управлінські відносини місцевого розвитку в Україні – це владно-публічні правовідносини, що регулюються нормами права та визначають засади, умови й порядок акумуляції, використання та розподілу спеціального виду публічних фінансів (коштів на місцевий розвиток), з метою забезпечення оптимальної моделі фінансування державної політики місцевого розвитку та розширення можливостей системи фінансових ресурсів при розв'язанні питань місцевого значення.

Фінансово-управлінські відносини, як і будь-які інші правовідносини, мають свою структуру, елементами якої є: 1) суб'єкт; 2) об'єкт; 3) юридичний та фактичний зміст [151].

Елементами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є: 1) об'єкт (спеціальні публічні фінанси – кошти на місцевий розвиток); 2) суб'єкти (широка система органів державної влади, місцевого самоврядування, недержавних суб'єктів); 3) зміст (юридична та організаційна сутність фінансово-управлінської діяльності щодо місцевого розвитку).

Характеризуючи об'єкт фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні, слід вказати, що ним є спеціальний вид публічних фінансів – кошти на місцевий розвиток, що формуються з різних джерел в єдину розподільчу сукупність. Основними фінансовими джерелами місцевого розвитку в Україні є: кошти місцевого бюджету; кошти державного бюджету; інвестиційні кошти; кредитні кошти; дотаційні та грантові кошти; спеціальні кошти від міжнародних інституцій.

Фінансово-управлінські відносини виникають у сфері публічно-правової діяльності, однією з визначальних рис якої є участь у ній суб'єктів із владними повноваженнями, що передбачає домінування волі однієї сторони над іншою, підпорядкування однієї особи іншій, що свідчить, як вважає С. Клімова, про наявність у фінансово-управлінських відносинах активного й пасивного суб'єктів [151]. Активним суб'єктом виступає сторона, на яку покладається обов'язок реалізувати владні повноваження: чи то адмініструвати обов'язкові платежі, чи то контролювати використання коштів державного й місцевих бюджетів. Інша сторона представлена пасивним суб'єктом, на адресу якого спрямовані владні повноваження активного суб'єкта [151]. Сторона, яка виступає як владний суб'єкт, може бути представлена: 1) європейськими та світовими інституціями; 2) державою; 3) органом публічної влади (державним апаратом); 4) посадовою особою [151]. Основні проблемні питання участі держави та державного апарату у правовідносинах зумовлені її подвійним завданням.

Так, з одного боку, існують фінансові інтереси держави, які вона реалізує у відповідних формах, з іншого – державі необхідно дотримуватися інтересів інших учасників фінансових відносин. Тобто слід поєднувати публічні та приватні потреби [151].

На наш погляд, суб'єктами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є учасники таких правовідносин, до яких належать: 1) органи державної та місцевої влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) суб'єкти громадянського суспільства (територіальні громади, громадські об'єднання, бізнес-об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); 4) міжнародні інституції.

Розгляд юридичного змісту фінансово-управлінських відносин має можливість розкрити юридичну природу таких правових зв'язків, підкреслює їх правовий характер. Матеріальний зміст визначає напрями розвитку юридичного змісту правовідносин, оскільки реальні суспільні відносини ширші за ті, що передбачені гіпотезами й диспозиціями фінансово-правової, адміністративно-правової чи то конституційно-правової норми [151]. У фінансово-управлінських відносинах юридичний та фактичний зміст взаємопов'язані. Аналіз їх взаємодії дає можливість визначити відповідність встановлених норм публічного права життєвим реаліям, які вони покликані регулювати та виявити вдосконалення законодавства з метою оптимізації та ефективного функціонування системи управління публічними фінансами [151].

Розвиваючи цю концепцію в умовах сьогодення щодо фінансово-управлінських відносин, слід її уточнити з урахуванням багатьох факторів, головними з яких є: 1) особливість об'єкта відносин; 2) їхня функціональна спрямованість; 3) ступінь інтегрованості фінансово-управлінських відносин з іншими управлінськими та фінансовими правовідносинами; 4) особливості змісту динамічних властивостей відносин [151].

Тобто змістом фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є юридична та організаційна діяльність суб'єктів фінансового

управління публічними фінансами місцевого розвитку щодо акумулювання, розподілення, використання таких фінансів, та здійснення контролю з метою дотримання принципів законності, раціональності, оптимальності та належності в системі фінансування місцевого розвитку. Тобто діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку слід поділити за видом «вживання» публічних фінансів на чотири умовні сектори: 1) акумулювання публічних фінансів; 2) розподілення публічних фінансів; 3) використання публічних фінансів; 4) контроль за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку. Перші три сектори (акумулювання, розподілення, використання) мають більш фінансово-управлінську природу, сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку має адміністративно-управлінський характер.

Характеризуючи кожен сектор окремо, зокрема, акумулювання публічних фінансів, насамперед варто визначити, що в економіці «акумуляція» (лат. *assumulatio* – нагромадження) – це процес поступового накопичення економічним суб'єктом матеріальних ресурсів і грошових засобів; спрямування частки національного доходу на інвестиції та збільшення обсягу оборотних коштів і резервів [66; 355]. Всі процеси з акумуляції фінансових ресурсів до місцевих бюджетів мають забезпечити органи місцевого самоврядування коштами, достатніми для ефективного виконання покладених на них завдань. Добробут громадян, підтримка соціально незахищених верств населення, охорона здоров'я, культурно-естетичне наповнення життя громадян тощо, на рівні регіонів залежить від дій місцевих органів влади та є основними завданнями органів місцевого самоврядування на місцях, виконання яких безпосередньо залежить від їх фінансової спроможності [41, с. 99].

Акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку – це законодавчо побудований, системний, безперервний процес планування, збирання та накопичення матеріальних ресурсів (фінансів) спеціально уповноваженими владними та невладними суб'єктами. Відповідно,

акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку містить не лише збирання коштів (фактично, фінансове забезпечення місцевого розвитку), а також охоплює стратегічне планування державно-фінансової політики місцевого розвитку, адже для «нагромадження» фінансів необхідно попередньо визначити потреби місцевих територій та можливості фінансової системи.

Діяльність інституцій місцевого розвитку є однією з ключових передумов інтенсивного розвитку територій у сучасному світі. Інституції місцевого розвитку є інституційною основою для реалізації стратегій місцевого розвитку. Сутність діяльності інституцій місцевого розвитку безпосередньо залежна від цілей, завдань і особливостей місцевого розвитку на відповідній території. Створювати інституції місцевого розвитку можуть різні суб'єкти та в різних організаційно-правових формах, а свою діяльність вони можуть поширювати на різні території. Однак, попри такі відмінності, інституції місцевого розвитку завжди мають достатній рівень правової та операційної самостійності, орієнтовані на мобілізацію різних гравців місцевого розвитку (передусім об'єднання зусиль представників приватного й публічного секторів), а в їхній діяльності домінують неприбуткові цілі (хоча й використовуються переважно бізнес-підходи та моделі) [19].

Відповідно до Бюджетного кодексу України, Міністерство фінансів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад особливості складання розрахунків до прогнозів місцевих бюджетів і проєктів місцевих бюджетів. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи місцевих рад складають прогнози місцевих бюджетів та проєкти місцевих бюджетів. Проєкт місцевого бюджету на плановий бюджетний період ґрунтується на показниках, визначених у прогнозі місцевого бюджету, схваленому в році, що передує плановому. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад

зобов'язані надавати необхідну інформацію: центральним органам виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідній сфері – для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів та інших показників; Комітету Верховної Ради України з питань бюджету – для розгляду цих розрахунків [49].

Тобто безпосередніми інституціями сектору акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку в Україні є: 1) Верховна Рада України (як суб'єкт затвердження державного бюджету); 2) Кабінет Міністрів України; 3) Міністерство фінансів України; 4) Міністерство розвитку громад та територій України; 5) податкові органи, інші органи державної влади та невіддільні суб'єкти, на яких покладено функції податкового, фінансового й інвестиційного забезпечення місцевого розвитку; 6) органи місцевого самоврядування (як суб'єкти розробки місцевих бюджетів і бюджетів розвитку, суб'єкти встановлення місцевих податків і зборів, фінансування видатків); 7) місцеві державні адміністрації (як суб'єкти підготовки відповідних бюджетів та суб'єкти регулювання фінансово-економічної та інвестиційної політики); 8) різні суб'єкти громадянського суспільства, які виконують подвійну роль: як споживачі місцевих фінансів, потреби яких враховують при формуванні державної фінансової політики, та як суб'єкти «поповнення» публічних фінансових ресурсів, які через різноманітні інвестиційні, грантові інструменти фінансують місцевий розвиток.

Наступним сектором для аналізу є розподілення публічних фінансів. Сектор розподілення публічних фінансів на місцевий розвиток характеризується насамперед діяльністю владних суб'єктів (органів державної влади та місцевого самоврядування).

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування», кошти, передані державою у вигляді дотацій та субвенцій, можуть розподілятися Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими (міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення), районними радами між відповідними місцевими бюджетами та

використовуватися для фінансування спільних проєктів відповідних територіальних громад [333]. Районні та обласні ради затверджують районні та обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проєктів і з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, контролюють їх виконання. При цьому, виключно на пленарних засіданнях районної, обласної ради розглядають питання про розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення [333].

Тобто розподіл публічних фінансів на місцевий розвиток здебільшого здійснюється органами місцевого самоврядування, адже саме органи місцевого самоврядування зобов'язані попередньо оцінити стан місцевого розвитку окремих територій, врахувавши чинники дестабілізації фінансування місцевого розвитку й індикатори впливу на фінансове забезпечення та на цій основі визначити фінансові потреби окремої території.

Варто вказати про зміни в розподіленні місцевих фінансів в Україні. Так, у вересні 2020 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо приведення у відповідність положень бюджетного законодавства у зв'язку з завершенням адміністративно-територіальної реформи». Тож вже відбулися зміни у структурі бюджетної системи та у повноваженнях органів місцевого самоврядування. Законодавчим актом, зокрема, розмежовуються дохідні й видаткові джерела надходження між районними та місцевими бюджетами, скасовується спрямування надходжень від ПДФО до районних бюджетів та виключається районний рівень із системи горизонтального вирівнювання податкоспроможності. Тобто районні бюджети не отримуватимуть базову дотацію і не будуть на прямих міжбюджетних відносинах з державним бюджетом [35].

Жодні сільські, селищні, міські бюджети більше не залежатимуть від району. Всі 1470 територіальних громад, межі яких днями затвердив Уряд, перейдуть на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Виходячи зі змін до законодавства, доходи й видатки між бюджетами районів і територіальних громад розмежують. Районні бюджети виключено з системи горизонтального вирівнювання. Тобто районні бюджети не отримуватимуть базову дотацію й не будуть на прямих міжбюджетних відносинах з державним бюджетом. Формування районних бюджетів здійснюватиметься шляхом: власних доходів (податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, засновником яких є райрада, плата за ліцензії та сертифікати господарської діяльності, що видані районною державною адміністрацією, орендна плата за користування майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є райради, орендна плата за водні об'єкти, що надаються районними державними адміністраціями та райрадами (до розмежування між громадами), інші доходи); дотацій та субвенцій, які можуть спрямовуватися з інших бюджетів [57].

У секторі використання публічних фінансів на місцевий розвиток беруть участь місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування як розпорядники (суб'єкти виконання) публічних фінансів місцевого розвитку й територіальні громади як суб'єкти громадянського суспільства, що є споживачами фінансових ресурсів.

Статус розпорядників місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування закріплено законодавством, адже, відповідно до Бюджетного кодексу України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету [49]. За рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради при

виконанні місцевих бюджетів обслуговування бюджетних коштів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ може здійснюватися установами банків державного сектору. Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівником місцевого фінансового органу затверджується тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період. Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням [49].

Останнім сектором змісту фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є контроль, адже до однієї з важливих управлінських функцій належить функція контролю. Ефективність роботи органів виконавчої влади й місцевого самоврядування значною мірою залежить від належної організації контролю за виконанням законів, рішень, розпоряджень та інших документів. Систематичний контроль є необхідною умовою виявлення та усунення недоліків у діяльності об'єктів управління та причин, що їх породжують. Контроль можна визначити як процес, що повинен забезпечити відповідність функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Сутність контролю полягає у здійсненні цілеспрямованого впливу на об'єкти управління, який передбачає систематичний нагляд, спостереження за їхньою діяльністю для виявлення відхилень від встановлених норм, правил, вимог чи завдань у процесі їх виконання. Серед видів контролю одне з провідних місць належить фінансовому контролю, який уособлює собою комплексну й цілеспрямовану фінансово-правову діяльність органів фінансового контролю щодо встановлення фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті з питань, які стосуються його фінансово-господарської діяльності. Фінансовий контроль передбачає перевірку господарських і фінансових операцій щодо їх правдивості, законності, доцільності та ефективності. Він спрямований на забезпечення законності,

фінансової дисципліни й раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів з метою ефективного соціально-економічного розвитку усіх суб'єктів фінансових правовідносин [288].

Контрольними повноваженнями у сфері місцевих фінансів наділені різні державні та громадські інститути. Особливістю фінансового контролю на місцевому рівні є участь великої кількості суб'єктів, залежно від яких його поділяють на контроль органів державного управління, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування, відомчий, внутрішній та громадський контроль. Фінансовий контроль органів державного управління – це контроль з боку органів центральної влади, який може бути застосований щодо будь-якого об'єкта контролю та спрямований на забезпечення виконання законодавства й дотримання інтересів держави у сфері місцевих фінансів. Сьогодні органи державного управління відіграють визначальну роль у забезпеченні фінансового контролю на місцевому рівні. Це зумовлено, по-перше, нерозвиненістю на місцевому рівні інших видів фінансового контролю; по-друге, тим, що переважна частина фінансових ресурсів місцевого самоврядування направляється на виконання делегованих повноважень [148].

На наш погляд, адміністративний сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку охоплює різноманітну діяльність, пов'язану з державним, спеціально-місцевим і громадським контролем за надходженням місцевих коштів та за цільовим використанням коштів місцевого розвитку. До суб'єктів здійснення контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку належать: Рахункова палата; Міністерство фінансів України; Державна казначейська служба України та її територіальні органи; Державна аудиторська служба України та її міжрегіональні територіальні органи; спеціальні місцеві фінансові органи; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства, що здійснюють громадський контроль.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо визначення змістовно-сутнісного боку діяльності суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку, можемо сформулювати наступні висновки:

1) фінансово-управлінські відносини місцевого розвитку в Україні – це владно-публічні правовідносини, що регулюються нормами права та визначають засади, умови й порядок акумуляції, використання та розподілу спеціального виду публічних фінансів (коштів на місцевий розвиток), з метою забезпечення оптимальної моделі фінансування державної політики місцевого розвитку й розширення можливостей системи фінансових ресурсів при розв'язанні питань місцевого значення;

2) елементами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є: а) об'єкт (спеціальні публічні фінанси – кошти на місцевий розвиток); б) суб'єкти (широка система органів державної влади, місцевого самоврядування, недержавних суб'єктів); в) зміст (юридична й організаційна сутність фінансово-управлінської діяльності щодо місцевого розвитку);

3) об'єктом фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є спеціальний вид публічних фінансів – кошти на місцевий розвиток, що формуються з різних джерел в єдину розподільчу сукупність. Основними фінансовими джерелами місцевого розвитку в Україні є: кошти місцевого бюджету; кошти державного бюджету; інвестиційні кошти; кредитні кошти; дотаційні та грантові кошти; спеціальні кошти від міжнародних інституцій;

4) суб'єктами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є учасники таких правовідносин, до яких належать: 1) органи державної та місцевої влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) суб'єкти громадянського суспільства (територіальні громади, громадські об'єднання, бізнес-об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); 4) міжнародні інституції;

5) змістом фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є юридична та організаційна діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку щодо акумулювання,

розподілення, використання таких фінансів та здійснення контролю з метою дотримання принципів законності, раціональності, оптимальності й належності в системі фінансування місцевого розвитку;

б) акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку – це законодавчо побудований, системний, безперервний процес планування, збирання та накопичення матеріальних ресурсів (фінансів) спеціально уповноваженими владними й невладними суб'єктами. Відповідно, акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку передбачає не лише збирання коштів (фактично, фінансове забезпечення місцевого розвитку), а й стратегічне планування державно-фінансової політики місцевого розвитку, адже для «нагромадження» фінансів необхідно попередньо визначити потреби місцевих територій та можливості фінансової системи;

7) безпосередніми інституціями сектору акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку в Україні є: 1) Верховна Рада України (як суб'єкт затвердження державного бюджету); 2) Кабінет Міністрів України; 3) Міністерство фінансів України; 4) Міністерство розвитку громад та територій України; 5) податкові органи, інші органи державної влади й невладні суб'єкти, на яких покладено функції податкового, фінансового та інвестиційного забезпечення місцевого розвитку; 6) органи місцевого самоврядування (як суб'єкти розробки місцевих бюджетів і бюджетів розвитку, суб'єкти встановлення місцевих податків і зборів, фінансування видатків); 7) місцеві державні адміністрації (як суб'єкти підготовки відповідних бюджетів, та суб'єкти регулювання фінансово-економічної та інвестиційної політики); 8) різні суб'єкти громадянського суспільства, які виконують подвійну роль: як споживачі місцевих фінансів, потреби яких враховують при формуванні державної фінансової політики, та як суб'єкти «поповнення» публічних фінансових ресурсів, які через різноманітні інвестиційні, грантові інструменти фінансують місцевий розвиток;

8) розподіл публічних фінансів на місцевий розвиток здебільшого здійснюється органами місцевого самоврядування, адже саме органи

місцевого самоврядування зобов'язані попередньо оцінити стан місцевого розвитку окремих територій, врахувавши чинники дестабілізації фінансування місцевого розвитку й індикатори впливу на фінансове забезпечення, та на цій основі визначити фінансові потреби окремої території;

9) у секторі використання публічних фінансів на місцевий розвиток беруть участь місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування як розпорядники (суб'єкти виконання) публічних фінансів місцевого розвитку й територіальні громади як суб'єкти громадянського суспільства, що є споживачами фінансових ресурсів;

10) адміністративний сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку охоплює різноманітну діяльність, пов'язану з державним, спеціально-місцевим і громадським контролем за надходженням місцевих коштів і за цільовим використанням коштів місцевого розвитку. До суб'єктів здійснення контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку належать: Рахункова палата; Міністерство фінансів України; Державна казначейська служба України та її територіальні органи; Державна аудиторська служба України та її міжрегіональні територіальні органи; спеціальні місцеві фінансові органи; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства, що здійснюють громадський контроль.

Отже, діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку слід розділити за видом «вживання» публічних фінансів на чотири умовні сектори: 1) акумулювання публічних фінансів; 2) розподілення публічних фінансів; 3) використання публічних фінансів; 4) контроль за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку. Перші три сектори (акумулювання, розподілення, використання) мають більш фінансово-управлінську природу, сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку має адміністративно-управлінський характер.

3.5. Адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні

Адміністративні процедури є окремими складовими механізму публічного адміністрування, які займають особливу «нішу», оскільки відбивають сутність процесуальних дій органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства у сфері місцевого розвитку.

Сьогодні чинне законодавство в частині регулювання адміністративних процедур в органах місцевого самоврядування має багато недоліків і прогалин, оскільки регламентуються значною кількістю правових норм, які входять до складу адміністративно-процесуального законодавства та знаходять своє закріплення в численних джерелах, які вимагають відповідної систематизації. Вказане актуалізує необхідність проведення наукового пошуку в напрямку формування шляхів удосконалення адміністративно-процесуальної діяльності органів місцевого самоврядування та необхідності запровадження дієвого й ефективного інституту – адміністративної процедури, що забезпечує реалізацію прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб у відповідних відносинах [468, с. 3].

Уточнимо, що з правової точки зору процедура – це регламентований юридичною нормою порядок дій або регулювання відповідних суспільних відносин у сфері правозастосування [61, с. 163–177]. Правова процедура характеризується такими ознаками: попередньо визначена модель її застосування в реальному житті, через яку досягається необхідний результат; юридична сила, тобто норми, що визначають процедурну діяльність, закріплені в законі, як і основні межі регулятивного «впливу» процедурних норм [199, с. 13; 88, с. 10]. Процедурні норми не торкаються змістової (внутрішньої) сторони реалізації основних норм, лише передбачають зовнішній процес їх впровадження; синхронність, тобто з виникненням основної норми відразу приймається процедурна [199, с. 13; 88, с. 10]. Це

забезпечує нерозривність правотворчості та правореалізації, теорії та практики; законність – відповідність процедури нормативній моделі, закріпленій у нормативно-правовому акті; ознака демократизму правової процедури стосується тільки тих процедур, які є шляхом до реалізації владних відносин [199, с. 13; 88, с. 10]. Ця характеристика розкриває ознаки процедури, які прийнятні та можуть застосовуватися до всіх галузей права, зокрема й до адміністративної. Тому постає необхідність визначення самого поняття «адміністративна процедура», щодо якого немає однозначної думки. Впродовж значного часу науковці оперують цим поняттям, використовуючи його у підручниках, монографіях, статтях, але уніфікованого підходу ще не вироблено [406, с. 33–42; 61, с. 163–177; 199, с. 47].

Поняття «процедура» від латинського «procedo» означає «проходжу або просуваюся» [75, с. 234]. Поняття адміністративної процедури вчені формують у вузькому та широкому значеннях. Згідно з першим, адміністративна процедура – це порядок розгляду та вирішення уповноваженим органом державної влади (переважно органом виконавчої влади) конкретних індивідуальних справ, пов'язаних зі зверненнями громадян та організацій до відповідного органу з метою реалізації чи захисту своїх прав і законних інтересів. Адміністративна процедура регулюється законом або підзаконним нормативним актом (порядок розгляду скарг громадян, правила реєстрації юридичних осіб, правила видачі ліцензій, дозволу на носіння, зберігання, перевезення зброї тощо). У ширшому розумінні адміністративна процедура є порядком здійснення органом виконавчої влади, посадовою особою встановлених для них повноважень (порядок розроблення, обговорення й прийняття правового акта, оформлення документа, що має юридичне значення, порядок прийому особи на державну службу, проходження атестації та оформлення відповідних документів, порядок розгляду матеріалів про заохочення службовців, про притягнення до дисциплінарної відповідальності; порядок оформлення контрольно-наглядової діяльності тощо) [95, с. 131; 134, с. 182-190; 23, с. 125].

Поняття «адміністративна процедура» змістовно наповнено двома термінами. По-перше, процедура, що, як зазначено, є порядком у вчиненні дій для досягнення певного результату. По-друге, термін «адміністративний» в науці тлумачиться як той, що пов'язаний з управлінням, так і той, що покликаний служити. Таке двояке розуміння базової категорії адміністративного права зумовлює існування двох типів правовідносин, що виникають у сфері публічного управління. Це, по-перше, ті відносини, що мають управлінський характер, виникають за ініціативою владних суб'єктів, в яких на приватних осіб покладається здебільшого виконання обов'язків. По-друге, у відносинах з публічною адміністрацією приватні особи реалізують значну частину своїх прав. Ці два типи правовідносин потребують для свого врегулювання відмінних принципів і правил [38, с. 116-117]. Вчений В. Галуцько [64] вважає, що адміністративні процедури – це встановлений законодавством порядок розгляду та розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [64, с. 276].

З позиції І. Криворучко [184], адміністративна процедура за своєю суттю є діяльністю публічної влади, передусім органів публічного управління, що, буди визначена нормами права, спрямовується на реалізацію прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а виходячи з формальних підходів – порядком послідовно здійснюваних дій та прийнятих рішень щодо розгляду та розв'язання адміністративної справи [184, с. 6]. Адміністративну процедуру М. Фролов [435] трактує як встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок розгляду та розв'язання органами виконавчої влади й місцевого самоврядування індивідуальних адміністративних справ [435, с. 692–698]. Під цією категорією М. Теличко [406] розуміє встановлений законом порядок розгляду та розв'язання індивідуальних справ органами виконавчої влади й місцевого

самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акту або укладанням адміністративного договору [406, с. 33-42]. Водночас Р. Куйбіда та В. Шишкін [191] вважають, що адміністративна процедура – це встановлений законодавством порядок розв'язання адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ. Оскільки ця діяльність здійснюється публічною адміністрацією з використанням владних повноважень та з урахуванням публічних інтересів, їх ознакою є публічність, а також індивідуальний характер, оскільки рішення у справі стосується конкретних фізичних або юридичних осіб [191, с. 174]. Вчений І. Лоюк [212] пропонує авторське визначення адміністративної процедури як урегульованого законодавчими актами порядку діяльності уповноваженого на те органу в публічно-правовій сфері щодо розгляду та розв'язання конкретних справ з метою забезпечення реалізації прав, свобод, законних інтересів та обов'язків фізичних і юридичних осіб, що завершується прийняттям рішення індивідуального характеру; а також порядок виконання уповноваженим на те органом інших його функцій та повноважень і дії адміністративного органу при оскарженні адміністративних актів, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу [212, с. 38-39]. Під адміністративною процедурою І. Юрійчук [469] розуміє нормативно закріплений алгоритм (порядок дій для досягнення результату) розгляду та розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ, що здійснюється з метою сприяння реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб та забезпечення верховенства права в українському соціумі [469, с. 151-156].

Додамо, що А. Щербою [468] сформульовано визначення адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування як урегульованої нормами адміністративно-процесуального права діяльності органів місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених чинним законодавством, спрямованої на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей

права у процесі розв'язання конкретних справ щодо забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб [468, с. 5].

Узагальнюючи вищевказані позиції, на наш погляд, адміністративна процедура розв'язання питань місцевого значення в Україні – це регламентований нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями порядок процесуальної діяльності органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства щодо зовнішнього та внутрішньоуправлінського розв'язання питань місцевого значення шляхом розв'язання індивідуальних адміністративних справ з метою якісного, функціонально-продуктивного та сталого місцевого розвитку конкретної територіальної одиниці й захисту прав і законних публічних інтересів окремих осіб та суспільства.

Аналізуючи адміністративні процедури, варто розмежувати їх з поняттями «адміністративний процес» та «адміністративне провадження», оскільки вони в практиці часто підміняють одне одного. Сучасний розвиток адміністративного законодавства України свідчить про те, що категорія «адміністративна процедура» як відносно самостійна складова частина адміністративного (матеріального) права досі не сформована у зв'язку з відсутністю єдиного та уніфікованого підходу до визначення її змісту, співвідношення з поняттям «адміністративний процес» і належного правового регулювання (натомість їх правове регулювання зосереджено лише у спеціальних нормативно-правових актах) у вигляді загального закону, що має наслідком неможливість виділити інституту адміністративних процедур належного місця в системі загального адміністративного права [469, с. 151-156]. Вчені Р. Ігонін і М. Вікторчук [134] визначили, що адміністративний процес є видом юридичного процесу, діяльністю суб'єктів права щодо здійснення правового регулювання суспільних відносин і реалізації норм права, а процедура як частина адміністративного процесу є врегульованою положеннями адміністративно-процесуального законодавства, не пов'язана з розглядом спорів або застосуванням

примусових заходів правозастосовної діяльності щодо порядку підготовки та прийняття рішень органів виконавчої влади [134, с. 182-190].

Оскільки на практиці виникають проблеми із розмежуванням таких понять як «адміністративний процес», «адміністративне провадження», «адміністративна процедура», на законодавчому рівні необхідно чітко розмежувати ці поняття з метою мінімізації процесу підміни понять на практиці.

На наш погляд, адміністративні процедури беруть початок з права особи на звернення до органів влади. Так, Стаття 1 Закону України «Про звернення громадян» визначає, що громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їхніх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їхньої статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [330].

Тобто адміністративна процедура є процесуальним порядком розгляду звернень громадян (заяв) у разі виникнення індивідуальних адміністративних справ (у вузькому розумінні) та загалом порядком діяльності органів влади (в широкому розумінні).

Ознаки й характеристики адміністративної процедури повинні формуватися, виходячи з розроблених наукою адміністративного права властивостей адміністративно-процесуальних правовідносин, серед яких варто вказати на такі: по-перше, адміністративно-процесуальні правовідносини передбачають визначеність взаємної поведінки його суб'єктів, що прописується відповідними правовими нормами. Водночас ступінь визначеності взаємної поведінки суб'єктів залежить від змісту того чи іншого виду адміністративно-процесуальних правовідносин, зумовленого характером тієї сфери державного життя, у межах якої воно виникає.

Більшою визначеністю характеризується процесуальний статус суб'єктів юрисдикційних проваджень, що складаються з приводу розв'язання спорів. По-друге, реалізація будь-яких адміністративно-процесуальних правовідносин, як і правових відносин загалом, забезпечується заходами державного впливу [297, с. 21]. До основних визначальних ознак, які характеризують поняття «адміністративна процедура», М. Фролов [435] відносить: 1) публічний характер та особливий суб'єктний склад – адміністративна процедура здійснюється в публічній сфері, безпосередньо пов'язана з діяльністю органів публічної адміністрації та супроводжується використанням ними відповідних владних повноважень з урахуванням публічних інтересів; 2) нормативний характер (адміністративна процедура врегульована адміністративно-правовими нормами, які чітко регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб); 3) індивідуальний характер – прийняте у справі рішення стосується конкретних фізичних або юридичних осіб, що перебувають у стосунках з органами публічної адміністрації; 4) безспірний характер – предметом адміністративної процедури є індивідуальні адміністративні справи, в яких не розв'язують суперечки й не розглядаються скарги осіб на дії та рішення публічної адміністрації; 5) стадійний характер передбачає послідовну реалізацію кількох стадій за умови., що кожен наступний етап має своєю відправною точкою правовий результат попереднього етапу; 6) особлива спрямованість – адміністративна процедура не має своїм результатом застосування примусових заходів, її мета полягає у забезпеченні реалізації прав або обов'язків певного суб'єкта правовідносин у сфері державного управління; 7) адміністративна процедура завершується прийняттям відповідного нормативного акту, обов'язкового до виконання [435, с. 692-698].

Вчені Р. Ігонін та М. Вікторчук [134] виділили такі особливості адміністративних процедур: 1) застосовуються в публічній сфері; 2) застосовуються при здійсненні правозастосовної діяльності; 3) охоплюють управлінську діяльність позитивної спрямованості, тобто діяльність,

спрямовану на створення умов для ефективної реалізації прав і законних інтересів громадян та організацій; 4) адміністративні процедури спрямовані на упорядкування діяльності уповноважених органів виконавчої влади; 5) для адміністративних процедур характерний особливий суб'єктний склад (однією зі сторін в адміністративній процедурі завжди виступає державний орган або посадова особа, наділені державно-владними повноваженнями); б) адміністративні процедури закріплюються адміністративно-процесуальними нормами, які регулюють застосування матеріальних норм адміністративного та інших галузей права (фінансового, господарського, трудового та ін.) і при цьому регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб [134, с. 182-190]. Водночас І. Лоюк [212] вважає, що поняття «адміністративна процедура» набуває закріпленої законодавством визначеності та наступних ознак: 1) врегульована нормативними актами; 2) здійснюється у сфері публічно-правових відносин; 3) пов'язана з діяльністю уповноважених державою органів і супроводжується використанням ними владних повноважень; 4) є порядком здійснення провадження; 5) визначає саме дії уповноважених державою органів, а не відносини між окремими особами; б) завершується прийняттям адміністративного рішення, яке оформлюється відповідним актом, що виступає метою адміністративної процедури; 7) прийняте у справі рішення має індивідуальний характер застосування, тобто стосується конкретних фізичних або юридичних осіб [212, с. 38; 61, с. 175–177].

На наш погляд, особливостями адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення в Україні є те, що вони: 1) за своєю суттю є процедурою публічної функціональної діяльності різних суб'єктів; 2) реалізуються органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та суб'єктами громадянського суспільства як відокремлено, так і сукупно; 3) регулюються нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями; 4) кожна адміністративна процедура має окремі стадії, які поєднуються в єдине адміністративне провадження; 5) адміністративні

процедури відбивають процес розгляду та розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ; 6) процедури завершуються офіційним прийняттям адміністративно-процедурного рішення; 7) метою адміністративної процедури є регламентування повноважень уповноважених суб'єктів для ефективного захисту та відновлення прав, свобод і законних інтересів окремих осіб та суспільства.

Адміністративна процедура має свою внутрішню структуру, яка становить певну сукупність окремих елементів. Основними складовими адміністративної процедури є стадії, етапи й окремі дії, здійснення яких визначається логікою діяльності суб'єктів влади. Стадійність свідчить про рух і розвиток адміністративного провадження. Крім того, результат попередньої стадії є основою для наступної. Кожній стадії властиві специфічні компоненти: склад суб'єктів правовідносин; інформація, що збирається та використовується; документи, які складаються; рішення, що приймаються (проміжні, остаточні), тощо [39, с. 30–37].

Це підтверджує А. Щерба [468], вказуючи, що зміст адміністративної процедури визначається такими факторами: по-перше, процедура застосування норми права посадовою особою органу місцевого самоврядування складається з окремих дій, які вчиняються послідовно, в певному порядку, узгоджуються між собою; по-друге, вчиняються такі дії у зв'язку з тим, що органи й посадові особи місцевого самоврядування наділяються відповідними повноваженнями, тобто повноваженнями щодо розгляду та розв'язання питань територіальної громади; по-третє, адміністративні процедури становлять зміст діяльності цих владних суб'єктів; по-четверте, органи й посадові особи місцевого самоврядування можуть одночасно брати участь у багатьох адміністративних процедурах, які знаходяться на різних стадіях (етапах) розгляду та розв'язання [468, с. 9].

Першою (початковою) стадією адміністративної процедури слід назвати ініціювання провадження. Залежно від суб'єкта, якому належить ініціатива виникнення правовідносин, науковці поділяють адміністративну

процедуру на такі види: 1) ту, що ініціює приватна особа (заявну); 2) ту, що ініціює суб'єкт публічного адміністрування (втручальну) [40, с. 8; 39, с. 30–37].

Також до основних стадій адміністративної процедури, крім ініціювання, належить стадія розгляду, прийняття рішення та виконання рішення з конкретної індивідуальної адміністративної справи. Факультативною стадією адміністративної процедури є стадія оскарження, яка може «перерости» в самостійне провадження з окремими етапами.

Загалом, на наш погляд, стадії адміністративної процедури слід поділяти на основні (які є обов'язковими для кожної адміністративної процедури розв'язання питань місцевого значення) та факультативні (за своєю природою є необов'язковими стадіями, що мають додатковий характер і постають в разі виникнення специфічних юридичних фактів).

Адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні містять:

- функціональні процедури щодо безпосереднього розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ на локальному рівні;
- адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади;
- дозвільно-ліцензійні та реєстраційні процедури розв'язання питань місцевого значення;
- процедури комунікації (внутрішньоорганізаційні процедури) органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадою щодо питань місцевого значення;
- процедури надання адміністративних послуг;
- процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць;
- процедури фінансування окремої територіальної одиниці;
- інші адміністративні процедури, пов'язані з місцевим розвитком.

При цьому більшість з них реалізуються саме органами місцевого самоврядування, меншість – суб'єктами громадянського суспільства, а

органи виконавчої влади безпосередньо через центральні органи виконавчої влади й місцеві державні адміністрації здійснюють адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення через фінансування місцевих територій, контроль і забезпечення надання адміністративних послуг на місцевому рівні, реалізацію різних державних політик на місцевому рівні загалом.

Розкриємо детальніше деякі з адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення.

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги», адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [322].

Питання порядку надання адміністративних послуг визначено ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги». Так, детально проаналізувавши положення вказаної статті Закону, видається за можливе виділити наступні складові елементи порядку надання адміністративних послуг: способи надання адміністративних послуг (ч. 1); територіальна підзвітність справ з надання адміністративних послуг (ч. 2 і 3); форми заяви та порядок її подання (ч. 4); вимоги до документів та інформації, що вимагаються від суб'єкта звернення та є необхідними для отримання адміністративної послуги (частини 5-7); порядок отримання документів та інформації суб'єктом надання адміністративних послуг від інших публічних суб'єктів (ч. 8 і 9); доступ суб'єктів звернення до бланків заяв (ч. 10); доступ суб'єктів звернення до приміщень суб'єктів надання адміністративних послуг [423, с. 80-81; 322].

Регламентация порядку дій фізичних і юридичних осіб в аспекті адміністративних процедур є особливо важливою з урахуванням вимог забезпечення якості їх надання в Україні, яка стала на шлях боротьби з корупцією в усій системі публічної адміністрації. За умови чіткого

встановлення мінімального обсягу обов'язків потенційних споживачів таких послуг у рамках легкої, швидкої та зручної процедури їх надання, можна мінімізувати корупційні ризики під час взаємодії фізичних і юридичних осіб з суб'єктами надання досліджуваних послуг [423, с. 197].

Сьогодні надання більшості видів адміністративних послуг в Україні (89%) покладається на місцеві державні адміністрації, центральні органи виконавчої влади та їхні територіальні підрозділи. А надання адмінпослуг районними та обласними радами взагалі майже не передбачено законодавством. Водночас реформа з децентралізації передбачає передачу певної частини повноважень органам місцевого самоврядування базового рівня, тобто сільським, селищним і міським радам (муніципалітетам). Крім того, скасування у перспективі місцевих державних адміністрацій у тій формі, в якій вони зараз функціонують, та створення замість них виконкомів районних та обласних рад у процесі реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади призведе до передачі діяльності повноважень створеним органам місцевого самоврядування в об'єднаних територіальних громадах. Певна частина повноважень перейде також районним та обласним радам і їхнім виконавчим органам, принаймні до з'ясування питання подальшої передачі їх на рівень муніципалітетів. Це також потрібно враховувати при визначенні поняття «муніципальної адміністративної послуги» [87].

Муніципальні адміністративні послуги – це діяльність сільських, селищних і міських рад (або їх виконавчих органів) з реалізації владних повноважень із метою задоволення потреб фізичних або юридичних осіб в отриманні адміністративного акту (документу або дії), спрямованого на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків таких осіб, відповідно до закону, за їхньою заявою. Розкриття сутності муніципальних адміністративних послуг дасть змогу описати технології та процеси їх надання з можливістю розробки практичних рекомендацій щодо їх удосконалення, що є предметом подальших досліджень у цьому напрямку

[87].

Тобто процедура надання адміністративних послуг на місцевому рівні включає два види послуг: послуги від органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг і муніципальні послуги, тобто послуги від органів місцевого самоврядування, що регламентуються спільним спеціалізованим законодавством та окремими підзаконно-рекомендаційними положеннями зі спільною метою – задоволення потреб громадськості на місцевому рівні.

Зміст адміністративно-контрольних процедур в органах місцевого самоврядування передбачає контроль за дотриманням законодавства на території певної територіальної громади (за використанням земель та інших природних ресурсів, за станом роботи щодо розгляду звернень громадян на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності, за станом благоустрою виробничих територій, організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм тощо) [468, с. 11].

Таким чином, адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади є складними, чітко встановленими законодавством процедурами контрольного характеру, що здійснюються широким колом уповноважених суб'єктів влади та громадськістю у певних межах за дотриманням належності та законності врядування на місцевому рівні.

Щодо процедури комунікації (внутрішньоорганізаційні процедури) органів виконавчої влади, місцевого самоврядування з громадою з приводу питань місцевого значення насамперед варто зазначити, що внутрішньоорганізаційна діяльність відрізняється від зовнішньоорганізаційної конкретними завданнями, характером суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративного права специфікою правового регулювання тощо. Внутрішньоорганізаційна діяльність органів місцевого самоврядування, як вважає А. Щерба [468], охоплює дії щодо формування та функціонування органів місцевого самоврядування, включно

з визначенням її організаційної структури; підбір, розстановку, навчання та виховання персоналу, матеріально-технічне й інформаційне забезпечення, постановку поточних і перспективних завдань, здійснення повсякденного керівництва та контролю за їх виконанням [468, с. 11].

На наш погляд, у сфері місцевого розвитку як внутрішньоорганізаційну процедуру варто аналізувати саме процедуру комунікації органів виконавчої влади, місцевого самоврядування з громадою з приводу питань місцевого значення. Сьогодні індивід прагне не лише бути поінформованим, а й також самостійно продукувати інформацію, яка буде сприйнятою іншими суб'єктами комунікативного процесу. У площині державного управління це відображає бажання громадян не стільки пасивно сприймати інформацію, що розповсюджується органами державної влади та місцевого самоврядування, скільки бути спроможним впливати на прийняття рішень, визначення пріоритетних напрямків розвитку, формування програми дій у межах компетенції цих органів. Тож можемо констатувати існування нагальної потреби в побудові суб'єктного типу комунікації, що забезпечить повноцінний діалог між громадянами й органами державної влади, який характеризується діалогічністю, можливістю бути почутим, а також налагодженням моделі «питання-відповідь». Ефективний зворотний зв'язок забезпечує своєчасне інформування населення щодо тих аспектів діяльності органів публічної влади, які найбільше цікавлять громадян, дозволяє оцінити швидкість та якість реагування на виявлені проблеми, визначити можливі прорахунки й, за потреби, скоригувати план подальших дій. Комунікації у процесі функціонування органів державної влади відіграють важливу роль у прийнятті управлінських рішень, які натомість впливають на рівень життя громадян. Ефективність цих рішень залежить від багатьох факторів, зокрема від розуміння причин і рівня схвалення населенням обраних методів, що використовуватимуться для розв'язання певних проблем або виконання поставлених завдань. Адже важко впроваджувати будь-які проекти та програми розвитку, якщо немає чіткого розуміння того, до яких кінцевих

результатів призведе прийняте рішення, а також чи дотримано баланс інтересів усіх зацікавлених сторін. Саме тому сьогодні думка громадян є важливим інструментом впливу на діяльність органів влади й на визначення вектору розвитку країни, яка позиціює себе як правова та демократична [16, с. 93].

Для вдосконалення системи комунікацій необхідно враховувати величину й кількість структурних ланок на кожному ієрархічному рівні управління, ступінь формального регламентування організаційних зв'язків. Тим самим забезпечуються можливості для раціонального розподілу повноважень, відповідальності та істотного скорочення обсягу інформації, яка циркулює в системі управління. Надзвичайно важливим чинником, який вказує на наявність повноцінної комунікації, є зворотний зв'язок на комунікативну акцію комунікатора. Якщо ж брати до уваги комунікативні процеси у державному управлінні, де, наприклад, комунікатором виступає виборний орган державної влади, зворотним зв'язком з боку громадськості як комуніканта буде реакція у вигляді безпосередньої відповіді комунікаторові, відповіді у вигляді письмових звернень, коментарів через ЗМІ, електронну пошту, форму зворотного зв'язку на інтернет-порталі цього органу влади, через акції громадської підтримки чи непокори, страйку, участі у плебісциті, референдумі та у виборах [105, с. 159-167].

Тобто для процедури комунікації властиво як ієрархічно-владне підпорядкування, так і самостійність щодо вираження своїх позицій та використання різних форм взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку.

Загалом можна сказати, що адміністративна процедура комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку – це порядок діалогу, співпраці, партнерства чи взаємодії різних суб'єктів публічної адміністрації або суб'єктів громадянського суспільства між собою з питань місцевого значення, що здійснюється в різних процесуальних формах та у встановленому порядку з метою гарантування місцевого розвитку на ідеях

демократизму. Процесуальні форми адміністративної процедури комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку залежать від виду правовідносин між цими суб'єктами, до основних процесуальних форм можна віднести: звернення, публічні консультації, партнерські проекти, соціальний діалог тощо.

Щодо наступної процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць, варто зазначити, що відповідно до вимог статей 173, 174 Земельного кодексу України, межі району, села, селища, міста, району в місті встановлюються та змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць. Проекти землеустрою щодо зміни меж населених пунктів розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів. Рішення про встановлення та зміну меж районів і міст приймається Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. Рішення про встановлення та зміну меж сіл, селищ, які входять до складу відповідного району, приймаються районною радою за поданням відповідних сільських, селищних рад. Рішення про встановлення та зміну меж сіл, селищ, які не входять до складу відповідного району, або в разі, якщо районна рада не утворена, приймаються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за поданням відповідних сільських, селищних рад. Рішення про встановлення та зміну меж районів у містах приймається міською радою за поданням відповідних районних у містах рад [324; 340; 126].

Згідно з вимогами Закону України «Про Державний земельний кадастр», відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць вносяться до Державного земельного кадастру на підставі проектів землеустрою щодо встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць. Відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць, які були встановлені до набрання чинності Законом України «Про землеустрій», вносяться до Державного земельного кадастру

на підставі проєктів формування території та встановлення меж сільських, селищних рад. Відсутність встановлених меж адміністративно-територіальних утворень призводить до перевищення власних повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування при прийнятті розпорядчих документів щодо використання земельних ділянок [324; 340; 126].

Станом на 01.01.2020 в Україні налічується 28 299 населених пунктів (без урахування АР Крим і тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей), з них встановлено межі у 21 702 населених пунктах, що становить 76,7 % від загальної кількості. Відповідно до відомостей Державного земельного кадастру станом на 27.01.2020 до Державного земельного кадастру внесено відомості про межі 6 060 населених пунктів [324; 340; 126].

Отже, процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць має реєстраційний характер і складається з низки правовизначальних етапів прийняття публічного рішення про розроблення проєкту встановлення/зміни меж адміністративно-територіальної одиниці, погодження та затвердження проєкту, внесення змін до державного кадастру та отримання витягу з кадастру як правовстановлюючого документа.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо опису адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) адміністративні процедури є окремими складовими механізму публічного адміністрування, які займають особливу «нішу», оскільки відбивають сутність процесуальних дій органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства у сфері місцевого розвитку;

2) адміністративна процедура є процесуальним порядком розгляду звернень громадян (заяв) у разі виникнення індивідуальних адміністративних справ (у вузькому розумінні) та загалом порядком діяльності органів влади (в

широкому розумінні);

3) особливостями адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення в Україні є те, що вони:

– за своєю суттю є процедурою публічної функціональної діяльності різних суб'єктів;

– реалізуються органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та суб'єктами громадянського суспільства як відокремлено, так і сукупно;

– регулюються нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями;

– кожна адміністративна процедура має окремі стадії, які поєднуються в єдине адміністративне провадження;

– адміністративні процедури демонструють процес розгляду та розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ;

– процедури завершуються офіційним прийняттям адміністративно-процедурного рішення;

– метою адміністративної процедури є регламентування повноважень уповноважених суб'єктів для ефективного захисту та відновлення прав, свобод і законних інтересів окремих осіб та суспільства;

4) стадії адміністративної процедури слід поділяти на основні (які є обов'язковими для кожної адміністративної процедури розв'язання питань місцевого значення) та факультативні (за своєю природою є необов'язковими стадіями, що мають додатковий характер і постають у разі виникнення специфічних юридичних фактів). До основних стадій адміністративної процедури, крім ініціювання, належить стадія розгляду, прийняття рішення та виконання рішення з конкретної індивідуальної адміністративної справи. Факультативною стадією адміністративної процедури є стадія оскарження, яка може «перерости» в самостійне провадження з окремими етапами;

5) адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні містять: функціональні процедури щодо безпосереднього розв'язання

безспірних індивідуальних адміністративних справ на локальному рівні; адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади; дозвільно-ліцензійні та реєстраційні процедури розв'язання питань місцевого значення; процедури комунікації (внутрішньоорганізаційні процедури) органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадою щодо питань місцевого значення; процедури надання адміністративних послуг; процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць; процедури фінансування окремої територіальної одиниці; інші адміністративні процедури, пов'язані з місцевим розвитком. При цьому більшість з них реалізуються саме органами місцевого самоврядування, меншість – суб'єктами громадянського суспільства, а органи виконавчої влади безпосередньо через центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації здійснюють адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення через фінансування місцевих територій, контроль і забезпечення надання адміністративних послуг на місцевому рівні, реалізацію різних державних політик на місцевому рівні загалом;

б) проаналізовано окремі адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні, де виявлено наступне:

– процедура надання адміністративних послуг на місцевому рівні має два види послуг: послуги від органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг і муніципальні послуги, тобто послуги від органів місцевого самоврядування, що регламентуються спільним спеціалізованим законодавством та окремими підзаконно-рекомендаційними положеннями зі спільною метою – задоволення потреб громадськості на місцевому рівні;

– адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади є складними, чітко встановленими законодавством процедурами контрольного характеру, що здійснюються широким колом уповноважених суб'єктів влади та громадськістю у певних межах з дотриманням належності та законності врядування на місцевому рівні;

– процедури комунікації властиво як ієрархічно-владне підпорядкування, так і самостійність щодо вираження своїх позицій та використання різних форм взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку. Адміністративна процедура комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку – це порядок діалогу, співпраці, партнерства чи взаємодії різних суб'єктів публічної адміністрації або суб'єктів громадянського суспільства між собою з питань місцевого значення, що здійснюється в різних процесуальних формах та у встановленому порядку з метою гарантування місцевого розвитку на ідеях демократизму. Процесуальні форми адміністративної процедури комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку залежать від виду правовідносин між цими суб'єктами, до основних процесуальних форм можна віднести: звернення, публічні консультації, партнерські проекти, соціальний діалог тощо;

– процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць мають реєстраційний характер та складаються з низки правовизначальних етапів прийняття публічного рішення щодо розроблення проекту встановлення/зміни меж адміністративно-територіальної одиниці, погодження та затвердження проекту, внесення змін до державного кадастру та отримання витягу з кадастру як правовстановлюючого документа.

Отже, адміністративна процедура розв'язання питань місцевого значення в Україні – це регламентований нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями порядок процесуальної діяльності органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства щодо зовнішнього та внутрішнього управлінського розв'язання питань місцевого значення шляхом розв'язання індивідуальних адміністративних справ з метою якісного, функціонально-продуктивного та сталого місцевого розвитку конкретної територіальної одиниці, захисту прав і законних публічних інтересів окремих осіб та суспільства.

Висновки до Розділу 3

1. Сформовано, що публічною адміністрацією у сфері місцевого розвитку є владно уповноважений суб'єкт, що наділений спеціальною адміністративною правосуб'єктністю щодо здійснення стратегічно-управлінської діяльності та діяльності з надання адміністративних послуг на місцевому рівні для забезпечення публічних інтересів та ефективної реалізації місцевого розвитку. До суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід віднести: Кабінет Міністрів України; Міністерство розвитку громад і територій України; інші органи виконавчої влади, що виконують допоміжну роль у сфері адміністрування на місцевому рівні; органи виконавчої влади як безпосередні суб'єкти адміністрування на місцевому рівні (місцеві державні адміністрації); органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства (громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); міжнародні організації.

2. Визначено, що правове становище суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні варто визначати у двох поляризованих вимірах: з одного боку – становище всіх суб'єктів публічної адміністрації, діяльність яких націлена на функціональність публічного адміністрування, з іншого – спеціальне становище органів місцевого самоврядування, діяльність яких спрямована на локальне розв'язання питань місцевого розвитку. Проведений аналіз виявив наступне:

– Кабінет Міністрів України є вищим суб'єктом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, що формує державну політику місцевого розвитку, централізовано контролює центральні органи виконавчої влади, організовує фінансування міських територій, забезпечує умови та засади взаємодії органів виконавчої влади й місцевого самоврядування;

– центральні органи виконавчої влади прямо або опосередковано здійснюють публічне адміністрування місцевого розвитку через формування та реалізацію державних політик, які безпосередньо чи в окремих складових

впливають на суспільні відносини з місцевого розвитку; водночас усі органи виконавчої влади повинні тісно взаємодіяти з органами місцевого самоврядування та враховувати, забезпечувати й захищати інтереси громадянського суспільства;

– провідним суб'єктом публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку є Міністерство розвитку громад і територій України, що має найбільшу правосуб'єктність щодо здійснення підзаконно-правотворчої, системно-правозастосовної та організаційно-захисної діяльності, пов'язаних з реалізацією збалансованого, сталого та оптимально прогресивного місцевого розвитку з метою утвердження базових цінностей демократичного суспільства;

– місцеві державні адміністрації мають дуалістичний адміністративно-правовий статус як специфічні самостійні місцеві органи виконавчої влади та владно уповноважені посередники між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, що в межах адміністративно-територіальної одиниці в рамках повноважень здійснюють місцеве управління. В Україні законодавством обумовлена специфічна взаємодія місцевих державних адміністрацій (як суб'єктів виконавчої влади) й органів місцевого самоврядування, які через різні форми взаємодії (делегування, партнерство, представництво) в межах адміністративно-територіальної одиниці виконують повноваження з місцевого розвитку;

– органи місцевого самоврядування – це владно уповноважені суб'єкти місцевого самоврядування, що локально розв'язують питання місцевого значення та, залежно від виду, мають різні повноваження, однак сукупно функціонують з метою вираження й гарантування інтересів окремої громади, забезпечення публічних інтересів на місцевому рівні, здійснення якісного, сталого, оптимального й збалансованого та прогресивного місцевого розвитку окремої адміністративно-територіальної одиниці;

– суб'єкти громадянського суспільства (територіальні громади, громадські об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо) можуть

виступати самостійними суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку як управлінці місцевими справами, що через інструменти участі в публічному адмініструванні стають учасниками адміністративно-правових відносин у сфері місцевого розвитку з метою поступової демократизації суспільства на місцевому рівні;

– в Україні формуються нові інституційні суб'єкти публічного адміністрування місцевого розвитку: агенції місцевого розвитку, бізнес-об'єднання, кластери, інвестиційні фонди, суб'єкти партнерських проєктів тощо, що за своїм правовим становищем є суб'єктами громадянського суспільства, які створені для впровадження прогресивних практик місцевого розвитку, залучення інвестицій в місцеві території, впровадження інновацій у сфері розв'язання місцевих питань, стратегічного планування місцевого розвитку;

– міжнародні організації є також важливими суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку, до основних повноважень яких належать: правотворча діяльність з формування міжнародних стандартів місцевого самоврядування; діяльність з надання фінансової, організаційної та інформаційно-аналітичної підтримки органами місцевого самоврядування; діяльність, пов'язана з соціологічно-статистичним висвітленням стану місцевого розвитку окремих країн.

3. Сформовано, що адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це складна, багатокомпонентна правова категорія, що охоплює низку правововизначальних елементів, особливості яких визначаються функціонально-предметними характеристиками основної діяльності суб'єктів публічної адміністрації – адмініструванням місцевого розвитку. Тому зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку формується з елементів їх правового статусу (обов'язки, права, завдання, функції, гарантії діяльності суб'єктів публічної адміністрації та, як окремий елемент, юридична відповідальність), що сукупно

репрезентують їхню діяльність як суспільно-ціннісну. Доведено, що на вказаних суб'єктів покладається основне зобов'язання щодо гарантування місцевого розвитку як особливої суспільно-ціннісної діяльності, пов'язаної з різноманітним розвитком місцевих територій.

4. Визначено, що система публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні передбачає загальні принципи (що охоплюють аспекти побудови та функціонування публічного адміністрування) та спеціальні принципи (що є характерологічними концепційними основами діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні).

5. Загальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні визначено як засновані на людиноцентристській теорії та на європейській традиції основоположні засади будівництва сучасного публічного адміністрування України, що містять його загальні природні вимоги, тенденції й потреби та є фундаментальною основою в діяльності суб'єктів публічної адміністрації в конкретній сфері суспільного життя – у площині місцевого розвитку. Такими є: верховенство права; законності; демократичності; ефективності та результативності; відкритості та гласності; пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства; самостійності; оптимальної взаємодії органів виконавчої влади й місцевого самоврядування; відповідальності.

6. Визначено, що спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні повинні мати нормативно регламентоване закріплення в чинному законодавстві, оскільки їх чітка регламентація дозволяє перемістити принципи як теоретичну категорію у практичну реалізацію, активно розвиваючи публічне адміністрування. Вони є частиною комплексної системи принципів публічного адміністрування місцевого розвитку та формують особливі, специфічні засади, концепційні ідеї функціонування широкого кола суб'єктів публічного адміністрування (органів виконавчої влади, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів громадянського суспільства), репрезентуючи

необхідні умови для організації місцевого розвитку як ціннісного об'єкта публічного адміністрування. Водночас спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є невіддільними правовими елементами загального механізму публічного адміністрування. Аналіз системи спеціальних принципів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні виявив наступне:

– принцип належного врядування (good governance) одночасно поєднує засадничі ідеї пріоритетності інтересів громадськості в демократичному суспільстві, обмеженого втручання держави у правовідносини місцевого самоврядування та налагодження партнерської взаємодії між державою та суспільством з метою ефективного й законного (належного) врядування правовідносин;

– принцип підзвітності в системі публічного адміністрування місцевого розвитку має розвиватися в напрямку ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним громадам, тобто ієрархія відносин місцевого розвитку повинна виглядати як «перевернута піраміда» та будуватися знизу (місцева влада) догори (державна влада) з безперервним, законним та об'єктивним контролем за діяльністю місцевої влади з боку держави та громадськості;

– принцип субсидіарності закріплений Європейською Хартією місцевого самоврядування як концептуальна засада передачі влади до нижчого за ієрархією рівня адміністрування (до місцевої влади), а влада вищого рівня (органи виконавчої влади) здійснюють обмежене адміністрування із законним обґрунтуванням ефективності втручання в місцевий розвиток для всебічного розширення можливостей та самостійності місцевого самоврядування й задоволення потреб громадськості;

– принцип прозорості передбачає забезпечення вільного доступу до суспільної інформації про стан публічного адміністрування та діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку шляхом впровадження інформаційних технологій та інноваційно-правових заходів

залучення суспільства (громадськості) до процесу публічного адміністрування. Українській владі варто активніше розширювати принцип прозорості публічного адміністрування місцевого розвитку;

– принцип партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку полягає у здійсненні спільних дій, створенні проєктів, програм, заходів і налагодженні тісних взаємозв'язків на національному, транснаціональному й міжнародному рівнях для формування багаторівневої інституційної системи адміністрування місцевими територіями з метою розширення їх можливостей та всебічного розвитку;

– принцип високої якості й доступності надання публічних послуг на місцевому рівні прямо впливає на розвиток територій, однак є чинником підняття довіри громадськості до місцевої та державної влади;

– ідейним принципом формування ефективного публічного адміністрування місцевого розвитку є засада посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні, що має філософську природу, корелюючись з правовими інструментами функціональності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку щодо демократизації суспільства при розв'язанні питань місцевого значення;

– принцип стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку полягає у формуванні загальнонаціональних і місцевих стратегій розвитку територій як інтерактивно-нормативного процесу визначення проблем та оптимальних напрямків діяльності інституційних владних суб'єктів у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку;

– принцип інституційної спроможності територіальних громад полягає у їх правоздатності самостійно функціонувати, інтегруватися та розвиватися як базова організаційна адміністративна одиниця, спроможність якої прямо визначає рівень розвитку окремої території та загальну належність процесу децентралізації;

– принцип соціальної стабільності територіальних громад має забезпечуватися ефективною фінансово-управлінською діяльністю суб'єктів

публічної адміністрації щодо економічно-соціального розвитку територій, що динамічно й поступово набуватимуть соціальної сталості через економічну самодостатність;

– принцип фінансової самостійності місцевої влади як керівна засада повноцінного фінансування місцевої влади дозволяє їм самостійно розв'язувати питання місцевого значення, зокрема й ті, які вимагають фінансування з метою повного задоволення потреб та інтересів територіальних громад;

– принцип партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку репрезентує законну участь громадськості у розв'язанні питань місцевого значення та здійсненні громадськістю контролю за реалізацією публічного адміністрування;

– принцип інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку дозволяє найбільш системно, комплексно та модернізаційно здійснювати публічне адміністрування, використовуючи різноманітні інноваційні інструменти, системи та процедури у розв'язанні питань місцевого значення, що є складовою стратегічного планування місцевого розвитку на загальнонаціональному та місцевому рівні.

7. Сформовано, що у широкому розумінні під принципами публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розуміти основні вихідні, об'єктивно зумовлені парадигми, на яких базуються та забезпечуються права і свободи людини та громадянина через механізм публічного адміністрування, а також нормальне функціонування громадянського суспільства й держави; у вузькому – керівні настанови ефективної та результативної діяльності публічної адміністрації в досліджуваній сфері.

8. Доведено, що новітнє публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися та функціонувати з дотримання наступних спеціальних принципів: належного врядування; ієрархічної підзвітності органів державної влади територіальним

громадам; субсидіарності; транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку; партнерської взаємодії суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку; високої якості та доступності надання публічних послуг; посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні; інституційної спроможності територіальних громад; стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку; соціальної стабільності територіальних громад; сталого місцевого розвитку; інклюзивного місцевого розвитку; зміщення акцентів з економічних аспектів на соціальний добробут населення; пропорційного співвідношення між кількісно-якісними показниками ефективності місцевого розвитку; самостійності органів місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення; гарантування органам місцевої влади власних самоврядних повноважень; фінансової самостійності місцевої влади; партисипативної участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку; інноваційної спрямованості публічного адміністрування місцевого розвитку; охорони територіальних кордонів.

9. Визначено, що основним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є адміністративно-правова норма, а точніше – їхня сукупність у певному акті, останні з яких представлені законодавчо-нормативною базою, яка логічно об'єднує всі принципи, правила та процедури, дотримання яких є необхідною умовою ефективності й результативності конкретної адміністративної діяльності публічної адміністрації. Інструмент реалізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та інструменти діяльності публічної адміністрації, яка реалізовує механізм втілення державно-владної та сервісної реалізації публічної влади на місцях, є різними правовими явищами. Як приклад, одним з інструментів публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є Державна стратегія регіонального розвитку (наразі вона затверджена на 2021-2027 роки Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695), а інструментами її реалізації слугують конкретні адміністративні дії

уповноважених суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку, як-от:

– видання індивідуальних адміністративних актів як форма адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації місцевого розвитку – це правореалізація конкретно-індивідуальних приписів суб'єкта публічної адміністрації, юридичний зміст яких полягає у виникненні, зміні та припиненні внутрішньо-місцевих адміністративних правовідносин тимчасового або визначеного характеру. Сукупно видання нормативних та індивідуальних адміністративних актів суб'єктами публічної адміністрації місцевого розвитку за своїм процесом є правореалізацією волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації під час його владно-управлінської, розпорядчої діяльності загальноправового або конкретно-індивідуального характеру, в яких визначаються конкретні заходи, цілі та плани місцевого розвитку, пов'язані з фінансовим забезпеченням, розвитком інфраструктури, залученням підприємців, інвесторів, бізнес-проектів, покращенням якості надання послуг на місцевому рівні, розв'язанням інших питань місцевого значення та задоволенням різних потреб територіальної громади;

– укладення адміністративних договорів є досить поширеною формою адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку в Україні, що приймаються між двома управлінськими суб'єктами в різній формі (договір, меморандум, протокол) та у своєму змісті передбачає повноваження щодо спільної реалізації правових заходів діяльності, партнерської взаємодії, вирішення зобов'язань у публічно-правовій сфері місцевого розвитку;

– здійснення організаційних дій за своєю природою є впорядкованими, системними формами діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку (засідання, наради, сесії, збори тощо), що визначають внутрішньоорганізаційну побудову їх функціонування для реалізації повноважень, завдань і функцій публічної адміністрації у сфері адміністрування місцевим розвитком;

– матеріально-технічні операції як форми діяльності публічної

адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні виконують правовстановлюючу роль щодо легалізації правовідносин при розв'язанні питань місцевого значення.

10. Уточнено, що для кожної переліченої дії характерним є власний (сукупний) спосіб впливу суб'єктів публічної адміністрації на правовідносини місцевого розвитку (правові, організаційні, управлінські або фінансові), що формуються в єдину систему інструментів їхньої діяльності для здійснення владного, праворегулятивного та правоохоронного впливу у сфері місцевого врядування.

11. Основними методами діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні визначено: контроль; моніторинг та оцінювання; планування сталого місцевого розвитку; стратегічне управління; координація, співпраця та взаємодія; методи інноваційного адміністрування; стимулювання (заохочення) та переконання; примусу. Аналіз їх логіко-змістовної сутності репрезентує наступне:

– метод контролю як спосіб впливу публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні полягає у здійсненні ними державного, спеціально-муніципального та громадського контрольного нагляду та впливу на управлінські, фінансові й організаційні правовідносини місцевого розвитку з метою їх належного регулювання та підвищення ефективності публічного адміністрування. Правовідносини контролю публічного адміністрування місцевого розвитку можна поділити на елементарні складові: суб'єкт (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, спеціальні контрольні суб'єкти, громадськість); об'єкт – діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо дотримання ними управлінських, фінансових, організаційних правил і норм, що регулюють місцевий розвиток; зміст – владна, публічна, законодавчо обмежена контрольна діяльність;

– методи моніторингу та оцінювання у сфері діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні не мають ознак

контрольного характеру та полягають у спостереженні за станом місцевого розвитку й формуванні підсумкової оцінки проблемних питань місцевого врядування та напрямки їх ефективного розв'язання;

– метод планування сталого місцевого розвитку активно використовується в адмініструванні місцевим розвитком, адже діяльність суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері має плановий, послідовний та прогнозований характер, з метою ефективної реалізації їхніх повноважень, органи місцевої влади зобов'язані планувати окремі сектори місцевого розвитку (бюджет, інфраструктура, економічне зростання, бізнес тощо);

– метод стратегічного управління є специфічним способом у публічному адмініструванні місцевого розвитку, що полягає у здійсненні багаторівневою суб'єктною системою публічної адміністрації стратегічного впливу на адміністрування місцевого розвитку шляхом формування загальнонаціональної стратегічної програми й окремих самостійних стратегій розвитку територіальних громад, що передбачають взаємозалежні між собою заходи, способи та інструменти місцевого розвитку;

– в адміністративній діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні методи координації, співпраці та взаємодії застосовуються як трискладовий вплив на врегулювання правовідносин місцевого розвитку з метою послідовного діалогу, планування та формування інструментів співпраці, реалізації спільної взаємодії у площині місцевого розвитку;

– у практичній діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні все частіше спостерігається тенденція до впровадження методів інноваційного адміністрування як новітніх або модернізованих способів впливу на правовідносини з використанням сучасних досягнень науково-технологічного розвитку (електронне врядування, інноваційні підходи до фінансування місцевого розвитку, технології транспарентності публічного адміністрування місцевого розвитку тощо);

– класичний метод заохочення суб'єктів публічної адміністрації у сфері

адміністрування місцевого розвитку трансформувався в метод стимулювання, що полягає у стимулюючому впливі суб'єктів публічної адміністрації, який реалізується через систему правових, фінансово-економічних, інформаційних та організаційних гарантій місцевого розвитку як ресурсів для належного виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх повноважень при розв'язанні питань місцевого значення;

– метод переконання як класичний метод адміністративної діяльності публічної адміністрації має більш організаційну природу у площині адміністрування місцевого розвитку, оскільки полягає у певних організаційних способах висвітлення кращих практик місцевого розвитку серед населення;

– метод адміністративного примусу не є характерним для діяльності суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку, адже правовідносини сфери їхньої діяльності майже не мають правоохоронних особливостей, адміністративний примус застосовується в разі персоніфікованої охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів громадськості на місцевому рівні.

12. Доведено, що адміністративні інструменти діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це взаємозалежна сукупність зовнішнього вираження діяльності суб'єктів публічної адміністрації (форм) і способів їх впливу на правовідносини (методів) адміністрування місцевого розвитку, завдяки яким реалізуються конкретні заходи, цілі та стратегії місцевого розвитку, розв'язуються питання місцевого значення та задовольняються законні потреби громади у процесі демократизації.

12. Сформовано, що фінансово-управлінські відносини місцевого розвитку в Україні – це владно-публічні правовідносини, що регулюються нормами права та визначають засади, умови й порядок акумуляції, використання та розподілу спеціального виду публічних фінансів (коштів на місцевий розвиток), з метою забезпечення оптимальної моделі фінансування державної політики місцевого розвитку та розширення можливостей системи

фінансових ресурсів при розв'язанні питань місцевого значення.

13. Елементами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні визначено: а) об'єкт (спеціальні публічні фінанси – кошти на місцевий розвиток); б) суб'єкти (широка система органів державної влади, місцевого самоврядування, недержавних суб'єктів); в) зміст (юридична й організаційна сутність фінансово-управлінської діяльності щодо місцевого розвитку). Деталізовано, що об'єктом фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є спеціальний вид публічних фінансів – кошти на місцевий розвиток, що формуються з різних джерел в єдину розподільчу сукупність. Основними фінансовими джерелами місцевого розвитку в Україні є: кошти місцевого бюджету; кошти державного бюджету; інвестиційні кошти; кредитні кошти; дотаційні та грантові кошти; спеціальні кошти від міжнародних інституцій; суб'єктами фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є учасники таких правовідносин, до яких належать: 1) органи державної та місцевої влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) суб'єкти громадянського суспільства (територіальні громади, громадські об'єднання, бізнес-об'єднання, окремі юридичні та фізичні особи тощо); 4) міжнародні інституції; змістом фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні є юридична та організаційна діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку щодо акумулювання, розподілення, використання таких фінансів і контролю з метою дотримання принципів законності, раціональності, оптимальності та належності в системі фінансування місцевого розвитку.

14. Визначено, що акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку – це законодавчо побудований, системний, безперервний процес планування, збирання та накопичення матеріальних ресурсів (фінансів) спеціально уповноваженими владними й невладними суб'єктами. Відповідно, акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку передбачає не лише збирання коштів (фактично, фінансове забезпечення місцевого розвитку), а

також стратегічне планування державно-фінансової політики місцевого розвитку, адже для «нагромадження» фінансів необхідно попередньо визначити потреби місцевих територій та можливості фінансової системи. Безпосередніми інституціями сектору акумулювання публічних фінансів місцевого розвитку в Україні є: 1) Верховна Рада України (як суб'єкт затвердження державного бюджету); 2) Кабінет Міністрів України; 3) Міністерство фінансів України; 4) Міністерство розвитку громад і територій України; 5) податкові органи, інші органи державної влади та невіддільні суб'єкти, на яких покладено функції податкового, фінансового й інвестиційного забезпечення місцевого розвитку; 6) органи місцевого самоврядування (як суб'єкти розробки місцевих бюджетів і бюджетів розвитку, суб'єкти встановлення місцевих податків і зборів, фінансування видатків); 7) місцеві державні адміністрації (як суб'єкти підготовки відповідних бюджетів та суб'єкти регулювання фінансово-економічної й інвестиційної політики); 8) різні суб'єкти громадянського суспільства, які виконують подвійну роль: як споживачі місцевих фінансів, потреби яких враховують при формуванні державної фінансової політики, та як суб'єкти «поповнення» публічних фінансових ресурсів, які через різноманітні інвестиційні, грантові інструменти фінансують місцевий розвиток.

15. Виявлено, що розподіл публічних фінансів на місцевий розвиток здебільшого здійснюється органами місцевого самоврядування, адже саме органи місцевого самоврядування зобов'язані попередньо оцінити стан місцевого розвитку окремих територій, врахувавши чинники дестабілізації фінансування місцевого розвитку та індикатори впливу на фінансове забезпечення, й на цій основі визначити фінансові потреби окремої території.

16. З'ясовано, що в секторі використання публічних фінансів на місцевий розвиток беруть участь місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування як розпорядники (суб'єкти виконання) публічних фінансів місцевого розвитку й територіальні громади – як суб'єкти громадянського суспільства, що є споживачами фінансових ресурсів;

17. Визначено, що адміністративний сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку охоплює різноманітну діяльність, пов'язану з державним, спеціально-місцевим і громадським контролем за надходженням місцевих коштів і за цільовим використанням коштів місцевого розвитку. До суб'єктів здійснення контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку належать: Рахункова палата; Міністерство фінансів України; Державна казначейська служба України та її територіальні органи; Державна аудиторська служба України та її міжрегіональні територіальні органи; спеціальні місцеві фінансові органи; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування; суб'єкти громадянського суспільства, що здійснюють громадський контроль.

18. Доведено, що діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку слід поділити за видом «вживання» публічних фінансів на чотири умовні сектори: 1) акумулювання публічних фінансів; 2) розподілення публічних фінансів; 3) використання публічних фінансів; 4) контроль за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку. Перші три сектори (акумулювання, розподілення, використання) мають більш фінансово-управлінську природу, а сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку має адміністративно-управлінський характер.

19. Уточнено, що адміністративні процедури є окремими складовими механізми публічного адміністрування, які займають особливу «нішу», оскільки демонструють сутність процесуальних дій органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства у сфері місцевого розвитку.

20. Визначено, що адміністративна процедура є процесуальним порядком розгляду звернень громадян (заяв) у разі виникнення індивідуальних адміністративних справ (у вузькому розумінні) та загалом порядком діяльності органів влади (у широкому розумінні). Особливостями

адміністративних процедур розв'язання питань місцевого значення в Україні названо такі, що: 1) за своєю суттю є процедурою публічної функціональної діяльності різних суб'єктів; 2) реалізуються органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та суб'єктами громадянського суспільства як відокремлено, так і сукупно; 3) регулюються нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями; 4) кожна адміністративна процедура має окремі стадії, які поєднуються в єдине адміністративне провадження; 5) адміністративні процедури відбивають процес розгляду та розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ; 6) процедури завершуються офіційним прийняттям адміністративно-процедурного рішення; 7) метою адміністративної процедури є регламентування повноважень уповноважених суб'єктів для ефективного захисту й відновлення прав, свобод і законних інтересів окремих осіб та суспільства.

21. З'ясовано, що стадії адміністративної процедури слід поділяти на основні (які є обов'язковими для кожної адміністративної процедури розв'язання питань місцевого значення) та факультативні (за своєю природою є необов'язковими стадіями, що мають додатковий характер і постають у разі виникнення специфічних юридичних фактів). До основних стадій адміністративної процедури, крім ініціювання, належить стадія розгляду, прийняття рішення та виконання рішення з конкретної індивідуальної адміністративної справи. Факультативною стадією адміністративної процедури є стадія оскарження, яка може «перерости» в самостійне провадження з окремими етапами.

22. Сформовано, що адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні охоплюють: функціональні процедури щодо безпосереднього розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ на локальному рівні; адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади; дозвільно-ліцензійні та реєстраційні процедури розв'язання питань місцевого значення; процедури комунікації (внутрішньоорганізаційні процедури) органів виконавчої влади й місцевого

самоврядування з громадою щодо питань місцевого значення; процедури надання адміністративних послуг; процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць; процедури фінансування окремої територіальної одиниці; інші адміністративні процедури, пов'язані з місцевим розвитком. Більшість з них реалізуються саме органами місцевого самоврядування, меншість – суб'єктами громадянського суспільства, а органи виконавчої влади безпосередньо через центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації здійснюють адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення через фінансування місцевих територій, контроль і забезпечення надання адміністративних послуг на місцевому рівні, реалізацію різних державних політик на місцевому рівні загалом.

23. Проаналізовано окремі адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні, де виявлено наступне:

– процедура надання адміністративних послуг на місцевому рівні має два види послуг: послуги від органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг і муніципальні послуги, тобто послуги від органів місцевого самоврядування, що регламентуються спільним спеціалізованим законодавством та окремими підзаконно-рекомендаційними положеннями зі спільною метою – задоволення потреб громадськості на місцевому рівні;

– адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади є складними, чітко встановленими законодавством процедурами контрольного характеру (що здійснюються широким колом уповноважених суб'єктів влади та громадськістю у певних межах) за дотриманням належності та законності врядування на місцевому рівні;

– процедурі комунікації властиво як ієрархічно-владне підпорядкування, так і самостійність вираження своїх позицій та використання різних форм взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку. Адміністративна процедура комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку – це порядок діалогу, співпраці, партнерства чи взаємодії різних суб'єктів публічної

адміністрації або суб'єктів громадянського суспільства між собою з питань місцевого значення, що здійснюється у різних процесуальних формах та у встановленому порядку з метою гарантування місцевого розвитку на ідеях демократизму. Процесуальні форми адміністративної процедури комунікації між суб'єктами публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку залежать від виду правовідносин між цими суб'єктами, до основних процесуальних форм можна віднести: звернення, публічні консультації, партнерські проекти, соціальний діалог тощо;

– процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць мають реєстраційний характер та складаються з низки правовизначальних етапів щодо прийняття публічного рішення про розроблення проєкту встановлення/зміни меж адміністративно-територіальної одиниці, погодження та затвердження проєкту, внесення змін до державного кадастру й отримання витягу з кадастру як правовстановчого документу.

24. Доведено, що адміністративна процедура розв'язання питань місцевого значення в Україні – це регламентований нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями порядок процесуальної діяльності органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та суб'єктів громадянського суспільства щодо зовнішнього та внутрішньо-управлінського розв'язання питань місцевого значення шляхом розв'язання індивідуальних адміністративних справ з метою якісного, функціонального, продуктивного та сталого місцевого розвитку конкретної територіальної одиниці й захисту прав і законних публічних інтересів окремих осіб та суспільства.

РОЗДІЛ 4

МІЖНАРОДНІ ТА ЗАКОРДОННІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

4.1. Імплементация міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні

Сучасна модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні лише формується як особлива державно-управлінська, упорядкована й нормативно уніфікована спільна діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості загалом щодо реалізації місцевої демократії. Однак українське публічне адміністрування місцевого розвитку має низку правових та організаційних проблем, які загалом негативно впливають на реалізацію основних прав, свобод і законних інтересів осіб у суспільстві. Ці проблеми можна розв'язати й шляхом реальної імплементации міжнародних приписів у вітчизняну модель публічного адміністрування, адже міжнародні нормативні акти мають дійсно ефективні засади функціонування місцевої влади.

Уточнимо, що модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні повинна формуватися на базі основних міжнародних стандартів місцевої демократії, адже саме міжнародні нормативні акти є основою для реального гарантування права місцевого самоврядування та реалізації демократії загалом.

Зокрема, міжнародні стандарти – це міжнародно-правові норми, що регламентують основні форми й методи здійснення місцевого самоврядування. Ці норми держави світу приймають у межах міжнародних, міждержавних органів та організацій. Такими міжнародними органами й організаціями є: Всесвітній союз органів місцевого самоврядування, Комітет регіонів як інституція Європейського Союзу. В Раді Європи функціонують інституції, зокрема, Парламентська Асамблея, Комітет міністрів,

Європейська комісія «За демократію через право» тощо. Ці міжнародні органи розробляють і приймають правові документи, які є обов'язковими для додержання й виконання країнами-учасницями. Такими документами є: хартії, декларації, конвенції, резолюції, рекомендації, що безпосередньо стосуються різних сфер місцевої демократії й муніципальної діяльності [312, с. 96-102].

У межах законодавчо-нормативної бази публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні нами побічно вказано про деякі з них, однак, зазначаючи більш ґрунтовно, уточнимо, що міжнародні стандарти місцевої демократії сформовані в низці міжнародних актів, які умовно можна поділити за рівнем впливу на реалізацію права на місцеве самоврядування. Основними міжнародними актами місцевого самоврядування є: Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. [115]; Всесвітня декларація місцевого самоврядування 1993 р. [501]; Хартія Конгресу місцевих і регіональних влад Європи [438]; Європейська хартія міст 1992 р. та 2008 р. [492; 486] тощо.

При цьому, до міжнародних актів, які додатково визначають засади здійснення місцевої демократії, на наш погляд, належать і основні нормативні акти, які закріплюють права людей, наприклад: Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1973 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права 1973 р.; Загальна декларація прав людини 1948 р.; Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р.; Декларація принципів міжнародного спостереження за виборами 2006 р. тощо.

Якщо коротко схарактеризувати основні міжнародні акти у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку, найперше варто вказати, що імплементація міжнародно-правових стандартів місцевої демократії в національне законодавство під час реформування місцевого самоврядування в Україні зумовлена низкою негативних чинників, а саме: 1) розвиток місцевого самоврядування зупинився на рівні територіальних громад після

прийняття Конституції України та відповідних нормативно-правових актів щодо місцевого самоврядування, оскільки матеріально-фінансова база територіальних громад не могла на належному рівні забезпечити усі повноваження місцевого самоврядування; 2) потреби суспільства, що постійно розвивається, зростають і, відповідно, потребує вдосконалення й система місцевого самоврядування; 3) незабезпечення місцевим самоврядуванням функціональної підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню якісних і доступних адміністративних і соціальних послуг шляхом сталого розвитку громади; 4) система територіальної організації влади не відповідає розвитку суспільства й потребує підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території; 5) наявність недоліків в адміністративно-територіальному устрої, що й спричинило дефекти територіальної організації влади. Такими дефектами територіальної організації влади є: відсутність цілісної території адміністративно-територіальної одиниці базового рівня; перебування територіальної громади села, селища, міста у складі іншої територіальної громади або на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади району в місті; б) конфліктність відносин між органами публічної влади на місцях, а саме – між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади тощо [356, с. 96-102; 169].

Відтак формування моделі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії є загальнодержавним процесом, що полягає у розробленні, прийнятті та впровадженні засад (у загальному розумінні) публічного адміністрування у процес здійснення місцевої демократії з урахуванням фундаментальних і прогресивних приписів міжнародних актів у сфері місцевого самоврядування.

Для України публічне адміністрування в досліджуваній сфері

будується насамперед на основі засад Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р. [115] та Всесвітньої декларації місцевого самоврядування 1993 р. [501]. Всесвітня декларація місцевого самоврядування з'явилася всього за два місяці після відкриття для підписання Європейської хартії місцевого самоврядування. Хоча Декларація місцевого самоврядування у 1993 р. не є документом, обов'язковим для виконання Україною, вона становить значний інтерес, адже в ній відбилася й закріпилася позиція широких кіл світової громадськості, активістів і спеціалістів муніципального руху з питань становлення та функціонування локальної демократії [312, с. 241; 501].

Тобто для України публічне адміністрування місцевого розвитку будується на міжнародних стандартах, що умовно поділяються за рівнем впливу на реалізацію права на місцеве самоврядування, водночас основу складають принципи, що закріплені в Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р., яка ратифікована Україною. В умовах проведення реформи місцевого самоврядування в Україні, процесу децентралізації, міжнародні стандарти місцевої демократії можуть бути ефективно впроваджені лише за постійної взаємодії науковців, практиків, громадськості, місцевої влади та парламентарів. Адже нині існують значні проблеми впровадження міжнародних стандартів місцевої демократії в українську модель публічного адміністрування, які пов'язані з низьким розвитком ефективності врядування на місцевому рівні, незадоволенням потреб сучасного суспільства, неналежним фінансовим, соціальним та інформаційним забезпеченням державою потреб місцевої влади, наявними конфліктами між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, окремими проблемами правового регулювання місцевої демократії.

Європейська хартія про місцеве самоврядування розроблена Радою Європи 15 жовтня 1985 р. і тоді ж відкрита для підписання державами-учасниками. Україною Європейська хартія підписана в м. Страсбург 6

листопада 1996 р. та ратифікована Законом України 15 липня 1997 р. [115; 125, с. 242-249]. Європейська хартія про місцеве самоврядування є основним нормативним актом щодо формування принципів публічного адміністрування з питань місцевого значення, водночас ефективне використання положень Хартії є можливим лише за співіснування трьох факторів: 1) необхідного теоретико-правового забезпечення та його розвитку; 2) постійного втілення теоретичних здобутків на практиці; 3) взаємодії перших двох факторів шляхом здійснення ефективного правового регулювання. Принципи, що закріплені в Хартії, мають стати фундаментом для побудови унікальної системи ефективного та спроможного місцевого самоврядування, оскільки саме на їх основі функціонують найрозвинутіші системи місцевого самоврядування у світі [298, с. 84-91].

Положення Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 року – це насамперед система основоположних цінностей і принципів європейського конституціоналізму у сфері місцевого самоврядування (конституційна або законодавча визначеність, субсидіарність, демократизація, наближення влади до жителів, повнота й вичерпність повноважень, гарантування фундаментальних прав людини тощо). Місцеве самоврядування, відповідно до ст. 1 цієї Хартії, «... означає право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення». Таким чином, Європейська хартія місцевого самоврядування утверджує концепцію, свого роду теоретико-методологічне та ідеологічне підґрунтя основ місцевого самоврядування, яке закріплюється в національних конституціях і законах [115; 446, с. 438–439].

Основи місцевого самоврядування, які побудовані на підставі зафіксованих в Європейській хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року положеннях, мають на меті проголошення та втілення в життя загальних для європейських країн стандартів у місцевому й регіональному

самоврядуванні. У ній наголошується, що органи місцевого самоврядування становлять одну з основ демократичного ладу, що існування наділених владою органів місцевого самоврядування забезпечує ефективно й одночасно наближене до громадянина управління. В ній також встановлюються принципи закріплення компетенції місцевого самоврядування, важливість захисту територіальних меж місцевого самоврядування та гарантування їхньої автономії від адміністративних структур [115; 446, с. 438–439].

Хартія 1985 р. має фактично універсальний характер. Річ у тім, що, з одного боку, закріплення принципів свободи, справедливості, рівності в національних законодавствах різних країн, нормах міжнародного права дозволило легалізувати загальне виборче право й можливості громадян брати участь в управлінні місцевими справами. З іншого боку, ліберально-демократичні реформи, в результаті яких склалося сучасне місцеве самоврядування та з'явилася можливість його міжнародної правової регламентації, зумовили відповідну стабілізацію й одночасно трансформацію місцевого самоврядування, що проявилось в появі різних систем місцевого самоврядування. Положення Хартії розроблені таким чином, що не торкаючись саме зазначених систем місцевого самоврядування, вона регламентує основні засади та принципи його організації, функціонування та здійснення [315, с. 155-160; 142, с. 47].

Згідно з експертним висновком щодо відповідності національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, в Україні на рівні Конституції, законів і практики повністю чи частково не реалізовані деякі вимоги Європейської хартії місцевого самоврядування. При проведенні реформи системи місцевого самоврядування в Україні будь-які принципові кроки неможливі без внесення системних змін до Конституції. Занадто детальний опис в Конституції не стільки принципів як структур і механізмів практично консервує наявну систему. Тому Рада Європи рекомендує насамперед модернізувати Конституцію. Потрібно: перейти до загальноєвропейської

концепції самоврядування як права місцевих влад; надати повноцінні права місцевих влад обласним і районним радам; запровадити повноцінне втілення принципу субсидіарності; впорядкувати систему делегування повноважень; запровадити таку бюджетну систему, за якої буде забезпечена реальна здатність органів місцевого самоврядування діяти автономно та під власну відповідальність; відмовитися від зайвої деталізації структур і механізмів, щоб дати можливість законодавцю вдосконалювати систему та вчасно виправляти можливі помилки [110].

Фактично, на першому плані впровадження міжнародних стандартів у модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є приписи Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р., що ратифікована Україною, однак досі існує низка невідповідностей національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, що за своєю юридичною природою є незалежною інституцією демократичної організації. Відповідно, з метою формування засад місцевої демократії, які будуть повністю відповідати вимогам сучасної правової держави та громадянського суспільства в Україні, необхідно насамперед комплексно викоринити юридично-управлінські конфлікти між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, унормувати правове регулювання місцевої демократії, реально уніфікувати засади здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні відповідно до сучасних міжнародних принципів, у першу чергу, до засад Європейської хартії місцевого самоврядування.

Окрім нормативних приписів, варто проаналізувати інструментальну складову місцевого розвитку ЄС. Сучасна конституційна правотворча та правозастосовна практика реалізації Європейської хартії місцевого самоврядування засвідчує наявність дуалізму інтерпретації її положень щодо місцевого та регіонального рівнів самоврядування в державах ЄС. Те, що вважається «регіональним» в одній державі Європейського Союзу, в іншій визнається «питанням місцевого значення» [115; 446, с. 438–439]. Тобто в ЄС

місцева політика є частиною регіональної політики, оскільки ЄС – це складний політичний союз, де партнерські публічні правовідносини реалізуються сукупно на загальнонаціональному й місцевому рівнях, фактично без чітких відокремлень, а як спільна політика. Відповідно, публічне адміністрування місцевого розвитку ЄС варто аналізувати через регіональну політику цього союзу.

Європейська політика регіонального розвитку базується на політичному принципі, відповідно до якого багатші країни й регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами та регіонами, а також на економічному принципі, згідно з яким нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасниках і регіонах, або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втратою потенціалу та можливості для Європейського Союзу загалом. Інвестування в сучасну інфраструктуру та інноваційну діяльність, краща освіта та професійна підготовка для людей у слабких регіонах відкривають цінні нові ринки й розширюють економічний потенціал всіх країн-учасників. Політика наближення допомагає підтримувати консенсус на фоні ключових історичних досягнень ЄС, зокрема створення єдиного ринку та впровадження єдиної валюти (євро), що використовується тепер [114].

У європейській політиці та особливо в рамках регіональної політики ЄС важливе значення має не лише розвиток, а й можливість отримання та подальшого використання фінансової підтримки з боку ЄС. Фінансування проєктів у рамках регіональної політики ЄС здійснюється через так звані операційні програми (*operational programmes*) будь-якого регіону, що розробляються кожною субнаціональною одиницею, регіональної політики ЄС, що потрапляє під ту або іншу мету, й затверджуються Європейською Комісією. В операційних програмах зазначаються основні стратегічні цілі розвитку регіону, які співвідносяться з загальнішими цілями стратегічного розвитку ЄС. Далі на цій основі формуються основні пріоритети, тобто напрями розвитку, в межах яких повинні оголошуватися конкурси, на які в підсумку повинно виділятися фінансування [452, с. 196–197].

Таким чином, ідейною основою регіонального розвитку територій Європейської Спільноти є принцип забезпечення потреб соціально-економічно слабших держав (територій) шляхом надання організаційно-правової, фінансово-інвестиційної допомоги сильнішими державами (регіонами).

Основними інструментами регіональної політики в Європейському Союзі на наднаціональному рівні є структурні фонди. Вони відповідають і за перерозподіл фінансових ресурсів за принципом: від «багатих» регіонів до «бідних». У ЄС фінансуванням регіонального розвитку нині займаються декілька фондів [315, с. 28-32]:

– Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF: European Regional Development Fund – € 201 млрд) – націлений на регіональний розвиток, розвиток депресивних індустріальних чи сільських місцевостей, посилення конкурентоспроможності та сприяння співпраці. Зосереджується здебільшого на ініціативах, пов'язаних з економічним зростанням, зайнятістю та конкурентоспроможністю, включно з інвестиціями в інфраструктуру. Відповідно до програми «Європа 2020», діяльність Європейського фонду регіонального розвитку має зосередитися на чотирьох пріоритетах: інновації та дослідження, розвиток цифрових технологій, підтримка малих і середніх підприємств, розвиток низьковуглецевої економіки [315, с. 28-32].

– Європейський соціальний фонд (ESF: European Social Fund – € 74 млрд) спрямований на сприяння зайнятості, соціальної інтеграції та боротьбу з дискримінацією, інвестиції в людський капітал у сфері освіти та професійної підготовки. За допомогою Європейського соціального фонду ЄС сприятиме досягненню своїх цілей у сфері зайнятості та боротьби з бідністю. ESF може використовуватися в будь-якій країні ЄС, залежно від її потреб [315, с. 28-32].

– Фонд згуртування (Cohesion Fund – € 75 млрд) – покриває потреби нових країн-членів ЄС, Греції та Португалії, а також опікується проблемами

навколишнього середовища, зосереджується на транспортній та екологічній інфраструктурі, включно з відновлювальними джерелами енергії. Розвиток транс'європейських транспортних мереж і проектів екологічної спрямованості в галузі енергетики та транспорту – пріоритет Фонду згуртування [315, с. 28–32].

Отже, спільна партнерська політика розвитку територій Європейської Спільноти реалізується здебільшого через спеціальні фонди як основні фінансово-правові інституційні інструменти регіонального розвитку ЄС, що перерозподіляють фінансові ресурси за потребами територій, забезпечуючи рівність можливостей регіонального розвитку.

З одного боку, європейський досвід чітко вказує на те, що рівні умови для бізнесу й інших економічних суб'єктів, що забезпечуються на європейському рівні в рамках єдиного ринку, є фундаментальними для успіху європейської економіки. Згідно з іншим спостереженням, успішність стратегій зростання значною мірою залежить від їхньої взаємодії з окремими національними стратегіями (стратегії, пов'язані з конкретними секторами, податками, ринком праці). Ефективні макроекономічні умови та сприятливе мікроекономічне середовище (регуляторні умови, діловий клімат) є передумовами для ефективних стратегій допомоги відсталим регіонам. Якщо національні стратегії стимулюють регіони й надалі залишатися немобільними, тоді розвиток є боротьбою з інстанціями вищого рівня [114; 234].

Успішні стратегії розвитку повинні мати «власників» на кожному рівні. Європейська політика наближення керується таким чином, щоб максимізувати вертикальну та горизонтальну інтеграцію. В рамках системи вертикального управління різні рівні європейського, національних, регіональних та місцевих урядів стимулюються за допомогою системи розробки планів і програм, яка розвивалася протягом багатьох років з метою забезпечення обміну інформацією та руху в одному напрямку для забезпечення вигод на місцях. У рамках системи горизонтального управління

компанії, соціальні групи та громадські організації беруть активну участь у цьому процесі та діяльності органів управління. Це означає, що вони мають можливість впливати на стратегію розвитку та формувати її у власних секторах і сферах [114; 234].

Отже, стандартом регіонального розвитку територій на європейському рівні є стратегічне планування адміністрування територіального розвитку, що забезпечується багаторівневою інституційною системою управління загальносоюзних і внутрішньодержавних суб'єктів, що створюють єдину та секторальну політику місцевого розвитку.

В останнє десятиліття в Європі спостерігається об'єднання наукової, промислової, соціальної та регіональної політик в інноваційну політику, головною метою якої стає підтримання середовища, що сприяє створенню нововведень, помітно зростає значення регіонального науково-технічної та інноваційної співпраці. Поява нових технологій та глобалізація економіки, а також обмеженість державних ресурсів призводять до зростання ролі регіонів в економіці. Як наслідок, регіональна влада все активніше налагоджує зв'язки з зацікавленими колами за кордоном на субрегіональному рівні. Поряд з цим регіональні проблеми все частіше розв'язуються шляхом узгодження дій центрального уряду та місцевої влади. Спостерігається інтенсивне переплетіння трьох рівнів формування регіональної політики (політики, яка здійснюється самими регіонами, регіонального компонента урядової інноваційної політики й наднаціональної політики ЄС). На зростання регіонального аспекту інноваційної політики вплинула також зміна характеру національних науково-технічних політик, які все більше орієнтуються на розповсюдження нових знань в економіці. Регіональна політика все більше набуває рис структурної, а не розподільчої політики. Уряди країн насамперед переймаються фундаментальними дослідженнями та підготовкою наукових кадрів, а регіони все більше уваги приділяють політиці впровадження інновацій. Зокрема, у Великобританії окремі регіони мають власну інноваційну стратегію і беруть активну участь в інноваційних

програмах ЄС. Інноваційна політика стала складовою частиною національної регіональної політики. При цьому національні уряди, як правило, надають перевагу науково й технічно розвиненим регіонам. Відсталим регіонам держава надає перевагу не стільки шляхом прямих фінансових інвестицій, скільки шляхом сприяння розробці інноваційної політики та розвитку інфраструктури. Послаблення диспропорцій технологічного регіонального розвитку залишається за ЄС. Головна роль у цьому напрямку відводиться Мережі інноваційних регіонів (Forum of Innovation Regions) і локальній мережі центрів з розповсюдження інновацій (Innovation Relay Centres – IRC). Мережа інноваційних регіонів – це національні та транснаціональні об'єднання у сфері розробки та обміну досвідом зі здійснення інноваційної стратегії. Центри з розповсюдження інновацій мають статус незалежних консультативних організацій з питань технологій та бізнесу [135].

Таким чином, спільна інноваційна політика є частиною загальноєвропейської політики регіонального розвитку, що реалізується на всіх адміністративних рівнях з метою введення науково-технологічного процесу в реалізацію адміністрування місцевого розвитку.

Завершуючи аналіз імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні, необхідно зазначити про наявні проекти міжнародної співпраці з Україною, серед яких виділити:

– Програму «Підтримка реформи децентралізації в Україні/U-LEAD з Європою: Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку», яка спільно фінансується Європейським Союзом та його країнами-членами (Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією). Програма має такі фази реалізації: I фаза Програми – 01.01.2016 – 30.06.2020, бюджет EUR 102 000 000. II фаза Програми – 01.07.2020 – 31.12.2023, бюджет EUR 50 300 000. «U-LEAD з Європою» робить внесок у створення багаторівневої системи управління, яка є прозорою, підзвітною та реагує на потреби громадян. Це дві основні цілі:

Посилення спроможностей ключових суб'єктів на національному, регіональному й місцевому рівнях з метою впровадження реформ регіональної політики та децентралізації (GIZ). Це містить вертикальну та горизонтальну координацію й розвиток спроможності на всіх рівнях управління по всій Україні. Розширення прав і можливостей об'єднаних громад з метою надання високоякісних послуг громадянам, що робить внесок у реформу децентралізації (керується Sida). Для цього Sida уклала субконтракти, щоб підтримати створення чи модернізацію до 600 належних центрів надання адміністративних послуг, які відповідають очікуванням громадян, та розробити ІТ-рішення, які забезпечують надання відповідних послуг. Напрямок з покращення якості надання адміністративних послуг реалізується SKLInternational, eGA та NIRAS Sweden AB [345; 79].

– DOBRE. Глобал Комьюнітіз (Global Communities) виконує п'ятирічний проєкт Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) вартістю \$50 мільйонів – «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Програма DOBRE спрямує більшу частку технічної та фінансової допомоги на місцевий рівень, зокрема, створюючи умови для нових об'єднаних територіальних громад, які дозволять краще управляти ресурсами, підвищити якість комунальних послуг, стимулювати місцеву економіку й підвищити залученість громадян. DOBRE допомагатиме ОТГ зростати та процвітати, слугувати моделями та мотиваторами для інших громад, котрі планують об'єднання. Це допоможе побудувати ширшу суспільну підтримку для процесу децентралізації загалом. DOBRE має дві основних цілі: (1) підтримка доброї практики місцевого самоврядування в ОТГ; (2) допомога громадянам і громадянському суспільству в конструктивній взаємодії з органами врядування та формуванні вимог щодо прозорості та послуг [343].

– Програма Ради Європи «Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні». Метою проєкту є покращення якості демократії на місцевому рівні в Україні шляхом посилення інституційних структур і підтримки органів

місцевого самоврядування та їх національних асоціацій в діяльності, спрямованій на запровадження принципів етики у процес прийняття рішень, а також підтримка більш інклюзивного, прозорого, підзвітного та орієнтованого на громадян місцевого врядування. Проєкт виконується Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018-2021 роки та відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування [346; 427].

– Програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (Програма EGAP) реалізується протягом 2015–2023 років Фондом Східна Європа та Фондом Innovabridge у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України. Програма впроваджується за підтримки Швейцарії, що надається через Швейцарську агенцію розвитку та співпраці (SDC). Цільовими регіонами є Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Луганська та Одеська області. Робота триває за двома ключовими компонентами: розвиток електронних послуг та електронної демократії як на національному рівні, так і в регіонах України (або на рівні громад) [344].

Виходячи з аналізу наявних програм міжнародної співпраці з Україною, можна вважати, що основними інституційними партнерами міжнародного донорства місцевого розвитку в Україні є: Європейська комісія; Рада Європи; Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); урядові адміністрації окремих прогресивних держав (країни-учасниці ЄС, США, Канада); різні європейські фонди.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні, можемо сформулювати такі висновки:

1) формування моделі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії є загальнодержавним процесом, що полягає в розробленні, прийнятті та впровадженні засад (у загальному розумінні) публічного

адміністрування у процес здійснення місцевої демократії з урахуванням фундаментальних і прогресивних приписів міжнародних актів у сфері місцевого самоврядування;

2) для України публічне адміністрування місцевого розвитку будується на міжнародних стандартах, що умовно поділяються за рівнем впливу на реалізацію права на місцеве самоврядування, при цьому основу складають принципи, що закріплені в Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р., ратифікованої Україною. В умовах проведення реформи місцевого самоврядування в Україні, процесу децентралізації міжнародні стандарти місцевої демократії можуть бути ефективно впроваджені лише за постійної взаємодії науковців, практиків, громадськості, місцевої влади та парламентарів. Адже нині існують значні проблеми впровадження міжнародних стандартів місцевої демократії в українську модель публічного адміністрування, які пов'язані з низьким розвитком ефективності врядування на місцевому рівні, незадоволенням потреб сучасного суспільства, неналежним фінансовим, соціальним та інформаційним забезпеченням державою потреб місцевої влади, наявними конфліктами між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, окремими проблемами правового регулювання місцевої демократії;

3) фактично, на першому плані впровадження міжнародних стандартів у модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є приписи Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р., що ратифікована Україною, однак досі існує низка невідповідностей національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, що за своєю юридичною природою є незалежною інституцією демократичної організації. Відповідно, з метою формування засад місцевої демократії, які будуть повністю відповідати вимогам сучасної правової держави та громадянського суспільства в Україні, необхідно насамперед комплексно викоринити юридично-управлінські конфлікти між органами державної влади й органами місцевого самоврядування,

унормувати правове регулювання місцевої демократії, реально уніфікувати засади здійснення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні сучасним міжнародним принципам, у першу чергу, засадам Європейської хартії місцевого самоврядування;

4) у ЄС місцева політика є частиною регіональної політики, оскільки ЄС – це складний політичний союз, де партнерські публічні правовідносини реалізуються сукупно на загальнонаціональному й місцевому рівнях, фактично без чітких відокремлень, а як спільна політика. Ідейною основою регіонального розвитку територій Європейської Спільноти є принцип забезпечення потреб соціально та економічно слабших держав (територій) шляхом надання організаційно-правової, фінансово-інвестиційної допомоги сильнішими державами (регіонами);

5) спільна партнерська політика розвитку територій Європейської Спільноти реалізується здебільшого через спеціальні фонди як основні фінансово-правові інституційні інструменти регіонального розвитку ЄС, що перерозподіляють фінансові ресурси за потребами територій, забезпечуючи рівність можливостей регіонального розвитку;

6) стандартом регіонального розвитку територій на європейському рівні є стратегічне планування адміністрування територіального розвитку, що забезпечується багаторівневою інституційною системою управління загальносоюзних і внутрішньодержавних суб'єктів, що створюють єдину та секторальну політику місцевого розвитку;

7) спільна інноваційна політика є частиною загальноєвропейської політики регіонального розвитку, що реалізується на всіх адміністративних рівнях з метою введення науково-технологічного процесу в реалізацію адміністрування місцевого розвитку;

8) основними інституційними партнерами міжнародного донорства місцевого розвитку в Україні є: Європейська комісія; Рада Європи; Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); урядові адміністрації окремих прогресивних держав

(країни-учасниці ЄС, США, Канада); різні європейські фонди.

Отже, імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні реалізується через дотримання міжнародних нормативних приписів (стандартів) місцевого самоврядування, місцевої демократії та розвитку територій, міжнародну співпрацю, фінансово-інвестиційне донорство та впровадження спільної європейської політики загальнорегіонального розвитку, що за своєю суттю є трансформаційним системним процесом місцевого розвитку, орієнтованого на міжнародний досвід зі збереженням національних інтересів.

4.2. Закордонний досвід публічного адміністрування місцевого розвитку

Місцеве самоврядування зазвичай визначається як найнижчий рівень державного управління в межах певної держави. В унітарних державах місцеве самоврядування здебільшого функціонує на другому чи третьому рівнях влади, тоді як у федеративних – на третьому, а часом і четвертому рівнях урядування. Метою місцевого самоврядування є залучення громади до процесів реалізації політики. Таким чином, місцеве самоврядування є найближчим до громадян рівнем влади, що перебуває в цьому сенсі в набагато кращому становищі, ніж центральний уряд, адже розв'язує питання, які вимагають місцевих знань і регулювання на основі місцевих потреб та пріоритетів [458, с. 109-117].

Системи організації та функціонування місцевого самоврядування значно різняться у різних країнах, зокрема за назвами територіальних одиниць (повіти, префектури, округи, міста, містечка, райони, волості, муніципалітети, селища тощо). Місцеві органи влади існують при цьому як у міських, так і в сільських умовах. Органи місцевого самоврядування мають

певні повноваження, надані їм законодавством або директивами вищих державних органів влади. Ці повноваження полягають у регулюванні та управлінні певними державними справами, пов'язаними з місцевими обставинами та необхідністю надавати певні публічні послуги. Ступінь повноважень органів місцевого самоврядування завжди обумовлений контекстом відносин між місцевою та центральною або регіональною владою. Загалом в унітарних державах центральна влада здебільшого бере на себе відповідальність за планування, програмування, регулювання та фінансування території, а органи місцевого самоврядування здійснюють управління з різним ступенем автономії. У федеративних системах органи місцевого самоврядування як правило мають більшу автономію у програмах і політиках, наприклад, реалізації житлового будівництва [458, с. 109–117].

Закордонні моделі публічного адміністрування місцевого розвитку є досить актуальною площиною для наукових досліджень, адже, по-перше, запозичення вдалого закордонного досвіду в національну модель правового регулювання є лише позитивним процесом, по-друге, компаративістичний аналіз дозволяє виділити певні тенденції для розвитку місцевого самоврядування загалом.

У децентралізованих державах місцеве самоврядування може відігравати більш активну й автономну роль у захисті прав людини. Інституціоналізована співпраця в галузі прав людини між центральними й місцевими органами публічної влади може позитивно впливати на рівень та якість виконання міжнародних зобов'язань держави щодо прав людини. Для виконання своїх обов'язків з прав людини місцеві органи публічної влади повинні мати необхідні повноваження та фінансові ресурси. Це слід враховувати на національному й міжнародному рівнях. Незалежно від того, які повноваження надаються місцевим органам влади, вони не будуть ефективними, якщо для їх здійснення немає фінансових ресурсів [458, с. 109–117]. Законодавство Австралії, Кот-д'Івуару, Марокко та Словенії на конституційному рівні вимагає від місцевого самоврядування поважати права

людини. В деяких інших державах відповідна конституційна вимога поширюється на всі державні повноваження. Це стосується наступних країн: Австрія, Азербайджан, Боснія і Герцеговина, Німеччина, Кенія, Литва, Малайзія, Південний Судан, Іспанія та Того. У Люксембурзі повноваження комуни повинні здійснюватися відповідно до закону, а це означає, що вони зобов'язані дотримуватися прав людини, гарантованих законом. У деяких країнах обов'язок місцевого самоврядування дотримуватися прав людини обмежений законом до конкретних прав або принципів. Наприклад, закон про місцеве самоврядування Сербії передбачає, що муніципалітети повинні забезпечувати пропаганду й захист прав національних меншин та етнічних груп. У Словенії закон вимагає, щоб адміністрація муніципалітетів узяла під свій контроль гендерну інтеграцію. В Ірландії законодавство щодо місцевого самоврядування спеціально не передбачає заохочення та захисту прав людини, але, виконуючи свої функції, місцеві органи публічної влади повинні враховувати необхідність сприяти соціальній інтеграції всіх членів громади. Аналогічно законодавство про органи місцевого самоврядування в Індії конкретно не згадує про захист прав людини серед своїх обов'язків. Однак функції муніципальних органів, закріплені конституцією, безпосередньо стосуються основних прав людини, як-от реалізація права демократичного вибору, прав соціального забезпечення та місцевої системи правосуддя [128; 217; 458, с. 109-117].

Далі варто детальніше розкрити досвід окремих країн. До прикладу, закон Литовської Республіки від 7 липня 1994 р. № I-533 «Про місцеве самоврядування» з останніми змінами, внесеними 9 червня 2015 р., визначає поняття «самоврядування» як встановлену законом адміністративно-територіальну одиницю, громада якої володіє гарантованим Конституцією правом самоврядування, здійснюваним через обраний постійними жителями цієї державної адміністративно-територіальної одиниці ради самоврядування, що утворює підзвітні їй виконавчий та інші органи й установи самоврядування для безпосереднього здійснення законів, рішень Уряду

Литовської Республіки та ради самоврядування. Також визначає поняття «місцеве самоврядування» як самоорганізацію та ініціативність громади постійних жителів встановленої законом державної адміністративно-територіальної одиниці, яка має гарантованим Конституцією право самоврядування в межах компетенції, визначеної Конституцією та законами [121].

Реформування законодавства Литовської Республіки 2015 року було спрямоване на загальне вдосконалення права на місцеве самоврядування, зокрема й на вдосконалення публічного адміністрування місцевого розвитку. Прикладом є зміни, внесені до ст. 10 спеціалізованого закону щодо надання адміністративних послуг. Відповідно до нової редакції ст. 10 Закону Литовської Республіки № I-533, адміністративні послуги в установленому Законом про публічне адміністрування та іншими правовими актами порядку надаються особам директором адміністрації самоврядування та адміністрацією самоврядування, іншими суб'єктами публічного адміністрування самоврядування. Зміни 2015 року передбачають більшу деталізацію вищевказаної статті, зокрема, адміністративні послуги в установленому Законом Литовської Республіки про публічне адміністрування та іншими правовими актами порядку надаються особам мером, секретаріатом ради самоврядування й мера (якщо утворюється), директором адміністрації самоврядування та адміністрацією самоврядування, іншими суб'єктами публічного адміністрування самоврядування [121].

Таким чином, аналізуючи модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Литовській Республіці, можна вказати, що право на місцеве самоврядування та його реалізація були реформовані у 2015 році, зокрема й щодо деталізації порядку надання адміністративних послуг, вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування через зміну статусу рад самоврядування тощо.

Адміністративна реформа місцевого самоврядування в Україні, започаткована Законом «Про добровільне об'єднання територіальних

громад», є важливим, але тільки першим кроком у зміні інституційних структур і культури управління органів врядування на місцевому рівні. Об'єднання територіальних громад і навіть збільшення їх фінансових ресурсів не означають автоматичного підвищення ефективності та покращення якості управлінської діяльності. Для досягнення цих змін потрібне не тільки критичне переосмислення управлінської практики в Україні, а й детальне вивчення досвіду проведення реформ в інших країнах, зокрема європейських [48, с. 13-23]. Серед країн, досвід яких має особливе значення для України, важливе місце займає Федеративна Республіка Німеччина (ФРН). Це пов'язано не лише з ефективністю власне німецької системи управління, а й з тим, що досвід Німеччини пройшов апробацію також в інших країнах Центрально-Східної Європи [48, с. 13-23].

Витоки німецького місцевого самоврядування пов'язані з активним розвитком міст на межі XI-XII століть. У цей час формується система гільдій та цехів, до яких входять міщани за родом їх професійної діяльності. З часом ці промислово-політичні об'єднання розпочали боротьбу з феодалами, яким, як правило, належали міста, за право брати участь у розв'язанні місцевих справ. Результатом стало запровадження з XIII ст. автономії міста у прийнятті правових актів. З того часу бере свій початок магдебурзьке право, яке швидко поширилося, зокрема в марці Бранденбург, Померанії, Саксонії, Тюрингії, Сілезії, та набуло особливого значення для розвитку міст у Центрально-Східній Європі [183, с. 87].

У кінці 80-х-поч. 90-х рр. XX ст. у Німеччині, як і загалом у Західному світі, поширюються ідеї з реформування публічного управління, відомі під загальною назвою «Новий публічний менеджмент» (New Public Management – NPM). У Німеччині на основі NPM була запропонована власна концепція реформ під назвою «Нова модель керування». Ця модель була розроблена у 1988-1991 рр. Комунальною асоціацією (Kommunale Gemeinschaftsstelle), аналогом Асоціації міст України, й упродовж кількох років стала центральною моделлю, яка окреслила загальний напрямок модернізації,

навіть якщо цілі були не завжди чітко сформульованими. Ця модель передбачала трансформацію традиційних управлінських установ у «сервісні підприємства» (Dienstleistungsunternehmen) [480; 48, с. 13-23].

На відміну від англосаксонських країн, подолання проблем держави у питаннях загального добробуту в Німеччині вбачалося не у скороченні соціальної активності держави, як передбачала неоліберальна концепція NPM, а у покращенні внутрішніх механізмів керівництва, модернізації внутрішньої структури публічного управління. На відміну від унітарних країн, у Німеччині як федеративної країни не було потреби в децентралізації, завдання полягало у вдосконаленні публічного менеджменту. Оцінювання впровадження цієї моделі в Німеччині дало достатньо суперечливі результати. Загалом ідеї цієї моделі були позитивно сприйняті й понад 92% органів врядування на комунальному рівні запровадили окремі положення цієї моделі у своїй діяльності, але тільки 15% використали цю модель для комплексного реформування. У жодній громаді NSM не був реалізований повністю. Відбулося зменшення ієрархічної залежності, 77% громад скоротили чисельність управлінського ядра, але кількість персоналу, який надавав адміністративні послуги, збільшилася на 36%. Виявилось, що громади не схильні конкурувати між собою, а витрати на реформування іноді перевищують отриману користь. Найбільш схильними до реформ виявилися середні міста, інші радше вичікували. У географічному відношенні активнішими були громади на Заході, тоді як громади на Сході країни найменше бажали змін. Підвищилася фаховість публічних службовців, якість надання адміністративних послуг, але водночас зросли дефіцити бюджетів [128; 48, с. 13-23].

Таким чином, Німеччина формувала сучасну модель публічного адміністрування місцевого розвитку на концепції new public management, зосереджуючи увагу не на децентралізації, а на адміністративному реформуванні системи адміністрування місцевої влади шляхом впровадження нових механізмів та інструментів керівництва місцевої влади й

надання адміністративних послуг на місцевому рівні з метою підвищення ефективності діяльності місцевої влади та загального розвитку міських територій.

До компетенції органів місцевого самоврядування ФРН належать: місцеві податки й збори, питання розвитку місцевої економіки, комунальні служби, служби підтримки громадського порядку, дитячі садочки, школи, лікарні тощо. Фактично місцеве самоврядування охоплює практично всі питання життєзабезпечення населення. Федерація й федеральні землі мають обмежену компетенцію – певні завдання, які перераховані й регулюються законами. Муніципалітети на території своєї громади можуть займатися всіма справами, тобто мають загальну юрисдикцію, обмежену публічно-правовими завданнями [117, с. 77–81; 497]. Основний закон Німеччини містить норму, відповідно до якої громадам гарантується право регулювати всі справи місцевої спільноти в межах законів і під власну відповідальність. Завдання, які не під силу одному муніципалітету, не завжди передаються вищому рівню управління, але громади можуть розв'язувати ці проблеми за допомогою об'єднання або шляхом добровільної угоди між собою. Така гнучка система територіального самоврядування Німеччини допомагає муніципалітетам ефективно розв'язувати ці завдання, які окремий муніципалітет не може розв'язати самотійно, не звертаючись за допомогою до інститутів державного управління [117, с. 77–81; 497]. Щодо держави муніципалітети вважаються частиною федеральних земель, тому в Німеччині між федерацією й муніципалітетами практично не існує прямих відносин. Всі основні питання взаємодії органів місцевого самоврядування з державою будуються за допомогою федеральних земель [117, с. 77–81; 497; 430, с. 78].

Досвід взаємодії державної влади й місцевого самоврядування в Німеччині є прикладом реалізації континентальної системи місцевого самоврядування у країні з федеративним устроєм, де органи місцевого самоврядування мають широку компетентність і значну незалежність від державних органів. У Німеччині місцеве самоврядування здійснюється

громадами, містами, районами й муніципальними об'єднаннями громад, тобто всіма муніципальними утвореннями, що мають, крім державної адміністрації, також органи влади, які обираються безпосередньо громадянами. Недоторканність місцевого самоврядування Німеччини як форми організації влади гарантується ст. 28 Основного закону. Хоча Конституція не містить гарантії недоторканності окремо взятої громади, практика судочинства в конституційних судах федеральних земель вимагає для розпуску будь-якої громади (на підставі законів земель про зміни адміністративно-територіального розподілу) наявності особливих інтересів суспільного добра [318, с. 24; 497]

Можна узагальнити, що сучасна модель публічного адміністрування місцевого розвитку у Федеративній Республіці Німеччина характеризується прогресивною самоврядно-незалежною діяльністю органів місцевої влади щодо формування засад та умов місцевого розвитку на конкретній окремій федеративній землі.

Варто також вказати, що позитивний досвід місцевого оподаткування Німеччини може використовуватися у процесі реформування системи місцевих податків і зборів в Україні. Це сприятиме збільшенню дохідної частини місцевих бюджетів, підвищенню рівня самостійності органів місцевого самоврядування, що є необхідною умовою успішного здійснення процесу децентралізації влади в державі. Податкові надходження, в яких місцеві податки відіграють головну роль, складають основу (понад 40%) грошових надходжень до бюджетів місцевих органів влади [318, с. 120; 314, с. 188–194]. У системі місцевих податків і зборів Німеччини важливу роль відіграє промисловий податок (*Gewerbesteuer*), яким обкладається будь-який бізнес у ФРН: підприємства, товариства, фізичні особи-підприємці, які самостійно ведуть регулярну підприємницьку діяльність, метою якої є отримання прибутку, тобто займаються промисловою, торговельною та іншими видами діяльності на територіях відповідних муніципальних утворень. Не оподатковується промисловим податком дохід осіб вільних

професій, які не працюють за наймом (інженерів, адвокатів, лікарів, музикантів, художників, журналістів, податкових консультантів тощо). Не є промисловою діяльністю ведення сільського й лісового господарств. Ще одним важливим джерелом наповнення бюджетів муніципальних утворень у ФРН є поземельний податок (Grundsteuer), який щорічно сплачується власниками нерухомості й належить до надійних і добре прогнозованих видів податків. Податком обкладається ділянка землі, на якій знаходиться об'єкт. Податок стягується з вартості майна. Додатковим джерелом доходів для багатьох громад Німеччини є місцевий податок на собак (Hundesteuer), який стягується муніципалітетами, проте не є обов'язковим [314, с. 188-194].

Тобто важливою гарантією місцевого самоврядування у ФРН є забезпечення фінансової самостійності – права муніципалітетів на власні доходи. В Конституції Німеччини зазначено, що муніципалітети можуть стягувати власні податки (поземельні, на власність громадян і підприємств, землю, промислово-підприємницький дохід підприємств, споживання напоїв, утримання собак). Так, значна частина промислового податку перераховується муніципалітетами в земельний фонд для наступного перерозподілу цих надходжень між громадами. Муніципалітетам належить також певна частка прибуткового податку, який відраховують громадяни, й частка податку з обігу. Крім того, муніципалітети мають право стягувати зі своїх громадян і підприємств цільові збори й внески. Збори бувають як адміністративні, за конкретні офіційні дії громади (наприклад, за видачу дозволу на будівництво), так і збори за користування (наприклад, квитки на суспільні заходи, збори за збирання сміття тощо). Внески – це одноразові грошові плати, за допомогою яких муніципалітет покриває інвестиційні витрати на створення, ремонт або модернізацію установ та об'єктів соціальної інфраструктури. Органи місцевого самоврядування можуть зажадати внесків від тих громадян і підприємств, котрим використання створених, відремонтованих (модернізованих) установ дає економічну вигоду. Однак муніципальні платежі органи місцевого самоврядування

можуть стягувати тільки на основі нормативно-правових актів громади, що повинні відповідати закону федеральної землі про муніципальні платежі. Важливим джерелом доходів для муніципалітетів є також фінансові субсидії державної влади. Фонд субсидій формується коштом загальних податкових надходжень федерації та земель (прибутковий та корпоративний податок, податок з обігу). Таким чином, держава вилучає у найбільш забезпечених муніципалітетів частину засобів з метою їхнього перерозподілу на користь бідніших муніципалітетів [117, с. 77–81; 430, с. 78].

Загалом запорукою ефективного місцевого розвитку Німеччини є розгалужена та централізована система місцевого оподаткування, що має різні види податків (промисловий, поземельний тощо) та дозволяє належно фінансово забезпечити місцевий розвиток, гарантуючи фінансову самостійність місцевої влади.

Аналізуючи досвід наступної країни, а саме Республіки Болгарія, варто розкрити нормативну основу, оскільки саме нормативні акти та стратегічні документи висвітлюють модель місцевого розвитку цієї держави. Правовою основою місцевої влади в Болгарії є: Конституція Республіки Болгарія; Європейська хартія місцевого самоврядування; Закон про регіональний розвиток; Закон про адміністративно-територіальну організацію Республіки Болгарія; Закон про адміністративно-територіальний поділ Софії та інших великих міст; Закон про адміністрацію; Закон про державного службовця; Закон про охорону та розвиток культури; Закон про культурну спадщину; Закон про місцеві податки та збори; Закон про місцеве самоврядування та місцеве управління; Закон про народну освіту; Закон про публічні бібліотеки; Закон про комунальну власність; Закон про муніципальний борг; Закон про охорону навколишнього середовища; Закон про дошкільну та шкільну освіту; Закон про державні фінанси; Стратегія децентралізації 2016-2025 [397].

Державна політика регіонального розвитку Болгарії, відповідно до Закону про регіональний розвиток від 31 серпня 2008 року, створює умови для збалансованого та стійкого інтегрованого розвитку регіонів і

муніципалітетів та охоплює систему нормативно регульованих документів, ресурсів і дій компетентних органів, спрямованих на: зменшення міжрегіональних та внутрішньорегіональних диспропорцій у ступені економічного, соціального та територіального розвитку; забезпечення умов для прискореного економічного зростання й високого рівня зайнятості для стимулювання інвестицій, конкурентоспроможності та інновацій; розвиток територіальної співпраці та інтеграція транскордонних регіонів; забезпечення територіальної основи для сталого регіонального та просторового розвитку і здійснення інтегрованих територіальних інвестицій; покращення стану територій з несприятливими соціально-економічними, географічними та демографічними характеристиками; адаптації до кліматичних змін і зменшення ризику катастроф [120].

Закон про регіональний розвиток від 31 серпня 2008 року вказує, що система документів для стратегічного планування регіонального та просторового розвитку охоплює: Національну концепцію регіонального та просторового розвитку; інтегровані територіальні стратегії розвитку регіонів планування другого рівня; план інтегрованого розвитку муніципалітету [120].

До суб'єктів публічної адміністрації місцевого розвитку в Болгарії належать: Рада міністрів; Міністерство регіонального розвитку і благоустрою (проводить державну політику регіонального розвитку); ради регіонального розвитку, членами яких є районні керівники у відповідній області та мери муніципалітетів та/або голови муніципальних рад; районні ради з розвитку; муніципальні ради [120].

Болгарія на законодавчому рівні закріплює засади та порядок місцевого розвитку як провідну національну програму, що реалізується через інтегровану діяльність спеціалізованих центральних органів виконавчої влади й місцевої влади, які функціонують як спільно, так і відокремлено на різних стратегічних рівнях управління місцевого розвитку.

У 2020 році управлінцями Болгарії розроблено Проєкт детального пріоритету 9 «Місцевий розвиток» Національної програми розвитку

«БОЛГАРІЯ 2030», що має виключно територіальну спрямованість та базується на територіальній одиниці (географічне становище, місце, регіон) з її специфічними особливостями й потребами. Головною метою пріоритету є використання місцевих ресурсів і можливостей для задоволення конкретних місцевих потреб. Реалізація Пріоритету 9 «Місцевий розвиток» Національної програми розвитку «БОЛГАРІЯ 2030» буде підтримувати ініціативи місцевих органів влади й місцевих громад, спиратиметься на партнерство між ними в досягненні поставлених цілей [348].

Основою реалізації інтегрованого місцевого розвитку, що визначено в Національній програмі розвитку «БОЛГАРІЯ 2030», є інвестиційний підхід в інтегрованих територіальних стратегіях розвитку регіонів. Заходи, які будуть підтримані в рамках таких територіальних стратегій, визначатимуться на основі пріоритетів, цілей, заходів, викладених у стратегічних документах регіонального та просторового розвитку, а також на основі картографування потреб на національному рівні щодо галузевої політики, що підготовлені державними установами й відомствами, відповідальними за їх розвиток [348].

Місцевий розвиток у Болгарії планується здійснювати за допомогою інтегрованих і багатогалузевих стратегій місцевого розвитку, що базуються на характеристиках конкретної території та розробляються на основі місцевих потреб і потенціалу. Будуть підтримані заходи, пов'язані зі сприянням соціальній інтеграції, збереженням та охороною навколишнього середовища, зі сприянням ефективності використання ресурсів, зокрема діяльність із запобігання та управління ризиками й використання потенціалу культурної спадщини, сприяння впровадженню інновацій на практиці, стійкій та якісній зайнятості й мобільності робочої сили, підвищенню конкурентоспроможності місцевих економік і можливостей для місцевого бізнесу, підвищенню якості освіти та професійного розвитку населення [348]. Окрім того, стратегії місцевого розвитку матимуть різноманітні заходи для: сприяння транскордонним зв'язкам, конкурентоспроможності та інноваціям

економіки; адаптації та пом'якшенні змін клімату; спільного управління та моніторингу природних ресурсів, включаючи річкові та морські басейни; управління ризиками та попередження, а також покращення здатності захисту населення від природних та техногенних катастроф; покращення транспортного та комунікаційного зв'язку; підвищення привабливості транскордонних територій шляхом вдосконалення соціальних, освітніх, молодіжних заходів, використання природних та культурних ресурсів і створення інтегрованих туристичних продуктів; партнерство між університетами, дослідницькими центрами й бізнесом; різноманітні заходи, спрямовані на посилення соціальної інтеграції [348].

Отже, модель публічного адміністрування місцевого розвитку Болгарії характеризується сучасною, прогресивною та специфічною системою стратегічного планування місцевого розвитку, що нормативно формується загальнонаціональною програмою, багатогалузевими стратегіями місцевого розвитку та планами управління окремих місцевих територій, які сукупно розподіляють використання місцевих ресурсів з метою оптимального задоволення місцевих потреб.

Сучасний стан реформування місцевого самоврядування в Україні повинен базуватися на позитивному досвіді розвинутих європейських країн з урахуванням власних національних особливостей та максимального задоволення потреб громадян. Децентралізація та розвиток сучасної системи місцевого самоврядування стали основними компонентами проведення реформ у країнах Східної Європи. Необхідно звернутися до досвіду Польщі, який є пріоритетним для проведення реформи місцевого самоврядування в Україні, оскільки держави не тільки мають спільну межу, але й тісний історичний та культурний зв'язок. У процесі реформування вивчення досвіду функціонування територіальних громад Польщі є важливим для України, оскільки це дасть можливість запозичити норми й моделі у сфері функціонування територіальних громад, визначити їхні переваги та недоліки [370, с. 208–220].

В умовах глобалізації та демократичних змін у Польщі, що охоплюють децентралізацію державно-владних структур, економіки й поступових інтеграційних процесів у межах ЄС, зміцнення місцевого самоврядування стало викликом для практики. Органи місцевого самоврядування є такими суб'єктами, що генерують процес демократизації, є одними з основних важелів встановлення в державі політичного й економічного порядку в умовах суспільних трансформацій та євроінтеграції. Такий процес перетворень виявляє численні невідповідності між ідеєю та практикою [280, с. 59-68]. До основних особливостей місцевого самоврядування в Польщі можна віднести триступеневий територіальний поділ на структури, як-от: гміна («gmina»; до компетенції належить розв'язання публічних справ місцевого значення), повіт («powiat»; займається розв'язанням справ, які виходять за межі компетенції гміни) та воєводство («województwo»; представляє уряд у відповідному регіоні та уповноважений на здійснення наглядових повноважень щодо гмін і повітів) [470, с. 204-216].

Головна ж відмінність у правовому регулюванні діяльності суб'єктів територіального самоврядування Польщі полягає в тому, що в Україні засади організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування визначено в одному нормативно-правовому акті – Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», натомість у Республіці Польща основними законодавчими актами у цій сфері є три окремі закони: «Про самоврядування гмінне» (1990 р.), «Про самоврядування повітове» (1998 р.), «Про самоврядування воєводське» (1998 р.). Органи самоврядування, не підпорядковані центральному уряду, діють самостійно та незалежно й підлягають лише державному правовому нагляду. Основні засади здійснення адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування викладені в законі Республіки Польща «Про воєводу та урядову адміністрацію у воєводстві» від (2009 р.) [470, с. 204-216].

Згідно з положеннями частини 3 ст. 164 Конституції Республіки Польща, гміна виконує всі завдання територіального самоврядування, не

закріплені за іншими одиницями територіального самоуправління. Згідно з положеннями ст. 22 закону «Про самоврядування гмінне», внутрішня організація та порядок організації діяльності гміни визначаються її статутом, який підлягає опублікуванню в урядовому щоденнику воєводства. Завдання гміни поділяються на власні й делеговані (доручені урядовою адміністрацією). Так, законом може бути покладено на гміну обов'язок виконання делегованих завдань, які належать до компетенції урядової адміністрації, а також щодо організації підготовки та проведення чергових виборів і референдумів [161, с. 35-36; 503; 510]. Завдання, віднесені до компетенції урядової адміністрації, гміна може виконувати також на підставі домовленості з органами цієї адміністрації. Делегування гміні завдань урядової адміністрації обов'язково супроводжується виділенням коштів у розмірі, необхідному для їх виконання [470, с. 204-216].

Основною адміністративною одиницею в Польщі є громада. Місцеві органи існують як у сільських районах (називаються гмінами), так і в містах. У певних випадках гміни та міста утворили об'єднані одиниці місцевого самоврядування, чия юрисдикція поширюється як на міську, так і на сільську місцевість. Громадами керують ради, обрані місцевим населенням. Кількість членів ради залежить від кількості населення, хоча жодна рада не може мати понад сто членів. Виконавчим органом ради є колегія, що складається з мера, заступника мера й не більше як п'яти інших. У Польщі – 379 повітів і 2 479 гмін, кожна з них об'єднує 10–12 сіл [370, с. 208–220; 510].

Таким чином, нормативне забезпечення органів місцевого самоврядування Польщі поділяється залежно від організаційного поділу видів місцевого самоврядування (гміна, повіт і воєводство), мають самостійність у реалізації місцевої політики та підпорядковуються органам виконавчої влади у сфері державного нагляду за виконанням законних норм.

Система місцевого розвитку в Польщі таки неідеальна. Причини, які зумовлюють потребу реформування системи місцевого самоврядування в Польщі, наступні: політизованість місцевого самоврядування, наслідком чого

є зменшення його політичної незалежності від органів центральної влади; концентрація капіталу в державі, що обмежує можливості місцевої влади контролювати місцеву економіку та стягувати податки в міський бюджет; технічний прогрес, який сприяє централізації, а не децентралізації влади, оскільки технічний контроль за розвитком економіки регіону можна здійснюватися центральними органами влади на відстані, не враховуючи інтереси окремих осередків [280, с. 59-68].

Міністерство фінансів та регіональної політики є урядовою адміністрацією, яка надає послуги у сфері державного управління регіонального розвитку. Міністерство було створене постановою Ради міністрів від 19 листопада 2019 року про створення Міністерства фінансів і регіональної політики [489].

Міністерство фінансів і регіональної політики відповідає, зокрема, за: управління системою впровадження європейських фондів, регіональний розвиток [489]. Підконтрольними суб'єктами Міністерства фінансів і регіональної політики є Центр європейських проєктів у Варшаві; Департамент регіональної політики та згуртованості при Постійному представництві Республіки Польща Європейського Союзу в Брюсселі; Інститут міського та регіонального розвитку [489].

Інститут міського та регіонального розвитку, що діє з 1 березня 2019 року, має за місію служити польському суспільству шляхом підтримки органів державної влади й місцевого самоврядування (регіонального та місцевого рівнів) у процесі оптимального управління містами та їхніми функціональними зонами, а також загально зрозумілого формування місцевого й регіонального розвитку [499].

Місія Інституту міського та регіонального розвитку виконується шляхом досягнення наступних цілей: а) генерування високоякісних знань про широкий спектр явищ і тенденцій розвитку міст та міських територій, формування простору, а ширше – регіонального й місцевого розвитку в соціальному, економічному та просторовому вимірах; б) формулювання

керівних принципів і рекомендацій, спрямованих на усунення відмінностей у рівні розвитку та запобігання соціальній нерівності, покращення якості життя, а також стимулювання соціально-економічного розвитку в Польщі. Ці рекомендації мають науковий та експертний характер і сформульовані для трьох груп одержувачів: науковців, експертів і представників місцевих та центральних органів влади; в) широке просування та інтеграція наявних знань міського й регіонального розвитку; г) інтеграція громад і людей, які генерують знання міського та регіонального розвитку й використовують їх на практиці (представники місцевих і центральних органів влади, неурядових організацій, інших) [499].

У травні 2019 року Інститутом міського та регіонального розвитку Польщі була запущена Програма «Місцевий розвиток», яка реалізується Міністерством фінансів і регіональної політики. Програма «Місцевий розвиток» спрямована на посилення соціальної та економічної згуртованості шляхом покращення якості навколишнього середовища, підприємництва, ефективності державного управління та рівня життя мешканців середніх і малих міст Польщі [499].

Отже, система суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку Польщі перебуває на етапі функціонального становлення, напрямом якої визначено системна державна політика місцевого розвитку, що спільно формується урядовою адміністрацією та спеціальною науковою установою й реалізується на усіх рівнях місцевого самоврядування, враховуючи ціннісні інтереси громади та ідейні концептуальні засади загальноєвропейського напрямку місцевого розвитку.

5 лютого 2014 року парламент Грузії на третьому та останньому слуханні затвердив новий Кодекс місцевого самоврядування, який вносить певні зміни в наявну систему місцевого самоврядування. Поправки до Кодексу місцевого самоврядування поєднують кілька законодавчих актів, що регулюють самоврядування. Після набрання чинності Кодексу місцевого самоврядування були скасовані: Органічний закон Грузії про місцеве

самоврядування; Закон Грузії про державний нагляд за діяльністю місцевих органів влади; Закон Грузії про столицю Грузії – Тбілісі; Закон Грузії про власність органу самоврядування [524].

Кодекс місцевого самоврядування Грузії визначає правові підстави для здійснення місцевого самоврядування, повноваження органів місцевого самоврядування, порядок їх створення та діяльності, фінансів, майна, відносини з громадянами, органами державної влади та юридичними особами публічного та приватного права, а також правила здійснення державного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування і прямого державного управління [156].

Місцеве самоврядування, відповідно до Кодексу місцевого самоврядування Грузії, це право й можливість громадян Грузії за допомогою органів місцевого самоврядування розв'язувати в межах законодавства Грузії питання місцевого значення відповідно до інтересів місцевого населення. Самоврядною одиницею є муніципалітет. Муніципалітет – це населений пункт (самоврядне місто) з адміністративними кордонами або сукупність населених пунктів (самоврядна громада) з адміністративними кордонами й адміністративним центром. У муніципалітеті є виборні представницькі та виконавчі органи (органи муніципалітету), зареєстроване населення, власні кошти, бюджет, надходження. Муніципалітет є юридичною особою публічного права [156].

Відповідно до законодавства Грузії, муніципалітети функціонують у двох формах: як самоврядне місто та самоврядна громада. Самоврядне місто – це населений пункт категорії міста, якому надано або яким отримано статус муніципалітету відповідно до Кодексу місцевого самоврядування Грузії. Місцева громада – це група з кількох населених пунктів, яким надано або якими отримано статус муніципалітету відповідно до Кодексу місцевого самоврядування Грузії [156].

Таким чином, масштабна кодифікація законодавства у сфері місцевого самоврядування була здійснена у Грузії у 2014 році, внаслідок чого був

створений Кодекс місцевого самоврядування Грузії, в якому сформовано основи децентралізації (з детальним розмежуванням повноважень як окремих самоврядних міст, так і місцевих громад), засади співпраці органів місцевого самоврядування та державної влади, інші питання місцевого значення. Водночас Кодексом місцевого самоврядування Грузії поки комплексно не визначено порядок надання публічних послуг на місцевому рівні, що, на наш погляд, негативно впливає на місцевий розвиток загалом.

Щодо досвіду наступної країни, то стаття 28А Конституції Ірландії визнає роль місцевого самоврядування у забезпеченні демократичного представництва місцевих громад. Це визнання підтримує демократичну представницьку роль місцевого самоврядування та гарантує місцеві вибори не рідше як раз на п'ять років [484]. Місцева влада не тільки представляє людей у місцевих громадах, а й виконує ряд важливих функцій. Органи місцевого самоврядування мають як представницьку, так і оперативну роль, відповідальну за цілий спектр послуг. Місцеве самоврядування діє через мережу безпосередньо обраних органів місцевого самоврядування, які, серед іншого, слугують форумом для демократичного представництва місцевих громад, вирази місцевої ідентичності, виявлення місцевих проблем і визначення місцевих пріоритетів [506].

Для виконання своїх функцій на місцеві органи влади покладаються певні повноваження. Основним законом Ірландії, що застосовується до місцевих органів влади, є Закон про місцеве самоврядування 2001 року. У жовтні 2012 року Уряд Ірландії опублікував Програму «Перші дії для ефективного місцевого самоврядування», в якій визначено політику уряду щодо реформ у всіх основних сферах місцевого самоврядування. Закон про реформування місцевого самоврядування 2014 року вніс зміни до Закону 2001 року. Починаючи з червня 2014 року, міські та повітові ради були замінені всеосяжною системою муніципальних округів і було об'єднано низку місцевих органів влади [506].

Місцева влада Ірландії несе відповідальність за надання широкого

спектра суспільних послуг. Крім того, місцева влада просуває інтереси місцевої спільноти, включно з соціальним, економічним, екологічним, рекреаційним, культурним, суспільним або загальним розвитком адміністративної одиниці. Зазвичай обов'язки місцевої влади діляться на наступні широкі категорії: корпус; планування; дороги; стимули й контроль розвитку; охорона навколишнього середовища; відпочинок і розваги. На додаток до основних функцій, фундаментальна роль демократично обраного місцевого уряду полягає в поданні місцевих громад, вираженні місцевих проблем і реагуванні на місцеві потреби [493].

Таким чином, в Ірландії досить особлива, секторна модель публічного адміністрування місцевого розвитку, що полягає у здійсненні місцевою владою загальних функцій як органів місцевого самоврядування та реалізації спеціалізованих повноважень місцевих органів, залежно від сектору суспільних послуг; в Ірландії на законодавчому рівні закріплені повноваження органів місцевої влади щодо розв'язання проблем місцевих громад і просування їх інтересів у суспільстві.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо проведеного компаративістичного аналізу моделей публічного адміністрування місцевого розвитку, можемо сформулювати наступні висновки:

1) аналізуючи модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Литовській Республіці можна зазначити, що право на місцеве самоврядування та його реалізація були реформовані у 2015 році, зокрема і в частині вдосконалення публічного адміністрування самоврядування, деталізації порядку надання адміністративних послуг, вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування через зміну статусу рад самоврядування тощо;

2) Федеративна Республіка Німеччини формувала сучасну модель публічного адміністрування місцевого розвитку на концепції *new public management*, зосереджуючи увагу не на децентралізації, а на адміністративному реформуванні системи адміністрування місцевої влади

шляхом впровадження нових механізмів та інструментів щодо керівництва місцевої влади та надання адміністративних послуг на місцевому рівні з метою підвищення ефективності діяльності місцевої влади й загального розвитку міських територій. Сучасна модель публічного адміністрування місцевого розвитку у Федеративній Республіці Німеччина характеризується прогресивною самоврядно-незалежною діяльністю органів місцевої влади щодо формування засад та умов місцевого розвитку на конкретній окремій федеративній землі. Запорукою ефективного місцевого розвитку Федеративної Республіки Німеччини є розгалужена та централізована система місцевого оподаткування, що охоплює різні види податків (промисловий, поземельний тощо) та дозволяє належно фінансово забезпечити місцевий розвиток, гарантуючи фінансову самостійність місцевої влади;

3) Республіка Болгарія на законодавчому рівні закріплює засади й порядок місцевого розвитку як провідну національну програму, що реалізується через інтегровану діяльність спеціалізованих центральних органів виконавчої влади й місцевої влади, які функціонують як спільно, так і відокремлено на різних стратегічних рівнях управління місцевого розвитку. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Болгарії характеризується сучасною, прогресивною та специфічною системою стратегічного планування місцевого розвитку, що нормативно формується загальнонаціональною програмою, багатогалузевими стратегіями місцевого розвитку та планами управління окремих місцевих територій, які сукупно розподіляють використання місцевих ресурсів з метою оптимального задоволення місцевих потреб;

4) нормативне забезпечення органів місцевого самоврядування в Республіці Польщі поділяється залежно від організаційного поділу видів місцевого самоврядування (гміна, повіт і воєводство), мають самостійність у реалізації місцевої політики й підпорядковуються органам виконавчої влади у сфері державного нагляду за виконанням законних норм. Система суб'єктів

публічного адміністрування місцевого розвитку Польщі перебуває на етапі функціонального становлення, напрямком якої визначено системну державну політику місцевого розвитку, що спільно формується урядовою адміністрацією та спеціальною науковою установою й реалізується на всіх рівнях місцевого самоврядування, враховує ціннісні інтереси громади й ідейні концептуальні засади загальноєвропейського напрямку місцевого розвитку;

5) масштабна кодифікація законодавства у сфері місцевого самоврядування була здійснена у Грузії у 2014 році, внаслідок чого був створений Кодекс місцевого самоврядування Грузії, в якому сформовано основи децентралізації (з детальним розмежуванням повноважень як окремих самоврядних міст, так і місцевих громад), засади співпраці органів місцевого самоврядування та державної влади, інші питання місцевого значення. Кодексом місцевого самоврядування Грузії поки комплексно не визначено порядок надання публічних послуг на місцевому рівні, що, на наш погляд, негативно впливає на місцевий розвиток загалом;

б) в Ірландській Республіці досить особлива, секторна модель публічного адміністрування місцевого розвитку, що полягає у здійсненні місцевою владою загальних функцій як органів місцевого самоврядування та реалізації спеціалізованих повноважень місцевих органів, залежно від сектору суспільних послуг; водночас в Ірландії на законодавчому рівні закріплені повноваження органів місцевої влади щодо розв'язання проблем місцевих громад і просування їхніх інтересів у суспільстві;

7) в Україні на основі компаративістичного аналізу моделей публічного адміністрування місцевого розвитку варто здійснювати власну реформу публічного адміністрування, не запозичувати повністю закордонні моделі, а впроваджувати деякі аспекти, наприклад, щодо деталізації порядку надання адміністративних послуг на місцевому рівні, як у Литві; кодифікації законодавства у сфері місцевого самоврядування, як у Грузії; активізації процесу просування інтересів громади в суспільство органами місцевої

влади, як в Ірландії, тощо.

Отже, аналіз закордонного досвіду публічного адміністрування місцевого розвитку дозволяє вказати, що в більшості європейських країн моделі публічного адміністрування місцевого розвитку активно реформуються, що обумовлено загальним розвитком суспільних відносин, видозмін потреб громадськості, активізації діяльності органів місцевої влади (Польща, Болгарія, Литва), а в економічно розвинутіших та стабільніших країнах (Ірландія, Німеччина) моделі місцевого самоуправління ефективно функціонують і зосереджують свою увагу на більш спеціалізованих питаннях, впроваджуючи секторне публічне адміністрування місцевого розвитку.

Висновки до Розділу 4

1. Визначено, що формування моделі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії є загальнодержавним процесом, що полягає у розробленні, прийнятті та впровадженні засад (у загальному розумінні) публічного адміністрування у процес здійснення місцевої демократії з урахуванням фундаментальних і прогресивних приписів міжнародних актів у сфері місцевого самоврядування.

2. З'ясовано, що для України публічне адміністрування місцевого розвитку будується на міжнародних стандартах, що умовно поділяються за рівнем впливу на реалізацію права на місцеве самоврядування, при цьому основу складають принципи, що закріплені у Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р., яка ратифікована Україною. В умовах проведення реформи місцевого самоврядування в Україні, процесу децентралізації, міжнародні стандарти місцевої демократії можуть бути ефективно впроваджені лише при постійній взаємодії науковців, практиків, громадськості, місцевої влади та парламентарів. Адже нині існують значні

проблеми впровадження міжнародних стандартів місцевої демократії в українську модель публічного адміністрування, які пов'язані з низьким розвитком ефективності врядування на місцевому рівні, незадоволенням потреб сучасного суспільства, неналежним фінансовим, соціальним та інформаційним забезпеченням державою потреб місцевої влади, наявними конфліктами між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, окремими проблемами правового регулювання місцевої демократії.

3. Виявлено, що фактично на першому плані впровадження міжнародних стандартів у модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні є приписи Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р., що ратифікована Україною, однак досі існує низка невідповідностей національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, що за своєю юридичною природою є незалежною інституцією демократичної організації. Відповідно, з метою формування засад місцевої демократії, які будуть повністю відповідати вимогам сучасної правової держави та громадянського суспільства в Україні, необхідно насамперед комплексно викоринити юридично-управлінські конфлікти між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, унормувати правове регулювання місцевої демократії, реально уніфікувати засади здійснення публічного адміністрування з питань місцевого значення в Україні з сучасними міжнародними принципами, насамперед – засадами Європейської хартії місцевого самоврядування.

4. З'ясовано, що в ЄС місцева політика є частиною регіональної політики, оскільки ЄС – це складний політичний союз, де партнерські публічні правовідносини реалізуються сукупно на загальнонаціональному та місцевому рівнях, фактично без чітких відокремлень, а як спільна політика. Ідейною основою регіонального розвитку територій Європейської Спільноти є принцип забезпечення потреб соціально-економічно слабших держав (територій) шляхом надання організаційно-правової, фінансово-інвестиційної

допомоги сильнішими державами (регіонами).

5. Визначено, що спільна партнерська політика розвитку територій Європейської Спільноти реалізується здебільшого через спеціальні фонди як основні фінансово-правові інституційні інструменти регіонального розвитку ЄС, що перерозподіляють фінансові ресурси за потребами територій, забезпечуючи рівність можливостей регіонального розвитку.

6. Доведено, що стандартом регіонального розвитку територій на європейському рівні є стратегічне планування адміністрування територіального розвитку, що забезпечується багаторівневою інституційною системою управління загальносоюзних і внутрішньодержавних суб'єктів, що створюють єдину та секторальну політику місцевого розвитку.

7. З'ясовано, що спільна інноваційна політика є частиною загальноєвропейської політики регіонального розвитку, що реалізується на всіх адміністративних рівнях з метою введення науково-технологічного процесу в реалізацію адміністрування місцевого розвитку.

8. Виявлено, що основними інституційними партнерами міжнародного донорства місцевого розвитку в Україні є: Європейська комісія; Рада Європи; Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); урядові адміністрації окремих прогресивних держав (країни-учасниці ЄС, США, Канада); різні європейські фонди.

9. Доведено, що імплементації міжнародних та європейських стандартів місцевого розвитку у практику публічного адміністрування в Україні реалізуються через дотримання міжнародних нормативних приписів (стандартів) місцевого самоврядування, місцевої демократії та розвитку територій, міжнародну співпрацю, фінансово-інвестиційне донорство та впровадження спільної європейської політики загального регіонального розвитку, що за своєю суттю є трансформаційним системним процесом місцевого розвитку, орієнтованого на міжнародний досвід зі збереженням національних інтересів.

10. Аналізуючи модель публічного адміністрування місцевого розвитку в Литовській Республіці, з'ясовано, що право на місцеве самоврядування та його реалізація були реформовані у 2015 році. Зміни стосувалися й вдосконалення публічного адміністрування самоврядування, зокрема, деталізації порядку надання адміністративних послуг, вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування через зміну статусу рад самоврядування тощо.

11. Виявлено, що Федеративна Республіка Німеччина формувала сучасну модель публічного адміністрування місцевого розвитку на концепції «new public management», зосереджуючи увагу не на децентралізації, а на адміністративному реформуванні системи адміністрування місцевої влади шляхом впровадження нових механізмів та інструментів щодо керівництва місцевої влади та надання адміністративних послуг на місцевому рівні з метою підвищення ефективності діяльності місцевої влади й загального розвитку міських територій. Сучасна модель публічного адміністрування місцевого розвитку у Німеччині характеризується прогресивною самоврядно-незалежною діяльністю органів місцевої влади з формування засад та умов місцевого розвитку на конкретній окремій федеративній землі. Запорукою ефективного місцевого розвитку Німеччини є розгалужена та централізована система місцевого оподаткування, що охоплює різні види податків (промисловий, поземельний тощо), та дозволяє належно фінансово забезпечити місцевий розвиток, гарантуючи фінансову самостійність місцевої влади.

12. З'ясовано, що Республіка Болгарія на законодавчому рівні закріплює засади та порядок місцевого розвитку як провідну національну програму, що реалізується через інтегровану діяльність спеціалізованих центральних органів виконавчої влади й місцевої влади, які функціонують як спільно, так і відокремлено на різних стратегічних рівнях управління місцевого розвитку. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Болгарії характеризується сучасною, прогресивною та специфічною

системою стратегічного планування місцевого розвитку, що нормативно формується загальнонаціональною програмою, багатогалузевими стратегіями місцевого розвитку та планами управління окремих місцевих територій, які сукупно розподіляють використання місцевих ресурсів з метою оптимального задоволення місцевих потреб.

13. Виявлено, що нормативне забезпечення органів місцевого самоврядування в Польщі поділяється залежно від організаційного поділу видів місцевого самоврядування (гміна, повіт і воєводство). Органи місцевого самоврядування самостійні в реалізації місцевої політики та підпорядковуються органам виконавчої влади у сфері державного нагляду за виконанням законних норм. Система суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку Польщі перебуває на етапі функціонального становлення, напрямком якої визначена системна державна політика місцевого розвитку, що спільно формується урядовою адміністрацією та спеціальною науковою установою й реалізується на всіх рівнях місцевого самоврядування, враховуючи ціннісні інтереси громади та ідейні концептуальні засади загальноєвропейського напрямку місцевого розвитку.

14. З'ясовано, що масштабна кодифікація законодавства у сфері місцевого самоврядування була здійснена у Грузії у 2014 році, в результаті чого був створений Кодекс місцевого самоврядування Грузії, в якому сформовано основи децентралізації (з детальним розмежуванням повноважень як окремих самоврядних міст, так і місцевих громад), засади співпраці органів місцевого самоврядування та державної влади, інші питання місцевого значення. При цьому, Кодексом місцевого самоврядування Грузії поки комплексно не визначено порядок надання публічних послуг на місцевому рівні, що, на наш погляд, негативно впливає на місцевий розвиток загалом.

15. Визначено, що в Ірландській Республіці досить особлива, секторна модель публічного адміністрування місцевого розвитку, що полягає у здійсненні місцевою владою загальних функцій як органів місцевого

самоврядування й реалізації спеціалізованих повноважень місцевих органів, залежно від сектору суспільних послуг; в Ірландії на законодавчому рівні закріплені повноваження органів місцевої влади щодо розв'язання проблем місцевих громад і просування їхніх інтересів у суспільстві.

16. Доведено, що в Україні, відповідно до компаративістичного аналізу моделей публічного адміністрування місцевого розвитку, варто здійснювати власну реформу публічного адміністрування, не запозичувати повністю закордонні моделі, а впроваджувати деякі аспекти, наприклад, щодо деталізації порядку надання адміністративних послуг на місцевому рівні, як у Литві, кодифікації законодавства у сфері місцевого самоврядування, як у Грузії, активізації процесу просування інтересів громади в суспільство органами місцевої влади, як в Ірландії, тощо.

17. За результатами аналізу закордонного досвіду публічного адміністрування місцевого розвитку сформовано висновок, що в більшості європейських країн моделі публічного адміністрування місцевого розвитку активно реформуються, що обумовлено загальним розвитком суспільних відносин, видозмін потреб громадськості, активізації діяльності органів місцевої влади (Польща, Болгарія, Литва), а в економічно розвинутіших і стабільніших країнах (Ірландія, Німеччина) моделі місцевого самоуправління ефективно функціонують і зосереджують свою увагу на більш спеціалізованих питаннях, впроваджуючи секторне публічне адміністрування місцевого розвитку.

РОЗДІЛ 5

НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

5.1. Новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

За результатами розгляду проблематики сучасного стану публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, а також відповідно до міжнародних і закордонних тенденцій його здійснення, нами виявлено необхідність розроблення новітньої концепції реалізації публічного адміністрування місцевого розвитку. Окремі аспекти щодо цього вже висвітлені попередньо, однак більшість проблемних питань, що потребують врегулювання, залишилися поза нашою увагою.

Так, зокрема нами було з'ясовано, що концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розквіту всіх адміністративно-територіальних одиниць країни й окремої місцевості шляхом посилення ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення.

Ми не зовсім поділяємо таку позицію законодавця, адже локалізація розвитку має бути першочергово ініційована «знизу догори». Тобто пріоритет повинні мати місцеві програми розвитку територій (місцевості, регіону), а не розроблятися на основі загальнодержавної стратегії розвитку, яка є уніфікованим збірником найрозповсюдженіших проблемних питань, що потребують розв'язання. За таких умов, на наш погляд, є дещо обмеженою спроможність громадян спільно з владою планувати територіальний розвиток.

Окрім вказаного, зазначена сфера має низку інших проблемних питань, розкриттю та пошук розв'язання яких присвячений цей етап нашого наукового дослідження.

Як вже стало зрозумілим, перше, на що потрібно звернути увагу, це те, що реалізація місцевого розвитку має бути обов'язково стратегічно-плановою та орієнтованою на збалансованість розвитку територій – систематичним процесом ухвалення виважених, прийнятних, прогнозованих і своєчасних рішень. У цьому контексті мається на увазі, що місцевий розвиток має бути відокремлений від регіонального й мати власне нормативно-правове та практико-реалізаційне підґрунтя.

Є приклад чіткого розмежування повноважень, адже ще у 1999 році Концепція сталого розвитку населених пунктів визначила, що належить до питань місцевого, регіонального й загальнодержавного рівнях. Так, на місцевому рівні: розробляються місцеві правила забудови, якими в межах законодавства й з урахуванням місцевих природно-кліматичних, соціально-демографічних та інших особливостей встановлюється на основі затвердженої містобудівної документації містобудівний регламент забудови й іншого використання земельних ділянок у межах населеного пункту; приймаються нормативно-правові акти щодо регулювання соціально-економічного розвитку населених пунктів, планування, забудови та з інших питань забезпечення їх сталого розвитку. На регіональному рівні: розробляються регіональні правила забудови, якими в межах законодавства і з урахуванням регіональних природно-кліматичних, соціально-демографічних та інших особливостей встановлюється загальний для територій і населених пунктів (крім міст Києва та Севастополя, міст обласного підпорядкування) Автономної Республіки Крим, області порядок розв'язання питань розміщення, погодження будівництва об'єктів містобудування, видачі вихідних даних (архітектурно-планувальних завдань, технічних та інших умов) на їх проектування, погодження та затвердження проектно-документації, а також надання дозволів на виконання будівельних робіт, прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, здійснення контролю за містобудівною діяльністю; забезпечується координація сталого розвитку населених пунктів регіону з урахуванням

державних і суспільних інтересів, а також здійснюється державний контроль за дотриманням законодавства, державних стандартів і норм [332].

На загальнодержавному рівні здійснюються заходи щодо вдосконалення законодавства, державних стандартів і норм щодо: уточнення функцій і повноважень органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, а також координації їхньої діяльності у розв'язанні проблем сталого розвитку населених пунктів; раціонального використання природних ресурсів, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, інженерної інфраструктури, будівництва та експлуатації житла, об'єктів комунального господарства, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення населення, охорони довкілля, збереження та збагачення культурної спадщини; реалізації бюджетно-фінансової та податкової політики, наповнення й раціонального використання коштів місцевих бюджетів, економічного стимулювання інвестиційної та підприємницької діяльності, спрямованої на розв'язання питань сталого розвитку населених пунктів, зокрема врегулювання відносин між інвесторами, замовниками, виконавцями проєктних і будівельних робіт; державного регулювання та здійснення контролю за дотриманням законодавства, державних стандартів і норм, з урахуванням державних, суспільних і приватних інтересів під час планування та забудови населених пунктів; вдосконалення законодавства з метою запобігання виникненню спорів з питань містобудування [332].

Однак сьогодні чіткого розуміння місцевого, регіонального та загальнодержавного рівнів забезпечення сталого розвитку територій України як такого немає. Це зумовлено насамперед надмірним об'ємом законодавчо-нормативної бази в досліджуваній сфері, її недосконалістю, наявністю значних колізій та неузгодженості норм між собою. Ба більше, хоча нормативно-правові акти мають незліченні, фундаментальні акти відсутні. Зокрема мова йде про адміністративно-процедурний кодекс, кодекс місцевого самоврядування та інші базові закони саме місцевого розвитку територій, адже цей рівень (на думку міжнародної спільноти) є локомотивом

національного розвитку та рушійною силою якісних змін її соціально-економічного становища.

Відповідно, не викликає подиву той факт, що світова спільнота досі занепокоєна тим, що влада та громади в Україні не мають достатньо можливостей для спільного планування, узгодження бюджету й реалізації місцевих стратегій розвитку. Такі обмежені можливості створюють ситуацію, за якої місцевим пріоритетам розвитку надається недостатньо уваги й ресурсів; рівень бідності залишається високим, умови життя місцевого населення погіршуються, а негативні соціальні тенденції часто залишаються поза увагою [347].

У цьому питанні ключове значення відіграє Програма розвитку ООН в Україні. ПРООН – агентство Організації Об'єднаних Націй, що спеціалізується на питаннях розвитку, підтримує стратегічні ініціативи, спрямовані на розвиток потенціалу, аби сприяти всебічному зростанню й сталому людському розвитку. Завдяки партнерству з національними, обласними та місцевими органами влади, громадянським суспільством і приватним сектором, ПРООН прагне підтримати Україну на шляху до подолання бідності, розвитку людського потенціалу, досягнення справедливих результатів, захисту довкілля та просування демократичного врядування [338].

Відповідно до програмних документів проєктів ПРООН, загальна мета підходу полягає у створенні сприятливого середовища для забезпечення довгострокового сталого соціально-економічного й суспільного розвитку на місцевому рівні шляхом сприяння ініціативам самоврядування і таким ініціативам, які втілюються місцевими громадами, які робитимуть внесок у загальний розвиток людства й допомагатимуть досягненню Україною Цілей Розвитку Тисячоліття. Шляхом активізації участі людей у місцевих обговореннях нагальних потреб своїх громад і допомоги у знаходженні та втіленні рішень щодо розв'язання місцевих проблем, проєкти ПРООН створюють довіру громадян і посилюють їхню роль у процесі прийняття

рішень місцевою владою, сприяють діалогу між громадянами та урядом. Мобілізація громадських ресурсів, покращення порозуміння та співпраці між громадянами, їхніми організаціями й залученими спонсорами та місцевою владою стають підґрунтям для планування довгострокового розвитку [440].

Уже тривалий час створюються можливості для забезпечення послідовності й узгодженості української національної політики щодо місцевого розвитку з тим, як ЄС втілює власну політику місцевого розвитку. ПРООН і ЄС відіграють значну роль у поширенні методів розвитку, орієнтованих на залучення громад, саме тоді, коли це особливо необхідно для: (а) підтримки урядових зусиль в оновленні підходів до розв'язання проблем місцевого розвитку в спосіб, що відповідає правилам ЄС; (б) підготовки основи для здійснення довгострокових проєктів регіонального розвитку, завдяки моментальним результатам [440].

У цьому напрямку за останні 50 років у розвинутих країнах світу відбулися суттєві зміни у плануванні розвитку територіальних громад (місцевого розвитку):

1) змінилися рівні відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій – територіальні громади взяли практично всю відповідальність на себе за місцеву ситуацію, за рівень якості праці, навчання, відпочинку та життя у громаді;

2) змінилася методологія управління місцевим розвитком – уся діяльність громад підпорядкована стратегії, яка створюється та виконується громадою і яка реалізовується через перманентну плановану проєктну діяльність, підпорядковану стратегії;

3) відбулася зміна суб'єкта управління – міста через партнерство й міжмуніципальну співпрацю почали самостійно розширювати простір свого впливу в регіоні, створюючи місцеві фактори конкурентних переваг, формуючи спільні проєкти для зростання конкурентоспроможності (транспортні коридори, індустріальні парки, публічно приватні партнерства, кластери тощо) [51, с. 3].

Щоб досягнути таких результатів, в Україні було ініційовано реалізацію чотирьох проєктів ПРООН: «Програма розвитку та інтеграції Криму», «Чорнобильська програма відродження та розвитку», «Муніципальна програма врядування та сталого розвитку» й «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» [440].

Власне, починаючи з 2008 року ПРООН та ЄС впроваджували проєкт «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» по всій Україні, включно з підтримкою територій, які межують з зоною конфлікту на Сході. Бюджет проєкту становив 53,8 млн євро, з яких ЄС виділив 51 млн євро, а ПРООН – 2,8 млн євро для впровадження місцевих ініціатив громад. Місцева влада та громадські організації додатково мобілізували понад 23 млн євро на реалізацію цих проєктів [101].

Діяльність Проєкту була спрямована на відновлення базової соціальної та комунальної інфраструктури в таких пріоритетних сферах діяльності громад: енергоефективність, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища та водопостачання [101].

Відповідно до завдань, визначених у статутних проєктах ПРООН, які передбачають залучення до місцевого розвитку громад, ефективність підходу має виявлятися в чітко визначених результатах. Зокрема, підхід за участі громади вважається «ефективним» за виконання наступних умов: значна частина громади має бути представлена на загальних зборах громади (мінімум 80%); переважна більшість населення має бути залучена до процесу прийняття рішень з будь-яких питань щодо власної громади. Також має відбуватися широке публічне інформування членів організацій громад про діяльність організацій громад [440]. Це зумовлено з-поміж іншого тим, що сьогодні суспільство починає усвідомлювати, що стан економічного розвитку країни прямо залежить від можливості та зацікавленості громад займатися місцевим розвитком на своїй території. Територіальні громади мають перетворитися з об'єкта управління на суб'єкт управління й самостійно формувати свою спроможність. Органи місцевого самоврядування

отримають можливості та мотив для належного виконання повноважень [51, с. 5].

Тобто перша й найголовніша засада, яка має вкорінитися в законодавчих актах України та правореалізаційній діяльності владно уповноважених суб'єктів, полягає в тому, що задля розв'язання питань місцевого значення функціонує місцеве самоврядування як форма врегульованості суспільних відносин, коли територіальна громада сама господарює на своїй місцевості, встановлює локальні правила й підпорядковується їм.

Останні реформаційні новації вітчизняного законодавства закріпили це право та забезпечили його відповідними механізмами реалізації. Вперше в історії незалежної України територіальні громади нестимуть відповідальність за планування свого розвитку та бюджету, за економічний розвиток, залучення інвестицій та розвиток підприємництва. Держава провадить децентралізацією й передає «вниз» більше «податкових ресурсів» і повноважень. Це повинно підвищити відповідальність «місцевих влад» перед своєю громадою та усією країною за розвиток. Звичайно, більший рівень ресурсів, ширші повноваження вимагають глибших знань і ширшого розуміння глобальних процесів, оскільки міста конкурують з іншими містами не лише на національному рівні, а й на глобальному [51, с. 5].

Тобто сьогодні основне завдання України полягає в забезпеченні умов для виникнення локального підприємницького сектору з подальшим його виходом на вищі рівні, аж до міжнародного, з максимальним раціональним поєднанням ресурсних можливостей регіону; акумулюванні фінансових ресурсів на добробут і потреби громади; досягненні максимальної прозорості й відкритості прийняття управлінських рішень (з «ефективною» участю громади в зазначених процесах) місцевого значення.

Головною тезою є те, що місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать

до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення. При цьому органи місцевого самоврядування відповідають виключно за «питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції». За таких умов органи місцевого самоврядування виконують суто ті завдання, що доручені центральними органами влади [56], а це априорі не є правильним. Місцеве самоврядування повинне мати можливість самостійно розв'язувати всі питання, що стосуються місцевого розвитку, незалежно від того, чи прописана така проблема в законодавчому акті як така, що належить до сфери їхнього впливу. Розмежування повноважень місцевих і виконавчих органів влади має бути суто договірним, коли в кожному регіоні існують функціональні, ієрархічні та партнерські стосунки між уповноваженими інституціями.

Окремо зазначимо, що місцеве самоврядування, на наш погляд, окрім зазначеного також повинно бути:

1) достатньо фінансово забезпеченим, що передбачає пропорційне співвідношення його бюджетної автономії з видатками на нього з державного бюджету;

2) правозахищеним, тобто мати законодавчі підстави для можливості бути позивачем у суді під час порушення його автономії (посягання на неї) з боку інших суб'єктів влади чи окремих громадян (їх груп);

3) децентралізованим, тобто зосереджувати у своїх межах максимально широке коло сфери відання задля максимального спрощення громадянам доступу до його діяльності.

Певною мірою ці положення зображені в раніше згаданій нами Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, адже її положеннями запроваджено нові підходи до державної регіональної політики в новому плановому періоді, а саме: перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного

розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами й потребами охорони навколишнього природного середовища. У Стратегії визначено конкретні типи територій, що потребують особливої уваги з боку держави й застосування спеціальних механізмів та інструментів стимулювання їх розвитку, що дозволить забезпечити концентрацію ресурсів і зусиль усіх суб'єктів державної регіональної політики для найбільш ефективного розв'язання проблем на таких територіях, зменшення диспропорцій розвитку шляхом підтримки економічно найслабших регіонів [328].

Однак примітним є те, як влучно відзначає А. Чиркін [449], що ця Стратегія окреслює лише поверхневі тези щодо утворення спроможних територіальних громад і побудови субрегіонального рівня. Вона також зазначає, що попри певні успіхи бюджетної децентралізації, «ще не відбулося реальної конвертації нових можливостей для розвитку територіальних громад і регіонів у кращу якість життя людини, незалежно від місця її проживання». Ці висновки підтверджує останнє опитування Фонду «Демократичні ініціативи», яке показало, що 47% населення не відчувають жодних змін внаслідок впровадження реформи місцевого самоврядування [85; 449].

Секторально-територіальний підхід нормотворців зосередився на об'єктах державної уваги та концентрації ресурсів у рамках Стратегії щодо: гірських територій українських Карпат, узбережжя Чорного та Азовського морів, зони впливу міжнародних транспортних коридорів, прикордонних територій, прикордонних територій у несприятливих умовах, природно-заповідних територіях, центрів економічного зростання, монофункціональних міських поселеннях, сільських поселеннях у несприятливих умовах [328].

Це ще раз підтверджує наявність законодавчого акценту на розвитку саме регіональних складових території, а не на локальних питаннях розвитку громади.

Дійсно, об'єднавши певну територію за конкретною ознакою ми маємо змогу виділити певні проблемні «зони» їх розвитку. Однак це поверхневі висновки, адже до кожної території потрібно підходити індивідуально – кожна місцевість має власні унікальні особливості, які потребують окремої уваги й власного підходу до оптимізації.

Таким чином, ми доходимо логічного висновку, що Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки об'єднує локальний та регіональний аспект розвитку української території, що, хоча і поєднано спільною ідеєю, однак функціонально не є правильним. Мається на увазі, що аспекти регіонального розвитку сформовано чітко та відповідно до основних вимог міжнародної спільноти (про їхню результативність поки що мову вести не доцільно). А ось місцевий розвиток мав би бути виокремлений з її положень як окремий напрям діяльності, що врегульовується іншими актами законодавства, здебільшого локальними.

За нашим переконанням це мало б бути так: кожна адміністративно-територіальна одиниця (в особі представницьких органів влади) повинна розробити власні стратегічні плани розвитку, які після публічного обговорення з громадою затверджуються та мають направлятися до уповноважених суб'єктів виконавчої влади (профільного міністерства) задля опрацювання передбачених у цьому документі складових. Після чого цей суб'єкт уніфікує всі отримані данні в один державно-стратегічний документ місцевого розвитку з детальним визначенням плану дій з реалізації усіх локальних стратегій.

Однак до цього процесу теж необхідно підходити виважено й комплексно, адже точкові реформаційні зміни не призводять до помітних зрушень, тому необхідним є кардинальна перебудова стратегічного планування місцевого розвитку з розумінням того, що його ефективність прямо залежить від поєднання трьох складових:

– повної автономії статусу публічних службовців місцевого самоврядування, відокремлення його від державної служби;

– формування нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці (оновлення кадрової політики);

– створення нормативного підґрунтя, розроблення механізмів і надання можливості (інструментальне забезпечення) кожному представнику адміністративно-територіальної одиниці бути суб'єктом публічної адміністрації місцевого розвитку.

Слід також розуміти, що в більшості територіальних громад існує думка, ніби саме в їхній громаді найбільші проблеми й саме їхня громада має отримати від держави, області, спонсорів тощо додаткові ресурси, аби ці проблеми розв'язати. Якщо продовжувати орієнтуватися винятково на потреби громади у розв'язанні проблем, розв'язати їх навряд чи вдасться, адже ресурсів для цього завжди не вистачатиме, натомість відбувається звикання до зовнішнього втручання, зовнішніх субсидій і головним завданням влади у громаді стає не розвиток, а пошук аргументів, що кожного року стає все гірше, аби отримати додаткові ресурси. Єдиний вихід із ситуації – концентрація на можливостях громади та стимулювання використання цих можливостей для розвитку [415, с. 87-88].

За поєднання цих чотирьох факторів на місцевому рівні вдасться побудувати нову модель комунікативної взаємодії у формі соціального проєкту «публічна влада – громадянське суспільство», в основу якої покладено мінімодель громадянського суспільства в межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці. Як модулі виступатимуть депутатський корпус і виконавчі органи місцевого самоврядування, органи самоорганізації населення, бізнес-спільноти, інститути соціалізації, місцеві ЗМІ та засоби комунікації, а також буде враховано соціальну інфраструктуру населеного пункту. Для всіх елементів системи мають бути передбачені механізм зворотного зв'язку та взаємного моніторингу громадської думки, ефективності органів влади й самоуправління [58, с. 18-22; 29, с. 143].

Це сприятиме подоланню фрагментарності та диспропорційності економічного, соціального й екологічного розвитку територій, а також

посиленню довіри в системі відносин «влада – бізнес – громадянське суспільство» [146].

Виходячи з цього, слушним вбачається необхідність розробки «Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року» як першого кроку до виведення місцевого розвитку з «тіні» регіонального. Вона має базуватися на таких напрямках стратегічного планування місцевого розвитку в Україні:

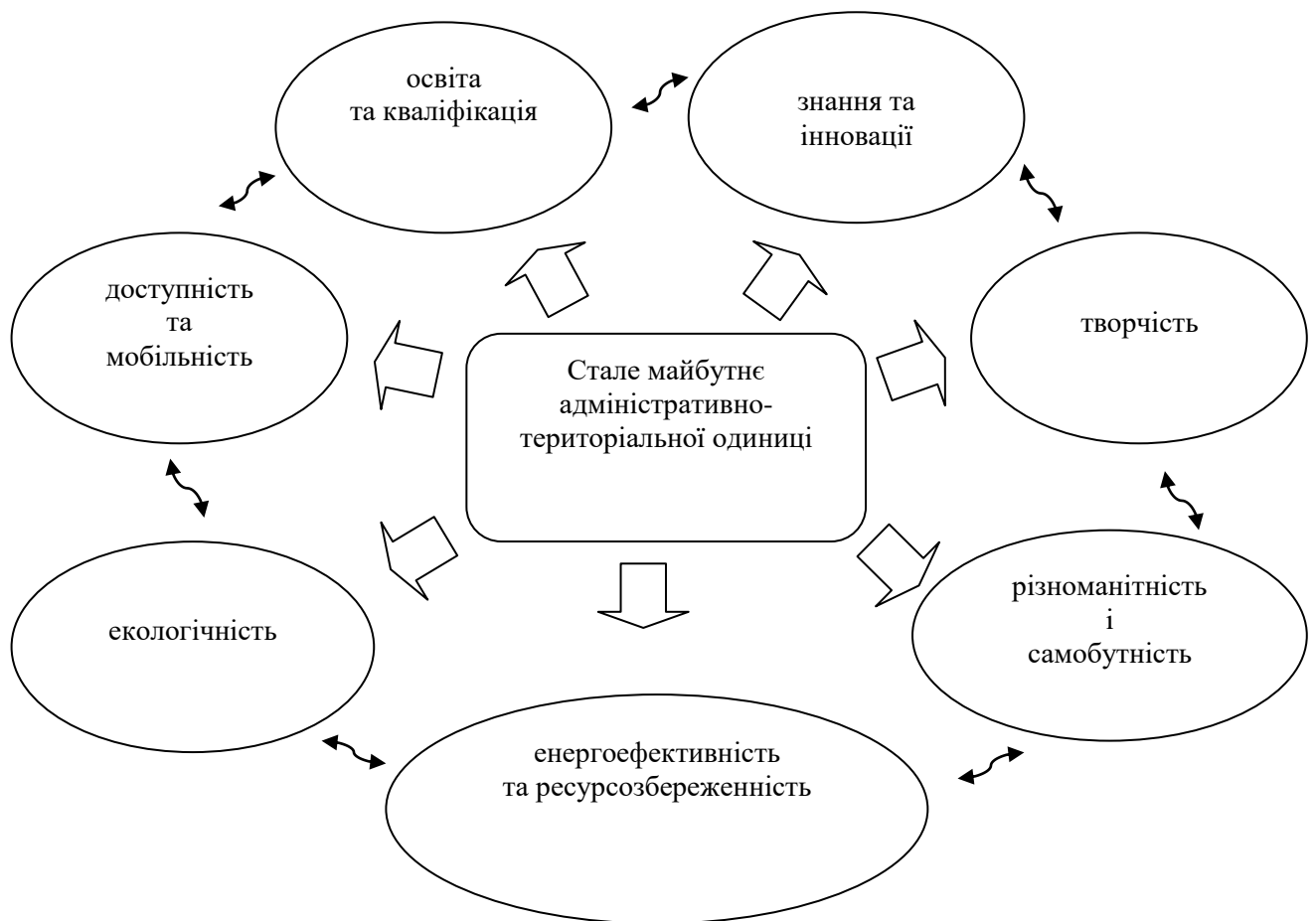

Схема 1.

Базові напрямки стратегічного планування місцевого розвитку

Місцеве самоврядування кожної адміністративно-територіальної одиниці повинно вказані напрямки використовувати при створенні власної дорожньої карти сталого місцевого розвитку, орієнтуючись на:

1) зміцнення економіки за допомогою знань та інновацій. Наприклад, сьогодні Харків має стабільні показники економічного зростання, оскільки

ключовим фактором його міжнародної конкурентоспроможності є високоінноваційні галузі та компанії, які роблять Made in Kharkiv брендом, що означає якість продукції та послуг. У 2019 році інноваційною діяльністю займалися 27,1% промислових харківських підприємств, впроваджували інновації 25,9%. За даними Головного управління статистики, протягом минулого року впроваджено 144 нових технологічних процеси, 279 найменувань інноваційних видів продукції. На інновації було витрачено 672,1 млн грн, з яких: 325,1 млн грн – виконання досліджень і розробок; 322,8 млн грн – придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; 24,2 млн грн становили інші витрати [136]. Це посилює його економічне зростання та просуває місто до рівня провідного мегаполіса в Європі зі стійкими та структурно ефективними стартапами, які спроможні комерціалізувати власні здобутки у продукт (чи послугу) та бути драйвером трансферу знань. Особливістю Харкова є його значення як «інтелектуального та інноваційного» міста в Європі. Цей підхід, орієнтований на майбутнє, має економічні вигоди для регіональної економіки й одночасно підвищує якість життя громадян. На міжнародній арені Харків також має репутацію університетського та наукового центру. Для збереження таких позицій підприємницький сектор має активно використовувати переваги науково-технологічного прогресу, бути орієнтованим на надання унікальних послуг, а також на модернізацію методів промоції;

2) посилення переваг завдяки творчості. Наприклад, місто Київ відзначилося на міжнародному рівні як культурно-мистецький центр. Динамічний розвиток мистецтва, культури, туризму та спорту привертає увагу до нього як до світового мегаполіса. Творче середовище створюється завдяки гарним рамковим умовам і достатній свободі, де інновації доповнюють усталені традиції. Міжнародний статус Києва як культурного центру підкріплюється проведеними й запланованими видатними подіями (наприклад, виставки мистецтва чи спортивні події). Це має позитивні наслідки – Київ користується ще більшим попитом як культурний і

туристичний напрямок. Таким чином зберігається баланс між творчістю та комерцією. Але хоча культурна привабливість Києва є беззаперечною, конкуренція між містами посилюється. Однією з цілей Великого Києва має бути спрощення доступу до об'єктів культури для всіх жителів регіону. Стратегія культурного розвитку повинна бути багатопольною та базуватися на двох основних передумовах: краща доступність великих символічних культурних пам'яток і відновлення віддалених культурних об'єктів [233];

3) освіта та кваліфікація забезпечують робочі місця. Наприклад, Львів є зразком для наслідування в галузі освіти та кваліфікації як на національному, так і на міжнародному рівні. Ці складники є ключовими елементами для роботи, інтеграції, процвітання та рівної участі. Мешканці міста мають усі можливості для самореалізації. Це стає можливим завдяки рівному доступу всіх груп населення до освітньо-кваліфікаційних пропозицій міста. Заклади освіти, освітньо-консультаційні центри орієнтуються у своїх пропозиціях на високі міжнародні стандарти якості освіти. Всі місцеві жителі мають рівний доступ до освіти, незалежно від соціального стану, віку, статі, походження, релігії, особливих потреб чи сексуальної орієнтації. Адже заклади й центри базуються на інклюзії. У Львові є широкий спектр державних і приватних постачальників освітніх послуг, які вчасно реагують на запити ринку праці [287]. Тому ринок праці Львова має достатньо кваліфікованих робітників, отже, має конкурентні переваги. Для збереження таких позицій усі зацікавлені суб'єкти повинні продовжити здійснювати системні трансформації сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти до вищої та освіти дорослих [357];

4) різноманітність і самобутність. Наприклад, місто Одеса особливо привабливе для гостей та бізнесу, які цінують характерні риси локальних територій та почуваються на ній комфортно. Характерним для Одеси є унікальна соціальна, етнічна й функціональна суміш. Широкий спектр цінкових сегментів і різноманітність місць для проживання, рекреації та відпочинку задовольняють найрізноманітніші потреби людей. Житловий

фонд відремонтований відповідно до попиту. Крім того, поліцентричність залишається важливою характеристикою міського розвитку Одеси. Для збереження таких позицій усі зацікавлені суб'єкти повинні розробити дієву стратегію розвитку туристичного потенціалу міста з орієнтуванням на іноземного споживача задля: 1) збільшення дохідності державного й локального бюджетів (коштом туристичних зборів, а також податків суб'єктів господарювання); 2) забезпечення більшої кількості робочих місць сфери обслуговування за різними напрямками (кухарі, адміністратори, прибиральники тощо); 3) розвитку інфраструктури міста, адже необхідно обслуговувати сфери туризму; 4) створення унікальних продуктів – послуг, які не можуть бути надані жодним іншим регіоном іншої країни;

5) екологічність місцевості. Наприклад, у Києві різноманітність зелених насаджень, відкриті простори та громадські місця високої якості доступні кожному. Якість ґрунту, повітря та води є важливим критерієм його місцевого розвитку та здоров'я людей. Окрім того, Київ – найзеленіший мегаполіс Європи. Міський дослідник Ф. Гартнер склав список найзеленіших мегаполісів Європи, в якому Київ опинився на першому місці у порівнянні з 43 європейськими містами з населенням понад 2 млн жителів (у дослідженні були використані супутникові знімки, які оброблялися за допомогою методу Normalized Difference Vegetation Index). Дослідник проаналізував площу 8 км навколо офіційних центрів міст, щоб визначити зелені зони [147]. Для збереження таких позицій усі зацікавлені суб'єкти повинні розвивати та підтримувати спільноту людей, яку хвилюють екологічні проблеми, які прагнуть їх розв'язувати; сформувати культуру участі в захисті та збереженні довкілля через екологічне волонтерство, екоактивізм і фінансову добродійність [391].

б) енергоефективність і ресурсощадження. Реальний стан з енергоефективністю в Україні загалом і в більшості її адміністративно-територіальних одиниць є вкрай незадовільним [112, с. 19]. Для виправлення такого стану речей усі зацікавлені суб'єкти повинні узгодити загальну

концепцію розвитку енергетики та захисту клімату, прийняти стратегії та вжити заходи, які ще більше зменшують викиди парникових газів. Промислова діяльність має бути орієнтована на пом'якшення кліматичних змін та їх наслідків. У повсякденному житті громади збалансованість способу життя – це основна теза, яку необхідно підтримувати. Енергоефективність усіх будівель, перехід на відновлювані джерела енергії повинні відбуватися в тісній співпраці між владою та бізнесом. При плануванні містобудування потрібно використовувати дані про наявну інфраструктуру для створення нових екологічних мереж. Адже піші прогулянки, їзда на велосипеді, використання громадського електротранспорту є способами підвищення стійкості територій, збереження клімату й захисту здоров'я людей;

7) доступність і мобільність. Наприклад, Київ є мобільним і легкодоступним. Поліцентричне місто має густу транспортну мережу – 1667 км доріг [396]. Високопродуктивні транспортні вузли, як-от столичний аеропорт і центральний вокзал, з'єднують Київ зі світом, виконуючи ключові функції для економіки й населення. Крім того, Київ є доступним як для національних, так і для міжнародних автомобільних і комерційних перевезень. Туристична галузь, зокрема, також має гарні показники завдяки вдалим транспортним сполученням з Києвом. Зміни й розвиток транспортної системи Києва орієнтовані на населення, яке зростає, та враховують потреби жителів. Для збереження таких позицій усі зацікавлені суб'єкти повинні розвивати транскордонну співпрацю як один з основних механізмів розвитку туристичної привабливості міста, що надає можливість при спільній реалізації проєктів забезпечити економічний, культурний та освітній обмін досвідом; здійснити якісну підготовку фахівців; розвинути туристичну інфраструктуру, зокрема і стимулювати належну роботу комунальних служб; забезпечити взаємодію між некомерційними організаціями різних спрямувань та завдань.

Отже, при розробці локальної дорожньої карти сталого місцевого розвитку необхідно враховувати сучасний стан основних базових показників

його розвитку, прогнозувати майбутні наслідки й передбачати конкретні механізми досягнення бажаного результату.

Окрім вище запропонованого, також доречною вбачається думка, що для більш стійкого місцевого розвитку необхідно розробити та впровадити об'єктивну й прикладну систему визначення ефективності роботи громад. Має бути визначена методика вимірювання дієвості депутатського корпусу та її виконавчих органів при розробці та реалізації місцевої політики, постійно підвищуватися рівень компетенції посадовців місцевого самоврядування та впроваджуватися постійний контроль ефективності виконання ними своїх обов'язків на основі об'єктивних індикаторів, а саме: а) розроблених перспективних пропозиціях, пов'язаних з розширенням кола повноважень місцевого самоврядування в різних сферах; б) реалізованих інноваційних проєктах з використанням сучасних інформаційних технологій; г) обсягом додаткового фінансування з позабюджетних джерел, а також додаткових фінансових ресурсів з бюджетів вищих рівнів; д) впровадження систем управління якістю та отримання відповідних сертифікатів; е) розробленою та впровадженої системи показників ефективності функціонування органів місцевого самоврядування [399].

Підсумовуючи розгляд проблематики формування новітньої концепції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) необхідність формування новітньої концепції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні обумовлена кількома чинниками, основним з яких є відсутність нормативно-правового та практико-реалізаційного підґрунтя для належної та ефективної його реалізації, відділеної від регіональної концепції розвитку території;

2) концепція місцевого розвитку в Україні має бути самостійним елементом оптимізації всього комплексу локальних благ і ресурсів, де необхідність територіального розвитку повинна першочергово ініціюватися «знизу догори», а пріоритет повинні мати місцеві програми розвитку (а не

розроблятися на основі загальнодержавної стратегії розвитку, яка є уніфікованим збірником найрозповсюдженіших проблемних питань, що потребують розв'язання), адже за таких умов є дещо обмеженою спроможність громадян спільно з владою планувати територіальний розвиток;

3) реалізація місцевого розвитку має бути обов'язково стратегічно-плановою та орієнтованою на збалансованість розвитку територій – систематичним процесом ухвалення виважених, прийнятних, прогнозованих і своєчасних рішень. Наразі чіткого розуміння місцевого, регіонального й загальнодержавного рівнів забезпечення сталого розвитку територій України немає. Це зумовлено насамперед надмірним об'ємом законодавчо-нормативної бази в досліджуваній сфері, її недосконалістю, наявністю значних колізій та неузгодженості норм між собою. Ба більше, хоча нормативно-правові акти незліченні, фундаментальні акти відсутні. Зокрема мова йде про адміністративно-процедурний кодекс, кодекс місцевого самоврядування та інші базові закони саме місцевого розвитку територій, адже цей рівень (на думку міжнародної спільноти) є локомотивом національного розвитку та рушійною силою якісних змін її соціально-економічного становища;

4) найголовніша засада, яка має вкорінитися у законодавчих актах України та правореалізаційній діяльності владно уповноважених суб'єктів полягає у тому, що задля розв'язання питань місцевого значення функціонує місцеве самоврядування як форма урегульованості суспільних відносин, коли територіальна громада сама господарює на своїй місцевості, встановлює локальні правила та підпорядковується їм. Останні реформаційні новації вітчизняного законодавства закріпили це право й забезпечили його відповідними механізмами реалізації, однак планово-стратегічні акти у цій сфері більше орієнтовані на розвиток саме регіональних складових територій, а не на локальні питання розвитку громади. Кожна адміністративно-територіальна одиниця (у вигляді представницьких органів влади) повинна

розробити власні стратегічні плани розвитку, які після публічного обговорення з громадою затверджуються та мають направлятися до уповноважених суб'єктів виконавчої влади (профільного міністерства) задля опрацювання передбачених у цьому документі складових. Після чого цей суб'єкт уніфікує отримані данні в один державно-стратегічний документ місцевого розвитку з детальним визначенням плану дій щодо реалізації всіх локальних стратегій. Однак до цього процесу теж необхідно підходити виважено й комплексно, адже точкові реформаційні зміни не призводять до помітних зрушень, тому необхідним є кардинальна перебудова стратегічного планування місцевого розвитку;

5) основне сьогочасне завдання України полягає у забезпеченні умов для виникнення локального підприємницького сектору з подальшим його виходом на вищі рівні, аж до міжнародного, з максимальним раціональним поєднанням ресурсних можливостей регіону; також це акумулювання фінансових ресурсів на благо й потреби громади; досягнення максимальної прозорості й відкритості прийняття управлінських рішень (з «ефективною» участю громади у зазначених процесах) місцевого значення;

б) місцеве самоврядування повинне мати можливість самостійно розв'язувати всі питання, що стосуються місцевого розвитку, незалежно від того, чи прописана така проблема в законодавчому акті як така, що входить до сфери їх впливу. Розмежування повноважень місцевих і виконавчих органів влади має бути суто договірним, коли в кожному регіоні існують функціональні, ієрархічні та партнерські стосунки між уповноваженими інституціями. Також місцеве самоврядування повинно бути: а) достатньо фінансово забезпеченим, що передбачає пропорційне співвідношення його бюджетної автономії з видатками на нього з державного бюджету; б) правозахищеним, тобто мати законодавчі підстави для можливості бути позивачем у суді під час порушення його автономії (посягання на неї) з боку інших суб'єктів влади чи окремих громадян (їх груп); в) децентралізованим, тобто зосереджувати у своїх межах максимально широке коло сфери відання

зادля максимального спрощення громадянам доступу до його діяльності;

7) новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні передбачає розроблення та введення в дію «Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року» (як першого кроку до виведення місцевого розвитку з «тіні» регіонального) й локальних дорожніх карт сталого місцевого розвитку, які мають базуватися на таких напрямках стратегічного планування місцевого розвитку як: знання та інновації, творчість, різноманітність і самобутність, енергоефективність та ресурсоощадність, екологічність, доступність і мобільність, освіта та кваліфікація.

Отже, новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні базується на чотирьох засадничих ідеях формування ефективної системи підтримки територіального розвитку країни: ідея повної автономії статусу публічних службовців місцевого самоврядування, виокремлення його від державної служби; формування нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці (оновлення кадрової політики); створення нормативного підґрунтя, розроблення механізмів і надання можливості (інструментальне забезпечення) кожному представнику адміністративно-територіальної одиниці бути суб'єктом публічної адміністрації місцевого розвитку; орієнтація на збалансованість виробництва і споживання (а не на потреби) місцевості. Після їх впровадження місцевий розвиток отримає нормативне підґрунтя бути: 1) сталим; 2) стратегічним і планово реалізованим; 3) інклюзивним; 4) інноваційним.

5.2. Удосконалення практико-реалізаційного аспекту публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

Оскільки в останнє десятиліття «нова парадигма публічного адміністрування місцевого розвитку» з'явилася як у політиці, так і на

практиці (як серія відповідей на попередню парадигму модернізації), а в Україні її новітня теорія тільки починає свій шлях становлення, вважаємо за необхідне сформулювати систему напрямів оптимізації її практико-реалізаційного аспекту у вигляді конкретних способів ефективного забезпечення збалансованості розвитку територій з розумінням того, що це має здійснюватися на основі чітко сформованої моделі налагодженого діалогу між усіма зацікавленими суб'єктами задля формування ідентичності певної місцевості, оскільки їхня ідентифікація є одним з визначальних і стабілізаційних (хоча й важко виокремлюваних) чинників формування культурно-історичної та соціально-територіальної спільності [360, с. 212].

Дійсно, в умовах сформованої диференціації соціально-економічного місцевого розвитку проблеми формування ідентичності місцевості набувають все більшої актуальності, адже публічна адміністрація має перебудовувати вже сформовану модель управління економічним розвитком [443, с. 200; 129, с. 54], оскільки за останні три роки від початку утворення об'єднаних територіальних громад наявними є деякі суттєві проблеми, що створюють перепони для прискореного його розвитку:

– неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на досягнення спільних цілей розвитку громади, захист своїх прав, інтересів і нерозвиненість форм прямого народовладдя;

– завищене очікування від об'єднання – бажання отримати нову якість життя відразу після створення громади й без власної участі у процесі її розвитку;

– наявність підозр щодо справедливості розподілу коштів громади між поселеннями, радою громади, недовіра до голови громади як «вихідця не з їхнього села»;

– невважена політика керівників окремих районів щодо громад, створення перешкод для їх утворення через поширення міфу «центральне поселення об'єднаної територіальної громади житиме коштом інших»;

– нерозвиненість у територіальних громадах практики соціальних

ініціатив і соціальної економіки з виробництва соціальних, культурних, побутових, медичних, інформаційних та інших послуг для їхніх членів; невикористання ресурсного потенціалу цього сектору в місцевому розвитку;

– відсутність кроків щодо формування спільних цінностей громади на основі спільних програм розвитку, спільної роботи, а не тільки святкування «днів села чи днів міста» [176, с. 15].

Це вимагає впровадження більш гнучких за своєю природою механізмів взаємодії з бізнесовими структурами та громадянським суспільством [443, с. 200; 129, с. 54] й посилення правової свідомості громадян щодо необхідності збереження історичних, культурних надбань і природних ресурсів країни [264] різноманітними формами участі у розв'язанні питань місцевого значення.

Слід розуміти, що чим більша ідентичність місцевості (ототожнення людиною себе з певним місцем фізичного простору, що має символічну й ціннісну значущість, специфічну культуру, яка формується під впливом колективного та індивідуального досвіду й взаємодії в межах локальної спільноти [177, с. 13]), тим престижніше цивілізаційний бренд і вище соціокультурна ніша країни [395, с. 4].

Для України гострота проблеми національної ідентичності детермінується поліетнічністю її населення. Зважаючи на те, що за даними Всеукраїнського перепису населення на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей і кожен з цих представників вважає той чи інший регіон нашої країни своєю Батьківщиною, очевидно, що українське суспільство є мультикультурним, зі складною структурою ідентифікацій, які не завжди мають спільні національні засади [395, с. 5].

Окрім того, сьогодні структура регіональних економік, особливо концентрація виробництва й монополізація окремих сфер діяльності, є відмінною в різних українських регіонах і групах регіонів: від великої концентрації та монополізації на Сході, де переважають великі підприємства

та корпорації, до багатогалузевої регіональної економіки з дрібними та середніми виробниками на Заході чи в Центрі. В умовах такої економічної структури разом з певними ментальними стереотипами між групами регіонів є серйозні відмінності щодо ставлення мешканців до планової та ринкової економіки, а отже й ролі держави у житті людини [176, с. 8].

Тому вищі органи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають забезпечити зменшення рівня напруженості між представниками різних місцевостей шляхом формування загальнодержавної політики територіального розвитку держави на базових засадах само ідентифікації місцевості, локальні органи виконавчої влади – забезпечити комунікативну співпрацю між різними регіонами, а органи місцевого самоврядування – розвивати місцевий брендинг.

Зосередимо нашу увагу саме на останньому, адже саме місцевий бренд, на наш погляд, є потужним інструментом боротьби з безробіттям, збереженням навколишнього природного середовища та й загалом підвищення економічного та соціального становища країни.

Слід уточнити, що практика «брендування» вже згадується в усіх аспектах публічної та приватної сфер. Міста, регіони та держави все частіше користуються послугами зв'язку з громадськістю (мовою оригіналу – public relations (PR)) та консультантів з питань брендингу для зміцнення своїх взаємовідносин з усіма зацікавленими сторонами з метою досягнення економічних і політичних вигод.

Хоча дефініція «брендинг територій» з'явилася на стику XX-XXI століть, саме явище існувало ще з давніх-давен, коли люди інтуїтивно займалися тим, що тепер ми називаємо територіальним маркетингом і брендингом [443, с. 201]. Цінність бренду визнавали як замовники (які винагороджували першокласних виробників своєю лояльністю), так і самі виробники (які усвідомлювали, що їхні бренди символізують добру практику та формують позитивну репутацію).

Уточнимо, що слово «бренд» походить від давньоскандинавського

слова «brandr», що означає «спалення» [507]. «Спалюючи» (шляхом таврування) свою худобу, чоловіки позначали своє майно та відрізняли своїх тварин від сусідських. Це було й залишається основною метою брендингу – ідентифікація власності чи походження.

У сучасних умовах Американська Маркетингова Асоціація визначила бренд як слово, вираз, знак, символ або дизайнерське рішення чи їх комбінація для позначення товарів і послуг конкретного продавця або групи продавців, щоб відрізнити їх від конкурентів [494]. Водночас словник Мюллера дає наступні варіанти його трактування: «бренд – це американізований (скорочений) варіант англійського поняття brand-name; клеймо, тавро, марка, фабрична марка; віддруковуватися в пам'яті, справляти враження. Інтуїтивно бренд є виразом сукупності іміджевих, експлуатаційних, технічних та інших характеристик товару, що дозволяють правовласникові (власникові) цієї марки не тільки займати одну з провідних ролей на ринку певних товарів або послуг, але й використовувати бренд як нематеріальний актив компанії» [384].

Розглядаючи в межах власної наукової праці схожу до нашої тематику дослідження, вчені В. Цимбал та В. Цимбал [443] відзначають, що концептуальну основу розгляду території як об'єкта брендування заклав у 2002 році відомий британський науковець, незалежний радник з питань політики С. Анхольт [520], який визначив брендинг території як цілеспрямоване формування образу країни, регіону або міста у свідомості населення [520]. Проте подальші теоретичні розробки не привели до формування єдиного загальноприйнятого тлумачення цієї дефініції. Так, на думку Д. Зеркалова та Л. Міфтахова, «територіальний бренд – це бренд країни, регіону, міста або іншого територіального утворення, що є важливим чинником просування території, спираючись на політичний, економічний, соціокультурний потенціал території та природно-рекреаційні ресурси, а також бренди товарів і послуг, які локалізовані в певній географічній місцевості» [127]. Однак інші автори у структуру терміну «брендинг

територій» вкладали інші елементи, наприклад: взаємодію держави й регіону, а саме зацікавлених сторін: публічної адміністрації, бізнесу та місцевого населення (А. Стась) [393, с. 43]; ідеологію, ціль якої – здійснювати послідовний рух у тому напрямку, який дозволить йому стати більш конкурентоспроможними. Якщо у міста є бренд, є розуміння, до чого слід прагнути, тоді можна домогтися успіху у розв'язанні багатьох питань (О. Борисова) [42, с. 106]. Бренд території також представляють роздільною, бажаною та ексклюзивною концепцією конкурентної переваги території, втіленої в інноваціях: товари, послуги, технології та/або досвід, що успішно комерціалізується [457, с. 155; 443, с. 201].

Вищенаведеним обґрунтовується позиція, що формувати й розвивати бренд міста та займатися його брендингом – обов'язок саме місцевої влади. Бренди міст є органічним складовим бренду області та регіону. Якщо громада не має свого бренду, якщо місто не має бренду, якщо цей бренд не позитивний, некреативний, це означає, що ця громада зникне з території життєдіяльності країни. Бренд регіону або міста задає вектор стратегічного розвитку території. Слід розуміти, що брендинг міста – це синергетичний ресурс, у вигляді соціальної стабільності, інвестицій, туризму, нових робочих місць тощо. Це гарантований капітал, що вкладений в майбутнє міста та його соціуму [310].

Отже, основними цілями публічної адміністрації та приватного сектора у створенні територіального брендингу, є:

- посилення якості, досягнення диференціації, гарної репутації для його просування задля сприяння місцевому розвитку;
- забезпечення власної ексклюзивної спеціалізації території (як правило, в туристичній та агропродовольчій галузях);
- визначення конкурентної переваги на основі якості, оскільки бренд є гарантією якісних процесів і продуктів.

Таким чином, регіони шукають конкурентну перевагу на основі синергії територіальної ідентичності та якості. Вказана модель такого

розвитку добре поєднується з територіальною парадигмою, що сприяє місцевому розвитку й охоплює три основні фактори: ендогенність, інтеграцію та стійкість.

Що стосується категорії якості, то зрозуміло, що це дуже суперечливе питання. В деяких випадках атрибути якості невіддільно пов'язані з ідеєю «місцевості» та місцевого способу життя. Наприклад, у випадку територіальних сертифікацій (ЮНЕСКО, Блакитний прапор), які пов'язані з фізичними атрибутами території, ідея якості яких зумовлена внутрішньою цінністю спадщини й тих активів, що охороняються, а також стійкою поведінкою громади, яка визнає значення їх спадщини та вирішила зберегти її для майбутніх поколінь. Не вдаючись у дискусію з приводу категорії «якість», зазначимо, що в усіх випадках вона пов'язана з репутацією, що передається за допомогою відмінних ознак, допомагає зменшити інформаційну асиметрію між покупцями та споживачами, характеризуючи товари, які мають досвід, що виступає гарантією для відвідувача/споживача.

Слід також розуміти, що брендинг території відрізняється від брендингу інших об'єктів зокрема тим, що повинен мати інтегральний економічний сенс, на практиці створювати кластеризацію різних видів господарської діяльності, що здійснюється на території. Саме цей процес детермінує підвищення рівня соціально-економічного розвитку території [443, с. 201]. І тому, на нашу думку, необхідно використовувати кооперацію для досягнення сталого місцевого розвитку, яка буде ґрунтуватися на довгостроковому договорі про співпрацю, основою якого є державно-приватне партнерство.

Необхідно зазначити, що державно-приватне партнерство, як і брендинг територій, досить нове явище. Закон України «Про державно-приватне партнерство» [325] був прийнятий лише у 2010 році та вже зараз має понад десять змін і доповнень.

Уточимо, що відповідно до чинного законодавства, державно-приватне партнерство – це заснована на довгостроковому договорі співпраця між

організацією публічного сектору (наприклад, органом місцевого самоврядування чи центральним органом виконавчої влади) та приватною компанією чи підприємцем щодо надання державних послуг і покращення інфраструктури. Акцент ставиться на наданні якісних послуг, тоді як створені протягом дії договору про державно-приватне партнерство активи з моменту його закінчення передаються у власність державного чи муніципального партнера [100].

Важливість державно-приватного партнерства як елемента публічного адміністрування місцевого розвитку в досягненні синергетичного ефекту реалізації проєкту місцевого бренду неможливо переоцінити [443, с. 202], адже місцевий брендинг має певні обмеження та проблеми.

По-перше, з економічної точки зору територіальний бренд страждає від проблем колективних дій через необхідність залучення кількох груп (фірм, інституцій) зацікавлених сторін. Ризик полягає в тому, що опортуністична поведінка з боку однієї сторони може поставити під загрозу колективну репутацію бренду, а отже й території. По-друге, територіальні бренди мають спільну проблему обмеженої обізнаності у свідомості споживачів про значення територіального брендингу.

Також кожне населене місце на землі має репутацію, як і товари та компанії мають імідж бренду. Образи брендів товарів і компаній можуть бути навмисно створені за допомогою реклами та маркетингу, тоді як репутація місць, як правило, виникає внаслідок складніших і більш випадкових факторів. Але порівняння все ж є корисним, оскільки в обох випадках зображення сильно впливає на долю свого «власника», і сприйняття людей може мати більші наслідки, ніж реальність. Репутація місця може бути багатого та складною або простою; вона може бути переважно негативною або переважно позитивною.

Тому дуже важливо при формуванні територіального бренду використовувати один з найдієвіших інструментів затвердження публічної моделі управління – державно-приватне партнерство, яке є об'єднанням

матеріальних і нематеріальних ресурсів суспільства (держави або структур місцевого самоврядування) та приватного сектора на довготривалій і взаємовигідній основі для створення суспільних благ або надання громадських послуг [131, с. 104].

Враховуючи багатоаспектність державно-приватного партнерства, в умовах становлення нової парадигми місцевого розвитку з урахуванням територіального брендингу його можна трактувати як співпрацю публічних і приватних інституцій в напрямку формування позитивного іміджу та репутації території, з метою забезпечення сталого місцевого розвитку та добробуту місцевого населення.

Відповідно до чинного законодавства, принципами державно-приватного партнерства є: рівність перед законом державних і приватних партнерів; заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних і приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди; забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру; визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства; справедливий розподіл між державним і приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства; визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом [325].

Що стосується принципів державно-приватного партнерства у формуванні брендингу територій, то така співпраця має будуватися на основі принципів транспарентності, легітимності, демократичності, стратегічного

партнерства влади, населення та бізнесу, забезпечення стійкого зворотного зв'язку шляхом використання сучасних інформаційно-комунікаційних і традиційних форм взаємодії з суспільством і залучення до управління сукупністю процесів (соціальних, економічних) всіх зацікавлених сторін (громадян, бізнес-спільноти, незалежних представників експертно-аудиторської спільноти) з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій та підвищення якості життя громадян [71, с. 8].

Основний аргумент на підтримку державно-приватного партнерства полягає в тому, що і громадський (державний), і приватний сектори мають власні унікальні характеристики й переваги, при об'єднанні яких відкривається можливість синергетичного ефекту саме в тих сферах, де особливо помітні «провали ринку» або неефективність публічного адміністрування. Тому публічний характер управління повинен стимулювати розвиток територій не тільки шляхом державної підтримки, що перерозподіляє фінанси, а й шляхом посилення ролі взаємовигоди в державно-приватному партнерстві при реалізації політики [443, с. 203] місцевого брендингу.

Тим паче, що для успішної реалізації проєктів в рамках державно-приватного партнерства має бути забезпечено дотримання низки вимог. Зокрема, потенційні проєкти повинні відповідати наступним ознакам [99]:

1) мати позитивний соціально-економічний ефект для місцевої громади: а) зменшувати фіскальний вплив на місцевий бюджет; б) може передбачати незначне співфінансування з боку органів публічної адміністрації;

2) мати комерційну складову й бути привабливим для потенційних інвесторів: а) прийнятні фінансові показники економічної та фінансової ефективності (IRR, NPV); б) приватний інвестор повинен бути готовим розробити техніко-економічне обґрунтування проєкту; в) проєкт повинен характеризуватися стійким попитом на товари/роботи/послуги, що надаються

приватним партнером; г) відсутність значних бар'єрів для виходу приватного партнера на ринок (відсутність необхідності отримання великої кількості ліцензій, дозволів тощо); д) строк реалізації проєкту не повинен перевищувати 2-3 роки;

3) джерелом повернення внесених приватним партнером інвестицій повинна бути плата від споживачів/користувачів послуг (прикладом може слугувати парк, утриманням якого займається приватний партнер, що отримує прибуток від відвідувачів або дрібних підприємців, які орендують місця для торговельно-розважальних закладів). Приватний партнер може отримувати плату від органів публічної адміністрації, однак у цьому разі орган публічної адміністрації повинен бути споживачем послуг (оплата опалення шкіл, лікарень, дитячих садочків тощо);

4) проєкт не повинен передбачати проведення масштабних будівельних робіт, що потребуватиме суттєвих інвестицій у суміжну інфраструктуру (лінії електропостачання, автодороги, інші комунікації);

5) орган публічної адміністрації повинен бути розпорядником/власником земельної ділянки, на якій планується реалізувати проєкт, або відповідна земельна ділянка повинна належати на праві постійного користування комунальному підприємству [99].

Для повного розуміння, як і для чого необхідно використовувати державно-приватне партнерство для територіального брендингу, наведемо кілька прикладів успішних практик.

Зокрема Чинкве-Терре – це територія з трьох муніципалітетів і п'яти сіл. Протягом століть на вказаній території будували тераси для вирощування винограду й оливок на міцному, крутому ландшафті аж до скель, що виходять на Середземне море, в регіоні Лігурія, Італія. Натуральне господарство сімдесятих років було єдиною діяльністю вказаної місцевості.

У вісімдесятих роках туристам сподобалася ця незабруднена земля. А вже у 1997 році ЮНЕСКО визнало Чинкве-Терре Всесвітньою спадщиною людства [487], а село Вернацца як одне з «найкрасивіших сіл Італії» [507].

Створення Національного парку в 1999 р. допомогло громаді Чинкве-Терре вплинути на місцевий розвиток шляхом поєднання сільського господарства та туризму, використовуючи одночасно інновації та традиції. Крім того, керівники парку розробили та просунули лінійку продуктів і косметики як бренд національного парку Чинкве-Терре. Також на основі місцевих товарів, що отримали всесвітнє визнання, та впровадженого екологічного знаку (це добровільний інструмент, що надається тим структурам розміщення, які вирішили вдосконалювати свої послуги відповідно до цілей якості та впливу на навколишнє середовище, визначені та запропоновані парком) [507] створили загальновпізнаний територіальний бренд – Чинкве-Терре.

Таким чином, у випадку з Чинкве-Терре територіальні бренди стали елементами стратегії, яка була спрямована на територіальний брендинг місцевої сільськогосподарської та туристичної продукції (послуг), використовуючи історичні, географічні та природні складові. Хоча така стратегія не була чітко формалізована й не сформульована в нормативно-правових актах, національний парк Чинкве-Терре (який діє як місцеве агентство розвитку та представник публічної адміністрації) використав державно-приватне партнерство для територіального брендингу.

Орган публічної адміністрації в цьому випадку діяв для досягнення таких цілей:

– перш за все, для підвищення якості місцевого постачання, адже до вісімдесятих років до вказаної території можна було дістатися або морем, або на мулах гірськими стежками;

– по-друге, стимулювати місцеву та підприємницьку громаду до цієї спільної мети;

– по-третє, створити інструмент, який би сприяв підвищенню якості життя населення цієї місцевості.

Ще одним важливим елементом є те, що цей процес інтегрував міжгалузеві товари й послуги в територіальний бренд, де репутація одного

товару, по суті, впливала на колективну репутацію території. І навпаки.

Таким чином, адміністрацію національного парку Чинкве-Терре можна визначити як двигун і промоутер місцевого брендингу.

В Україні також є позитивні приклади використання державно-приватного партнерства для розвитку територіального брендингу. Так, у 2018 році була розроблена і прийнята Стратегія розвитку туризму на території Яремчанської міської ради до 2027 року. Яремчанщина складається з семи територій: Яремче, Татарів, Микуличин, Яблуниця, Вороненко, Ворохта та Поляниця з Буковелем.

Стратегія брендингу Яремчанщини була розроблена за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Брендинг Яремчанщини – це формування нового іміджу території Яремчанської міської ради та її просування як традиційно туристичного краю з найширшим спектром туристичних послуг, які ґрунтуються на трьох складових: етно, еко, емоціо [329; 400].

Особливістю Яремчанщини є можливість поєднати лікувальні, оздоровчі, спортивні, пізнавальні функції в єдиний унікальний продукт, оскільки кожен населений пункт території з часом набуває специфічних ознак [329; 400].

Яремчанська міська рада запропонувала використовувати програму екологічної сертифікації для сільського туризму «Зелена садиба», яка була розроблена й запроваджена Спільною сприяння розвитку сільського туризму [244] та Громадською організацією «Громадський науково-природоохоронний центр «Незалежна служба екологічної безпеки»». Ця програма передбачає надання сертифікату тим туристичним садибам, які відповідають певному переліку критеріїв. Така «екологічна» якість послуг сільського туризму важлива для екологічно орієнтованих туристів, а також громадських організацій, державних установ, що опікуються станом довкілля

й можуть надавати маркованим садибам підтримку [329; 400].

Приклад використання державно-приватного партнерства при територіальному брендингу дав свої позитивні результати, адже за статистичними даними, туризм є високоприбутковою галуззю народного господарства для багатьох країн світу. Сьогодні Яремчанщина посідає лідерські позиції в Україні за кількістю екскурсантів і внутрішніх туристів, яким було надано послуги, доходом від наданих туристичних послуг [349].

Однак відсутність розуміння щодо значення територіального брендингу на рівні вищого керівництва, роз'єднаність місцевих брендів, як-от «Буковель» або «Карпатський національний природний парк», та ігнорування інших територій не дає територіальному бренду «Яремчанщина» повною мірою реалізувати свій потенціал, як це відбулося в наведеному вище прикладі Чинкве-Терре.

Отже, на підставі Законів України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 року № 2404-VI, «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 року № 280/97-ВР і Стратегії розвитку туризму на території Яремчанської міської ради до 2027 року визначимо основних суб'єктів та цілі розвитку місцевого брендингу:

Суб'єкти брендингу території

Органи публічної адміністрації
(державні партнери)

Цілі брендингу території

– надання суспільно значущих послуг, спрямованих на забезпечення суспільних інтересів і потреб, що надаються необмеженому колу користувачів (споживачів) шляхом:

- 1) підвищення конкурентоспроможності, репутації та соціальної привабливості територій;
- 2) поповнення місцевих бюджетів

коштом приватних інвестицій;
 3) участь у регіональних програмах;
 4) вдосконалення нормативно-правової бази;
 5) навчання та інформування щодо найкращих практик.

Юридичні особи
 (приватні партнери):

А) бізнес-структури;

А) отримання більших доходів;
 збільшення вартості готового бізнесу на конкретній території;

Б) громади

Б) покращення якості життя населення та його добробуту;
 інфраструктурного розвитку;
 можливостей для самореалізації;
 об'єднання членів громади навколо ідеї власної ідентичності, ексклюзивності, патріотизму.

Таблиця 2.

Суб'єкти та цілі розвитку місцевого брендингу

Як видно із запропонованої таблиці, Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 року № 2404-VI не визначає фізичну особу як партнера при реалізації різних проєктів та укладанні договорів про державно-приватне партнерство. На нашу думку, це концептуально невірно. Адже саме місцеве населення (фізична особа-підприємець) є тією рушійною силою, що може докорінно змінити ситуацію в напрямку сталого місцевого розвитку.

Ми погоджуємося з позицією тих авторів, які вказували, що саме залучення громадян до реальної участі в публічному адмініструванні через

участь в проєктах публічно-приватного партнерства є досить складним завданням в умовах відсутності відповідних традицій і сформованого відчуження пересічних жителів від будь-якої влади. Позиціювання місцевості має бути відкритим, прозорим, що забезпечує усвідомлення та підтримку насамперед з боку жителів. Це потрібно розуміти з самого початку. І сама програма розвитку місцевого бренду повинна мати засоби стимулювання громадської ініціативи, дослідження громадської думки, активного залучення молоді. Без відповідної постановки проблеми місцевий бренд стане свідомо безперспективним проєктом [443, с. 203].

Таким чином, органи публічного адміністрування повинні запровадити такі механізми, які реально стимулювали б участь громадян у публічному адмініструванні місцевим розвитком і просуванні ідеї місцевого бренду. Співпраця між державними партнерами й населенням дозволить:

- зменшити формальний підхід органів публічної адміністрації до створення та реалізації Стратегій місцевого розвитку й локальних брендів;
- сформувати стійку мотивацію в населення брати активну участь у формуванні та просуванні місцевого бренду;
- забезпечити членів громади правом впливу на рішення органів публічної адміністрації щодо впровадження брендингу, який буде причетним до їх повсякденного життя.

Що стосується участі бізнес-середовища в державних проєктах просування місцевого бренду, то, як ми вже вказували, створення прозорих правил взаємовідносин між органами публічної адміністрації та представниками бізнесу, зменшення податкового тягаря, спрощення різних процедур (ліцензійних, реєстраційних, дозвільних тощо), дозволить ефективно використовувати ресурси вказаних суб'єктів на благо конкретної громади або території.

При цьому чільна роль в ініціації проєкту брендингу залишається за регіональною владою. І тут виникає проблема: органи влади не можуть побудувати логічного ланцюжка між наявними інструментами стратегічного

управління територією й тим, що в рамках цієї системи може створити та додати місцевий бренд. Це пов'язано з тим, що органи регіонального управління не мають досвіду впровадження брендингу територій, відсутні стимули зміни сформованої системи управління. У зв'язку з цим часто застосовується формальний підхід, що зводить ідею брендингу територій до нульового результату [443, с. 202].

Таким чином, кооперація та співпраця органів публічної адміністрації, бізнес-структур і громадянських інституцій шляхом використання різних інструментів державно-приватного партнерства дозволить повною мірою реалізувати потенціал місцевого брендингу, а в результаті – покращити рівень життя українців.

Варто зазначити, що основною рушійною силою конкурентної ідентичності територій є глобалізація: поява низки регіональних ринків (і під ринками ми розуміємо не просто ринки товарів або продуктів, а ідеї, вплив, культуру, репутацію, довіру та увагу), які швидко зливаються в єдину глобальну спільноту. Тому конкурентну перевагу отримують лише ті глобальні гравці (країни, міста, регіони, корпорації, освітні чи релігійні установи, благодійні організації, політичні партії чи приватні особи), що зможуть вийти на широкий та різноманітний світовий ринок з чітким, надійним, привабливим, відмінним і ретельно спланованим баченням власної ідентичності та стратегії свого розвитку.

Відтак на ряду з «Дорожньою картою сталого місцевого розвитку до 2025 року» й локальними дорожніми картами сталого місцевого розвитку назріла необхідність розробити та прийняти й Дорожню карту з територіального брендингу, яка передбачатиме термінологічний апарат, мету, завдання, принципи, рівні брендингу (країна, регіон, місто, село тощо), права та обов'язки зацікавлених сторін і стратегічні напрямки розвитку.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо пошуку напрямків удосконалення практико-реалізаційного аспекту публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати такі висновки:

1) система напрямків оптимізації практико-реалізаційного аспекту публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися у вигляді конкретних способів ефективного забезпечення збалансованості розвитку територій з розумінням того, це має здійснюватися на основі чітко сформованої моделі налагодженого діалогу між усіма зацікавленими суб'єктами задля формування ідентичності певної місцевості;

2) потужним інструментом боротьби з безробіттям, збереженням навколишнього природного середовища та й загалом підвищення економічного й соціального становища країни є місцевий брендинг, розвиток якого має бути пріоритетним завданням органів місцевого самоврядування кожної адміністративно-територіальної одиниці в Україні;

3) процес становлення та просування місцевого брендингу охоплює три фактори: ендогенність, інтеграцію та стійкість. На вказаний процес також впливає нерівномірність соціально-економічного розвитку окремих територій, що вимагає пошуку нових підходів у використанні державно-приватного партнерства як основного фактора, що може позитивно вплинути на місцевий розвиток в Україні;

4) основними цілями публічної адміністрації та приватного сектора у створенні місцевого брендингу є: посилення якості, досягнення диференціації, гарної репутації для його просування задля сприяння місцевому розвитку; забезпечення власної ексклюзивної спеціалізації території (як правило, в туристичній та агропродовольчій галузях); визначення конкурентної переваги на основі якості, оскільки бренд є гарантією якісних процесів і продуктів;

5) чітко сформована та прогнозована стратегія місцевого брендингу території сприяє досягненню цілей місцевого розвитку, оскільки гарантує включення державних, приватних і квазірегіональних структур навколо спільної мети розвитку, створюючи інтеграцію між сільськогосподарською та туристичною діяльністю;

6) оскільки Закон України «Про державно-приватне партнерство» від

01.07.2010 року № 2404-VI не визначає фізичну особу як партнера при реалізації різних проєктів та укладанні договорів про державно-приватне партнерство, запропоновано внести зміни до нього та включити громадян як приватних партнерів, а не тільки юридичних осіб, адже співпраця між державними партнерами й населенням дозволить зменшити формальний підхід органів публічної адміністрації до створення та реалізації Стратегій місцевого розвитку й локальних брендів; сформувати стійку мотивацію в населення брати активну участь у формуванні та просуванні місцевого бренду; забезпечить членів громади правом впливу на рішення органів публічної адміністрації щодо впровадження брендингу, який буде причетним до їх повсякденного життя;

7) запропоновано розробити та прийняти Дорожню карту з територіального брендингу, яка передбачатиме термінологічний апарат, мету, завдання, принципи, рівні брендингу (країна, регіон, місто, село тощо), права та обов'язки зацікавлених сторін і стратегічні напрямки розвитку..

Отже, вищі органи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають забезпечити зменшення рівня напруженості між представниками різних місцевостей шляхом формування загальнодержавної політики територіального розвитку держави на базових засадах самоідентифікації місцевості, локальні органи виконавчої влади – забезпечити комунікативну співпрацю між різними регіонами, а органи місцевого самоврядування – розвивати місцевий брендинг на основі співпраці публічних і приватних інституцій в напрямку формування позитивного іміджу та репутації території для забезпечення сталого місцевого розвитку та добробуту місцевого населення.

Кооперація та співпраця органів публічної адміністрації, бізнес-структур і громадянських інституцій шляхом використання різних інструментів державно-приватного партнерства дозволить повною мірою реалізувати потенціал місцевого брендингу, а в результаті – покращити рівень життя українців.

5.3. Удосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні

В Україні назріла необхідність якісної перебудови системи забезпечення конкурентоспроможності країни [108, с. 125]. Адміністративно-територіальні реформи самі собою є недостатньо ефективними й мають супроводжуватися якісними змінами управлінських процесів, наприклад, диджиталізацією, зміною управлінських завдань, передачею частини завдань приватному сектору. Водночас не потрібно сподіватися на концептуальну зміну управлінської моделі. Перевірена часом модель бюрократії М. Вебера є надійнішою основою для проведення реформ, аніж «нові» модні концепції, які розширюють дискурс, але не враховують функціональні особливості управлінських інституцій. Добре врядування дороге коштує. Проведення реформ не призведе автоматично до економії бюджетних коштів. Воно сприяє продуктивності та підвищенню якості роботи публічних службовців, але внаслідок різних обставин не забезпечує скорочення витрат. У підсумку реформ значна частина населених пунктів перестане бути адміністративними центрами й, відповідно, зазнає економічних втрат. Потрібно розробити механізми компенсації цих втрат. Реформи мають бути легітимними. Громадяни мають розуміти суть реформ, їх наслідки, визнавати їх необхідність і, за можливості, брати в них участь. Пріоритетом має залишатися якість надання адміністративних послуг, а не «управлінська вертикаль». Реформи мають наближати публічні адміністрації до людей, а не віддаляти від них. Реформи не є одноразовим актом, вони не закінчуються з прийняттям закону чи зміною адміністративно-територіальної структури, це постійний процес вдосконалення та роботи над недоліками. Будь-які реформи мають недоліки. Наявність окремих недоліків не може бути підставою для відмови від реформ, а має спонукати до подальшого вдосконалення [48, с. 13].

Реформування публічного адміністрування є важливим сектором

діяльності сучасної української влади, при цьому досить складним для вдосконалення є галузеве спрямування публічного адміністрування, адже в кожній окремій галузі варто враховувати спеціальні питання та особливості. Однією з таких необхідних сфер є місцевий розвиток, тому сучасні напрямки вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні вимагають нових науково-дослідних викликів в умовах демократизації українського суспільства.

Насамперед у діяльності органів місцевої влади необхідно вдосконалити ідейно-концепційні засади їхньої діяльності. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР закріплює статтю 4 «Основні принципи місцевого самоврядування», визначаючи, що місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності й відповідальності перед територіальними громадами їхніх органів і посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [333].

На наш погляд, варто розширити систему принципів місцевого самоврядування, доповнивши статтю 4 «Основні принципи місцевого самоврядування» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР принципами: верховенства права; демократичності; ефективності та результативності; належного врядування; пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства; високої якості та доступності надання публічних послуг; стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку; сталого місцевого розвитку.

Основними проблемними питаннями, що заважають розвитку та зміцненню місцевого самоврядування в Україні, є: відсутність чіткого розподілу функцій та повноважень між органами місцевого самоврядування

й органами місцевої виконавчої влади, що має бути забезпечено відповідним законодавством (Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації»); недостатня можливість самостійності у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування. Зокрема, це стосується формування місцевих бюджетів і спрямування їх витрат; можливості створювати додаткові послуги для населення в кількості, що визначатиме сам орган місцевої влади; право органів місцевого самоврядування (за власні кошти й під власну відповідальність) самостійно визначати власну структуру для того, щоб ефективно виконувати свої функції; нечіткість нормативно-правового визначення його статусу, а саме – відокремленості від органів державної влади, тобто дійсної самоврядності територіальних громад. Суть місцевого самоврядного управління полягає в реальній можливості місцевого населення розв'язувати питання розвитку громад і всіх важливих питань, що належать до компетенції місцевого самоврядування. Більшість з громадян України взагалі вважає, що місцеве самоврядування також належить до органів державної влади. Тобто місцеве населення не знає своїх реальних прав і можливостей впливу на ситуацію в їхньому регіоні. На сучасному етапі розвитку України як демократичної, соціальної та правової держави реформування системи органів місцевого самоврядування є нагальною вимогою часу. Основною проблемою на цьому шляху є відсутність якісної нормативно-правової бази, що має забезпечувати дійсний розвиток місцевого самоврядування, тобто «право територіальних громад самостійно розв'язувати питання місцевого значення», як це, зокрема, зазначено в Конституції України (ст. 140). Розв'язання зазначених питань розвитку та зміцнення системи місцевого самоврядування в Україні допоможе закрити одну з найважливіших проблем сучасної системи місцевого управління загалом – служіння народові України, забезпечення його потреб у послугах, ефективне надання послуг, забезпечення соціально-економічного розвитку країни та її регіонів [162, с. 152-155; 403].

Ми неодноразово зазначали, що проблема взаємодії державної влади й

місцевого самоврядування в Україні як ніколи актуальна тому, що наявна база для функціонування місцевого самоврядування не достатня. Це стосується визначення межі компетенції місцевого самоврядування, забезпечення його стабільними джерелами доходів, формування міжбюджетних відносин, удосконалювання системи місцевого оподаткування тощо. Крім того, сьогодні назріла необхідність формування багаторівневої ієрархічно не супідрядної системи місцевого самоврядування з визначенням обсягу компетенції кожного рівня й відповідних йому дохідних джерел, які б забезпечували стабільне надходження доходів до муніципального бюджету для виконання покладених на місцеве самоврядування функцій. У Конституції України зафіксований принцип відокремлення місцевого самоврядування від системи органів державної влади, але його реалізація не забезпечена відповідним розподілом повноважень у розв'язанні місцевих питань. Відсутні джерела фінансування для розв'язання питань, які належать до компетенції місцевого самоврядування. Співвідношення місцевого самоврядування й держави повинне відбуватися на принципі субсидіарності, за допомогою якого розв'язуватиметься питання розмежування функцій та компетенції між різними рівнями територіального управління [117, с. 76–81].

Вищевказана позиція підкреслює нагальну проблему вдосконалення спеціального законодавства про місцеве самоврядування. На наш погляд, в Україні необхідно кодифікувати місцеве законодавство в єдиний нормативний акт, у якому буде розмежовано повноваження місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Окрім того, сучасні процеси тотальної інформатизації вимагають постійного вдосконалення інформаційних і комунікаційних форм діяльності Міністерства розвитку громад і територій шляхом повного переходу на електронний документообіг і відмови від «паперової» бюрократії, що є цілком можливим завдяки використанню технологій цифрового підпису та потужностям інформаційних мереж, які зростають. Вказані зміни потребують

нормативної регламентації на рівні відомчих нормативно-правових актів міністерства. Не менш важливим є продовження політики децентралізації, надання максимальної автономії органам місцевого самоврядування зі збереженням за органами виконавчої влади лише контрольно-наглядових повноважень [305].

Децентралізація владних і фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних реформ з часів української незалежності. Головним стратегічним завданням модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних і доступних публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення та достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів [230; 230; 444].

Саме фінансовий аспект є одним з найсуттєвіших, від якого значною мірою залежить успішність функціонування територіальних громад. Наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це й багато іншого є основою успішного розвитку громади. Результатом реформи стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. Спроможні громади показують високі та динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага зосереджується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного й не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання [230; 444; 173].

Показники виконання місцевих бюджетів демонструють загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до сталого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада може надавати якісніші та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні й інфраструктурні проєкти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади [230; 444; 173].

Таким чином, українській владі варто більше звернути увагу на фінансове забезпечення територіальних громад, що є основою їх фінансової самостійності та спроможності. Для цього необхідно збільшити державне фінансування територіальних громад і створити програми національного й закордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку.

Одним з напрямків вдосконалення співпраці місцевої влади й громадськості є прийняття відповідного законодавства, насамперед – про публічні консультації. Перспективи розвитку законодавства про публічні консультації мають передбачити розв'язання таких основних завдань: закріплення законодавчої дефініції «публічні консультації»; узгодження законодавчих ініціатив, передбачених у проєкті Закону України «Про публічні консультації», з іншими нормативно-правовими актами про участь громадськості у процесах формування та реалізації публічної політики; врахування пропозицій міжнародних інституцій щодо імплементації консультаційних процедур на рівні національного законодавства для європейських країн і для України; диференційований підхід до обрання форми проведення публічних консультацій, залежно від регіональної специфіки й можливостей зацікавлених осіб; правові гарантії належного виконання органами публічної влади обов'язків щодо інформування, проведення консультаційних процедур, реагування на пропозиції від громадськості та здійснення моніторингу виконання нормативно-правових

актів [296, с. 79].

На виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України (показник «Належне забезпечення консультацій з громадськістю та зацікавленими сторонами під час формування державної політики») Кабінет Міністрів у 2020 році схвалив проєкт Закону України «Про публічні консультації» № 4254. Законопроєктом «Про публічні консультації» визначаються основні засади проведення публічних консультацій під час формування та реалізації державної, регіональної політики, розв'язання питань місцевого значення, підготовки проєктів концепцій, стратегій, програм та інших проєктів актів. Згідно і законопроєктом, обов'язок проведення публічних консультацій покладатиметься на таких суб'єктів владних повноважень: Президент України; Верховна Рада України; органи виконавчої влади, Секретаріат Кабінету Міністрів; органи влади Автономної Республіки Крим; органи місцевого самоврядування; державні колегіальні органи; Національний банк України; інші державні органи при здійсненні ними управлінських функцій, підприємства, установи, організації, саморегульовані організації, наділені владними повноваженнями. Зазначені суб'єкти будуть зобов'язані зокрема: здійснювати планування проведення публічних консультацій; інформувати зацікавлені сторони про проведення консультацій; дотримуватися вимог щодо проведення публічних консультацій, визначених законодавством; звітувати про результати консультацій. Для розуміння зацікавленими сторонами суті рішень, що розробляються, та механізмів їх реалізації передбачено підготовку консультаційних документів. Інформування про консультації, а також проведення електронних консультацій здійснюватиметься, зокрема, на спеціально створеній онлайн-платформі для взаємодії з громадянами й інститутами громадянського суспільства. Законопроєкт «Про публічні консультації» є результатом тривалого та плідного партнерства представників органів виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій. Законопроєкт враховує кращі

європейські стандарти та практики, зокрема Загальні принципи та мінімальні стандарти консультацій із зацікавленими сторонами Європейської комісії, Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень Ради Європи [122; 428; 122].

Отже, одним з напрямків вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості є прийняття законодавства про публічні консультації, що є невіддільним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та дозволяє налагодити комунікацію між місцевою владою та громадянами, залучивши останніх до процесу розв'язання питань місцевого значення.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування й обирати, відповідно, сільського, селищного, міського голову. Територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти зі складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом [333].

Територіальні громади були утворені внаслідок реформи децентралізації. Фактично відлік реформи децентралізації почався 5 лютого 2015 року, коли були прийняті два базових для цієї реформи закони, а саме: Закон України «Про засади державної регіональної політики» та Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Якщо перший закон має значною мірою концептуальне значення, то другий створив реальний механізм об'єднання територіальних громад, але майже відразу виявилось, що Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» не враховував значну кількість нюансів об'єднувчих процесів, що створило реальні проблеми на практиці [327; 326; 394].

Повноваження територіальних громад в Україні визначаються статтею

143 Конституції України, відповідно до якої територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного й культурного розвитку та контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів і реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують і ліквідовують комунальні підприємства, організації та установи, а також здійснюють контроль за їхньою діяльністю; розв'язують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції. Обласні та районні ради затверджують програми соціально-економічного й культурного розвитку відповідних областей та районів і контролюють їх виконання; затверджують районні й обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проєктів і з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, та контролюють їх виконання; розв'язують інші питання, віднесені законом до їхньої компетенції. Органам місцевого самоврядування законом можуть надаватися окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі коштом Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності. Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підконтрольні відповідним органам виконавчої влади [168; 312, с. 120–122].

Варто вказати, що законодавство України не містить нормативного визначення поняття «об'єднана територіальна громада», як і Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закон «Про добровільне об'єднання

територіальних громад». Однак ці Закони та інші нормативно-правові акти України застосовують це поняття. Наприклад, Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлює, що «Старостинський округ – це частина території об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою». Однак таке вживання поняття «об'єднана територіальна громада» не збігається з тим, що наведено вище в цій же, першій, статті, а саме: «територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр» [333]. Якщо територіальна громада може існувати як об'єднання жителів у межах одного села, селища, міста або як добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр, тоді незрозуміло, чим є об'єднана територіальна громада [231].

Тобто ми спостерігаємо законодавчу невизначеність статусу об'єднаних територіальних громад, які, на наш погляд, заслуговують окремого спеціалізованого закону.

Тому з метою визначення правового статусу територіальних громад в Україні парламентарям необхідно розробити та прийняти закон України «Про територіальні громади в Україні», включивши до нього окремі положення законів України «Про співпрацю територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні», а також – визначити статус територіальних громад, об'єднаних територіальних громад, їхніх повноважень і гарантії в публічних правовідносинах.

Важливим інструментом розвитку інформаційного суспільства в Україні є електронне врядування (Е-врядування, E-Governing), яке орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, основним предметом виробництва якого є інформація та наукомісткі технології, тобто результати інтелектуальної праці громадян [65, с. 205].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах державного й суспільного життя є основною ознакою інформаційного суспільства. Новий тип держави, заснований на технології інформаційно-комунікаційних систем, заведено називати електронною державою. Е-держави підтримує діяльність законодавчої влади (е-парламент), виконавчої влади (е-уряд) і судових органів (е-суд) за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій [65, с. 210]. Упровадження Е-врядування у сферу публічного адміністрування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування через залучення громадськості до участі в управлінні державними справами з використанням мережі Інтернет та забезпечення взаємодії з громадянами через надання доступу до державних інформаційних ресурсів і можливість отримувати електронні публічні послуги [65, с. 206].

В Україні на законодавчому рівні Законом «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР визначено Національну програму інформатизації та стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення. Національна програма інформатизації має: концепцію Національної програми інформатизації; сукупність державних програм з інформатизації; галузеві програми та проекти інформатизації; регіональні програми та проекти інформатизації; програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування.

Національна програма інформатизації є комплексом взаємопов'язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України шляхом концентрації та раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого й науково-технічного потенціалу держави, а також координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян у сфері інформатизації [336].

Програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування формуються цими органами й повинні відповідати Національній програмі інформатизації, прийматися та виконуватися за погодженням з Генеральним державним замовником. Відбір виконавців для програм і проектів інформатизації органів місцевого самоврядування проводиться відповідно до вимог статті 15 Закону України «Про Національну програму інформатизації».

За поданням Генерального державного замовника Кабінет Міністрів України може зупинити виконання програми та проекту інформатизації органів місцевого самоврядування у випадках, передбачених статтею 17 Закону України «Про Національну програму інформатизації» [336]. При цьому, у спеціалізованому Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР не зазначено жодних повноважень, пов'язаних з інформатизацією.

Загалом тенденція останніх років щодо розвитку електронного врядування в містах України є вкрай позитивною, попри складну економічну та політичну ситуацію. Важливим для ефективного впровадження е-урядування на місцевому рівні є розробка та прийняття необхідного нормативно-правового забезпечення. На регіональному та місцевому рівнях успішно запроваджуються різноманітні електронні адміністративні послуги. Необхідно ефективніше використовувати наявні кадрові й матеріальні ресурси при впровадженні електронного врядування на місцевому та

регіональному рівнях. Важливою також є синхронізація процесів адміністративної реформи, насамперед децентралізації та деконцентрації, з розвитком електронного врядування на регіональному та місцевому рівнях [453, с. 24–26].

Таким чином, електронне врядування на місцевому рівні є важливим інструментом розбудови інформаційного суспільства та технологічного розвитку територій, тому для активного впровадження е-врядування на місцевому рівні необхідно зобов'язати органи місцевого самоврядування приймати програми інформатизації місцевості, в яких вказувати інструменти, плани й строки реалізації інформатизації місцевого врядування. Для цього необхідно доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР статтею 27-1 та викласти її в наступній редакції:

«Стаття 27-1. Повноваження у сфері інформатизації, електронного врядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства

1. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад формують програми та проєкти інформатизації, що відповідають Національній програмі інформатизації та приймаються й виконуються за погодженням із Генеральним державним замовником відповідно до вимог Закону України «Про Національну програму інформатизації».

2. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють інші повноваження у сфері інформатизації, електронного врядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства, визначені законом».

Ми неодноразово наголошували, що місцевий розвиток як процес передбачає довгострокове бачення пріоритетів розвитку територій в майбутньому. Виходячи з цього, пропонуємо «Дорожню карту сталого місцевого розвитку до 2025 року», в основу методології розробки якої покладено узгоджені принципи й підходи загальновизнаної методології

стратегічного планування, сформульовані в методичних рекомендаціях «Короткий опис питань щодо методологічних засад розробки стратегічних планів економічного розвитку територіальних громад». Ці методологічні засади побудовані на практичному досвіді розробки Стратегій розвитку міст і регіонів України, засвоєному та творчо розвинутому українськими експертами в рамках чисельних проєктів міжнародної технічної допомоги, як-от: «Партнерство громад для поширення досвіду місцевого самоврядування»(USAID, 1998 – 2007), «Голос громадськості» (CIDA, 2005 – 2007), «Економічний розвиток українських міст» (2003 – 2006), «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» (USAID, 2007) [399].

Дорожня карта передбачає комплекс адміністративно-правових (організаційно-методичних, контрольних) заходів, спрямованих на розширення застосування функціональних можливостей публічного адміністрування та підвищення транспарентності взаємин всіх зацікавлених сторін. Дорожня карта містить як загальносистемні дії, орієнтовані на вдосконалення публічного характеру управління [442, с. 22] на місцевому рівні, так і заходи з місцевого розвитку.

У вигляді наступної таблиці наведемо приклад Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року:

ІНСТРУМЕНТИ	СУБ'ЄКТИ			ЕТАПИ			ЦІЛІ
	Органи влади вищого рівня	Органи місцевого самоврядування конкретної об'єднаної територіальної громади	Громадянське суспільство	2020-2022 роки	2022-2024 роки	2024-2025 роки	
Організаційні	Впровадження електронного врядування	Створення робочої групи		Діє до створення Комітету зі стратегічного планування та затвердження дорожньої карти			Аналіз основних соціально-економічних і демографічних тенденцій, що дає підставу для прогнозування розвитку цих тенденцій на період планування
Науково-дослідні	Проведення анкетування, моделювання соціально-економічного ландшафту місцевого розвитку			До прийняття Дорожньої карти			Формування базового сценарію (візії) на підставі екстраполяції в межах припущень, допущень та обмежень
Інституційні	Децентралізація та деконцентрація державних повноважень шляхом їх передачі на	Створення Комітетів зі стратегічного планування	Активізація громадської діяльності та діяльності представників бізнесу й окремо – ЗМІ	Залучаються місцеві експерти для виокремлення основних стратегічних напрямків	Залучаються регіональні експерти для гармонізації та інтеграції місцевих стратегій з	Залучаються експерти з національного стратегічного планування гармонізації та інтеграції	Сприяння згуртуванню та формуванню у членів громади відчуття причетності до всіх процесів, які

	місцевий рівень з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів			розвитку, визначення складу виконавців та форм контролю	обласними	місцевих стратегій із загальнодержавною Стратегією	відбуваються у громадах. Створення системи моніторингу стану реалізації інвестиційних проєктів, зокрема й у рамках державно-приватного партнерства, та здійснення контролю за їх реалізацією
Правові	Прийняття Стратегії на підставі Дорожніх карт	Прийняття Дорожньої карти місцевого розвитку	Надання пропозицій щодо створення Дорожніх карт	Аналіз поточної ситуації та з'ясування проблемних питань. З'ясування сильних і слабких сторін конкретної території за наступними параметрами: природно-ресурсний потенціал; економічний потенціал; науково-технічний	Обговорення та надання пропозицій, активізація та навчання членів громади	Прийняття необхідних нормативно-правових актів	Створення правової бази впровадження, моніторингу, оцінювання та оновлення стратегій місцевого розвитку

				<p>потенціал; стан навколишнього природного середовища; трудовий потенціал; рекреаційний потенціал; рівень природо-технічної безпеки; просторово-економічний потенціал; людський потенціал; розвиток інфраструктури</p>			
Фінансово-економічні	<p>Формування сприятливого інвестиційного клімату, позитивного інвестиційного іміджу та просування на зовнішній ринок інвестиційних місцевих можливостей</p>	<p>Створення Центру підтримки бізнесу</p>	<p>Активна позиція місцевих Рад підприємців</p>	<p>Розвиток інноваційної культури шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності</p>	<p>Навчання з питань підприємницької діяльності та покращення інвестиційного іміджу</p>	<p>Створення місцевих наукових, технологічних та індустріальних парків</p>	<p>Розвиток бізнесу відповідно до найкращих міжнародних практик через надання консультативних послуг і тренінгів для підприємств; підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності</p>

Отже, на урядовому рівні в Україні необхідно прийняти Дорожню карту сталого місцевого розвитку до 2025 року як стратегічно-методологічний перспективний план місцевого розвитку, що міститиме принципи, адміністративно-правові заходи й функціональні інструменти сталого місцевого розвитку, реалізованого в межах публічного адміністрування.

Підсумовуючи розгляд проблематики щодо вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні, можемо сформулювати наступні висновки:

1) варто розширити систему принципів місцевого самоврядування, доповнивши статтю 4 «Основні принципи місцевого самоврядування» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР принципами:

- верховенства права;
- демократичності;
- ефективності та результативності;
- належного врядування;
- пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства;
- високої якості та доступності надання публічних послуг;
- стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку;
- сталого місцевого розвитку;

2) українській владі варто більше звернути увагу на фінансове забезпечення територіальних громад, що є основою їх фінансової самостійності та спроможності; для цього необхідно збільшити державне фінансування територіальних громад і створити програми національного та закордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку;

3) одним з напрямків вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості є прийняття законодавства про публічні консультації, що є невіддільним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та дозволяє налагодити комунікацію між місцевою владою та громадянами, залучивши останніх до процесу розв'язання питань місцевого

значення;

4) для визначення правового статусу територіальних громад в Україні парламентарям необхідно розробити та прийняти закон України «Про територіальні громади в Україні», включивши до нього положення законів України «Про співпрацю територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні», та визначити статус територіальних громад, об'єднаних територіальних громад, їхні повноваження та гарантії в публічних правовідносинах;

5) електронне врядування на місцевому рівні є важливим інструментом розбудови інформаційного суспільства та технологічного розвитку територій, тому для активного впровадження е-врядування на місцевому рівні необхідно зобов'язати органи місцевого самоврядування приймати програми інформатизації місцевості, в яких вказувати інструменти, плани та строки реалізації інформатизації місцевого врядування; для цього необхідно доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР статтею 27-1 та викласти її в наступній редакції:

«Стаття 27-1. Повноваження у сфері інформатизації, електронного урядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства

1. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад формують програми та проєкти інформатизації, що відповідають Національній програмі інформатизації та приймаються й виконуються за погодженням з Генеральним державним замовником відповідно до вимог Закону України «Про Національну програму інформатизації».

2. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють інші повноваження у сфері інформатизації, електронного врядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства, визначені законом».

б) зважаючи на необхідність в Україні прийняття Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року, запропоновано авторську її варіацію

як стратегічно-методологічний перспективний план місцевого розвитку, що міститиме принципи, адміністративно-правові заходи та функціональні інструменти сталого місцевого розвитку, реалізованого в межах публічного адміністрування.

Отже, вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має бути спрямоване на розширення системи принципів місцевого самоврядування, збільшення державного фінансування територіальних громад і створення програм національного, міжнародного та транскордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку, вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості через прийняття законодавства про публічні консультації, визначення правового статусу територіальних громад шляхом прийняття комплексного спеціалізованого закону, розширення правоможливостей органів місцевого самоврядування у сфері інформатизації й електронного врядування, прийняття стратегічно-методологічного перспективного плану сталого місцевого розвитку в Україні.

Висновки до Розділу 5

1. Визначено, що необхідність формування новітньої концепції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні обумовлена кількома чинниками, основним з яких є відсутність нормативно-правового та практико-реалізаційного підґрунтя для належної й ефективної його реалізації, відділеної від регіональної концепції розвитку територій.

2. Уточнено, що концепція місцевого розвитку в Україні має бути самостійним елементом оптимізації всього комплексу локальних благ і ресурсів, де необхідність територіального розвитку повинна першочергово ініціюватися «знизу догори», а пріоритет повинні мати місцеві програми розвитку (а не розроблятися на основі загальнодержавної стратегії розвитку, яка є уніфікованою збіркою найрозповсюдженіших проблемних питань, що

потребують розв'язання), адже за таких умов є дещо обмеженою спроможність громадян спільно з владою планувати територіальний розвиток.

3. Доведено, що реалізація місцевого розвитку має бути обов'язково стратегічно-плановою та орієнтованою на збалансованість розвитку територій – систематичним процесом ухвалення виважених, прийнятних, прогнозованих і своєчасних рішень. Відзначено, що наразі чіткого розуміння місцевого, регіонального й загальнодержавного рівнів забезпечення сталого розвитку територій України немає. Це зумовлено насамперед надмірним об'ємом законодавчо-нормативної бази в досліджуваній сфері, її недосконалістю, наявністю значних колізій та неузгодженості норм між собою. Ба більше, хоча нормативно-правові незліченні, фундаментальні акти відсутні. Зокрема мова йде про адміністративно-процедурний кодекс, кодекс місцевого самоврядування та інші базові закони саме місцевого розвитку територій, адже саме цей рівень (на думку міжнародної спільноти) є локомотивом національного розвитку й рушійною силою якісних змін її соціально-економічного становища.

4. Визначено, що найголовніша засада, яка має вкорінитися в законодавчих актах України та правореалізаційній діяльності владно уповноважених суб'єктів полягає в тому, що задля розв'язання питань місцевого значення функціонує місцеве самоврядування як форма врегульованості суспільних відносин, коли територіальна громада сама господарює на своїй місцевості, встановлює локальні правила й підпорядковується їм. Останні реформаційні новації вітчизняного законодавства закріпили це право та забезпечили його відповідними механізмами реалізації, однак планово-стратегічні акти в цій сфері більше орієнтовані на розвиток саме регіональних складових території, а не на локальні питання розвитку громади. Кожна адміністративно-територіальна одиниця (представницький орган влади) повинна розробити власні стратегічні плани розвитку, які після публічного обговорення з громадою затверджуються та мають направлятися до уповноважених суб'єктів виконавчої влади

(профільного міністерства) задля опрацювання передбачених у цьому документі складових. Після чого цей суб'єкт уніфікує всі отримані данні в один державно-стратегічний документ місцевого розвитку з детальним визначенням плану дій з реалізації усіх локальних стратегій. Однак до цього процесу теж необхідно підходити виважено й комплексно, адже точкові реформаційні зміни не призводять до помітних зрушень, тому необхідним є кардинальна перебудова стратегічного планування місцевого розвитку.

5. Сформовано, що основне сьогочасне завдання України полягає у забезпеченні умов для виникнення локального підприємницького сектору з подальшим його виходом на вищі рівні, аж до міжнародного, з максимальним раціональним поєднанням ресурсних можливостей регіону; акумулювання фінансових ресурсів на благо й потреби громади; досягнення максимальної прозорості та відкритості прийняття управлінських рішень (з «ефективною» участю громади в зазначених процесах) місцевого значення.

6. Визначено, що місцеве самоврядування повинне мати можливість самостійно розв'язувати всі питання, що стосуються місцевого розвитку, незалежно від того, чи прописана така проблема в законодавчому акті як така, що входить до сфери їхнього впливу. Розмежування повноважень місцевих і виконавчих органів влади має бути суто договірним, коли в кожному регіоні існують функціональні, ієрархічні та партнерські стосунки між уповноваженими інституціями. Також місцеве самоврядування повинно бути: а) достатньо фінансово забезпеченим, що передбачає пропорційне співвідношення його бюджетної автономії з видатками на нього з державного бюджету; б) правозахищеним, тобто мати законодавчі підстави для можливості бути позивачем у суді під час порушення його автономії (посягання на неї) з боку інших суб'єктів влади чи окремих громадян (їх груп); в) децентралізованим, тобто зосереджувати у своїх межах максимально широке коло сфери відання задля максимального спрощення громадянам доступу до його діяльності.

7. Виявлено, що новітня концепція публічного адміністрування місцевого

розвитку в Україні передбачає розроблення та введення в дію «Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року» (як першого кроку до виведення місцевого розвитку з «тіні» регіонального) й локальних дорожніх карт сталого місцевого розвитку, які мають базуватися на таких напрямках стратегічного планування місцевого розвитку як: знання та інновації, творчість, різноманітність і самобутність, енергоефективність і ресурсощадність, екологічність, доступність і мобільність, освіта та кваліфікація.

8. Доведено, що новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні базується на чотирьох засадничих ідеях формування ефективної системи підтримки територіального розвитку країни: ідеї повної автономії статусу публічних службовців місцевого самоврядування, відокремлення його від державної служби; формування нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці (оновлення кадрової політики); створення нормативного підґрунтя, розроблення механізмів і надання можливості (інструментальне забезпечення) кожному представнику адміністративно-територіальної одиниці бути суб'єктом публічної адміністрації місцевого розвитку; орієнтації на збалансованість виробництва та споживання (а не на потреби) місцевості. Після їх впровадження місцевий розвиток отримає нормативне підґрунтя бути: 1) сталим; 2) стратегічним і планово реалізованим; 3) інклюзивним; 4) інноваційним.

9. Визначено, що система напрямів оптимізації практико-реалізаційного аспекту публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися у вигляді конкретних способів ефективного забезпечення збалансованості розвитку територій з розумінням того, що це має здійснюватися на основі чітко сформованої моделі налагодженого діалогу між усіма зацікавленими суб'єктами задля формування ідентичності певної місцевості;

10. Потужним інструментом боротьби з безробіттям, збереженням навколишнього природного середовища та й загалом підвищення економічного

та соціального становища країни визначено місцевий брендинг, розвиток якого має бути пріоритетним завданням органів місцевого самоврядування кожної адміністративно-територіальної одиниці в Україні.

11. Виявлено, що процес становлення та просування місцевого брендингу містить три фактори: ендогенність, інтеграцію та стійкість. На вказаний процес також впливає нерівномірність соціально-економічного розвитку окремих територій, що вимагає пошуку нових підходів у використанні державно-приватного партнерства як основного фактора, що може позитивно вплинути на місцевий розвиток в Україні.

12. Сформовано, що основними цілями публічної адміністрації та приватного сектора у створенні місцевого брендингу є: посилення якості, досягнення диференціації, гарної репутації для його просування задля сприяння місцевому розвитку; забезпечення власної ексклюзивної спеціалізації території (як правило, в туристичній та агропродовольчій галузях); визначення конкурентної переваги на основі якості, оскільки бренд є гарантією якісних процесів і продуктів.

13. Відзначено, що чітко сформована та прогнозована стратегія місцевого брендингу території сприяє досягненню цілей місцевого розвитку, оскільки гарантує гуртування державних, приватних і квазірегіональних структур навколо спільної мети розвитку, що створює інтеграцію між сільськогосподарською та туристичною діяльністю.

14. Оскільки Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 року № 2404-VI не визначає фізичну особу як партнера при реалізації різних проєктів та укладанні договорів про державно-приватне партнерство, запропоновано внести зміни до нього та додати громадян як приватних партнерів, а не тільки юридичних осіб, адже співпраця між державними партнерами й населенням дозволить: зменшити формальний підхід органів публічної адміністрації до створення та реалізації Стратегій місцевого розвитку та локальних брендів; сформувати стійку мотивацію в населення брати активну участь у формуванні та просуванні місцевого

бренду; забезпечить членів громади правом впливу на рішення органів публічної адміністрації щодо впровадження брендингу, який буде причетним до їх повсякденного життя.

15. Запропоновано розробити та прийняти Дорожню карту з територіального брендингу, яка передбачатиме термінологічний апарат, мету, завдання, принципи, рівні брендингу (країна, регіон, місто, село тощо), права та обов'язки зацікавлених сторін і стратегічні напрямки розвитку.

16. Доведено, що вищі органи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають забезпечити зменшення рівня напруженості між представниками різних місцевостей шляхом формування загальнодержавної політики територіального розвитку держави на базових засадах самоідентифікації місцевості, локальні органи виконавчої влади – забезпечити комунікативну співпрацю між різними регіонами, а органи місцевого самоврядування – розвивати місцевий брендинг на основі співпраці публічних і приватних інституцій в напрямку формування позитивного іміджу та репутації території для забезпечення сталого місцевого розвитку й добробуту місцевого населення. Уточнено, що кооперація та співпраця органів публічної адміністрації, бізнес-структур і громадянських інституцій шляхом використання різних інструментів державно-приватного партнерства дозволить повною мірою реалізувати потенціал місцевого брендингу, а в результаті – покращити рівень життя українців.

17. Доведена необхідність розширення системи принципів місцевого самоврядування. Для цього слід доповнити статтю 4 «Основні принципи місцевого самоврядування» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР принципами: верховенства права; демократичності; ефективності та результативності; належного врядування; пріоритетності інтересів суб'єктів громадянського суспільства; високої якості та доступності надання публічних послуг; стратегічного планування пріоритетів місцевого розвитку; сталого місцевого розвитку.

18. Уточнено, що українській владі варто звернути більше уваги на

фінансове забезпечення територіальних громад, що є основою їх фінансової самостійності та спроможності, а для цього необхідно збільшити державне фінансування територіальних громад і створити програми національного та закордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку.

19. Виявлено, що одним з напрямків вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості є прийняття законодавства про публічні консультації, що є невіддільним інструментом публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні та дозволяє налагодити комунікацію між місцевою владою та громадянами, залучивши останніх до процесу розв'язання питань місцевого значення.

20. З метою визначення правового статусу територіальних громад в Україні визначено необхідність прийняття спеціалізованого закону України «Про територіальні громади в Україні», включення до нього окремих положень законів України «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні».

21. Зважаючи на те, що електронне врядування на місцевому рівні є важливим інструментом розбудови інформаційного суспільства та технологічного розвитку територій, для активного впровадження е-врядування на місцевому рівні запропоновано зобов'язати органи місцевого самоврядування приймати програми інформатизації місцевості, в яких вказувати інструменти, плани та строки реалізації інформатизації місцевого врядування. Для цього необхідно доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР статтею 27-1 та викласти її в наступній редакції:

«Стаття 27-1. Повноваження у сфері інформатизації, електронного врядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства

1. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад формують програми та проєкти інформатизації, що відповідають Національній програмі

інформатизації та приймаються й виконуються за погодженням з Генеральним державним замовником, відповідно до вимог Закону України «Про Національну програму інформатизації».

2. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють інші повноваження у сфері інформатизації, електронного урядування, формування та використання програм і проєктів інформатизації органів місцевого самоврядування, розвитку інформаційного суспільства, визначені законом».

22. Зважаючи на необхідність в Україні прийняття Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року, запропоновано авторську її варіацію як стратегічно-методологічного перспективного плану місцевого розвитку, що міститиме принципи, адміністративно-правові заходи й функціональні інструменти сталого місцевого розвитку, реалізованого в межах публічного адміністрування.

23. Доведено, що вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має бути спрямоване на розширення системи принципів місцевого самоврядування, збільшення державного фінансування територіальних громад і створення програм національного, міжнародного та транскордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку, вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості через прийняття законодавства про публічні консультації, визначення правового статусу територіальних громад шляхом прийняття комплексного спеціалізованого закону, розширення правоможливостей органів місцевого самоврядування у сфері інформатизації й електронного урядування, прийняття стратегічно-методологічного перспективного плану сталого місцевого розвитку в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукової проблеми філософсько-методологічних, теоретико-правових і практико-реалізаційних основ та особливостей належного публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. В результаті дисертаційного дослідження сформовано низку висновків і рекомендацій, основні з них наступні:

1. Доведено, що з позиції філософсько-правової інтерпретації місцевий розвиток є головною матрицею різнобічних перетворень, що супроводжується оновленням суспільних станів на локальному рівні в руслі утвердження базових цінностей демократичного суспільства, що здійснюється зацікавленими особами (наднаціональними структурами, національними органами влади, громадянським суспільством і транскордонними організаціями) під ідеєю збалансованості світової економіки та в контексті підняття спроможності місцевих громад самостійно забезпечувати свої потреби, зберігати публічні блага й охороняти наявні ресурси задля досягнення структурних позитивних змін як економічного, так і соціального, культурного, природоохоронного й іншого характеру (в межах виробничої, техніко-технологічної, інноваційної та соціально-політичної сфер).

2. Виявлено, що сучасна парадигма публічного адміністрування в контексті його реалізації щодо місцевого розвитку характеризується дуалістичним поєднанням стратегічно-управлінської та сервісної природи реалізації публічної влади на місцях, первинною основою якого є людиноцентризм як принцип і пріоритет керівної діяльності публічної адміністрації, що опікується питаннями місцевого значення, орієнтуванням для розв'язання яких слугує олюднення субординаційних ієрархічних відносин задля надання можливості територіальній громаді інституціалізувати місцеву економіку та розв'язувати локальні проблеми самостійно, в ефективних формах і задля індивідуалізованих потреб її представників.

3. Сформовано, що методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це сукупність наукових інструментів щодо правильної побудови розгляду тематики дослідження по суті, поєднаних з організаційно-забезпечувальними основами формування належної системи внутрішньої організації та зовнішньої реалізації процесу спроможного розвитку територіальних громад в Україні.

4. Виявлено, що концепція місцевого розвитку в Україні наразі представлена як форма регіонального забезпечення державою сталого соціально-економічного розквіту усіх адміністративно-територіальних одиниць країни й окремої місцевості завдяки посиленню ролі самоврядної організації розв'язання питань місцевого значення. Публічне адміністрування місцевого розвитку має передбачати сформовану модель налагодженого діалогу між суб'єктами публічного адміністрування та громадянами, бізнес-структурами, ЗМІ й органами влади вищого рівня задля досягнення максимального ресурсозбалансованого, економічно вигідного й соціально спрямованого врядування місцевою громадою питань своєї організації як самостійної складової централізованої системи керування державними справами.

5. Доведено, що мета, цілі, завдання та функції публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це чотири фактично самостійні, однак функціонально нероздільні елементи його змістовно-сутнісної будови, при правильному й чіткому формулюванні яких є можливість стверджувати про якісь побудови цього процесу загалом. В єдності вони репрезентують актуалізацію цього процесу як необхідного суспільно зумовленого механізму, яким здійснюється соціально-економічне, екологічне, духовне, культурне й інше забезпечення регіонів та окремої місцевості публічною адміністрацією та громадянами в тісній співпраці задля досягнення бажаних, запланованих результатів.

6. Сформовано, що механізм публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні – це практико-реалізаційне вираження адміністративних (функціональних і планово-стратегічних) дій публічної адміністрації, що

ґрунтується на взаємозв'язку нормативних основ, процедур та межах їх втілення. Сутність механізму публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні репрезентує його як самостійне правове явище, що встановлює правила, засади й рамки адміністративної діяльності публічної адміністрації за конкретним владно- чи сервіснореалізаційним напрямом.

7. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це складна, багатокомпонентна правова категорія, що містить низку правововизначальних елементів, особливості яких визначаються функціонально-предметними характеристиками основної діяльності суб'єктів публічної адміністрації – адмініструванням місцевого розвитку – тому зміст їх адміністративно-правового статусу формується з елементів правового статусу (обов'язки, права, завдання, функції, гарантії діяльності суб'єктів публічної адміністрації та, як окремий елемент, юридична відповідальність), що сукупно репрезентують їхню діяльність як суспільно-ціннісну.

8. Сформовано, що в широкому розумінні під принципами публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні слід розуміти основні вихідні, об'єктивно зумовлені парадигми, на яких базуються та забезпечуються права жителів об'єднаних територіальних громад через механізм публічного адміністрування, а також функціональність держави загалом; у вузькому – керівні настанови ефективної та результативної діяльності публічної адміністрації в досліджуваній сфері.

Визначено, що новітнє публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні має формуватися та функціонувати з дотримання таких спеціальних принципів: належне врядування; ієрархічна підзвітність органів державної влади територіальним громадам; субсидіарність; транспарентність публічного адміністрування місцевого розвитку; партнерська взаємодія суб'єктів публічного адміністрування місцевого розвитку; висока якість та доступність надання публічних послуг; посилення демократії та суспільної довіри на місцевому рівні; інституційна спроможність територіальних громад;

стратегічне планування пріоритетів місцевого розвитку; соціальна стабільність територіальних громад; сталий місцевий розвиток; інклюзивний місцевий розвиток; зміщення акцентів з економічних аспектів на соціального добробуту населення; пропорційне співвідношення між кількісно-якісними показниками ефективності місцевого розвитку; самостійність органів місцевого самоврядування у розв'язанні питань місцевого значення; гарантування органам місцевої влади власних самоврядних повноважень; фінансова самостійність місцевої влади; партисипативна участь суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні місцевого розвитку; інноваційна спрямованість публічного адміністрування місцевого розвитку; охорона територіальних кордонів.

9. Визначено, що адміністративний інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні – це взаємозалежна сукупність зовнішнього вираження діяльності суб'єктів публічної адміністрації (форм) та способів їхнього впливу на правовідносини (методів) щодо адміністрування місцевого розвитку, завдяки яким реалізуються конкретні заходи, цілі та стратегії місцевого розвитку, розв'язуються питання місцевого значення та задовольняються законні потреби громади у процесі демократизації.

10. Діяльність суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку розподілено за видом «вживання» публічних фінансів на чотири умовні сектори: 1) акумулювання публічних фінансів; 2) розподілення публічних фінансів; 3) використання публічних фінансів; 4) контроль за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку. Визначено, що перші три сектори (акумулювання, розподілення, використання) мають фінансово-управлінську природу, а сектор контролю за фінансовим забезпеченням місцевого розвитку має адміністративно-управлінський характер.

11. Сформовано, що адміністративна процедура розв'язання питань місцевого значення в Україні – це регламентований нормами права та внутрішньоорганізаційними положеннями порядок процесуальної діяльності

органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади й суб'єктів громадянського суспільства щодо зовнішнього та внутрішньо-управлінського розв'язання питань місцевого значення шляхом розв'язання індивідуальних адміністративних справ з метою якісного, функціонально-продуктивного та сталого місцевого розвитку конкретної територіальної одиниці й захисту прав і законних публічних інтересів окремих осіб і суспільства.

Визначено, що адміністративні процедури розв'язання питань місцевого значення в Україні охоплюють: функціональні процедури щодо безпосереднього розв'язання безспірних індивідуальних адміністративних справ на локальному рівні; адміністративно-контрольні процедури у сфері функціонування місцевої влади; дозвольно-ліцензійні та реєстраційні процедури розв'язання питань місцевого значення; процедури комунікації (внутрішньоорганізаційні процедури) органів виконавчої влади й місцевого самоврядування з громадою з приводу питань місцевого значення; процедури надання адміністративних послуг; процедури зміни меж адміністративно-територіальних одиниць; процедури фінансування окремої територіальної одиниці; інші адміністративні процедури, пов'язані з місцевим розвитком.

12. Виявлено, що в Україні публічне адміністрування місцевого розвитку формується на міжнародних стандартах, що умовно поділяються за рівнем впливу на реалізацію права на місцеве самоврядування, при цьому основу складають принципи, що закріплені в Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 року. В умовах проведення реформи місцевого самоврядування в Україні, процесу децентралізації міжнародні стандарти місцевої демократії можуть бути ефективно впроваджені лише за постійної взаємодії науковців, практиків, громадськості, місцевої влади й парламентарів. Підкреслюються значні проблеми впровадження міжнародних стандартів місцевої демократії в українську модель публічного адміністрування, які пов'язані з низьким розвитком ефективності врядування на місцевому рівні, незадоволенням потреб сучасного суспільства, неналежним фінансовим, соціальним та інформаційним забезпеченням державою потреб місцевої влади,

наявними конфліктами між органами державної влади й органами місцевого самоврядування, окремими проблемами правового регулювання місцевої демократії.

13. З'ясовано, що в більшості європейських країн моделі публічного адміністрування місцевого розвитку активно реформуються, що обумовлено загальним розвитком суспільних відносин, видозмін потреб громадськості, активізації діяльності органів місцевої влади (Польща, Болгарія, Литва), а у більш економічно розвинених і стабільних країнах (Ірландія, Німеччина) моделі місцевого самоуправління ефективно функціонують і зосереджують свою увагу на більш спеціалізованих питаннях, впроваджуючи секторне публічне адміністрування місцевого розвитку.

14. Сформовано, що новітня концепція публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні базується на чотирьох засадничих ідеях формування ефективної системи підтримки територіального розвитку країни: повної автономії статусу публічних службовців місцевого самоврядування, виокремлення його від державної служби; формування нового відповідального корпусу публічного управління адміністративно-територіальної одиниці (оновлення кадрової політики); створення нормативного підґрунтя, розроблення механізмів і надання можливості (інструментальне забезпечення) кожному представнику адміністративно-територіальної одиниці бути суб'єктом публічної адміністрації місцевого розвитку; орієнтація на збалансованість виробництва та споживання (а не на потреби) місцевості. Після їх впровадження місцевий розвиток отримає нормативне підґрунтя бути: 1) сталим; 2) стратегічним і планово реалізованим; 3) інклюзивним та 4) інноваційним.

15. Доведено, що вищі органи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні мають забезпечити зменшення рівня напруженості між представниками різних місцевостей шляхом формування загальнодержавної політики територіального розвитку держави на базових засадах самоідентифікації місцевості, локальні органи виконавчої влади – забезпечити

комунікативну співпрацю між різними регіонами, а органи місцевого самоврядування – розвивати місцевий брендинг на основі співпраці публічних і приватних інституцій у напрямку формування позитивного іміджу та репутації території для забезпечення сталого місцевого розвитку й добробуту місцевого населення. Визначено, що кооперація та співпраця органів публічної адміністрації, бізнес-структур і громадянських інституцій шляхом використання різних інструментів державно-приватного партнерства дозволить повною мірою реалізувати потенціал місцевого брендингу, а в підсумку – покращити рівень життя українців.

16. Доведено, що вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні має бути спрямоване на розширення системи принципів місцевого самоврядування, збільшення державного фінансування територіальних громад і створення програм національного, міжнародного та транскордонного інвестиційного залучення до місцевого розвитку, вдосконалення співпраці місцевої влади та громадськості через прийняття законодавства про публічні консультації, визначення правового статусу територіальних громад шляхом прийняття комплексного спеціалізованого закону, розширення правоможливостей органів місцевого самоврядування у сфері інформатизації й електронного врядування, прийняття стратегічно-методологічного перспективного плану сталого місцевого розвитку в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрам'юк І. Демократія участі: механізми громадської участі на місцевому, регіональному та національному рівнях. Київ, 2014. 24 с.
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2-х т. Т. 1. Загальна частина. Київ: *Юридична думка*, 2004. 584 с.
3. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні: навчальний посібник. Київ: *Юридична думка*, 1998. 432 с.
4. Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления. Київ: *Наукова думка*, 1979. 150 с.
5. Авксентьев М. Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03; *М-во економіки України, Н.-д. екон. ін-т*. Київ, 2010. 20 с.
6. Ажажа М. А. Механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія. *ЗДІА*. 2018. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/monodrupradmin_166.pdf
7. Александров А., Азимов П., Абашидзе И. Советский энциклопедический словарь. Москва: *Советская энциклопедия*. 1990. 1632 с.
8. Алексєєв В. М., Андрійко О. Ф., Бабич О. М., Гончарук Н. Т., Гудима Н. В., Дніпренко Н. К. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія; Секретаріат Каб. Міністрів України. Дніпро: *Монолит*, 2009. 383 с.
9. Алтуніна О. М. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. *Право і Безпека*. 2010. № 4. С. 89–92.
10. Амосов О., Гавкалова Н. Моделі публічного адміністрування (архетипова парадигма). *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Спец. вип. С. 6–13.
11. Андреев Д. В. Філософсько-правова методологія налагодження

дієвої комунікації влади та місцевих громад в інформаційному суспільстві. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2. С. 18–26.

12. Андрейчук Н. Парадигма як термін. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології. Львів : Вид-во «Львівської політехніки», 2008. № 620. С. 254–257.

13. Анпілогов О. В. Структурне реформування територіального та галузевого управління регіональним комплексом: адміністративно-правовий аспект : монографія; Київ : Логос, 2016. 399 с.

14. Артеменко А. Г. Інновації в системі місцевого самоврядування як засіб управління розвитком територіальних громад. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія : Державне управління. 2016. Т. 281. Вип. 269. С. 76-80.

15. Артёмов І. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: монографія. Закарпатський державний університет *Навчально-науковий Інститут філософії та євроінтеграційних досліджень*. Поліграфцентр «Ліра», 2009. 257 с.

16. Архипова Є. О., Дмитренко Н. О. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадськістю як умова розвитку демократичного суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 92–96.

17. Афонін Е. А., Суший О. В. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів. Київ: НАДУ 2010. 48 с.

18. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник. 3-тє вид. Київ: Знання, 2014. 671 с.

19. Балдич Н., Гринчук Н., Ходько Н., Чорній Л., Глібіщук Я. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування: практичний посібник. В 5-ти частинах: Частина 1. Федерація канадських муніципалітетів. 2020. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf

20. Барабашев А. Г. Гуселетова Е. Л. Исследование публичного управления в США: истоки, этапы развития, современное состояние, эволюция образовательных программ. *Вопросы государственного и муниципального управления*. 2010. № 2. С. 66–80.

21. Батанов О. В. Принципи місцевого самоврядування як ціннісний вимір сучасного муніципалізму. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Право. 2012. Вип. 1. С. 24–32.

22. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 240 с.

23. Бачило И. Л., Гандилов Т. М., Гришковец А. А., Милюхин И. С., Пучков М. В. Словарь административного права. Москва: Фонд «Правовая культура», 1999. 320 с.

24. Бачило И. П. Функции органов управления: Правовые проблемы оформления и реализации. Москва: *Юрид. лит.*, 1976. 198 с.

25. Безена І. М. Інститути громадянського суспільства як суб'єкти управління розвитком територій. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 1 (24). С. 69–73.

26. Березовська С. В. Публічні фінанси: поняття та суть. Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук. конф. Одеса: *Фенікс*, 2013. Т. 2. С. 110–112.

27. Белікова Н. В. Наукове забезпечення економічних реформ: теоретико-методичні аспекти: монографія. Харків: *ИНЖЕК*, 2014. 279 с.

28. Белкін Л. М. Проблеми становлення системи центральних органів виконавчої влади України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_7_7

29. Бельська Т. В. Моделі взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 1. С. 140–147.

30. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: підруч. Київ: *Юрінком Інтер*, 2007. 544 с.

31. Битяк Ю. П. Повноваження та організація діяльності місцевих державних адміністрацій, їх відносин з органами місцевого самоврядування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: Право, 2002. Вип. 4. С. 3–14.
32. Біла В. Р. Правові форми публічного адміністрування в Україні. - Дисертація на здобуття ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. *Національний авіаційний університет*. Київ, 2020. 431 с.
33. Білодід І. К. Словник української мови. Академічний тлумачний словник : у 11 т. Київ: *Наук. думка*, 1976. Т. 7. 1976. 864 с.
34. Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції. *Форум права*. 2007. № 2. С. 11–19.
35. Більше ніякого розподілу місцевих бюджетів районом: бюджети всіх 1470 територіальних громад будуть на прямих міжбюджетних відносинах (законопроект+інфографіка). Децентралізація: інформаційний веб-сайт. 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12537>
36. Бліщук К. М. Інноваційні інструменти місцевого економічного розвитку. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 2. С. 177–188.
37. Бовсунівська І. В. Публічно-приватне партнерство як об'єкт теоретичних досліджень у сфері публічного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2019. № 2. Том 30 (69). С. 7–12.
38. Бойко І. В. Адміністративна процедура – поняття, ознаки і види. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: *Право*, 2017. Вип. 33. С. 113–122.
39. Бойко І. В. Ініціювання адміністративної процедури. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 62. С. 30–37.
40. Бойко І. В., Зима О. Т., Соловйова О. М. Адміністративна процедура: конспект лекцій. Харків: *Право*, 2017. 132 с.
41. Бондарчук Т. Г. Місцеві фінанси: навч. посібн. Київ: *ДП «Інформаційне аналітичне агентство»*, 2013. 529 с.

42. Борисова О. М. Рождение привлекательной мифологии: особенности формирования и оценки бренда города. *Эко*. 2010. № 5.
43. Бородин І. Л. Функції публічного управління. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 3. С. 24–29.
44. Браславський Р. Принцип стабільності та його місце в нормотворчій діяльності у сфері оподаткування. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 138–142.
45. Брасс А. А. Менеджмент: основные понятия, виды, функции. Минск, 2002. 211 с.
46. Брэбан Г. Французское административное право. Москва: *Прогрес*, 1988. С. 138–260.
47. Булина А. М. Теорія, методологія і практика адміністративно-правового забезпечення формування та діяльності місцевої публічної влади в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; *Ужгород. нац. ун-т*. Ужгород, 2015. 19 с.
48. Буник М. З. Адміністративні реформи в Німеччині на місцевому рівні: досвід для України. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 3. С. 13–23.
49. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.
50. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: *СумДПУ імені А. С. Макаренка*, 2016. 260 с.
51. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад: навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ: *ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ»*, 2015. 256 с.
52. Величко В. О. Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 30. С. 49–61.
53. Венгер О. М. Цінності та «дерево цілей» публічного

адміністрування: Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія; за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: *PBB ЗДІА*, 2016. 608 с.

54. Вертакова Ю. В. Индикативное управление устойчивым развитием регионального хозяйственного комплекса: дисс.. доктора экон. наук: 08.00.05. Курск, 2005. 366 с.

55. Верхоглядова Н. І., Олініченко І. В. Регіон як самокерована соціально-економічна система. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 113-117.

56. Висновок щодо відповідності національного законодавства України положенням Європейської Хартії місцевого самоврядування. Інститут громадянського суспільства. 2012. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/ekspertnyj-vysnovok-shhodo-vidpovidno/>

57. Відкритий діалог «Вектори децентралізації: про завдання та подальші кроки». Децентралізація: інформаційний веб-сайт. 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/law_discussion

58. Воробьёв Ю. Л. Коммуникативное взаимодействие гражданского общества и структур публичной власти как управленческий процесс : автореф. дис. ... д-ра соц. наук : спец. 22.00.08 «Социология управления». Москва, 2008. 37 с.

59. Ворона П. В., Дрогомирецька М. І. Зарубіжний досвід діяльності префектур та українські реалії (уроки для України). *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. Сер. Держ. упр. 2016. № 1. С. 111–118.

60. Воронкова В. Г. Формування синергетично-рефлексивної моделі самоуправлінського суспільства: цивілізаційний контекст. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб.наук.пр. Запоріжжя: *Вид-во ЗДІА*, 2012. Випуск № 49. С. 17–28.

61. Галіцина Н. В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. *Форум права*. 2010. № 4. С. 163–177.

62. Галунько В. В. Адміністративно-правова охорона права власності в

Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2009. 36 с.

63. Галунько В. В. Принципи адміністративного права. Науково-дослідний інститут публічного права. 2015. URL: http://sipl.com.ua/?page_id=1517

64. Галунько В. В., Курило В. І., Короєд С. О. та ін. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. Херсон: *Грінь Д.С.*, 2015. 272 с.

65. Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: *ОЛДІ-ПЛЮС*, 2018. 446 с.

66. Геологический словарь : в 3 т. 3-е изд., перераб. и доп. Санкт-Петербург : *ВСЕГЕИ*, 2017. Т. 1. 430 с.

67. Герасименко П. Глобалізація як феномен сучасності. Економічна Правда. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2009/09/2/205852/>

68. Гілін Є. О. Адміністративно-правові основи впровадження інноваційних технологій управління в діяльність органів місцевого самоврядування: дисер. канд.. юрид. наук: 12.00.07; *Науково-дослідний інститут публічного права*. Київ, 2017. 203 с.

69. Гладій В. Принцип субсидіарності як умова модернізації системи місцевого самоврядування сучасної України. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2, Iss. 6. С. 101–108.

70. Гладкова В. М., Федотова Ю. В. Функції управлінської діяльності менеджера освітньої установи. *Витоки педагогічної майстерності*. Серія: Педагогічні науки. 2009. Вип. 6. С. 263–266.

71. Глушакова О. В., Вайсберг Я. А. О сущности, содержании и соотношении понятий «государственное управление», «социальное управление», «публичное управление». *Сибирская финансовая школа*. 2013. № 6 (101).

72. Гнидюк Н. Визначення поняття публічної адміністрації в ACQUIS COMMUNAUTAIRE. Законодавство України: Наук.-практ.коментар. 2006.

№10. С.74–77.

73. Говлет М., Рамен М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики; пер. з англ. О. Рябова. Львів: *Кальварія*, 2004. 264 с.

74. Голованова Е. И. Введение в когнитивное терминоведение: учебное пособие. Москва: Флинта. *Наука*, 2011. 135 с.

75. Гончаренко В. Г., Андрушко П. П., Базова Т. П. Юридичні терміни: тлумачний словник. Київ: *Либідь*, 2003. 320 с.

76. Гордєєв О. К. Забезпечення сталого місцевого розвитку: підходи, принципи, складові. *Державне будівництво*. 2012. № 2.

77. Гордійчук І. С. Регулювання партнерських відносин держави та бізнесу в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03; *Н.-д. екон. ін-т*. Київ, 2016. 24 с.

78. Горлач М. І., Кремень В. Г. Філософія : підручник. Харків: *Консум*, 2001. 672 с.

79. Грантові програми та програми технічної допомоги. 2018. URL: <https://www.prostir.ua/?news=hrantovi-prohramy-ta-prohramy-tehnichnoji-dopomohy>

80. Григорьев В.А. Эволюция местного самоуправления: Отечественная и зарубежная практика : монография. Киев: *Истина*, 2005. 424 с.

81. Гридасов Ю. В. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування у сфері господарювання. *Форум права*. 2011. № 3. С. 174–177.

82. Грицаєнко М. І. Довіра як детермінанта об'єднання територіальних громад. Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 18-19 квітня 2019 р. С. 46–48.

83. Грицяк І. А. Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє: монографія. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: *К.І.С.*, 2009. 240 с.

84. Грищенко І. М. Характеристика принципів діяльності органів місцевого самоврядування України. *Наукові праці [Чорноморського*

державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». 2012. Т. 202, Вип. 190. С. 85–90.

85. Громадська думка населення щодо реформи децентралізації та її результатів. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. 2020. <https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-naselennya-shchodo-reformi-detsentralizatsii-ta-ii-rezultativ>

86. Гук А. С. Адміністративні форми та методи публічного врядування. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 78–83.

87. Гуненко О. В. Муніципальні адміністративні послуги як особливий вид діяльності органів місцевого самоврядування. *Демократичне врядування*. 2016. Вип. 16–17.

88. Гусаров С. Визначення понять адміністративної процедури та адміністративного процесу в адміністративному праві України. *Вісник Акад. упр. МВС*. 2008. № 3. С. 6–18.

89. Давидов П. Г. Філософська рефлексія над феноменом «освіта» в контексті її реформування. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. № 41. С. 122–131.

90. Давидова В. А. Делегування повноважень в системі місцевого самоврядування в Україні: визначення сутності. *Держава і право*. 2017. Вип. 75. URL: https://revolution.allbest.ru/management/01046763_0.html

91. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. Москва: Пашков Дом, 2004. *Slovardalja*. URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=33183>

92. Даниленко А. О. Засади публічного адміністрування в Україні: дис. ... доктора філософії 081 «Право». *Науково-дослідний інститут публічного права*, Київ, 2020. 215 с.

93. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Максимов С. І. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. Харків: *Право*, 2009. 208 с.

94. Декларація принципів міжнародного спостереження за виборами від 31.03.2006. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2006. № 3.

95. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України. Київ:

Юрінком Інтер, 2008. 495 с.

96. Демчишен В. Про важливість співробітництва між Україною та Радою Європи у галузі розвитку місцевої та регіональної демократії. 2011.

URL: <https://blogs.korrespondent.net/blog/celebrities/3257156-pro-vazhlyvist-spivrobotnytstva-mizh-ukrainoui-ta-radoui-yevropy-u-haluzi-rozvytku-mistsevoi-ta-rehionalnoi-demokratii>

97. Державна регіональна політика та розвиток територій в умовах змін. Спеціально для об'єднаних громад. *Портал «Децентралізація»*. 2016.

URL: <https://decentralization.gov.ua/news/1759>

98. Державна стратегія управління місцевим та регіональним розвитком: форми, методи та актуальні проблеми реалізації : Доп. на пленар. засід. та рек. щоріч. наук.-практ. конф. 24 листоп. 2004 р., м.Одеса; ред.: А. М. Пойченко; *Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Одес. регіон. ін-т держ. упр.* Одеса, 2005. 67 с.

99. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою» 2017. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf

100. Державно-приватне партнерство: нові можливості для економічного росту (проект завершено у 2015 році). Фонд Східна Європа. URL:

<http://eef.org.ua/programi/mistsevij-ekonomichnij-rozvitok/derzhavno-privatne-partnerstvo-novi/>

101. Десять років підтримки ЄС/ПРООН місцевому розвитку в Україні: підбиваючи підсумки. *Портал «Децентралізація»*. 2017. URL:

<https://decentralization.gov.ua/news/7663>

102. Децентралізація. Офіс реформ. 2018. URL:

<https://rdo.in.ua/direction/decentralizaciya>

103. Дзюндзкж В. Б., Коротич О. Б., Мельтюхова Н. М. та ін. Публічне

адміністрування в Україні: навч. посіб. Харків: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2012. 256 с.

104. Дикань В. Л. Стратегічне управління: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 272 с.

105. Драчов Є. В. Сутність та функції комунікації в системі державного управління. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: *Управління*. 2014. Вип. 3. С. 159–167.

106. Древаль Ю. Д. Механізми державного управління як наукова проблема. Державне будівництво. 2009. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_4

107. Дрозд О. Ю. Взаємодія муніципальної міліції з органами державної влади, місцевого самоврядування і населенням в умовах реформування ОВС України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 1(2). С. 186-191.

108. Дрозд О. Ю. Муніципальні послуги як продукт діяльності муніципального утворення в Україні: міжнародний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 12(1). С. 123–125.

109. Друцул Т. І. Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; *Нац. ун-т держ. податк. служби України*. Ірпінь, 2015. 19 с.

110. Експертний висновок щодо відповідності національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування. Інститут громадянського суспільства: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/ekspertnyj-vysnovok-shhodo-vidpovidno/>

111. Елистратов А. И. Административное право. Москва: *Тип. Т-ва И.Д. Сытина*, 1911. 235 с.

112. Енергоефективність регіонів України: проблеми оцінки та наявний стан. Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний веб-сайт.

2017. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-08/energoefekt-5cecc.pdf>

113. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління: наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 344 с.

114. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. European Commission, Головне управління регіональної політики. 2019. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf

115. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985. *Офіційний вісник України*. 2015. № 24. Ст. 1418.

116. Євсюкова О. В. Система принципів організації діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правова необхідність. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_5_13

117. Євтушенко О. Н. Демократизація державної влади і місцевого самоврядування на принципі субсидіарності: досвід Німеччини. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. Серія: Політологія. 2008. Т. 93, Вип. 80. С. 76–81.

118. Жовнірчик Я. Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 102–107.

119. Забейворота Т. В. Децентралізація влади як спосіб імплементації принципів належного врядування (Good Governance). *Державне будівництво*. 2016. № 1.

120. Закон за регионалното развитие в сила от 31.08.2008 г. Министерство на регионалното развитие и благоустройството. 2018. URL: <https://www.mrrb.bg/bg/zakon-za-regionalnoto-razvitiie/>

121. Закон Литовской республики от 7 июля 1994 г. № I-533 «О местном самоуправлении». E-seimas.lrs.lt. 2020. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c88f0c70214b11e58a4198cd62929b7a?jfwid=rivwzvrvpg>
122. Законопроект «Про публічні консультації» № 4254. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70235
123. Замрига А. В. Концепт адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22). Том 3. С. 124–127.
124. Замрій О. М. Застосування принципів публічного адміністрування в роботі органів місцевої влади. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. № 27(2). С. 58–61.
125. Звіздай О. В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. С. 242–249.
126. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.
127. Зеркаль Д. А., Мифтахова Л. Н. Формирование бренда территории как ресурс развития муниципального образования. *Без темы*. 2009. № 2(12).
128. Зінченко О. В. Права людини в конституціях Франції та Польщі (подібності і відмінності). *Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»*. 2015. № 1(24). С. 157–166.
129. Золочевская Е. Ю. Инновационные императивы налоговой политики как фактор совершенствования налоговой системы. *Образование. Наука. Инновации: Южное измерение*. 2010. № 12.
130. Зубрицька О. Я. Особа як індивідуальний суб'єкт адміністративного права: дис.... к.ю.н.: 12.00.07. Київ, 2015. URL: <http://www.ua.z-pdf.ru/7ekonomika/937620-1-na-pravah-rukopisu-zubricka-olga-yaroslavivna-udk->

3429-osoba-individualniy-sub-kt-administrativnogo-prava-special.php

131. Игнатова Т. В., Черкасова Т. П. Эффективность института государственночастного партнерства как фактор инновационно ориентированного развития России. Государственное и муниципальное управление. *Ученые записки СКАГС*. 2011. № 1.

132. Иеринг Р. Цель в праве. Т. 1. СПб.: *Изд-во Н. В. Муравьева*, 1881. 412 с.

133. Іванищук А. А. Адміністративно-правове регулювання діяльності судової гілки влади: теорія і практика: монографія. Київ: *Ун-т «Україна»*, 2014. 356 с.

134. Ігонін Р. В., Вікторчук М. В. Поняття та особливості адміністративних процедур. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2. С. 182–190.

135. Іжа М. Трансформація регіональної політики ЄС: висновки для України. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2013. Вип. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2013_12_3

136. Інноваційні розробки на Харківщині фінансують місцеві підприємства. Харківський вимір. 2020. URL: <https://x-vymir.com/ekonomika/innovatsijni-rozrobky-na-harkivshhyni-finansuyut-mistsevi-pidpryyemstva/>

137. Інші органи виконавчої влади: перелік. Урядовий портал: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

138. Кабкова Е. Н. Шпаргалка по теории организации. Москва: *Алльель*, 2009. 64 с.

139. Калабухова С. В. Методологічні основи аналізу господарської діяльності в різних типах суспільного розвитку. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль: *«Економічна думка»*, 2014. Том 17. № 2. С. 47–54.

140. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Київ: *«Хай-Тек Пресс»*, 2011. 428 с.

141. Калиновська Т. Класифікація правових актів місцевого

самоврядування. *Право України*. 2009. № 10. С. 219-224.

142. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навчальний посібник. Київ: *КНТ*, 2010. 232 с.

143. Капліна А.С. Поняття «розвиток» у категоріальному апараті теорії розвитку. Збірник наукових праць східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. 2012. № 24(2): *Менеджмент*. С. 57–64.

144. Каримов Д. Философские проблемы права. *Москва*, 1972. 318 с.

145. Квітка С. А. Принцип субсидіарності та процеси децентралізації в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 4. С. 28–35.

146. Кейс-стаді : розробка стратегій розвитку міст в Україні: інструкція та огляд практик. Федерація канадських муніципалітетів; Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2019. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/530/PLEDDG_strategic_planning.pdf

147. Киев назван самым зеленым мегаполисом Европы. News. 2017. URL: <http://news.bigmir.net/capital/1122199-Kiev-nazvan-samym-zelenym-megapolisom-Evropy>

148. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади. Асоціація міст України. Київ: *ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ»*, 2015. 396 с.

149. Клименко П. А. Регулирование регионального развития по критериям устойчивости: автореф. кандидата экономических наук. 08.00.05; *Курский государственный технический университет*. Курск, 2005. 24 с.

150. Клімова С. Види нормативних актів управління у сфері публічних фінансів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 126–130.

151. Клімова С. М. Фінансово-управлінські відносини: організаційно-правовий аспект. *Теорія і практика правознавства*. 2016. Вип. 2.

152. Коваленко А. Місцеве самоврядування: природа, ознаки, межі. *Право України*. 1997. № 2. С. 3–10.

153. Коваленко В. Курс адміністративного права України: підручник.

Національна академія внутрішніх справ. Київ: *Юрінком Інтер*, 2012. 808 с.

154. Коваленко М. Г. Питання удосконалення конституційних гарантій партисипативної демократії на місцевому рівні в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 32. С. 238–248.

155. Ковбасюк Ю. В., Ващенко К. О., Толкованов В. В. та ін. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації. Київ: *НАДУ*, 2014. 128 с.

156. Кодекс о местном самоуправлении Грузии от 05.02/2014 № 1958-П. Законодательный вестник Грузии. 2020. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/2244429?publication=53>

157. Кожина А. В. Перспективи розвитку механізмів громадянської участі на місцевому рівні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 1.

158. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: *Центр учбової літератури*, 2011. 144 с.

159. Колесникова К. О. Публічне адміністрування в Україні: огляд літературних джерел. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3. С. 112–119.

160. Колісніченко Н. Інституційна та інституціональна спроможність місцевого самоврядування: сутність понять та особливості визначення. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. Вип. 16. С. 296-309.

161. Колодяжна В. Роль органів місцевого самоврядування (ОМСВ) у розвитку інформаційного транскордонного співробітництва України та Республіки Польща. *Правова інформатика*. 2011. № 3-4. С. 34–39.

162. Коломоєць Т. О. Співвідношення законодавства про місцеві державні адміністрації та місцеве самоврядування: актуальні питання змісту та застосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 27(2). С. 152–155.

163. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: автореф. дис... д-ра юрид. наук :

спец. 12.00.07. Харків, 2005. С. 16.

164. Колпаков В. К. Адміністративне право України: навчальний посібник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2004. 544 с.

165. Колпаков В. К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 89–103.

166. Комар Н. Концепція формування та державної підтримки кластерних структур в Європі. *Вісник Тернопільського національного технічного економічного університету*. 2014. № 2. С. 53–64.

167. Константинов Ф. В. Философская энциклопедия. Москва: *Наука логики, Синети*, 1967. Т. 4. 592 с.

168. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

169. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. 2013. URL: <https://politcom.org.ua/kontsepsiya-reformuvannya-mistsevogo-sa>

170. Копылова Ю. Н. Доверие населения как фактор повышения социального статуса органов государственной власти : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05: Москва, 2003 173 с.

171. Корельський В. М., Перевалова В. Д. Теория государства и права: учебник для вузов Москва: *НОРМА-ИНФА*, 2002. 549 с.

172. Корнієнко М. Місцеве самоврядування та «урядова вертикаль». *Місцеве самоврядування*. 1997. № 3–4. С. 40–45.

173. Костенко Т. Во Львовской области ОТГ богатеют после объединения. 2018. URL: https://lviv.sq.com.ua/rus/news/novosti/18.05.2018/vo_lvovskoy_oblasti_otg_bogate_yut_posle_obedineniya/

174. Костенок І. В. Особливості сучасної парадигми публічного управління в Україні. *Менеджер*. 2014. № 1. С. 94–100.

175. Костицький В. Місцеве самоврядування як окрема гілка публічної влади. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 1. С. 48–

50.

176. Котенко Я. В., Ткачук А. Ф. Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади. Київ: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 56 с.

177. Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль). Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 44 с.

178. Котковський В. Р. Інститут місцевого самоврядування: проблеми становлення та розвитку. *Державне будівництво*. 2016. № 1.

179. Кравцова Т. М., Солонар А. В. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. *Форум права*, 2010. № 4. С. 522–525.

180. Кравченко В. В. Проблеми законодавчого закріплення компетенції місцевого самоврядування в контексті реформи місцевого самоврядування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 11–12. С. 13–21.

181. Кравченко В. М. Проблема сутності парадигмального підходу до модернізації педагогічної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. №32 (85). С. 271–278.

182. Кравчук І. В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. Київ: Видав. дім «Слово», 2005. 320 с.

183. Красівський О. Я. Еволюція системи місцевого самоврядування у Німеччині (на прикладі землі Бранденбург): історико-управлінський аспект. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 6–7. С. 85–94.

184. Криворучко І. В. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади: теоретичні основи визначення та застосування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 20 с.

185. Круглов В. В., Стадник В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 2. С. 78–84.

186. Круговий В. В. Місцевий економічний розвиток (МЕР) та механізми його фінансування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 6. С. 216–220.

187. Круш П. В., Тульчинська С. О. Національна економіка: підручник. Київ: *Каравела*, 2008. 416 с.
188. Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. Киев: *Наук. думка*, 1974. 203 с.
189. Кузьменко О. В. Курс адміністративного права України: підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2018. 904 с.
190. Куйбіда В. С. Сутність та методи взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної виконавчої влади щодо формування дієздатності територіальних громад. *Державне будівництво*. 2016. № 1.
191. Куйбіда Р. О., Шишкін В. І. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посібник. Київ: *Старий світ*, 2006. 576 с.
192. Кульчий И. Н., Стативка А. Н. Диверсификация сельских территорий как мера реализации устойчивого развития. 2013. URL: <http://jurnal.org/articles/2013/uri118.html>
193. Кун Т. С. Структура научных революций. Перевод с английского И. З. Налетова Т. S. Kuhn. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, 1962; 1975, 278 с. URL: <http://psylib.org.ua/books/kunts01/index.htm>
194. Курило В. І. Місцеве самоврядування як чинник сталого розвитку регіонів України. Київ: *ННЦ «ІАЕ»*, 2017. С. 120–125.
195. Курило В. І. Про систему джерел адміністративного права України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2009. № 2. С. 30-33.
196. Курило В. І., Мушенко В. В. Значення місцевих податків у процесі реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Херсон : *Грінь Д.С.*, 2016. С. 59-62.
197. Лавренікова О. С. Публічне адміністрування будівництва в Україні: дис. ... доктора філософії 081 «Право». *Науково-дослідний інститут публічного права*. Київ, 2020. 206 с.
198. Лавренікова О.С. Завдання, цілі та функції публічного адміністрування будівництва в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Том 2. С. 131–135.

199. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.
200. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления: Правовые проблемы оформления и реализации. Москва: *Юрид. лит-ра*, 1972. 280 с.
201. Лазор О., Шелепницька І. Публічна самоврядна влада в Республіці Італія та Україні: особливості організації та функціонування. Київ: *Дакор*, 2008. 172 с.
202. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Польща : монографія; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. Полтава : *ПолтНТУ*, 2012. С. 215–227.
203. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки і проблеми становлення та розвитку. Київ: *Стилос*, 2001. 585 с.
204. Левчук М. Г. Взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань в умовах децентралізації державно-управлінських послуг. *Державне управління: теорія і практика*. 2008. № 1 (7).
205. Лексин В., Швецов А. Государство и регионы. Теория и практика государственного регулирования территориального развития. Москва: *Эдиториал УРСС*, 2003. 368 с.
206. Лиска О. Г. Довіра населення до влади: результати опитування в містах і об'єднаних територіальних громадах. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 4. С. 176–183.
207. Литвин І. І. Адміністративно-правове регулювання взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; *Класич. приват. ун-т*. Запоріжжя, 2009. 19 с.
208. Літяга В. В. Поняття «концепт» у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 46. С. 48–50.
209. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы

психології. Москва: *Наука*, 1984. 444 с.

210. Лопатюк К. Ю. Адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18: Економіка і право. 2010. Вип. 12. С. 82–86.

211. Лопушинський І. П. Довіра до влади як державотворчий чинник в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 2.

212. Лоюк І. А. Адміністративно-процедурні засади створення банків в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; *Київський університет права Національної академії наук України*, Київ, 2019. 231 с.

213. Лук'янова Г. Ю. Методологічні основи дослідження права у сучасній юридичній науці. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2011. С. 33–43.

214. Лымарь А. П., Старушенко Е. А. Управленческие отношения в сфере осуществления публичной власти на местном уровне в условиях административной реформы в Украине. *Вестник государственного и муниципального управления*. 2012. С. 144–149.

215. Майстро С. В. Розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Державне будівництво*. 2012. № 1.

216. Макиавелли, маркетинг и менеджмент. СПб.: *Питер*, 2004. 272 с.

217. Маклаков В. В. Конституции зарубежных государств. Москва: *БЕК*, 1999. 584 с.

218. Максименюк М. Ю. Філософські засади публічного адміністрування. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 61. С. 206–223.

219. Малик Я. Й. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 295–302.

220. Малиновський В. Я. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації; *Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки*. Луцьк,

2010. 450 с.

221. Малюга Л. М., Загороднюк О. В. Формування механізму публічного управління та адміністрування в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 3 (03). С. 62–65.

222. Манжула А. А. Значення понять «громадський порядок», «правопорядок» та «громадська безпека». *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Право. 2014. Вип. 1. С. 8–13.

223. Манжула А. А. Поняття та сутність провадження у справах про проступки проти громадського порядку. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Право. 2017. Вип. 2(спецвип.). С. 74–79.

224. Мельник В. М. Визначення рівня впровадження інновацій у вітчизняному місцевому самоврядуванні. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Управління. 2014. Вип. 1. С. 409–419.

225. Мельник Ю. В. Правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади: автореф. дис. к. ю. н. *Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана*. Київ, 2006. 18 с.

226. Митяй О. В., Світовий О. М. Дослідження понять «державне управління» і «публічне адміністрування». *Держава та регіони*. Сер. Держ. упр. 2018. Вип. 1. С. 124–128.

227. Мікула Н. Транскордонне співробітництво регіонів України: Стратегічні пріоритети: монографія; за ред. О.С. Власюка. Київ: *НІСД*, 2006. С. 425–426.

228. Місія та цінності Міністерства розвитку громад і територій. Міністерство розвитку громад і територій: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about/misiya-ta-tsinnosti/>

229. Місцевий економічний розвиток в Україні: досвід проекту МЕРМ у впровадженні інноваційних інструментів розвитку міст (25 вересня 2012 р.) URL: <http://pleddg.org.ua/ua/tag/misceviy-ekonomichniy-rozvitok/>

230. Місцеві фінанси та бюджетна децентралізація. Децентралізація:

офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/finance>

231. Мішина Н. В. Територіальні громади та об'єднані територіальні громади в Україні. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Том 24 (2019). DOI: <https://doi.org/10.32837/npuola.v24i0.637>

232. Молдован В. В., Чулінда Л. І. Правознавство. 2-ге вид. навч. посіб. Київ: *Центр учбової літератури*, 2010. 184 с.

233. На Інвестиційному форумі міста Києва обговорять можливості для розвитку мистецького потенціалу регіону. Київська міська державна адміністрація: офіційний веб-сайт. 2019. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/na_investitsiynomu_forumi_mista_kiyeva_obgovoryat_mozhливosti_dlya_rozvitku_mistetskogo_potentsialu_regiону/

234. Назустріч викликам співробітництва між Україною та ЄС: досвід центрів іи Жана Моне в Києві та Донецьку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Маріуполь: *ДонДУУ*, 2015. 270 с.

235. Напалкіна Ю. О. Фінансова самостійність місцевого самоврядування як передумова ефективної бюджетної політики. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 2(2). С. 313–317.

236. Науково-практичне забезпечення децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах: матеріали науково-практичної. конф., Київ, 18 квітня 2018 р. / під заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ : *ІПК ДСЗУ*, 2018. 360 с.

237. Нехайчук Д. В. Щодо необхідності вдосконалення організаційно-методологічних засад моніторингу та оцінювання реалізації програм регіонального розвитку. *Держава та регіони*. Сер. Держ. упр. 2013. Вип. 4. С. 120–125.

238. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : монографія. Чернівці: *Рута*, 2004. 264 с.

239. Нижник О. М. Теоретичні аспекти впливу децентралізації на

розвиток держави та територіальних громад. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Сер. Держ. упр.*. 2016. № 3. С. 56–62.

240. Никифорок О. І., Гусєв Ю. В., Чмирьова Л. Ю. Державно-приватне партнерство: інституціональне середовище для розвитку та модернізації інфраструктури України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 3. С. 79–101.

241. Нікітенко В. О. Методологія аналізу інформаційно-комунікативного процесу як теоретичної засади розвитку інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 71. С. 68–75.

242. Нова стратегія регіонального розвитку України: шлях до майбутнього: матеріали XII Пленуму Правління Спілки економістів України. Спілка економістів України. Київ, 2019. 382 с.

243. Новак А. О. Правова природа делегованих повноважень органів місцевого самоврядування в Україні. Актуальні проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування в контексті конституційної модернізації : зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. Семінару. Харків, 2016. С. 99–109.

244. Об Союзе. Союз сeльського зеленого туризму України. Greentour. 2017. URL: <https://www.greentour.com.ua/posluga>

245. Обзор законодательства Украины в сфере электронного правительства. Часть 1: Общий обзор. 2017. URL: <https://digital.report/zakonodatelstvo-ukrainyi-v-sfere-elektronnogo-pravitelstva/>

246. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Москва: *Советская энциклопедия*, 1988. 748 с.

247. Окар-Балаж Я. І. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративному праві. *Наше право*. 2015. № 2. С. 81–85.

248. Оксінєв В. Ю. «Ідеальна» модель стратегічного планування місцевого розвитку. Актуальні проблеми юридичної науки та практики в ХХІ столітті: матеріали конференції. (м. Рівне, 16-17 жовтня 2020 р.). Рівне: *Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана*

Дем'ячука, 2020. С. 59–60.

249. Оксін В. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 279–281.

250. Оксін В. Ю. Адміністративно-правові засади розвитку туристичної привабливості регіонів (аналіз політики ЄС). *Правові новели*. 2019. № 7. Том 3. С. 65–69.

251. Оксін В. Ю. Деякі зарубіжні моделі публічного адміністрування місцевого розвитку. *Colloquium-journal*. №22 (74). Ч. 2. 2020. С. 62–64. (Республіка Польща).

252. Оксін В. Ю. До питання про визначення поняття публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). Т. 2. С.101–104.

253. Оксін В. Ю. Ефективна кадрова політика як основний фактор результативності публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17–18 січня 2019 р). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2019. С. 60–61.

254. Оксін В. Ю. Загальна характеристика секторів діяльності суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 3 (32). Том 1. С. 176–180.

255. Оксін В. Ю. Засади модернізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2020. № 48. С. 45–48.

256. Оксін В. Ю. Ключові аспекти сучасної парадигми публічного адміністрування на місцевому рівні. *Colloquium-journal*. №21 (73). Ч. 2. 2020. С. 55–57 (Республіка Польща).

257. Оксін В. Ю. Концептуальні особливості місцевого розвитку в Україні. *Sciences of Europe*. № 54. Вип. 3. 2020. С. 41–44 (Чеська Республіка).

258. Оксін В. Ю. Мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9–10 березня 2018 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 56–59.

259. Оксін В. Ю. Мета та цілі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2020. №9. с. 102–105.

260. Оксін В. Ю. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Modern Scientific Researches*. 2020. № 13. Вип. 4. С. 76–79 (Республіка Білорусь).

261. Оксін В. Ю. Місцевий розвиток в Україні: теорія та практика публічного адміністрування. Київ: ФОП Чалчинська Н. В., 2020. 428 с.

262. Оксін В. Ю. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України. *Правові новели*. 2020. № 11, Т. 2. С. 72–76.

263. Оксін В. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 7. С. 190–195 (Спецвипуск).

264. Оксін В. Ю. Особливості публічного адміністрування розвитку туристичного потенціалу регіонів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2 (27). Т. 2. С. 57–60.

265. Оксін В. Ю. Партнерська взаємодія як провідна ознака публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні: Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мелітополь ,17 листопада 2020 р.). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. С. 74–75.

266. Оксін В. Ю. Поняття концепту «адміністративна процедура

вирішення питань місцевого значення в Україні». Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій: матеріали III конференції молодих науковців (м. Київ, 29 травня 2020 р.). Київ: *Академія праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. С. 38–40.

267. Оксін В. Ю. Поняття та зміст фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1 (59). С. 193–196.

268. Оксін В. Ю. Принципи адміністративного права: сучасний погляд. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 190–193.

269. Оксін В. Ю. Публічна адміністрація місцевого розвитку в Україні. Актуальні проблеми національного законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.). Ч. 1. Кропивницький, 2020. С. 93–95.

270. Оксін В. Ю. Розмежувальні характеристики перетікання регіонального та місцевого розвитку територій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/54.pdf.

271. Оксін В. Ю. Роль Європейської Хартії місцевого самоврядування в розбудові моделі публічного адміністрування з питань місцевого значення в Україні. Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали конференції (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.). Київ: *Науково-дослідний інститут публічного права*, 2019. С. 17–18.

272. Оксін В. Ю. Система завдань публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.). Київ: *ГО «Центр правових наукових досліджень»*, 2018. С. 69–70.

273. Оксін В. Ю. Система цілепокладання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. Адміністративне право України. Сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали результатів засідання круглого столу

(м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: *Науково-дослідний інститут публічного права*, 2019. С. 48–50.

274. Оксін В. Ю. Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 6. Т. 2. С. 24 – 27 (Спецвипуск).

275. Оксін В. Ю. Сутність адміністративних процедур вирішення питань місцевого значення в Україні. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. №3–4. С. 26–34.

276. Оксін В. Ю. Сучасна парадигма публічного адміністрування: логіко-змістове розуміння. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 244–248.

277. Оксін В. Ю. Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» у контексті концепту «місцевий розвиток в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 301–303.

278. Оксін В. Ю. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток». Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 3–4 травня 2019 р.). Дніпро: *ГО «Правовий світ»*, 2019. С. 96–97.

279. Оксін В. Ю. Формування моделі публічного адміністрування питань місцевого значення в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії. *Sciences of Europe*. № 53. Вип. 5. 2020. С. 31–34 (Чеська Республіка).

280. Онишко О. Б. Вплив глобалізації на місцеве самоврядування в Польщі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. Вип. 4. С. 59–68.

281. Онишко С. В. Стан та особливості інноватизації методів планування в Україні на місцевому рівні. *Економічний вісник*. Серія: Фінанси, облік, оподаткування. 2020. Вип. 4. С. 155–165.

282. Оніщик Ю. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти надання адміністративних послуг. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 1. С. 62–64.

283. Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2008. 20 с.

284. Опубліковано Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 рр. Міністерство розвитку громад та територій України. 2020. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/opublikovano-derzhavnu-strategiyu-regionalnogo-rozvytku-na-2021-2027-rr/>

285. Організаційна побудова влади в Україні. Infomalin. 2014. URL: <https://www.infomalin.biz/blog/34/entry/220/>

286. Організаційна побудова влади в Україні. АМУ. 2020. URL: <http://2.auc.org.ua/page/organizatsiina-pobudova-vladi-v-ukraini>

287. Освітні організації – Львів, Україна. Універсальний львівський довідник. 2019. URL: <https://www.dlab.com.ua/rubrika/500>

288. Особливості фінансово-бюджетного контролю. Децентралізація: інформаційний веб-сайт. 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>

289. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту. Навчальний посібник. Київ: «Кондор», 2006. 664 с.

290. Пайда Ю. Ю. Публічна адміністрація як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 3. С. 145–154.

291. Панарин А. С. Философия политики: учеб. пособие. Москва: *Новая шк.*, 1996. 424 с.

292. Панов А. В. Регіоналізація в Угорській Республіці в 2000-2010 роках. *Правова інформатика*. Луцьк, 2011. № 8. С. 46–49.

293. Патерило І. В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С.

283–289.

294. Пашковська М. В. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління». *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 34. С. 135-143.

295. Пеклушенко О. М. Правове стимулювання економічного забезпечення місцевого самоврядування. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2013. № 1. С. 150–155.

296. Пеліванова Н. І. Правове регулювання публічних консультацій: міжнародні стандарти та завдання для України. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 1. С. 73–79.

297. Перепелюк В. Г. Адміністративний процес. Загальна частина: навчальний посібник. Чернівці: *Рута*, 2003. 367 с.

298. Петришин О. В. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 84–91.

299. Петришин О. В., Тацій В. Я., Святоцький О. Д. Правова доктрина України у 5-ти томах. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція, 2013. 976 с.

300. Петришин О. В., Тацій В. Я., Святоцький О. Д. Правова доктрина України у 5-ти томах. Т.2: Публічно-правова доктрина України. 2013. 4688 с.

301. Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1.

302. Петришина М. О. Окремі питання стимулювання інноваційної діяльності органами місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2012. № 2. С. 17–23.

303. Петровський П. М. Парадигма як модель дослідження суспільно-владних відносин. *Державне будівництво*. 2008. № 2.

304. Пеший О. В. Методи діяльності Міністерства розвитку громад і територій у контексті євроінтеграції. *Право і суспільство*. № 5. Ч. 2. 2019. DOI

<https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-5-2-11>

305. Пеший О. В. Форми діяльності Міністерства розвитку громад і територій. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 2(27). 2019. С. 42–46.

306. Пидкасистый П. И. Психология и педагогика : учебник для бакалавров. Москва: *Издательство Юрайт*, 2015. 724 с.

307. Пилаєва В. М. Адміністративно-правові засади забезпечення транспарентності в діяльності органів виконавчої влади в Україні: дис... канд. юрид. наук. 12.00.07. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2017. 225 с.

308. Пилипишин В. П. Щодо сутності мети та завдань державного управління в Україні. *Форум права*. 2010. № 2. С. 377–381.

309. Питання місцевого значення. Шабівська сільська рада. 2020. URL: <https://shabivska-gromada.gov.ua/pitannya-miscevogo-znachennya-16-05-31-13-01-2020/>

310. Плахта Д. Про брендинг міста: харківський контекст. *День*. 2016. URL: <http://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/pro-brendyng-mista-harkivskyy-kontekst>

311. Повстяна А. С. Ефективність використання фінансових ресурсів місцевих органів влади. 2010. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66867.doc.htm.

312. Погорілко В. Ф., Фрицький О. Ф. Муніципальне право України: підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2006. 592 с.

313. Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. № 197. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-%D0%BF#Text>

314. Поляк А. В. Досвід місцевого оподаткування Німеччини та його використання в процесі реформування податкової системи України. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 4(1). С. 188–194.

315. Польщиков І. В. Міжнародне співробітництво як іманентна функція органів місцевого самоврядування. *Вісник Маріупольського державного*

університету. Серія : Право. 2018. Вип. 16. С. 155–160.

316. Попова З. Д., Стернин И. А. Язык и национальное сознание. Вопросы, теории и методологи. Воронеж: ВГУ, 2002. 314 с.

317. Попова І. М. Організаційно-правові механізми забезпечення партисипативної демократії (демократії участі) у системі місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 1.

318. Попова Л. В. Налоговые системы зарубежных стран : учеб.-метод. пособие. Москва: *Дело и Сервис*, 2008. – 368 с.

319. Портер Майкл. Международная конкуренция. Москва: *Международные отношения*, 1993. 896 с.

320. Приходько А. А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидія корупції в Україні за умов євроінтеграції: дис... д-ра юрид. наук. Дніпро, 2020. 485 с.

321. Про Агенцію місцевого розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади. Установа «Агенція місцевого розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади»: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <http://kamr.org.ua/uk/pro-agenciu>

322. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. Ст. 409.

323. Про внесення змін до Закону Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» : Закон України від 26.03.1992 № 2234-XII. URL: <http://ua-info.biz/legal/basefi/ua-rmpqwt/str5.htm>

324. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст. 61.

325. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. *Голос України*. 2010. № 140.

326. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

327. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

328. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 156.

329. Про затвердження Маркетингової стратегії Яремчанщини: Рішення від 20.12.2018 року. Яремчанська міська рада Івано-Франківської області. 2018.

URL: <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Yaremche-Marketing-Strategy.pdf>

330. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. С. 7–28.

331. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст. 222.

332. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 № 1359-XIV. *Офіційний вісник України*. 2000. № 1. Ст. 6.

333. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

334. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.

335. Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування : Закон УРСР від 7 грудня 1990 року № 533-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 2. Ст. 5.

336. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 181.

337. Про порядок делегування повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: Проект Закону України від 01.02.2008 №

1472. Платформа LIGA:ZAKON. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JF14W00A.html

338. Про Програму розвитку ООН в Україні. ПРООН Україна. 2020. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/about-us.html>

339. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

340. Про стан встановлення меж населених пунктів. Державний земельний кадастр: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://land.gov.ua/info/vstanovlennia-mezh-naselenykh-punktiv/>

341. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

342. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385.

343. Програма «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність». Децентралізація: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/dobre>

344. Програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади». Децентралізація: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/egap>

345. Програма «Підтримка реформи децентралізації в Україні/U-LEAD з Європою: Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку». Децентралізація: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/u-lead>

346. Програма Ради Європи «Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні». Децентралізація: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/pldu>

347. Проект «Місцевий Розвиток, Орієнтований на Громаду», Фаза-II (МРГ-II). Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. 2020. URL: <https://www.ua.undp.org>

348. Проект на детайлізован Приоритет 9 „Местно развитие“ от Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. Министерство на регионалното развитие и благоустройството. 2020. URL: <https://www.mrrb.bg/bg/proekt-na-detajliziran-prioritet-9-mestno-razvitiie-ot-nacionalnata-programa-za-razvitiie-bulgariya-2030/>

349. Проект Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки. Івано-Франківська обласна рада. 2020. URL: <https://orada.if.ua/wp-content/uploads/2020/01/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>

350. Професійне навчання для місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи. Програма Ради Європи. 2019. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/p17947/>

351. Пухтинський М. О. Суб'єкти контрольної діяльності у місцевій публічній владі. *Альманах права*. 2019 Вип. 10. С. 329–336.

352. Пушкар Т. А. Відтворювальні процеси на регіональному рівні. Цифровий репозиторій ХНУГХ ім. А. Н. Бекетова. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/29569/1/30.pdf>

353. Рада Європи сприяє впровадженню сучасних стандартів підвищення кваліфікації в Україні. Портал «Децентралізація». 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12124?page=5>

354. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських

стандартів політики. SURDP. URL:
http://surdp.eu/uploads/les/Analytical_Report_Main_part_UA.pdf

355. Редакція ВУЕ Акумуляція. Велика українська енциклопедія. 2020.
 URL: <https://vue.gov.ua/Акумуляція>

356. Ременяк О. Імплементация міжнародно-правових стандартів місцевої демократії в процесі децентралізації місцевої влади в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2019. Вип. 22. С. 96–102.

357. Реформа освіти та науки. Урядовий портал: офіційний веб-сайт. 2019. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>

358. Реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні: проекти нормативно-правових актів/ упоряд. О. С. Врублевський. Київ: *Інт громадян. сусп.*, 2009. 80 с.

359. Рибак А. І. Стан та перспективи реформування публічної адміністрації в Україні. *Гілея: науковий вісник*. 2011. № 47. С. 590–596.

360. Рик Ш. Феномен идентичности. *Образование и социальное развитие региона*. 1996. № 3–4. С. 209–215.

361. Рильська В. В. Розвиток регіонального самоврядування у контексті еволюції уявлень про територіальний поділ влади в Україні. *Публ. урядування : збірник*. 2016. № 1. С. 38–48.

362. Ринейська Л. С. Кластери у сучасній глобальній економіці. *Ефективна економіка*. № 5. 2016. URL:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971>

363. Ринейська Л. С. Посібник із вивчення дисципліни «Глобальна економіка». Полтава: *ПолтНТУ*, 2011. 165 с.

364. Рівіс М. М. Публічне адміністрування транскордонного співробітництва України та країн-учасниць ЄС: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. *Науково-дослідний інститут публічного права*. Київ, 2018. 217 с.

365. Розвиток креативного публічного управління: матеріали

міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. О. І. Дація. Київ: Академія муніципального управління, 2016. 412 с.

366. Романів Є. М. Необхідність та напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні як вимога сьогодення. *Scientific Journal «Science Rise»*. Економічні науки. 2016. №2/1(19). С. 35–39.

367. Рубікон децентралізації – успіхи головної реформи останніх 4 років. Latifundist Media. 2018. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/425-rubikon-detsentralizatsiyi-uspihi-golovnoyi-reformi-ostannih-4-rokiv>

368. Рудейчук С. Сучасний стан та перспективи розвитку публічно-приватного партнерства в Україні: обліковий аспект. *Проблеми і перспективи економіки та упр.* 2016. № 4. С. 194–198.

369. Руденко В. І. Менеджмент: посібник для підготовки до іспитів. Ростов н/д: Фенікс. 192 с.

370. Рудницька О. Реформування місцевого самоврядування в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. *Intermarum: історія, політика, культура*. 2016. Вип. 3. С. 208–220.

371. Садовнікова Г. В. Співвідношення категорій концепт, поняття і значення у когнітивному термінознавстві. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*, 2014. Т. 17, № 1. С. 156–164.

372. Самелюк Л. О. Розвиток партисипативної демократії в умовах реформування місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 2.

373. Самошков А. К. Оценка региональной эффективности капиталобразующих инвестиций: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. Дубна, 2007. 30 с.

374. Сегеда С. А. Методологічні основи категорії «розвиток»: філософський аспект. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 14–22.

375. Селье Г. Стресс без дистресса. Москва, 1979. 89 с.

376. Семко С. О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування: дис....к.ю.н.: 12.00.02. Націон.юрид.академія

України ім. Яр. Мудрого, 2011. 239 с.

377. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Кременчук : *Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*, 2011. 103 с.

378. Сидор М. Я. Характерні ознаки питань місцевого значення як критерій розмежування компетенції органів місцевого управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3.

379. Сидорчук О. Децентралізація. Результати, виклики і перспективи: аналітичний звіт. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. 2016. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/1819821056587c927fc496b4.35834231.pdf>

380. Сита Є. М. Еволюція поглядів на категорію »розвиток». *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 111–114.

381. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник Харків: *Консум*. 2001. 656 с.

382. Скрипнюк О. В. Контроль та проблеми його реалізації на сучасному етапі в Україні (про науково-практичну конференцію «Конституційно-правове забезпечення та європейські стандарти контролю у сфері діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування»). *Держава і право*. Серія : *Юридичні науки*. 2018. Вип. 82. С. 310–338.

383. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности. Москва: *Школа-Пресс*, 1995. 384 с.

384. Словари и энциклопедии: слово «brand». GUFOME. 2018. URL: <https://gufo.me/search?term=brand>

385. Собкова Н. Д. Проблеми та вектори розвитку державного фінансового контролю на місцевому рівні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Економіка. 2019. Вип. 809. С. 72–76.

386. Соколов В. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування: взаємодія і розмежування повноважень. *Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН*

України]. 2009. Вип. 44. С. 144-150.

387. Сорока Л. В. Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України: дис... д-ра юрид. наук. Дніпро, 2020. 490 с.

388. Сорока Л. В. Щодо доцільності використання терміно-поняття «концепт» у адміністративно-правовій науці. Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття: Матеріали Всеукраїнської науково - практичної конференції (17. 11. 2020 року, Мелітополь Україна). Мелітополь: *ФОП Однорог Т.В.*, 2020. С. 183-185.

389. Сорока М. А. Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, № 8. С. 20–29.

390. Сорока В. М. Надання публічних послуг органами державної влади та оцінка їх якості : навч. посіб. Київ: *НАДУ*, 2008. 104 с.

391. Спільнота Екодії. Екодія: інформаційний веб-сайт. 2019. URL: <https://ecoaction.org.ua/diyalnist/spilnota>

392. Стариков Ю. Н. Курс общего административного права: учебник: в 2-х т. Т. 1: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. Москва: *Норма*, 2002. 728 с.

393. Стась А. Новая геральдика: как страны, регионы и города создают и развивают свои бренды. Москва, 2009. 280 с.

394. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015-2017. Аналітична доповідь від громадськості у форматі Shadow Report. 2020. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Detsentralizatsiya-v-Ukrai-ni-2014-2017-rr.pdf>

395. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. Київ: *НІСД*, 2011. 336 с.

396. Столична влада працює над тим, щоб через п'ять років Київ увійшов до топ-100 міст світу. Інтерфакс-Україна: інформаційний веб-сайт. 2020. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/684091.html>

397. Стратегія за децентралізація 2016-2025 г. Міністерство на

регионалното развитие и благоустройството. 2018. URL: <https://www.mrrb.bg/bg/strategiya-za-decentralizaciya-2016-2025-g/>

398. Стратегії регіонального розвитку 2021–2027: що мають зробити регіони в цьому році, щоб вийти на якісно новий рівень стратегічного планування. 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10591>

399. Стратегічний план розвитку громади. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Київ, 2016. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod5web.pdf>

400. Стратегія розвитку туризму на території Яремчанської міської ради на період до 2027 року. 2017. URL: <https://docplayer.net/82596987-Strategiya-rozvitku-turizmu-na-teritoriyi-yaremchanskoyi-miskoyi-radi-na-period-do-2027-roku.html>

401. Стройко Т. В. Стратегічні напрями функціонування фінансових інструментів регіональної політики ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2016. Вип. 1. С. 28–32.

402. Сучасні механізми публічного адміністрування: питання удосконалення. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. URL: http://instzak.rada.gov.ua/news/Rezult_doslidzhen/Nauk_zp_Inst/73079.html

403. Талашук В. Ефективність діяльності місцевого самоврядування у Волинській області. 2012. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/efektyvnist-diyalnosti-mistsevoho-samovryaduvannya-u-volynskij-oblasti/>

404. Таран Є. І. Співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» у трансформаційних процесах України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 33–37.

405. Таскин Е. «В сравнении»: Что такое идеал? Версии Канта и Гегеля. 2017. CONCEPTURE. URL: http://concepture.club/post/rubrika_2021/v-sravnenii-cto-takoe-ideal-versii-kanta-i-gegelja

406. Теличко М. В. Адміністративні процедури та їх роль в інституті державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2014. Вип. 35. С. 33–42.

407. Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор В. С. Кравців. Львів, 2018. 157 с.

408. Термін «публічний». Англо-російський словник Мюллера. 2018. URL: http://slovarus.info/eng_m.php

409. Термін «публічний». Онлайн-словник Мультитран. 2018. URL: <http://www.multitrans.ru/c/M.exe?l1=2&l2=1&s=public>

410. Тимофєєв С. П. Теоретико-методологічні засади контролю органів місцевого самоврядування. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія : Державне управління. 2017. Т. 305, Вип. 293. С. 55–60.

411. Тимцуник В. І. Публічне адміністрування: навчальний посібник. Київ, 2013. 372 с.

412. Ткаля О. В. Адміністративно-правовий вплив на неправомірну поведінку: теоретичний аспект. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права» . Миколаїв : *Ліон*, 2016. С. 425–450.

413. Ткачук А. Політична боротьба та згуртованість суспільства. Думки чотирьох експертів. 2020. URL: <https://www.csi.org.ua/news/politychna-borotbata-zgurtovanist-suspilstva-dumky-troh-ekspertiv/>

414. Ткачук А. Про децентралізацію, успіхи, ризики і роль Парламенту. 2017. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-detsentralizatsiyu-uspihy-ryzyky-rol-parlamentu/>

415. Ткачук А. Ф. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян

у місцевому розвитку. Практичний посібник для практичних людей. Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2012. 144 с.

416. Толстоухов А. В., Нижник Н. Р., Гончарук Н. Т. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток : монографія. Дніпро: *Монолит*, 2010. 398 с.

417. Томкіна О. О. Акти Кабінету Міністрів України: теоретичні засади видання та реалізації: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2005. 25 с.

418. Торохтій Ю. З. Правові засади взаємодії місцевих державних адміністрацій та місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис... канд. юр. наук: 12.00.02; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2005. 20 с.

419. Трачук П. А. Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні : монографія; Ужгород : *Ліра*, 2011. 335 с.

420. Трубецкой Е. Н. Лекции по энциклопедии права. Москва: Типография А. И. Мамонтова, 1917. 11 с.

421. Трубников Н. Н. О категориях «цель», «средство», «результат». Москва: *Высшая школа*, 1968. 148 с.

422. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. Т. 2. С. 29–35.

423. Туркова О. К. Правова природа процедур надання адміністративних послуг в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. *Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України*, Харків, 2017. 238 с.

424. Уварова О. Загальні принципи права та їх роль у правозастосуванні з позицій природно-правового і позитивістського підходів до права. *II Вісник Академії правових наук України*. 2008. №2 (53). С. 244–252.

425. Удовиченко В. П. Від глобальної світової економіки до економіки територіальних громад: нові виклики і можливості. *Публ. адміністрування: наук. дослідж. та розвиток*. 2016. № 1. С. 59–66.

426. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді). *КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ*. 2020. № 52. 50 с.

427. Українські міські голови зацікавлені в розбудові довіри. 2019. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/ukrainian-mayors-invest-in-building-trust>

428. Урядом схвалено проект Закону України «Про публічні консультації». Урядовий портал: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryadom-shvaleno-proekt-zakonu-ukrayini-pro-publichni-konsultaciyi>

429. Устенко А. О., Малинка О. Я. Глобальна економіка: навч. посібник. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. 2017. URL: https://www.nung.edu.ua/files/attachments/ge_posibnyk_ustenko_malyinka.pdf

430. Уткин Э. А., Денисов А. Ф. Государственное и муниципальное управление. Москва: «ЭКМОС», 2001. 304 с.

431. Федоренко В. Принципи місцевого самоврядування в Україні: поняття, зміст і система. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 2. С. 43–49.

432. Фесенко Р. С. Роль рециклинга в сбалансированном региональном развитии: автореф. канд. экономических наук по ВАК РФ 08.00.05; Санкт-Петербург. 2011. URL: <https://www.dissercat.com/content/rol-retsiklinga-v-sbalansirovannom-regionalnom-razviti>

433. Фінансова децентралізація в контексті реформування місцевого рівня: позитивні зміни та нагальні проблеми. Samoorg. 2020. URL: <https://samoorg.com.ua/blog/2020/09/07/finansova-decentralizacziya-v-konteksti-reformuvannya-misczevogo-rivnya-pozytyvni-zminy-ta-nagalni-problemy/>

434. Фролов И. Т. Философский словарь. Москва: Политиздат, 1987. 592 с.

435. Фролов Ю. М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692–698.

436. Фурман А. В. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. 2013. № 3 (53). С. 72–85.

437. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт: постановка питання. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*, 2014. № 1. С. 68–77.

438. Хартія Конгресу місцевих і регіональних влад Європи від 14 січня 1994 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_674#Text

439. Хмелінін В. О. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування в сфері водних ресурсів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 29 (2.3). С. 215–219. Серія : Право.

440. Хуткий Д. Місцевий розвиток за участі громад: результати соціологічного дослідження. СВА. 2011. URL: <http://www.cba.org.ua/en/>

441. Циганов О. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері правоохорони. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 130–134.

442. Цымбал В. А. Совершенствование инструментария публичного управления контрактной системой: дис.. доктора эконом. наук 08.00.05; Москва, 2016. 199 с.

443. Цымбал В. А., Цымбал В. Г. Роль государственно-частного партнерства в становлении регионального брендинга Государственное и муниципальное управление. *Ученые записки СКАГС*. 2014. №1. С. 200–205.

444. Чаплинская ОТО реалізовувала 14 проектів на сумму почти 5 млн грн.. 2019. URL: <https://kherson.net.ua/news/chaplinskaja-oto-realizovyvala-14-proektov-na-summu-pochti-5-mln-grn>

445. Через пандемію COVID-19 найбільші економіки світу увійшли в зону рекордного падіння. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3091815-pandemia-covid19-spricinila-rekordne-padinna-svitovoi-ekonomiki-zmi.html>

446. Чернеженко О. М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук

: 12.00.02; *Нац. акад. внутр. справ.* Київ, 2019. 521 с.

447. Чернов С. І. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів всіх форм навчання). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: *ХНУМГ*, 2014. 97 с.

448. Чернов С., Воронкова В., Банах В. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія. Запоріжжя : *ЗДІА*, 2016. 606 с.

449. Чиркін А. Що пропонує регіонам нова Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки? Українська правда. 2020. <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/10/6/7268939/>

450. Чорна Л. В Ідеал у колі розуміння філософської рефлексії. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 10. С. 171-173.

451. Чорномаз О. Б. Акти Кабінету Міністрів України у системі джерел адміністративного права України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2015. Вип. 3. С. 204–211.

452. Чужиков В. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник. Київ: *КНЕУ*, 2016. 495 с.

453. Чукут С. А. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. Частина 7: Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях. Київ: *ФОП Москаленко О. М.*, 2017. 72 с.

454. Чупов В. С. Две модели процесса развития. Вопросы естественно-научного обществознания. С-Пб.: *Астерион*. 2007. С. 18–43.

455. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. Москва: *Логос*, 2007. 192 с.

456. Шакуров Р. Х. Социально-психологические проблемы руководства педагогическим коллективом. Москва, 1982. 207 с.

457. Шапкина Ю.В. Бренд территории: некоторые результаты терминологического анализа. *Социально-экономические явления и процессы*. 2012. № 5–6. С. 39–40.

458. Шаповалова І. Б. Правовий статус органів місцевого

самоврядування у сфері дотримання прав людини. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 2. С. 109–117.

459. Шарий В. І. Глобалізація та регіоналізація місцевого розвитку як основні суперечливі фактори впливу на місцеве самоврядування. Національна академія державного управління при Президентові України. 2011. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Shariy.pdf>

460. Шатило О. А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». Житомир: *Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ*, 2014. 51 с.

461. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: *КНЕУ*, 2004. 699 с.

462. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: навчальний. посібник. Львів: *ЗУКЦ*, 2007. 308 с.

463. Шпак Ю. А. Поняття та види організаційних форм діяльності органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 58–62.

464. Шпекторенко І. В. Методологія публічного управління : навч. посіб. Дніпро: *ДРІДУ НАДУ*, 2018. 120 с.

465. Шрьодер П. Нове публічне адміністрування або як досягнути ефективного урядування? The Friedrich Naumann Foundation for Freedom. 2016. URL: <https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/09/buchnpm-uaukr.pdf>

466. Шумовська К. Е. Еволюція парадигми управління і соціальні зміни. *Економіка та держава*. 2012. № 1. С. 79–81.

467. Шушкова Ю. В. Еволюція ключових етапів технологічного розвитку національної економіки. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 5 (110). С. 60–65.

468. Щерба А. В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; *Харк. нац. ун-т внутр. справ*. Харків, 2011. 20 с.

469. Юрійчук І. В. Правове поняття адміністративних процедур.

Підприємництво, господарство і право. № 5. 2018 С. 151–156.

470. Ющенко Т. В. Перспективи використання польського досвіду адміністративної правосуб'єктності органів місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2. С. 204–216.

471. Ягунов Д. В. Актуальні проблеми європейської інтеграції. Вип. 4. Одес. регіон. ін-т держ. упр. Одеса: *Фенікс*, 2008. 304 с.

472. Як держава підтримує розвиток територій у 2019 році - посібник від експертів. Портал «Децентралізація». 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11398>

473. Якимчук Н. Поняття «правовий статус», «правове положення», «правовий модус» та «правовий режим»: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 3. С. 11–18.

474. Яковлева Н. І. Особливості політичної комунікації в умовах українських внутрішньодержавних криз. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць*. 2014. № 3/4 (23/24). С. 166–171.

475. Яловий В. Принципи державного управління та місцевого самоврядування в умовах столичної агломерації. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 2. С. 181–191.

476. Ярошенко І. В. Аналіз принципів стратегічного планування із упровадженням елементів розумних технологій у процес управління місцевим територіальним розвитком в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 132–139.

477. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Реалізація реформи децентралізації в Україні: актуальні питання модернізації системи публічного управління. *Проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 67–73.

478. A Kant Dictionary by Howard Caygill. Stanford Encyclopedia of Philosophy. 1995. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/analysis/s1.html>

479. Ayer A. J. Language, Truth And Logic. Antilogicalism. 2019. URL: <https://antilogicalism.com/wp-content/uploads/2017/07/language-truth-and-logic.pdf>

480. Banner G. Kommunale Verwaltungsmodernisierung: Wie erfolgreich

waren die letzten zehn Jahre? hrsg. Schröter Eckhard. Empirische Policy – und Verwaltungsforschung. Lokale, nationale und internationale Perspektiven. Opladen, 2001. P. 283.

481. Bauman Z. Globalization: The Human Consequences. New York, Columbia University Press.

482. Benon C. Basheka. The Paradigms of Public Administration Re-Examined: A Reflection. Public Administration and Management. 2019. P. 25-67.

483. Bogumil J., Grohs S., Kuhlmann S. Zehn Jahre Neues Steuerungsmodell: Eine Bilanz kommunaler Verwaltungsmodernisierung. Berlin : Edition sigma, 2007. 342 p.

484. Bunreacht na hÉireann (Constitution of Ireland). Government of Ireland. 2020. URL: <https://www.gov.ie/en/publication/d5bd8c-constitution-of-ireland/>

485. Chambers R. Responsible Well-being: A Personal Agenda for Development. World Development. № 25(11). P. 1743–1754.

486. Charte urbaine européenne II à Strasbourg le 29 mai 2008. Council of Europe. 2020. URL: <https://rm.coe.int/1680719e8c>

487. Cinque Terre Italy: Monterosso, Vernazza, Corniglia, Manarola and Riomaggiore. CINQUETERRE. 2020. URL: <https://www.cinqueterre.eu.com/en/>

488. Cohesion Policy Support For Local Development: Best Practice And Future Policy Options. Cci N.2009.Ce.16.0.At.081. Final Report. 93 p.

489. Czym jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej? Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. 2019. URL: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/podstawowe-informacje>

490. Declaration on the Right to Development. General Assembly UN. A/RES/41/128 (Distr. General) (4 December 1986). URL: <http://www.worldlii.org/int/other/.../299.pdf>

491. Drozd V., Bondar V., Oksin V., V.Stepanenko, O.Hrynkiv. Approximation of legislation of the European Union and Ukraine in the field of labor protection: the risks and advantages. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2020, (1):106–110.

492. European Urban Charter. Council of Europe. 2020. URL: <https://rm.coe.int/ref/CHARTE/URBAINE>
493. Functions of local authorities. Citizens Information Irish. 2020. URL: https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/local_and_regional_government/functions_of_local_authorities.html
494. Gillespie C. Sender Beats Subject Line: The Power of Blog Branding. American Marketing Association. 2020. URL: <https://www.ama.org/marketing-news/sender-beat-subject-line-the-power-of-blog-branding/>
495. Gordon Gerald L. Reinventing Local and Regional Economies (Public Administration and Public Policy). 2011. URL: https://www.amazon.com/gp/product/B006IED7AC/ref=db_a_def_rwt_hsch_vapi_taft_p1_i0
496. Graham J. Principles for Good Governance in the 21st Century. Policy Brief; Institute On Governance, Ottawa, Canada. August 2003. № 15. 2018. URL: http://iog.ca/wp-content/uploads/2012/12/2003_August_policybrief15.pdf
497. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Gesetze-im. 2018. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html>
498. Halunko V., Oksin V., Kurkova K. Methods of assessing the efficiency of internet marketing communications. Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 4 No. 4. Riga: Publishing House «Baltija Publishing». 2018: 33–41.
499. Instytut Rozwoju Miast i Regionów: O nas. Instytut Rozwoju Miast i Regionów. 2019. URL: <http://irmir.pl/o-irmir/o-nas/>
500. International Monetary Fund (2013) factsheet The IMF and the World Bank. URL: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm>
501. Iula World Wide Declaration of local self – government. Secretariat of the Headquarters of the Office for Counteracting Local Government Decentralization Reform. 2019. URL: http://www.bunken.nga.gr.jp/data/link/suishinhonbu/shiryoshitsu/iula_decl_txt.pdf
502. Kemp Roger L. Strategic Planning for Local Government: A Handbook for Officials and Citizens. 1993. URL: <https://www.amazon.com/Strategic->

[PlanningLocal-Government-Officials/dp/0786438738/ref=pd_sbs_14_t_0/138-3991651-8577516?_encoding=UTF8&pd_rd_i=0786438738](https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm)

503. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Sejm. 2018. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

504. Lewin K., Lippitt R., and White R. K. Patterns of Aggressive Behaviour in Experimentally Created Social Climates, *Journal of social psychology*. №. 10, 2. P. 271–301.

505. Local Government Act, 2001. Irishstatutebook. 2020. URL: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2001/act/37/enacted/en/html>

506. Local government. Citizens Information Irish. 2020. URL: https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/local_and_regional_government/local_government_in_ireland.html

507. Lorenzini E. Territory branding as a strategy for rural development: experiences from Italy. ECONSTOR. 2011. URL: <https://www.econstor.eu/handle/10419/120139>

508. Lorenzini E. Influence of Joule Heating and Heat Source on Radiative MHD Flow over a Stretching Porous Sheet with Power-Law Heat Flux. *Journal of Engineering Thermophysics*. DOI: 10.1134/S1810232819030044

509. Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. Encyclopedia of Organizational Knowledge, Administration, and Technology. Information Resources Management Association, USA. 5 Volumes. P. 2734. URL: <https://www.igi-global.com/dictionary/local-development/54229>

510. O samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. Sejm. 2018. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900160095/U/D19900095Lj.pdf>

511. Oksin V., Sokiran M. Information Policy and Public Administration in the Local Communities in the Context of Counteraction to COVID-19. COVID-19 Pandemic. Through the Lens of Modern Humanities and Law; Edited by Denys Svyrydenko. Kyiv: Publishing House “Ludmyla”, 2020. P. 74–80.

512. Ostrom E. Unlocking Public Entrepreneurship and Public Economies.

Discussion paper at the EGDI-WIDER conference on Unlocking human Potential. Linking Informal and Formal Sector in Helsinki.

513. Patapas A., Raipa A., Smalskys V. New Public Governance: The Tracks of Changes. *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, №. 4, 5. P. 25–32.

514. Penguin Rist G. Development as a Buzzword. *Development in Practice*. № 17(4-5). P. 485–491.

515. Principles. The free dictionary. *Legal-dictionary*. 2011. URL: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/principles>

516. Prykhodko A., Oksin V. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 2020, (5): 71–82.

517. Rajasekar S., Philominathan P., Chinnathambi V. Research Methodology. Cornell University. 2013. URL: <https://arxiv.org/pdf/physics/0601009.pdf>

518. Role and Functions of Public. *Lidé Jsou Naše Největší Bohatství*. 2019. URL: http://old.nvf.cz/archiv/versprava/analysis/chapter_ii.htm

519. Sen A. *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.

520. Simon A. *Places. Identity, Image and Reputation*. 2010. London, Palgrave Macmillan, 168 p.

521. Smarter Local Economic Development. OECD. 2019. URL: <https://www.oecd.org/cfe/leed/local-development.htm>

522. Stephen P. Osborne. *The New Public Governance? Public Management Review*, 8, 3. P. 377–387.

523. The Definition Of Methodology. *Nursinganswers*. 2019. URL: <https://nursinganswers.net/essays/the-definition-of-methodology-nursing-essay.php?vref=1>

524. The new Local Self-Government Code: Overview of the main novelties. *Transparency International Georgia*. 2014. URL: <https://www.transparency.ge/en/blog/new-local-self-government-code-overview-main-novelties>

525. Wæver O. Joenniemi P. Region in the Making - A Blueprint for Baltic Sea Politics. The Baltic Sea Region: Conflict or Co-operation? Region-Making, Security, Disarmament and Conversion. Kiel, P. 13-60.

526. Webster Noah. English language - Dictionaries. London : G. Bell ; Springfield, Mass. : G & C. Merriam, c1913 lxx, 2026 p.

527. What is Public Administration ? Meaning and its Definition. MSG. URL: <https://www.managementstudyguide.com/what-is-public-administration.htm>

528. William J. Coffey & Mario Polèse. Local development: Conceptual bases and policy implications, Regional Studies Volume 19, 2. P. 85–93.

529. Williams L. K. The Baltic Sea Region: Forms and Functions of Regional Co-operation. Humboldt-Universität zu Berlin. URL: <http://www2.rz.hu-berlin.de/BaltSeaNet/Publications/williams.html/>

530. Woodrow Wilson. The Study of Administration. Political Science Quarterly. № 2. P. 197-222.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА
ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ*Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:**Монографії:*

1. Оксін В. Ю. Місцевий розвиток в Україні: теорія та практика публічного адміністрування. Київ: ФОП Чалчинська Н. В., 2020. 428 с.

Розділ у колективній монографії:

2. V. Oksin, M. Sokiran. Information Policy and Public Administration in the Local Communities in the Context of Counteraction to COVID-19. COVID-19 Pandemic. Through the Lens of Modern Humanities and Law; Edited by Denys Svyrydenko. Kyiv: Publishing House "Ludmyla", 2020. P. 74–80.

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

3. Оксін В. Ю. Принципи адміністративного права: сучасний погляд. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 190–193.

4. Оксін В. Ю. Поняття та зміст фінансово-управлінських відносин місцевого розвитку в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1 (59). С. 193–196.

5. Оксін В. Ю. Загальна характеристика секторів діяльності суб'єктів фінансового управління публічними фінансами місцевого розвитку в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 3 (32). Том 1. С. 176–180.

6. Оксін В. Ю. Розмежувальні характеристики перетікання регіонального та місцевого розвитку територій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/4_2018/54.pdf.

7. Оксін В. Ю. Сучасна парадигма публічного адміністрування: логіко-змістове розуміння. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 244–248.

8. Оксінь В. Ю. До питання про визначення поняття публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). Т. 2. С.101–104.

9. Оксінь В. Ю. Особливості публічного адміністрування розвитку туристичного потенціалу регіонів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2 (27). Т. 2. С. 57–60.

10. Оксінь В. Ю. Сучасне філософсько-правове розуміння категорії «розвиток» у контексті концепту «місцевий розвиток в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 301–303. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/76.pdf.

11. Оксінь В. Ю. Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 6. Т. 2. С. 24–27 (Спецвипуск).

12. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правові засади розвитку туристичної привабливості регіонів (аналіз політики ЄС). *Правові новели*. 2019. № 7. Том 3. С. 65–69.

13. Оксінь В. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 7. С. 190–195 (Спецвипуск).

14. Оксінь В. Ю. Сутність адміністративних процедур вирішення питань місцевого значення в Україні. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. №3–4. С. 26–34.

15. Оксінь В. Ю. Модель публічного адміністрування місцевого розвитку Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України. *Правові новели*. 2020. № 11. Т. 2. С. 72–76.

16. Оксінь В. Ю. Засади модернізації публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2020. № 48. С. 45–48.

17. Оксінь В. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 279–281. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/74.pdf

18. Оксінь В. Ю. Мета та цілі публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2020. №9. С. 102–105.

Статті в закордонних періодичних наукових виданнях:

19. Оксінь В. Ю. Ключові аспекти сучасної парадигми публічного адміністрування на місцевому рівні. *Colloquium-journal*. 2020. №21 (73). Ч. 2. С. 55–57 (Республіка Польща).

20. Оксінь В. Ю. Формування моделі публічного адміністрування питань місцевого значення в Україні на основі відповідності міжнародним стандартам місцевої демократії. *Sciences of Europe*. 2020. № 53. Т. 5. С. 31–34 (Чеська Республіка).

21. Оксінь В. Ю. Деякі зарубіжні моделі публічного адміністрування місцевого розвитку. *Colloquium-journal*. 2020. №22 (74). Ч. 2. С. 62–64. (Республіка Польща).

22. Оксінь В. Ю. Концептуальні особливості місцевого розвитку в Україні. *Sciences of Europe*. 2020. № 54. Т. 3. С. 41–44 (Чеська Республіка).

23. Оксінь В. Ю. Методологія аналізу публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Modern Scientific Researches*. 2020. № 13. Ч. 4. С. 76–79 (Республіка Білорусь). URL: <https://www.modscires.pro/index.php/msr/issue/view/msr13-04/msr13-04>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

24. Оксінь В. Ю. Мета публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9–

10 березня 2018 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 56–59 (публікація тез).

25. Оксін В. Ю. Система завдань публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.). Київ : ГО «Центр правових наукових досліджень», 2018. С. 69–70 (публікація тез).

26. Оксін В. Ю. Ефективна кадрова політика як основний фактор результативності публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17–18 січня 2019 р.). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2019. С. 60–61 (публікація тез).

27. Оксін В. Ю. Філософсько-правові підходи до визначення концепту «місцевий розвиток». *Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 3–4 травня 2019 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 96–97 (публікація тез).

28. Оксін В. Ю. Система цілепокладання публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Адміністративне право України. Сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали результатів засідання круглого столу (м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 48–50 (усна доповідь з публікацією тез).

29. Оксін В. Ю. Роль Європейської Хартії місцевого самоврядування в розбудові моделі публічного адміністрування з питань місцевого значення в Україні. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали конференції (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 17–18 (усна доповідь з публікацією тез).

30. Оксін В. Ю. Поняття концепту «адміністративна процедура

вирішення питань місцевого значення в Україні». *Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій*: матеріали III конференції молодих науковців (м. Київ, 29 травня 2020 р.). Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму 2020. С. 38–40 (публікація тез).

31. Оксін В. Ю. «Ідеальна» модель стратегічного планування місцевого розвитку. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті*: матеріали конференції. (м. Рівне, 16–17 жовтня 2020 р.). Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука, 2020. С. 59–60 (публікація тез).

32. Оксін В. Ю. Публічна адміністрація місцевого розвитку в Україні. *Актуальні проблеми національного законодавства*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.). Ч. 1. Кропивницький, 2020. С. 93–95 (публікація тез).

33. Оксін В. Ю. Партнерська взаємодія як провідна ознака публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мелітополь, 17 листопада 2020 р.). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. С. 74–76 (публікація тез).

Праці, які додатково демонструють наукові результати дисертації:

34. V. Halunko, **V. Oksin**, K. Kurkova. Methods of assessing the efficiency of internet marketing communications. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4 No. 4. Riga: Publishing House «Baltija Publishing». 2018: 33–41.

35. V. Drozd, V. Bondar, **V. Oksin**, V. Stepanenko, O. Hrynkiv. Approximation of legislation of the European Union and Ukraine in the field of labor protection: the risks and advantages. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020, (1):106–110.

36. A. Prykhodko, **V. Oksin**. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 2020, (5): 71–82.

БЛАНК

соціологічного опитування громадян щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні

Шановний респонденте! Вашій увазі надається бланк соціологічного опитування щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні. Опитування є анонімним, відповідно просимо Вас надати правдиві відповіді. На кожне питання треба надати відповідь – наприклад, «Так» або «Ні» у графі навпроти шляхом постановлення позначки (наприклад, «+», або «V»). Результати Вашої активної громадянської позиції буде використано для розроблення рекомендацій щодо вирішення проблем, пов'язаних із розвитком територіальних громад в Україні. Дякуємо Вам за участь!

Чи можете ви стверджувати, що довіряєте чинній владі в Україні?			
Так		Ні	
Чи вважаєте ви, що керівництво держави приймає правильні загальнодержавні рішення?			
Так		Ні	
Яким показником ви можете схарактеризувати стан участі громадян у процесах вирішення загальнодержавних та локальних проблем розвитку територій України?			
Високий	Достатній	Низький	Дуже низький
Чи маєте ви бажання залучатись до процесу поступального чи радикального реформування основних інститутів держави?			
Так		Ні	
Чи маєте ви бажання залучатись до процесу посилення потенціалу правоможливостей місцевих органів влади?			
Так		Ні	

РЕЗУЛЬТАТИ

соціологічного опитування громадян щодо актуальних питань розвитку територіальних громад в Україні

Вибірковим анкетуванням було охоплено 524 респонденти. Час проведення анкетування – перше півріччя 2020 року. 29% респондентів відмовилися відповідати на питання.

Чи можете ви стверджувати, що довіряєте чинній владі в Україні?			
Так		Ні	
28%		72%	
Чи вважаєте ви, що керівництво держави приймає правильні загальнодержавні рішення?			
Так		Ні	
36%		64%	
Яким показником ви можете схарактеризувати стан участі громадян у процесах розв'язання загальнодержавних і локальних проблем розвитку територій України?			
Високий	Достатній	Низький	Дуже низький
2%	29%	61%	8%
Чи маєте ви бажання залучатися до процесу поступального чи радикального реформування основних інститутів держави?			
Так		Ні	
17%		83%	
Чи маєте ви бажання залучатися до процесу посилення потенціалу правоможливостей місцевих органів влади?			
Так		Ні	
39%		61%	

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

вул. Г.Кірпи, 2 А, м.Київ, 03035
Тел. 044 228-1031
E-mail: sipl@email.ua
sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

**SCIENTIFIC INSTITUTE
OF PUBLIC LAW**

2 a, Kirpy str., Kyiv, 03035
Tel. +38 044 228-1031
E-mail: sipl@email.ua
sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

19.08.2020р. № 5/12-503 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про проведення науково-правової експертизи пропозицій відносно вдосконалення чинного законодавства щодо запровадження планово-стратегічного підходу до забезпечення сталого місцевого розвитку в Україні Оксіння Віталія Юрійовича у рамках проведеного дисертаційного дослідження «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Для впровадження у законотворчу діяльність пропозицій Оксіння Віталія Юрійовича (сформованих у рамках проведеного дисертаційного дослідження з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук) відносно вдосконалення чинного законодавства щодо запровадження планово-стратегічного підходу до забезпечення сталого місцевого розвитку в Україні відділом науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права було проведено науково-правову експертизу.

Здійснено аналіз пропозицій Оксіння Віталія Юрійовича, щодо розроблення та введення в дію «Дорожньої карти сталого місцевого розвитку до 2025 року» й локальних дорожніх карт сталого місцевого розвитку, які мають базуватися на таких напрямках стратегічного планування місцевого розвитку як: знання та інновації, творчість, різноманітність і самобутність, енергоефективність і ресурсоощадність, екологічність, доступність і мобільність, освіта та кваліфікація.

Пропозиції Оксіння Віталія Юрійовича відносно вдосконалення чинного законодавства щодо запровадження планово-стратегічного підходу до забезпечення сталого місцевого розвитку в Україні можуть бути подані на розгляд до Міністерства розвитку громад та територій України для використання у правотворчій діяльності.

**Заступник президента
Науково-дослідного
інституту публічного права**

І.М. Пекарєв

Акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник президента
Науково-дослідного інституту
публічного права
Е. М. Гіскарев

«19» листопада 2020 року

АКТ

упровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Оксіня Віталія Юрійовича з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» у наукову діяльність Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Інституту було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» Оксіня Віталія Юрійовича. Під час обговорення наданих матеріалів щодо використання їх у науковій діяльності комісією було констатовано, що окремі положення вказаного вище дослідження використовуються у науково-дослідній діяльності Науково-дослідного інституту публічного права, а саме як основа для подальшого вивчення проблем публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні.

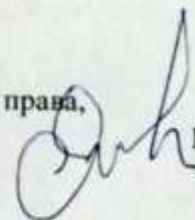
Отже, результати дисертаційного дослідження з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» Оксіня Віталія Юрійовича мають вагомий цінність для наукової діяльності Науково-дослідного інституту публічного права.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» Оксіня Віталія Юрійовича вважати впровадженими в наукову діяльність Науково-дослідного інституту публічного права.

Члени комісії:

провідний науковий співробітник відділу
проблем публічного права

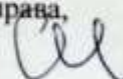
Науково-дослідного інституту публічного права,
доктор юридичних наук, доцент

М. В. Калатур

провідний науковий співробітник
відділу публічного права

Науково-дослідного інституту публічного права,
доктор юридичних наук, професор

С. В. Денесюк

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник президента
Науково-дослідного інституту
публічного права

19 листопада 2020 року

АКТ

упровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Оксіня Віталія Юрійовича з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» у освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Інституту було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження Оксіня Віталія Юрійовича з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні». Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення дослідження було використано в розробленні лекційних курсів з дисциплін, які викладаються в Інституті, а саме з дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження Оксіня Віталія Юрійовича з теми: «Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні» вважати впровадженими у освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права з дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права».

Члени комісії:

провідний науковий співробітник відділу
проблем публічного права
Науково-дослідного інституту публічного права,
доктор юридичних наук, доцент

М. В. Калатур

провідний науковий співробітник
відділу публічного права
Науково-дослідного інституту публічного права,
доктор юридичних наук, професор

С. В. Денесюк